

Vatra veche ² Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIII, nr. 2 (146) februarie 2021 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Livia Kessler, Amurg

EPITAF

Lui Grigore Vieru

Îl putem urî,
îl putem invidia –
de veghe rămâne,
lângă lacrima mea.

Îl putem huli,
îl putem judeca –
rămâne ca roua,
în inima mea!

Dar dacă-l iubim,
să-l iubim

cu Mureș, cu Olt și cu Prut –
ca la sfârșit,
ca la-nceput!

Chișinău, 15 mai 2019

NICOLAE BĂCIUȚ

Vatra veche dialog cu Grigore Vieru

SUMAR

Epitaf, poem de Nicolae Băciut/1
Aniversări. Vatra veche dialog cu Grigore Vieru, de Cleopatra Lorințiu/3
Cu Eminescu, despre geniul ființei românești (Dumitru Velea), de A.I. Brumaru/4
Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/6
Moralitatea umană prezentă în Basarabia eminesciană (Theodor Codreanu), de Galina Martea/7
Inedit. Poeme de George Popa/9
Petru Maior – 200, de Florin Bengean/10
Sonetistul Cipariu, de Nicolae Suci/11
Pagini de istorie literară a Brașovului. Popularul Ioan Barac, de Adrian Lesenciuc/12
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/15
Asterisc. Memorialistică. I. D. Sârbu, de Dorin Nădrău/16
Restituiri. Tomozei iubea filmul, de Cleopatra Lorințiu/17
Mărturii/mărtirisiri. Doru Pavel. Procese și avocați. Evocări din vremuri grele /18
Vatra veche dialog cu Livia Novi Kessler, de Nicolae Băciut/19
Eveniment editorial. Radu Șerban, Români de roman în Japonia. Interviu de Matei Vișniec/21
Tămăduitoarea vizită princiară în Japonia, de Radu Șerban/22
Vitrina. Limbajul și cuvintele (Toma Pavel), de Veronica Pavel Lerner/26
Cronica literară. Saga unui vârf de poezie (Răzvan Ducan), de Nicolae Suci/27
O poetă de limbă română din Israel (Maria Găitan Mozes), de Luminița Cornea/31
Însingurarea ca reîntoarcere (Andrei Zanca), de Mircea M. Pop/32
Leacuri pentru pandemie. (Corneliu Tocan), de Traian Vasile/33
Porția de existență (Victoria Milescu), de Corneliu Vasile/34
Poezia – o ușă întredeschisă (Alexandru Bulucz), de Mircea M. Pop/35
Închid în carnea mea această carte (Nicolae Dan Fruntelată), de Ilie Gorjan/36
Despărțirea de trecut (Gh. A. Neagu), de Const. Miu/37
Un roman al generațiilor (Iris Wolf), de Mircea M. Pop/38
Timpul pierdut (Tiberiu Foriș), de Mircea Brenciu/39
Flavia (Emilia Amariei), de Mihai Posada/41
Filiala Brașov a UR, Carte de vizită, de Adrian Lesenciuc/42
A treisprezecea oră (Sebastian Cătănoiu), de Cezar Straton/43
Totuși, cine sunt eu? (Nicolae Suci), de Lőrinczi Francisc-Mihai/44
Șacalii (Paul Sârbu), de Tania Nicolescu/46
Documenta. Scriitorii și politica (Petru Țurlea), de Mircea Popa/47
Cartea zilelor noastre. Senioru` (Corneliu Căposu), de Adrian Simeanu/48
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/49
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/50
Asterisc. Inteligența poetică a smereniei, de pr. Iustin Florin Dumitru/51
Muntele Athos din Muntele Athos, de Nicolae Băciut/52
Amvon. Tăcerea, limba oficială a cerului, de Gheorghe Nicolae Șincan/54
Liniștea este rugăciune, de Valeriu Tănăsă/54
Poezii de Mihaela Aionesei/55
Ocean întors. Linda, de Bianca Marcovici/56
Starea prozei. Fostul coleg de școală, de Doina Cherecheș/57
Ocean întors. Oaspeți de departe, de Silvia Urdea/61
Paul Verlaine, Colocviu sentimental, traducere Veronica Pavel Lerner/64
Starea prozei. Aperitivele tinereții, de Dorin N. Uritescu/65
Poeme de Gabriel Nan/68
Starea prozei. În foișor, de Geo Constantinescu/69
Poeme de Grigore Golubeanu/72
Blocnotes. Facebook-ul cel de toate zilele, de Nicolae Suci/73
Șarpele Lucifer, de Eugen Mera/74
Simplă statistică a predestinării, de Corina Liliana Simeanu/75
Șevalet. Comelia Victoria Dedu, de Liliana Popa/76
Literatură și film. Ludwig, Wagner și crepusculul, de Alexandru Jurcan/77
Teatrul zilelor noastre. Iubire și prejudecăți, de Adrian Simeanu/77
Blocnotes. Meloterapie versus pandemie, de Radu Șerban/78
Zilele Babelor, de Horea Porumb/79
Alergene. Epigrame, de Nicolae Matcaș/80
Epigrame de Gențiana Groza/81
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
De la un clasic citire. Vasile Bolocan/82
Epigrame de Corneliu Vasile/83
Concurs de pictură, George Filip/83
Curier/84
La nașterea lui Marin Sorescu, poem de Liviu-Florian Jianu/88

Livia Kessler, De ce eu ?

Livia Kessler, Deportare

Număr ilustrat cu lucrări de Livia Kessler

Aniversări. Dialog cu **GRIGORE VIERU** „Cântecul și poezia au adunat lumea grămăjoară”

Sunt clipe anume în viețile noastre care par surprindere, care par fugare și care, paradoxal, rămân mai apoi impregnate pe suflet.

În 1995, eram realizator de televiziune, aveam chiar și o funcție administrativă, eram redactor-șef la Redacția „Producție pentru străinătate” din departamentul România Internațional al TVR, condus pe atunci de Felicia Meleşcanu și Cornel Calotă.

Așadar, am plecat de la București spre Băile Herculane, unde se derula o întâlnire a românilor de pretutindeni, organizată de Guvernul României, la care veneau (pe speșele României) originari români din fel de fel de țări, de la cele din vecinătate, din vatra străveche a poporului român, la cei din sora Moldova, la cei împrăștiați pe planetă, unii dintre ei se apropiaseră de România după ani buni de depărtare. Atunci și acolo am întâlnit-o pe prințesa Alexandra Caragea, acolo l-am văzut prima oară pe excenetricul domn Caraghiaur, acolo m-am reîntâlnit cu prieteni și cunoscuți de prin atâtea locuri.

Azi, observ că, după 26 de ani de la eveniment, există tentația de a șterge importanța acelei reuniuni, poate și din dorința naivă a noilor funcționari din toate guvernările ulterioare succesive, de a da impresia că totul începe de la ei sau cu ei.

Cred, sincer, că asta e hiba majoră a noastră ca particularitate a administrației, că, spre deosebire, de pildă, de francezi, care caută și conservă cu acribie orice semn de istorie a instituțiilor și evenimentelor din trecut, și pe aceste semne își construiesc prezentul, noi credem că e nimerit să ignorăm sau să dărâmăm chiar ideile noastre de dinainte.

Restabilind ordinea lucrurilor și adevărul, trebuie să spun că atât

organizarea cât și lista invitaților din acel noiembrie 1995 de pe Valea Cernei au fost excepționale. Îmi amintesc doar venirea, în mașini separate, pe rute diferite, cu dificultăți, a delegaților de la Societatea de lectură „Mihai Eminescu” din Cernăuți, condusă de un tânăr cu plete și chipul tânărului Eminescu, care crease o emoție rară în sala arhiplină... Ce vremuri, ce momente, ce flux uluitor magnetic, cumva de comuniune între cei care simțeau românește.

Emoția întâlnirii mele cu Grigore Vieru era mare, din multe motive, nepotrivită cumva cu holul în care făceam filmarea, cu forfota din jur și dublată în sufletul meu de faptul că din versul său, cum îi spusese de mai multe ori, „Există un limpede loc”, îmi făurise titlul cărții mele publicată în 1989, înainte de evenimente, căci vara aceluia tensionat și interesant era marcată și de publicarea la Chișinău a poemelor incendiare ale lui Adrian Păunescu și de apariția cărții antologice semnată de Grigore Vieru la București. Deîndată, în 1990, poezii și scriitorii moldoveni aveau să fie prezenți în România, cu intensitate. Îmi amintesc de o întâlnire a prozatorului Aurel Dragoș Munteanu, vremelniceș președinte al TVR, el însuși născut în 1942, la Buda, Lăpușna, în teritoriul înstrăinat, cu frații Dabija, Vieru, Cimpoi, Leonida Lari, Druc și alții și alții.

*

Nu mi-au rămas decât aceste câteva minute din acea emisiune difuzată pe TVR 2 într-o după-amiază, deci o oră cu minimă audiență (și, slava Domnului că mi-au rămas, într-o arhivă personală... căci ansamblul acelor filmări s-a pierdut, s-a rătăcit fără întoarcere posibilă, prin arhivele imposibil de identificat ale instituției de stat, care, nici atunci și nici mai târziu, nu a reușit sau nu a fost susținută, nu îmi e foarte clar, în păstrarea unor *fonduri brute de imagini*, pe vremea în care casele betacam erau filmate și refilmate de zeci de ori până când deveneau inutilizabile și erau casate.)

Îndemnată de colegul și prietenul meu de o viață, scriitorul Nicolae Băciuț, am transcris textul aceluia mic „reportaj” făcut de mine la finele anului 1995, filmat de inegalabilul operator care era Emil Lungu.

CLEOPATRA LORINȚIU
(februarie 2021)

„Există un limpede loc”

„Există un munte sfânt/Cu semnul credinței pe creastă/O mare poiană la poale/ O casă cu cireșe de foc./ Un suflet ce mă adastă/ Există un limpede loc/ De ce nu sunt vânt/ De ce nu pasăre oare/ De ce sunt numai cuvânt/ Cu pași tipăriți în zăpada de sare căzută pe inima noastră” (Grigore Vieru, *Dor*)

De unde putea să vie asemenea vers lin, senin și neliniștit deopotrivă, versul marii poezii, dacă nu din dulcea și frământată Moldova, din preaplinul ei de har și de durere, din preaplinul ei de dor și de blândețe. Acest vers e rupt din coasta sfântă a lui Eminescu, din pastelul pogorât din rai al lui Alecsandri. Acest vers are blândețea slovei sadoveniene și picătura de aur din Balada Porumbesului.

Acest vers e cântec de Moldova și de Siret și de Prut și de tot ce poate să însemne picior de plai.

Acest vers este semnat Grigore Vieru, poetul de la Chișinău, iubit de confrăți și adorat de marele public, citit în adunări încă înainte de revoluție și prezent în viața politică a țării asemeni tuturor scriitorilor moldoveni adânc implicați și responsabili.

Grigore Vieru, devenit cu timpul un simbol. Iată-l într-un interviu acordat României Internațional cu prilejul concret al întâlnirii românilor de pretutindeni desfășurată la Băile Herculane (noiembrie 1995).

Grigore Vieru : (noiembrie 1995 la Băile Herculane, întâlnirea Românilor de pretutindeni.)

-Mă întorc în Basarabia mai întărit sufletește și cu mai multă credință în izbânda dreptății românești.

Pentru că există o dreptate românească și este imposibil ca această dreptate să nu învingă până la urmă.

Eu cred că va birui nu țara cu cele mai multe tancuri, ci țara cu cel mai mult Dumnezeu în ea, cu cel mai mult grâu în ea și cu cele mai multe splendori ale limbii materne.

Țara românească are destul Dumnezeu în ea.Țara românească are destul grâu în ea.Țara românească are destule splendori ale limbii ei...

Cleopatra Lorințiu: -*Aveați dumneavoastră o poezie: „Dor”*. →

„Există un limpede loc/Cu semnul credinței pe creastă...”

Grigore Vieru: Mulțumesc pentru că v-ați reamintit de aceste versuri mai vechi ale mele. Vă spuneam, nu se poate ca această minune a lui Dumnezeu, cu mult Dumnezeu în ea, încă, cu mult graț și cu o cultură atât de veche și de frumoasă să nu izbândească până la urmă.

Cleopatra Lorințiu: Arta și literatura reprezintă până la urmă principalul factor de unire, de coeziune a românilor din toate locurile, de pretutindeni.

Grigore Vieru: Să știți că revoluția basarabeană, pentru că se poate vorbi de o revoluție basarabeană, a fost făcută cum ar spune două versuri populare „Fără arme și pistoale, numai cu mâinile goale.” Așa zicea balada noastră.

Să știți că românii basarabeni au făcut revoluția cu mâinile goale, cu cântec și poezie. Probabil e singura revoluție de pe fața pământului - eu vorbesc despre o revoluție spirituală - singura revoluție săvârșită numai cu cântec și poezie.

Și la noi în Basarabia, cântecul și poezia au adunat lumea grămăjoară.

Ea a fost istoria noastră, ea a fost limba noastră maternă, ea a fost și biserica noastră. Pentru că, cum spunea, dacă nu mă înșel, Platon, el categorisea profesiunile umane în felul următor: pe locul întâi așeza preotul, pe locul doi oșteanul, pe locul trei venea Învățătorul și abia pe ultimul loc, Poetul. Dar zicea filozoful că sunt timpuri când lipsește și Preotul, lipsește și Oșteanul, lipsește și Învățătorul și Poetul trebuie să îi suplinească.

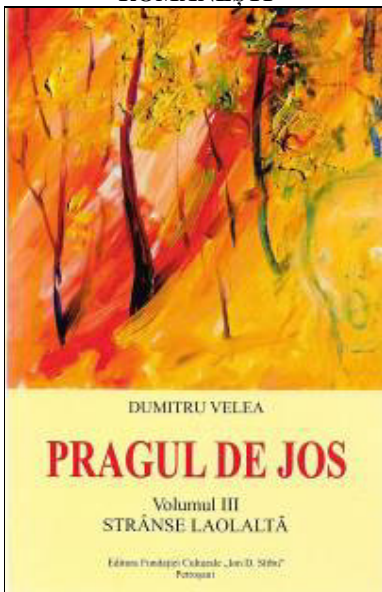
Ei bine, aflați că, în Basarabia, Poetul a încercat și mai încearcă să-i suplinească, pentru că și Preotul a fost izgonit din Cetate și Oșteanul și Învățătorul și Poetul, săracul, a căutat să-i înlocuiască pe toți așa cum a putut.

Azi încep să se întoarcă în Cetate : Preotul începe să se întoarcă, Învățătorul și Poetul vor reveni la uneltele lor firești.

Voi să vă spun și o veste frumoasă din Basarabia : Armata a cincisprezecea de ocupație, care este Limba moldovenească, bate în retragere.

Și asta datorită cântecului și poeziei de care vorbeam.”

CU EMINESCU, DESPRE GENIUL FIINȚEI ROMÂNEȘTI

În cartea mea din 2019, **Apologii & Navigații**, scriam că Dumitru Velea, cunoscut ca un remarcabil poet (cu nu mai puțin de 14, 15 volume de poeme în care ideea prevala asupra stihuirii) e și un eseist redutabil, semn al unei conștiințe teoretice formulate deopotrivă acribios și expresiv, totdeauna inspirat: analistul scrie adică numai despre ce-i place, împletește hedonismul lecturii cu studiul în areal filosofic (eseuri de estetică și filosofie, dar și evocări cu desfătări epice, cronici de întâmpinare etc.). În seria celor trei impozante volume, **Pragul de sus** (un tom) și **Pragul de jos** (două, subintitulate **Trepte și căi** și, respectiv, **Urme și pașiri**) aceste direcții pot fi detectate peste tot: de la popasul și petrecerea inițiativă, învăluite în voluptatea secretă a erudiției, din poveștile homerice cunoscute, la recenziile și rezumatele întâmplărilor curente. De la *pragul de sus*, la *pragul de jos*, s-ar putea adăuga, nu însă, atenție, în sens axiologic, întrucât autorul nu-și propune a ierarhiza valoric temele (să nu ne înșele vasăzică titlurile), ci a parcurge și sări, în neastâmpărul și jocul lor neașteptat, pragurile: a urma adică, o, zice iată el însuși, trepte, pași; a perinda calea către sufletul stărilor și lucrurilor, de jos în sus, căutând și cercetând urmele – peste ele, apoi, aburul duhului, al spiritului ființării. E vorba, cu alte cuvinte, de a iscodi și afla drumul, de a te așeza, pe urmă, în chipul acesta – al drumețului instancabil și meticolos, neîntors de la

țel – în ființarea ce conduce la ființă (aceea de dinapoia vederii, văzută astfel nu numai ca literă ci ca spirit ; precum îl va comenta aci – într-o sugestivă proză, frumoasă ca un poem - însuși autorul, cu Hegel în față, pe Saul din Tars, viitorul mare gânditor al creștinismului și catehizator Sf. Paul: „Lumina din cer îl orbise de ochii cei trupești. Era amiază, și pentru el întuneric. Văzuse lumina cu oameni înălțați pe trepte de mări și alții căzuți sub ploaia de săgeți și pietre, cu unii prăbușindu-se de pe scaune și alții cățărându-se peste răsuflarea lor, lumea cu zile și nopți – și, acum, într-o clipă, străfulgerat de marea lumină din ceruri”), Dumitru Velea scriind mai apoi, memorabil, precum într-un cristal filosofic, acestea: „Omul ori se apleacă asupra sinelui său, ca asupra unei fântâni spre a-și potoli setea din izvorul răcoros al adâncilor ape freatiche, ori aceasta țâșnește cu presiune greu de stăvilit cu zăgazurile conștiinței. Pașii și urmele sale se află, chiar fără să-și dea seama, în posesia drumului. Nu el, ci drumul îl posedă”.

Acum, la apariția celui de-al treilea volum (**Pragul de jos. Strânse laolaltă**, Editura Fundației culturale „Ion D.Sîrbu”, Petroșani, 2020), nu am a schimba nimic din ce am scris cu prilejul ieșirii din teacă a primelor trei tomuri. De data asta, însă, Dumitru Velea explicitează, într-o scurtă postfață, direcția meditațiilor sale, devoalând și dezavuând totdeauna decadența din mentalul secularizant al veacului, nimicniciile din duhul contemporaneității: „Procesul de secularizare, declanșat din Occidentul Europei (eu aș mai adăuga sorgintea inițierii mai ales în neomarxismul universitar american, în BLM, în ispitirea recentă la socialism a „democraților” din SUA etc.), a atins fundamentele conștiinței, demnitatea omului și sensul mântuitor inerent sufletului. Parcă nimic nu mai ține, nimeni nu se mai îndreaptă spre sinteze și cauze sau să se aplece asupra proceselor și mișcării lucrurilor, faptelor, nu se mai aude o vorbă de ontologii, de ale artei nici atât, aceasta rămânând la nivelul divertismentului, al poftelor consumeriste, al adresării către un „public țintă”. Către ce „public țintă” s-o fi adresat Homer, de noi încă fascinați descifrăm **Odiseea**!? În fine, nicio vorbă nu pare a se mai îndrepta spre constituirea și misiunea omului, spre recuperarea, înălțarea și mântuirea sufletului, toate par alunecate în fărâmițata și fără sens materialitate. →

A.I.BRUMARU

Precum vorbește mâinile ce i-a apărut proorocului și le-a însemnat pe zid *mene, mene techel upfarsin*, totul se numără, se cântărește și se împarte, nimic nu se înmulțește. Arta este redusă sau întinsă la nivelul epidermei, al fenomenului de-o clipă, restrânsă la senzație și percepție, la primele faze ale cunoașterii, „*Lipsește viața acestei vieți*”, cum a zis Eminescu. Este timpul să ne aducem aminte de **ființă și suflet**. Evocarea/invocarea lui Eminescu nu e întâmplătoare în finalul acestei meditații, cea mai consistentă secțiune a cărții (nu doar sub aspect cantitativ, peste optzeci de pagini) fiind dedicată omului deplin al spiritului românesc. Iar dintre eseurile acesteia, ca să mă opresc deocamdată aici, se desprinde cel ce deschide noul volum al lui Dumitru Velea, anume „**Despre geniul național al poporului roman**”, un comentariu pătrunzător, minuțios și, deopotrivă, elegant (scriitorul însoțindu-l adică neconținut pe eseist), iscat de lectura atentă a filei 58 din *Mss.2267* din lada miraculoasă a lui Mihai Eminescu. În aceasta, aflăm, poetul și-a notat proiectul a cinci prelegeri ce urmau a fi prezentate în Maramureș, un ținut ce-l va fi fascinat pe Eminescu. Nu a fost să fie. „Dar a fost să fie”, tocmai această prelegere, subliniază Dumitru Velea, „ca ea să formeze temeiurile celei mai ample și profunde gândiri românești, devenind o dominantă a scrierilor eminesciene referitoare la ființa istorică românească”. Prelegerea ar fi putut pleca, crede Dumitru Velea, de la basmul cules de Petre Ispirescu, esențialmente românesc, **Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte**, asupra căruia s-au oprit atât poetul nostru național (într-un articol din ziarul **Timpul**, 19 martie, 1881) cât și (ca o întâlnire, consideră Velea, a celor doi gânditori, sub același semn – al *zestrei ontice*) filosoful Constantin Noica (care scria în **Sentimentul românesc al ființei**: „...nu cunoaștem o altă operă în proză a geniului românesc care să aibă atâta miez, de la primul și ultimul gând, și o atât de riguroasă scriitură ori rostitură”). Repovestind și comentând basmul, Eminescu (**Op.cit.**) spune că „omul pururea tânăr, geniul neamului românesc” nu dispăre, acesta, cum reia ideea Dumitru Velea, „se află între noi, fie și în ipostaza sa de *nevăzut*, ca identitate și continuitate, ca memorie și reamintire a ființei istorice a poporului roman”. Mai departe, autorul **Pragului de jos III** se adresează în interpretare celor două mari gândiri (fără nicio exagerare) ale veacurilor din

urmă, Georg Wilhelm Friedrich Hegel și românul Constantin Noica (un hegelian și el *sui generis*, n.n.): „Se știe că „*omul pururea tânăr*” („Omul pururi tânăr – scria Eminescu la 1881, în **Timpul** – răsă, îi dete cu tifla moșneagului și se făcu nevăzut”), după povestirea filosofului Constantin Noica, se ridică din „*devenirea întru devenire*”, „*a relei infinități*”, cum ar fi zis Hegel, pentru „*devenirea întru ființă*”, a infinității celei bune; se cunosc cele trei etape, hegelienele „*cercuri*” pentru a se împlini „*cercul*” cel mare (al rațiunii dialectice și, implicit, al **ființei** – pe acestea și basmul românesc le povestește ca tot atâtea locuri de încercare, de „*desprinderi*” (de „*familie*”, de „*semenii omului*” și de „*natura însuflețită*”) pentru a se ajunge la ființa cu „*vremea uitată*”. După înțelesurile dialectice, insul trebuie să „*se desprindă*” de „*lumea mică*”, de „*lumea mare*” și de amândouă la un loc, dar ultimul raport nu-l poate realiza decât prin saltul „*determinațiilor reflexive*”, pe care dialectica, într-un ceas preferențiat, hegelian, al ei, ni le-a lăsat a-l înțelege. Iar acest salt înseamnă, în basmul nostru, ieșirea din generalitatea, abstractitatea și amnezia ființei și întoarcerea la prima vibrație a devenirii. Întoarcere care câtă să fie altceva decât simplă întoarcere. Abia acum se vor vedea „*precaritățile*” ființării fără ființă și, din unghiul cunoașterii acestora, s-a putut emite cândva, de cel mai tânăr filosof, teza de cea mai mare importanță ontologică: „**Tot ce este real este rațional și tot ceea ce este rațional este real**”, cu consecința: „**Adevărul nu e afară de istorie, el e în istorie**”. Teză și consecință consemnate – și devenindu-i axiale operei – de Eminescu încă de la Berlin (vezi *Mss.2286*). Pe „*omul pururea tânăr*”, în basmul nostru l-a apucat „*un dor de tatăl său și de muma-să*”. Uitarea, proprie generalităților, se destramă și el înaintea spre lumea individualurilor, pe care cândva le părăsise, nu spre a le regăsi, ci spre a le recupera, prin cele două deschideri ale particularului”. Citând și sintetizând, cu expertiză, din filosofia noiciană (înțărind hegeliană stăruind încă), Dumitru Velea va regăsi în gândul lui Eminescu transformarea pe care o îndură aci suprapunerea (imperfectă) peste „*cercul*” cunoașterii a „*cercului*” istoriei, ca și, în același timp, strămutarea „*vicleniilor*” universalului, trădate fiind și ele de istorie. „Prin aceleași locuri – scrie el -, însă împlânzite, are loc întoarcerea, în basm,

dar în relatarea făcută de Eminescu – care raporta realitatea social-istorică la modelul ontologic -, locurile acestea s-au „dezîmplânzite” prin acțiunea, în mare parte, neobiectivată și neobiectualizată a negativului din istorie, datorită „*valorilor*” de subiectivisme, cărora li s-a adăugat, în timpii din urmă, faza formalismelor, ele neputându-și păstra memoria, identitatea și scăpând de sub zodia universalului”. În acest context, „omul pururea tânăr” devine „*statuă*”, e ignorat; uitat, geniul uman rămâne, constată cu năduf, dar și cu realism, Velea, numai în „*scrisul din arhiva primăriei*”. „El a întâlnit peste tot un particular care nu ține, lipsit de posibilitatea de a se reindividualiza prin universalizare.

Omul acesta „*având în minte trecutul întreg*”, nu se uimea de contradicțiile întâlnite, ci și le făcea vădite pentru sine și pentru ceilalți, care, rămași sub zodia finitului cu relele ei limitări, nu puteau să le vadă. De nerecunoscut era, pentru ei, el care era sub zodia infinitului. „*Are omul un stăpân și acela este infinitul*”, zice undeva poetul. Și spre sfârșitul magistralului său studiu, Dumitru Velea zice acestea, o încheiere mirabilă: Țăranul (acela sustras, la Eminescu, din istorie) „*lasă istoria pe deasupra capului său, să-și învârtă florile fără rod*”, precaritățile, căci el știe că stă în ordinea cea mare, a universalului.

De aceea rabdă cu stoicism ordinea individualului în nebulia sa, știind că nu-l va atinge. De aici, acea seninătate, liniște ancestrală și tragism asumat. De aceea, ființa aceasta istorică, cea mai tragică și care își vede periclitat clipă de clipă geniul său, devine ironică precum zeii. Știe că din cinci în cinci sute de ani, așa cum pasărea Phoenix, pe care o văd heliopolitani trecând nisipurile roșii spre templul Soarelui, spre a se aprinde și renaște, sau așa cum retranscrie Eminescu basmul ființei românești, „*omul pururea tânăr*” va intra în dialog cu istoria și-i va arăta direcția istoricității; știe că va fi privit cu sarcasm de ochii fără orizont, dar știe că în acel moment, „omul pururea tânăr” a trecut prin acest (și același) loc, născând nevoia de locuire, de a se simți **acasă ființa istorică**”.

Numai pentru acest eseu excepțional, din a cărui amplasare și profunzime filosofică am surprins aici prea puține aspecte, noua carte a lui Dumitru Velea, **Pragul de jos III. Strânse laolaltă**, e vrednică a sta pe raftul de sus al gândirii și scrisului românesc.

Mai altfel, despre **Veronica Micle**

(XIX)

Până una-alta, să reținem că în iarna lui 1883–1884, după relativa însănătoșire, Eminescu pleacă la Iași și face din nou plimbări în Copou împreună cu Veronica, în ideea că aceste ieșiri împreună cu *iubirea lui blondă* vor contribui mai consistent la ameliorarea sănătății și chiar se părea că evoluția era spre acest rezultat pozitiv. Minunea nu se întâmplă, așa că, la înțelegere cu Veronica și spre deznădejdea ei sufletească, Eminescu se întoarce la București și, în dimineața zilei de 20 octombrie 1883, Eminescu urca în trenul de Viena pentru a fi internat la spitalul *Oberdöbling* din capitala Imperiului Chezaro-Crăiesc... N-am o informație exactă acum, când scriu aceste rânduri, legată de perioada cât a stat internat Mihai Eminescu la spitalul din Viena, știu doar atât că, în prima jumătate a anului 1884, poetul se afla în țară. În acest sens, există informații clare că în data de 7 aprilie 1884, după o scurtă ședere în București, Eminescu sosește la Iași pentru a se refăce în urma tratamentului de la spitalul vienez. Așteptare înfrigurată la gară din partea Veronicăi, bucurie, îmbrățișări, lacrimi la gândul unei revederi cu Eminescu după luni de dorințe, de speranțe – Veronica era peste normal de bucuroasă, de fericită... Acasă îl aștepta în vizită cu pregătiri de mare sărbătoare, însă Eminescu declina cu un fel de obstinație invitațiile făcând-o pe Veronica să fie din ce în ce mai impacientată, chiar speriată, fiindcă nici nu reușea să găsească măcar o singură explicație cât de cât logică și plauzibilă a refuzurilor. Ba da, avea la îndemână chiar două motive pe care, însă, nu le accepta pentru că *nu vroia* să înțeleagă ce anume se petrecea în mintea lui Eminescu. Că i se schimbaseră extrem de mult fizionomia feței? De jenă, fiindcă ea ar fi aflat comportamentul lui în timpul crizei din anul precedent? Încet, încet, i se instală în suflet o tristețe de care nimeni nu mai scăpa. Ea știa una: ținea la Eminescu, îl iubea, trăiseră împreună atâtea momente extraordinare și, dintr-odată, parcă totul se năruise, se rupseseră, se dărâmaseră... De ce se comporta astfel?

De ce să ocolească o întâlnire cu ea? Îi venea atât de greu să se acomodeze cu o situație, nouă, era adevărat? Da, sigur! Martori contemporani, între care și prietenul Ion Creangă, îi înțelegeau suferința, însă, cu toate eforturile, era imposibil să-l elibereze pe Eminescu de căderea lui psihică în a nu o mai înțelege pe Veronica. Nu putea? Din contră, iar comportamentul său ilustrează că era pe deplin conștient de sine și, probabil, dorea ca în mintea și sufletul femeii iubite el să rămână o imagine deja știută de aceasta. Deși poetul era văzut trecând deseori pe strada Buțu, privind cu insistență spre casa Veronicăi. Și Veronica se întorcea iar și iar la presupunerile ei, cu durere în suflet...

Urmându-i calea cu toate bunele și relele sale, existența Veronicăi în mijlocul atâtor întâmplări și situații prinse într-o logică a destinului nu o dată părând fără... logică, din aceleași motive pecuniare, se vede silită să se mute din nou. Se petrecea la întâi septembrie 1884, noul domiciliu al familiei Micle fiind în strada Păcurari. Ca simplu argument al celor afirmate de mine ceva mai înainte, legat de retrăirile poetului, se spune că el era văzut preumblându-se relativ des pe străzile Lăpușneanu și Păcurari, până la capătul asfaltului, „*la răspântia unde coboară, din strada Păcurari, strada Cișmeaua Păcurari și unde se afla o bară de lemn*”, în dreptul căreia se oprea și se sprijinea cu coatele pe ea, iar în dreptul casei Micle, arunca doar câte o scurtă privire, continuându-și apoi preumblarea.

Era tot mai limpede că lucrurile nu mergeau bine în legătură cu sănătatea poetului, situația ca atare devenise apăsătoare și greu, tot mai greu de suportat, Veronica încerca să se mai debaraseze de gândurile care o măcinau cu o perseverență diabolică, ea însăși având sentimentul despre sine că plutea în jurul ei un... ceva

nelămurit, dar ca o permanentă amenințare. Ce se petrecea? Acum în „depozitul de bărfe”, una peste alta, mai apăruse și „nebulia lui Eminescu”, și faptul că el nu o mai vizita, realitate observată bineînțeles și consemnată cu grijă de bârfitori; pensia de urmaș, cu toate promisiunile, nu mai sosea și, în plus, nici Eminescu nu mai era în București să se mai intereseze. Dacă starea sănătății i-ar mai fi permis, dacă!... Și chiar dacă ar fost acolo, în Capitală, relația dintre ei devenise glacială, comportamentul său, în multe situații, nu mai părea al unui om refăcut după criza deja cunoscută de toată lumea, iar manifestările și internările la spitale de psihiatrie erau argumente imbatabile că acel ceva mental lăsase în urmă un blocaj psihic de-o anumită factură și intensitate. Însă, odată cu venirea toamnei, sosi, în sfârșit!, și o veste bună, mai bună: la 3 octombrie 1884, lui Mihai Eminescu i se oferă un post la *Biblioteca Centrală* din Iași, în actul de angajare menționându-se că „s-a numit sub-bibliotecar” D(omnul) M. Eminescu, „*absolvent al facultății de filosofie din Viena*.”, cred că procedându-se, în fapt, la o derogare, fiindcă el nu absolvise respectiva facultate, doar frecventase niște cursuri în anul 1872. Salariul de la bibliotecă era destul de mic, poate că și din cauza lipsei de studii superioare, așa încât, pe lângă asta, el preda, probabil cu o jumătate de normă, *Statistica* și *Geografia* la *Scoala Comercială* ieșeană. În acest fel, părea că situația reîntră treptat într-un normal și că, încet, totul avea să revină la linia de plutire în relația Veronica-Eminescu, cel puțin așa gândea „*iubita blondă*”. Da de unde!

Timid-timid, se încearcă de ambele părți o nouă apropiere, însă fără prea mari sortiri de izbândă, ca să nu mai amintesc și faptul că, în ziua de Sfântul Ierarh Nicolae, adică 6 decembrie 1884, când tocmai coborând din trăsură, Eminescu se dezechilibrează, cade și își fracturează un picior. Fără să vrem, ne vine să exclamăm cu relativă compasiune: cum, iar? Păi, nu s-au terminat necazurile, măcar pentru un timp? Nu!

Destinul lui, probabil asmuțit de cine știe ce forțe ale răului, acționa pe cele mai neobișnuite coordonate.

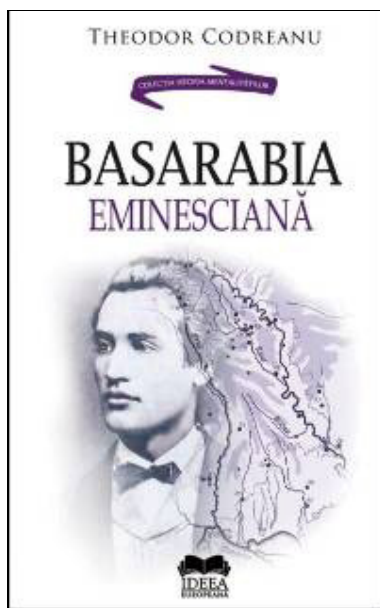
DUMITRU HURUBĂ

Moralitatea umană

prezentă în *Basarabia eminesciană*, de Theodor Codreanu

Volumul „*Basarabia eminesciană*”, de Theodor Codreanu, editat la Editura Ideea Europeană, 2018, pagini 422, este opera literară de o valoare excepțională dedicată marelui eveniment Centenarul Marii Uniri. După cum se cunoaște, sărbătorind 100 de ani de la Marea Unire în anul 2018 (27 martie 1918-27 martie 2018 – unirea Basarabiei cu România; 28 noiembrie 1918-28 noiembrie 2018 – unirea Bucovinei cu România; 1 decembrie 1918-1 decembrie 2018 – unirea Transilvaniei cu România), acțiune culturală de o pondere aparte pentru istoria națiunii române, lucrarea „*Basarabia eminesciană*”, scrisă de renumitul scriitor și eminescolog Theodor Codreanu (*critic și istoric literar, prozator, eminescolog, aforist, filosof al culturii și civilizației române, membru al USR; distincții din partea Academiei Române, Academiei de Știință a R. Moldova și Președinția României etc.*), vine la momentul oportun în contextul acestor evenimente istorice care se încadrează benefic în societatea română și nu numai, și, nu în ultimul rând, în existența românilor de pretutindeni. Clasificată în Colecția „Istoria mentalităților”, dar și în categoria „istorie și politică”, lucrarea în cauză este și un elogiu închinat distinsului Eminescu, - unul dintre cei mai renumiți și cunoscuți scriitori români de nivel mondial, cea mai onorabilă personalitate literară a neamului românesc, unde prin intermediul operelor și ideilor sale originale a fost promovată acea realitate care a desemnat tot ceea ce există efectiv în existența ființei umane, astfel fiind promovată în mod intens și cultura neamului românesc în diverse ipostaze, aceasta devenind în timp parte componentă și a culturii universale.

Astfel, personalitatea, identitatea și opera eminesciană reprezintă punctul de reper în notabilul volum „*Basarabia eminesciană*”, lucrare care însumează în sine viziunea scriitoricească a marelui Eminescu

privind destinul istoric al Basarabiei, - provincie românească ruptă din sânul patriei-mamă. Titlul cărții, așa cum se exprimă însuși autorul, Theodor Codreanu, s-a format prin „...*treccrea dincolo de referința strict exegetică, urmărind spiritul abordării eminesciene la destinul ulterior al provinciei imposibil de rupt de cel al României posteminesciene*” (pag.5, În loc de argument). Deci, prin opera eminesciană s-a întemeiat și s-a pus în lumină o nouă lucrare de o mare valoare, o lucrare inedită cu implicații filozofice de înaltă tinută, modelul autentic aparținând domnului Theodor Codreanu, aceasta definind problemele reale cu care se confruntă poporul român basarabean de-a lungul timpului, 1812 - prezent, aspectele fiind centrate pe existența și identitatea Basarabiei în perioada țaristă și în bolșevism, pe războiul antiromânesc al Sovietelor, pe cinismul imperial și anii comunismului sovietic; despre lupta imperiului rus pentru dominația poporului român basarabean și teritoriul acestuia (în pagina 335 autorul spunând: „*Centrul imperial își revendică întotdeauna marginea, în conformitate cu cinismul napoleonian: „Voi cuceri pământuri, că istorici care să dovedească ale cui sunt, avem*”); despre teroarea foamei din anii 1946-1947 și efectele crimelor comise de regimul sovietic, despre deportările și represiunile politice din anii 1940-1953 din Basarabia și Bucovina de Nord; despre schimbul de regimuri și

despre posibila reunire a Basarabiei cu România (în pagina 341, autorul scrie: „*Dacă Basarabia și-ar fi dobândit libertatea odată cu Declarația de Independență de la 27 august 1991, iar România odată cu 22 decembrie 1989, reunificarea s-ar fi produs imediat, cu atât mai mult, cu cât de la Washington se dăduse undă verde...*”. Dar nu: ambele părți au constatat, chiar de a doua zi, că independența și schimbările de regim de la București și Chișinău au fost simple ficțiuni istorice. Tot ce a urmat a însemnat instaurarea nu a democrației și a libertății, ci a unui regim ficțional, cleptocratic, pe ambele maluri ale Prutului, menit să reprime, mai departe, centrele de lumină”); despre Pactul Ribbentrop-Molotov, semnat în 23 august 1939, unde Basarabia, Ținutul Herța și Bucovina de Nord au fost rupte de la statul român; despre cultura istoriei și limba română din Basarabia, precum și din alte ținuturi românești; despre distincții scriitori și personalități basarabene precum Dumitru Matcovschi, Grigore Vieru, Mihai Cimpoi, Mircea Druc, Ion Ungureanu etc., care au luptat mereu pentru valorile naționale românești și au gândit în spirit eminescian (pag.338); despre cultura religiei și sistemul de credințe, procese care în mod normal ar urma să se centreze pe sentimentul divinității, în acest context autorul face o remarcă: „*Eminescu aprecia că golul sufletească (horror vacui) care-i împinge pe țari și cercurile nobile către expansiune megalomană se datorează divorțului dintre cultură și putere*” (pag. 166); despre presa și primul ziar fondat în Basarabia, aici autorul cărții difuzând informații prețioase, pagina 192: „*În scrisoarea târzie, din 1930, către bătrânul Ion Codreanu, fostul membru al Sfatului Țării, Stere aprecia: „Basarabia de sub stăpânirea țaristă a fost parcă mai îndepărtată și mai străină de Regat decât oricare colonie europeană din Africa sau Asia. / Nimeni mai bine ca d-ta, Moș Ioane, nu poate ști cu ce greutate a trebuit să luptăm ca să putem întemeia primul ziar românesc la Chișinău, să punem începuturile unei acțiuni naționale în Basarabia și să formăm măcar un grup de tineri adăpați la izvoarele culturii naționale* – pregătiți pentru misiunea de →

GALINA MARTEA

apostoli în sânul norodului basarabean.”. Așa s-a ajuns că până și cei știutori de carte nu auziseră vreodată de existența lui Eminescu, a lui Alecsandri, nemaivorbind de Creangă, Caragiale sau Coșbuc: singurii robi din lume, care nu au voie nici să citească o carte în limba lor, cum vă spune Take Ionescu”; despre istoria și cultura neamului românesc, cât și despre sentimentul de afecțiune al românilor basarabeni redat prin dragostea pentru țara și glia strămoșească română; dar și despre marea credință în valorile naționale românești, în valorile spirituale prin intermediul cărora se poate înlătura răul și ura, aspecte ce afectează destul de grav omul în dezvoltare și existență, cauza fiind nedreptățile și neajunsurile sociale, lupta pentru putere.

Cel mai dureros aspect abordat în lucrare este despre adevărul istoric, fenomen denaturat și falsificat constant la direct și indirect doar pentru a fi în contradicție cu realitatea, la acest capitol Theodor Codreanu comentează astfel: „Întreaga istorie a Basarabiei de sub ocupație rusească stă sub semnul rațiunii cinice, cu distincția făcută de filosoful german Peter Sloterdijk între kynism și cinism, între modul de a filosofa al lui Diogene și cel al Marelui Inchizitor dostoievskian. Probabil nu întâmplător legenda Marelui Inchizitor s-a născut în spațiul rusesc, prin geniul lui Dostoievski. Cinismul, ca denaturare a kynismului antic, s-a ivit ca distorsiune imperială în sânul creștinismului catolic medieval, când Biserica a creat instituția paralelă a Inchiziției, care, prin ororile ei, a trădat dogma Sfintei Treimi (temelie a iubirii creștine), ducând la ruptura dintre știință și filosofie, pe de o parte, și teologie, pe de alta. Încă Schopenhauer a înțeles că cinismul înseamnă o gravă încălcare a principiilor care fundează adevărul. Eminescu face un pas mai departe, vorbind despre falsificarea cântarului adevărului, chiar în legătură cu cinismul imperial țarist față de Basarabia (vezi cap. Basarabia dreptului). În istoria creștinismului ortodox, numai Rusia țaristă a concurat Inchiziția catolică. Dostoievski și Tolstoi au înțeles asta”. „Cinismul este o gândire în dublu referențial: una spui și alta

gândești. (pagina 21-22, Cinismul imperial). Anume prin noțiunea cinismului, atitudine care sfidează regulile morale ale omului, Theodor Codreanu descrie tabloul real cum a fost realizată vânzarea Basarabiei în 1812, astfel fiind înfăptuită divizarea Moldovei: „Ruptura în două a Moldovei a produs o adevărată tragedie națională, oglindită în literatura cultă și în folclor. Simbolul acestei tăieturi istorice va deveni Prutul. Sate întregi au trecut râul blestemat de spaima „eliberatorilor”, încât până și generalul Pavel Kiseleff va scrie că „Locuitorii fugeau din Basarabia, preferând ocârmuirea turcească, grea pentru ei celei a noastre”. Scriitorul Constantin Stamatii (1786-1869), care a rămas, în 1812, la Chișinău, scria îndurerat, privind spre Prut: Măhnit și pe gânduri stau posomorât/ Cu dor nespul/ Și ntristat și dornic, trăind amărât/ Mă uit spre apus.../ Acolo-i viața!/ Acolo-i speranța!” (pag.33-34).

Theodor Codreanu în contextul Basarabiei eminesciene realizează concomitent și analiza literară a poemelor și compunerilor despre Basarabia și poporul român basarabean, scrise de Mihai Eminescu, corespunzător referindu-se: „Eminescu nu se mulțumește doar cu explicația unor asemenea acte de trădare, precum ale Moruzestilor, care au pricinuit nenorociri peste nenorociri teritoriilor românești de-a lungul secolelor. El încearcă să facă lumină de ce o etnie atât de numeroasă, comparabilă, după Herodot, cu „inzii”, traco-dacii, din care se trag românii, au stat în istorie sub Zodia Racului (vezi Doină: „Vai de biet român săracul, / Îndărât tot dă ca racul,”) și n-au preluat de la romani spiritul imperial, precum au făcut alte nații din Europa și Asia, deși înzestrarea nativă a indivizilor compunători o recomandă cu asupra de măsură la un alt destin istoric. În fața realității, Eminescu a comparat latinitatea orientală cu o insulă mereu roasă pe margini de slavi și de alte etnii. De ce a nimerit românitatea într-un veritabil „triunghi imperial al Bermudeilor”, „în calea tuturor răutăților”, după spusa cronicarului? Fiindcă, într-un fel, moștenirea tragică a fost mai puternică decât cea romană. Herodot a subliniat principala meteahnă a

tracilor: dezbinarea. El profetiza că nu vor fi niciodată puternici, fiindcă nu sunt uniți. Pe acest fond arhe-mioritic s-au născut și structurile statale românești, încât, de la bun început, triumghiul imperial extern s-a „interiorizat”, iar lipsa de unitate a dus la crearea a trei state românești, care nici ele n-au cuprins întreaga românită din juru-le. Spre deosebire de statele puternice din Europa și Asia, românii și-au croit organizarea statală după un soi de „democrație” medievală concretizată în monarhiile electivă. Monarhia electivă e rezonantă, izbitor, cu matricea dezbinării mioritice a fraților care se ridică împotriva fratelui, moștenind păcatul fratricidului biblic al lui Cain și Abel. Balada Miorița încifrează rezolvarea crizei sacrificiale, mitul devenind de o rară complexitate prin soluția creștină a nunții cosmice, specifică spiritului creștinismului cosmic răsăritean, despre care a scris pagini esențiale Mircea Eliade (Mioara năzdrăvană)” (pag. 38-39, Răul dinlăuntru). Relatări de o înaltă apreciere, discursul literar fiind centrat pe procesele vitale ale unui popor, simultan întruchipând în mod concret fenomenele esențiale ale existenței umane formată într-o colectivitate – totul fiind o legătură indispensabilă cu existența sa istorică, având în relief aspectul suferinței morale, al dezbinării naționale, al neunirii de neam etc. Sub raportul acestor înfățișări se distinge sentimentul moral-uman în relațiile dintre oameni și popoare, în cazul dat se intuiește relația dominantă din partea imperiului țarist slavon și supusul popor român din Basarabia.

În descrierile abordate, Theodor Codreanu pune un accent forte pe latura de conștientizare a proceselor identitare ce sunt atât de importante în viața și coabitarea socială a unei națiuni, iar pentru ca cetățeanul simplu muritor din societate să înțeleagă corect acțiunile respective, atunci Domnia Sa valorifică în mod detaliat și sentimentul de credință autentică în valorile spiritualității, valori ce sunt parte componentă din procesele afective umane/ procesele afective naționale.

Cuprinsul lucrării „Basarabia eminesciană”, în ansamblu, e o monografie științifică de o pondere aparte, cu cifre, date și nume concrete→

despre personalități, scriitori, intelectuali și politicieni din Estul Europei și Eurasia – imperiul rus, cât și din unele țări din Vestul Europei, perioada secolului XIX – XXI și nu numai, relatări de o mare semnificație și importanță istorică, cu trimiteri la evenimentele istorice ce au avut loc în perioada țaristă rusă și până în zilele de astăzi, cu tangență la ținutul basarabean care continuă să fie subjugat de dominația imperială dinspre răsărit.

Prin prisma tuturor expunerilor este prezent și mesajul marelui Eminescu, care reprezintă integritatea și bogăția spirituală a națiunii române, – Mihai Eminescu fiind identitatea nobilă a neamului românesc. Printre altele, autorul cărții, Theodor Codreanu, consideră: „... între toți marii intelectuali români, Eminescu a fost acela care a iubit și a înțeles în toată profunzimea Basarabia, pentru că poetul a iubit deopotrivă toate provinciile locuite de români, pe care le-a cunoscut nu numai la nivel livresc, ci și străbătându-le cu piciorul și cu alte mijloace, cum n-a mai făcut-o altcineva. Bucovina i-a fost, desigur, cel mai aproape de viață și de suflet, poetul considerându-se plămădită a Bucovinei: „Eu sunt născut în Bucovina. Tatăl meu e bucovinean. Un grec ca Vogoride n-a fost în stare a-l face cetățean...”, evident – cetățean român” (pag.11-12, Un număr nefast).

Totodată, Theodor Codreanu face trimitere și la cuvintele spuse de Horia Vintilă: „Fără Eminescu, România poate că nici nu ar fi putut exista, sau ar fi fost altceva, o înfîrîpare nestatornică în aerul timpului”(Vintilă Horia, *Peste o sută de ani, tot Eminescu!*, în „Stindardul românilor”, nr. 25-26, 1989) (pag. 273, Vă așteptăm de 22 de ani!).

Deci, personalitatea și identitatea marelui scriitor Mihai Eminescu va fi veșnic simbolul distinct al poporului român și al culturii naționale românești, iar opera eminesciană va fi la nesfârșit punctul de reper pentru fiecare scriitor român de azi și de mâine.

Prin contribuția distinsului Eminescu, literatura română nu numai că s-a promovat sau că a fost recunoscută în cultura universală, dar, în același timp, se poate spune că opera eminesciană a dezvoltat la cele

mai înalte culmi cultura și literatura română în contextul culturii universale. La rândul său, renumitul scriitor și eminescolog Theodor Codreanu, cu lucrarea în cauză, a valorificat și mai mult procesul evolutiv al istoriei, culturii și literaturii române, astfel remarcându-se profund prin arta cunoașterii, însumând în sine expresia muncii intelectuale ce este materializată prin noțiunea de a satisface necesitățile spirituale și intelectuale ale individului din societatea română, dar și pentru toți românii de pretutindeni.

Drept urmare, *Basarabia eminesciană* este o lucrare oportună și de o importanță extraordinară pentru națiunea română, scopul principal al acestei lucrări fiind de a istorisi realitatea trăită în țara românească și, nu în ultimul rând, în Basarabia – ținut românesc; destinația finală fiind de a elucida conținutul obiectiv al evenimentelor istorice petrecute de-a lungul timpului prin intermediul cărora se conturează, în mod evident, existența și identitatea poporului român basarabean între dominații străine, dar, cu mare regret, și între conaționalii mancurți și trădători ajunși în capul puterii. În viziunea autorului, *opera literară „Basarabia eminesciană” rămâne a fi cheia destinului României, sau, cum spune Eminescu, o „cestiune de existență pentru poporul român”* (pagina 7, În loc de argument).

Basarabia eminesciană transmite în mod clar mesajul despre identitatea istoriei, culturii și a limbii române din ținutul basarabean.

Apariția respectivă este o lucrare academică și literară de mare prestigiu, care merită a fi lecturată de întreaga colectivitate românească și nu numai. În evidență, sunt plasate conținuturi extraordinar de interesante ce sunt pătrunse de spiritul național românesc, – totul reprezentând o chemare întru valorificarea sentimentului autentic pentru neamul român din Basarabia, dar și al tuturor românilor de pretutindeni.

Așa fiind, Theodor Codreanu, scriitor celebru din România, după nenumărate opere literare și istorice, și de această dată a reușit să pună în lumină o lucrare de excepție, o lucrare monumentală care fascinează și impresionează atât prin denumirea sa neobișnuită, cât și prin conținutul minunat, plin de semnificație ce ui-

GEORGE POPA

(7 iulie 1923, la Crucea de Sus
- Neicu, județul Vrancea 16
ianuarie 2021, Iași)

Inedit

Portret monorimic

Purtând pe cap miștoasă scufă,
- crezând că-i la talent o mufă –

el vede viața ca pe-o fufă,
îngHITE-o poale-n brâu, o trufă
și scrie-o poezie bufă
așa cum storci impur din rufă.

Dar Sacrul Foc arzând în tufă
va mistui mintea-i zăzdufă.

La balul negru

La balul cârțișilor negre,
S-a rătăcit un nufăr cast.

Dar prea mult alb și prea-n
contrast,

Iar dumnealor fiind integre,
Au hotărât să mi-l omoare
Pentru abuz de impudoare.

Și-a zis o hâie altei hâie :
„Ne-am murdărit de poezie”.

mește și produce numai admirație. *Basarabia eminesciană* este opera literară care completează în mod distinct patrimoniul cultural al națiunii române.

De menționat, celebrul scriitor Theodor Codreanu, de-a lungul anilor, a pus în lumină opere literare de mare valoare, elaborate pe cele mai moderne tehnici din arta scrisului, cu conținuturi nespuse de frumoase care provoacă veritabile satisfacții pentru publicul cititor.

Petru Maior

200 de ani de la trecerea în eternitate a marelui cărturar

Două secole s-au scurs de când s-a stins din viață Petru Maior, personalitate marcantă, ce și-a dăruit întreaga lui capacitate pentru dezrobirea socială, spirituală și națională a poporului nostru. Alături de ceilalți corifei ai Școlii Ardelene, creatori ai *Supplex*-ului – o mișcare cultural-națională de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, ce urmărea obținerea drepturilor legitime pe seama poporului român, considerat străin la el acasă, Maior ne apare ca un luceafăr călăuzitor pe cerul înnoirat al națiunii. Deși împliați în decursul veacurilor, voința statornică a înaintașilor noștri de a trăi într-un stat unitar, liber și stăpân pe ceea ce ne-a aparținut de când ne-am născut pe aceste meleaguri, n-a putut fi niciodată înăbușită. Într-un cor imens de voci bărbătești ce vine de departe, deslușim un crâmpel din acest concert zguduitor: „eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul”. Au încercat unii, din interese meschine, să ne cotopească și subjuge, dar s-au lovit totdeauna de dârzenia și dragostea de țară a strămoșilor, care a fost un zid de netrecut. Unii au încercat să ne falsifice trecutul denaturând adevărul istoric, mistificându-l. Aici ar fi vorba de câțiva pseudoistorici ce au lansat o serie de teorii false, puse în slujba stăpânirii străine din Transilvania. Împotriva acestora, Școala Ardeleană s-a ridicat cu hotărâre și a cerut drepturi pe seama românilor, populație care reprezenta majoritatea covârșitoare a locuitorilor Transilvaniei. Reprezentanții acesteia au arătat, în scrierile lor, originea nobilă a poporului nostru, vechimea și continuitatea incontestabilă pe aceste plaiuri, conștiința unității lui.

Dintre toți reprezentanții Școlii Ardelene – pe care Kogălniceanu și Bălcescu îi numesc „cei dintâi apostoli ai românismului” –, lui Maior îi revine marele merit de a fi „deșteptat duhul național și lui îi suntem datori cu o mare parte a pulsului patriotic ce de atunci s-a pornit în trustrele provincii ale vechii Dacii”.

Într-adevăr în lucrarea sa *Istoria pentru începutul românilor în Dacia*, apărută în Buda, în anul 1812, nu numai că a răsturnat

argumentele celor care ne denaturau istoria, dar totodată a trezit și „pe românul carele mai înainte zăcea aruncat în adâncul întunericii au învățat a-și cunoaște trupina și ființa sa și a deșteptat în sine iubirea de nație și patrie”. Scopul apariției celei dintâi istorii este mărturisit de însuși autorul ei, Maior: „cu arsă sete dorea toți românii împreună cu mine ca să vadă vreo istoriuță și în partea lor după atâtea hule vărsate de la cei streini asupra românilor”.

O altă lucrare istorică de o importanță deosebită e *Istoria Bisericii Românilor, aift a acestor din coace, precum și a acelor din colo de Dunăre*, apărută la Buda în anul 1813.

De la catedra școlii din Blaj, Maior e trimis ca protopop la Reghin, unde un sfert de veac, între anii 1784-1809, avea să desfășoare o susținută activitate pe planuri multiple. Maior nu este valoros numai prin activitatea pastorală la Reghin, ci și prin zelul lui pe plan social național.

Preocupat de binele obștesc, tânărul protopop, cu vaste cunoștințe dobândite la Roma și Viena, se va angaja în acțiuni școlare și politico-sociale pentru a ridica sufletul românului. Văzând că „aproape nemica nu știa” mulțimea, s-a avântat - cu timp sau fără timp în a-i învăța, - și acest lucru îl cere și preoților după îndemnul Sfântului Apostol Pavel: „propovăduiește cuvântul, muștră, ceartă, îndeamnă cu toată răbdarea și învățătura”. Prin îndrumările date dascălilor și preoților „să dea pildă sănătoasă cu portarea lor” (exemplul fiind stimulator), Maior ne apare ca un adevărat pedagog și păstor de suflete. În felul acesta, a contribuit în bună măsură la alfabetizarea celor mulți, dar în același timp și la stărpirea unor superstiții.

Mergea Petru Maior prin sate, unde, adunând pruncii, făcea cu ei școală și examen, pe cei ce știau îi lăuda, pe ceilalți părintește îi dojenea și rânduia mijlociri ca să învețe, mărturisindu-ne astfel un aspect al misiunii lui extrabisericești. Când nu era prins cu problemele parohiale se ocupa de inspecția școlilor. Muștră pe părinții care nu-și trimiteau copiii la școală. Cât de mult l-a preocupat pe Maior buna creștere și educare a tineretului reiese și din aceea că prima lui Didahie o dedică pruncilor, tinerilor care trebuie să stea în atenția conducerii politice, bisericicești și a

părinților îndeosebi.

Imperativul lui Maior și al vremii, era acesta: „faceți din copiii voștri oameni buni, cetățeni buni, creștini buni“!

Pe tărâm omiletic și pastoral, Maior a căutat să planteze idei sănătoase, să sădească virtuți creștinești și civice, a căutat să stabilească un echilibru perfect al omului în cadrul societății. Predicile lui Maior, foarte moralizatoare, fondate pe exemplul propriu, convingător, tindeau spre stimularea săvârșirii binelui, a datoriei și a asemănării cu Hristos. El atacă în cuvântări necruțător unele vicii generale, nedreptăți sociale, de aceea omiletica lui Maior, dublată de un talent oratoric deosebit a avut și are un ecou ce se prelungește până astăzi.

Cunoscutele lui predici la înmormântare au fost adunate și publicate în lucrarea *Propovedanii*, Buda, 1809, *Prediche sau învățături la toate duminicile și sărbătorile anului* (Buda, 1810). Ciclul de *Didahii* sunt adevărate îndrumătoare omiletice și îndreptare etico-sociale.

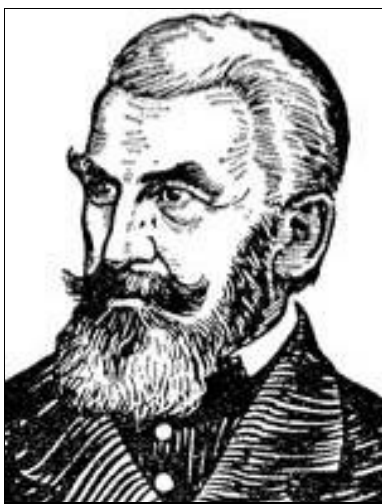
Din opera lui socială și scrisă, reiese limpede cât de strâns s-a împletit la el activitatea de slujitor al altarului și al patriei. El singur o mărturisește când ne spune că: „într-o mână ținea condeiu și molitvenicul pentru treburile parohiei și în cealaltă sapa pentru a se întreține”, delimitând oarecum cele trei sectoare în care Maior s-a dăruit cu ce a avut mai bun: cărturăresc, pastoral-misionar și social. Prin tot ceea ce a făcut Maior, va rămâne o pildă vie în conștiința neamului.

FLORIN BENGHEAN

SONETISTUL CIPARIU

Dacă în eseurile anterioare intitulate *De ce trebuie citit Cipariu*, am avut nemaipomenitul privilegiu, printre altele, de a stabili unele analogii între arhicunoscutul *Sonet XXI* al lui Timotei Cipariu și *Oda (în metru antic)* a lui Eminescu, în studiul de față, pornind de la precizările pe aceeași temă ale unor reputați critici și istorici literari cum ar fi: Ion Negoițescu, Mircea Popa, Ion Buzuși și Ion Breazu, m-aș opri la modul de lucru al sonetistului Timotei Cipariu.

Pornind de la așezarea față-n față a formei finale a *Sonetului XXI*, apărută în numărul 19/ 5.11.1838 al revistei *Foaia pentru mine*, p. 145, și varianta acestuia (1), și urmărind pe de o parte, incipitul fiecăreia, în care este abordată tema *fortunei labilis*, observăm nevoia de perfecțiune a celui care a excelat în mai multe domenii de activitate, în ceea ce privește șlefuirea versului. Bunăoară, chiar în primul catren care, față de variantă, aduce în prim plan interiorizarea emoției, se observă nevoia ilustrului om de litere de a șlefui concretizarea în cuvinte a „gândirii mitice”. Astfel, cel de-al treilea vers al variantei: „Și-atâtea zile, cându-mi vin aminte”, în forma finală devine al doilea, iar cel de-al doilea vers din variantă, „din cât trăise dulcele-mi părinte”, în forma finală devine al patrulea vers: „De cum trăisă dulcele-mi părinte”. Este de remarcat că, în forma finală, poetul renunță la participiul „înmormântate”, dar pune, pe de o parte, mare accent, atât pe mărcile lexicosemantice ale pronumelui de persoana I singular „-mi” și a formelor populare ale unor verbe („văz”, „fură”, „trăisă”, pe care le vom găsi în poezia lui Eminescu), care vizează familiaritatea limbajului și amplificarea trăirii interioare, cât și pe întrebuițarea locuțiunii verbale „-mi vin aminte”, tot atâtea mostre ale apropierii poetului de limba vie a poporului și, evident, de departajare a acestuia de artificialitatea limbii pe care o susțineau cu ardoare latinistii la acea dată. Iată diferențele survenite în prima strofă a sonetului: „Viața-mi astăzi, iată jumătate/ din cât trăise dulcele-mi părinte; / Și-atâtea zile, cându-mi aduc aminte/ trecute în pace-acum înmormântate!” – SONET XXI 2 (variantă)* - (2) și „Viața-mi

astăzi, iată jumătate/ Și-atâtea zile, cându-mi vin aminte/ Din pace-avută văz că-i fură date./ De cum trăisă dulcele-mi părinte” forma finală – SONET XXI 2* (3).

În cel de-al doilea catren, în locul termenului „piept” din primul vers („Oh, pieptul lănced simt că mi se bate”), e preferat termenul „sân” („Ci-n sânu-mi nu știu ce prea iute bate”), în timp ce în al doilea vers, poetul renunță la calificativul „sălbatic”. Astfel, versul din variantă „și-un foc sălbatic arde prea fierbinte” este reconstruit astfel: „Și simț că arde d-un foc prea fierbinte”. Prefigurând combustia sufletească din prima terțină a sonetului, finalul celui de-al doilea catren renunță la adresarea „tu” („aș vrea să știu, tu spune-mi înainte”) și la termenul „ochi”, cu toate că acesta se referea mai mult la ochiul interior al omului, nepunctincios și el, evident, în opera de penetrare a secretelor destinului uman („secretul care ochiul nu-l străbate”), în forma finală a sonetului insistându-se din nou pe interiorizarea emoției, atât prin interjecția „ah” de mare valoare și prin recurența termenului „foc”, cât și prin introducerea unor noi termeni, cum ar fi „trup”, „oase” – care și în psalmul davidic reprezintă unul din organele vitale-cheie, sălaș al sufletului - („Ah, cine știe, au nu de-aici-nainte/ Prin trup și oase-mi focul va străbate”). De asemenea, de o mare valoare în economia celui de-al doilea catren și a sonetului în sine, îl are sintagma „cine știe” care anticipează blagienele interogații provocatoare de tensiune lirică.

Așadar, începând cu cel de-al doilea catren, poetul se axează exclusiv pe inocularea focului

interior, cu care a fost dotat omul dintotdeauna. Ceva ce, sub pana lui Eminescu, ar fi sunat „îndulcind cu dor de moarte”, focul „prea fierbinte” ar putea fi aici, însăși nesecata Voință de viață. De remarcat și aici, folosirea dativului posesiv, pe o scară mult mai largă decât la poeții contemporani lui Cipariu, dativ posesiv cu rol de aprofundare a trăirii: „Ci-n sânu-mi nu știu ce prea iute bate./ Și simt că arde d-un foc prea fierbinte./ Ah, cine știe, au de-aici-nainte/ Prin trup și oase-mi focul va străbate”. Virtuozitatea celui de-al doilea catren însă, stă în ultimele două versuri, întrucât ele anticipează ambiguitatea liricii moderne interbelice. Cele două versuri amintesc de cunoscutele versuri din blagiana *Gorunul*: „O, cine știe? – Poate că/ din trunchiul tău îmi vor ciopli/ nu peste mult sicriul (...)”. În versurile canonicului blăjean, cititorul de azi poate resimți deja, gustul poetului modern aplecat „peste margine”. Viitorul verbului, perceput ca și cum ar fi rostit la optativ, indică „circuitul” prin care va trece focul/iubirea de viață - „trupul și oasele-mi”. Comparativ cu versurile din variantă: „aș vrea să știu, tu spune-mi înainte/ secretul care ochiul nu-l străbate”, versurile din forma finală nu numai că au o tentă creștină mai pronunțată, dar câștigă mai mult teren liric, ele pregătind punctul paroxistic al trăirii lirice din cele două terține, mai precis pregătind acel urcuș spre țăncurile înaltelor simțiri, susținut de verbele la prezent din prima terțină: „Pricep și zic: arzi foc într-al meu sânge/ Curând străbate-l, oh, te rog să nu-nceți” – sonetistul susține „străbaterea” trupului cu foc, asemenea autorului *Poemelor luminii*, care prin minus-cunoaștere, nu ucide „cu mintea tainele”, ci le sporește: „și tot ce-i ne-nțeles se schimbă-n nențelesuri și mai mari”.

În sfârșit, terținele sonetului, partea cea mai expresivă a acestuia, par a fi rămas neschimbate. În realitate însă, pe lângă că, în forma finală, ele apar comasate, ceea ce nu este un lucru esențial, spicuim pe de o parte, transformarea la nivel sintactic a primului vers, iar pe de altă parte, înlocuirea verbului „aud” cu „zic” care, alături de „pricep”, exprimă o înțelegere peste fire, pe care numai credința i-o poate asigura omului. Astfel versul variantei: „Pricep, →

NICOLAE SUCIU

aud, arzi foc prin al meu sânge”, ajunge în forma finală să sune așa: „Pricep și zic: arzi foc într-al meu sânge”. În cel de-al doilea vers al primei terține, imperativul „incende” este înlocuit cu „străbate”, iar numărul de silabe este ajustat: sintagma „nu înceți” este înlocuită cu sintagma „nu-nceți”, asigurând totodată și muzicalitatea versului. De asemenea, cel de-al treilea vers: „până-n cenușă tot se va preface” ajunge în forma finală să sune așa: „Până-n cenușă ce mă vei preface” în care este de apreciat dislocarea părților componente ale locuțiunii conjuncționale „până ce”, element de relație pentru subordonata temporală. Schimbările din ultima terțină, intensifică, la rândul lor, arderea, ca trăire în Dumnezeu. Astfel „Că lacrimi moi de ochi nu te vor strânge” este transformat în: „Că lacrimi moi nu se vor strânge”, vers din care, după cum se observă, poetul renunță din nou, la termenul „ochi”, aici, organul trăirii exterioare a vieții, „lacrimi moi” exprimând durerea, ca trăire exclusiv interioară, iar verbul „nu (te) vor strânge”, însoțit de forma neaccentuată a pronumelui personal de persoana a II-a singular „te” este înlocuit cu „nu se vor strânge”, însoțit de pronumele reflexiv „se”, iar în ultimul vers al sonetului, poetul renunță la propoziția exclamativă „Și-atunci!”, apelând la un discurs ambiguu, în care punctele de suspensie accentuează ezitarea: „Și-atunci... atunci avea-voi și eu pace”.

Verbele din câmpul semantic al arderii („arde, arzi, incende”) folosite în context, fie alături de substantive din același câmp semantic („foc, cenușă” etc), fie alături de alte verbe care semnifică amploarea și perceperea arderii, cum ar fi: „pricep”, „zic”, „simț”, „străbate”, „nu-nceți”, „vei preface”, „nu-nceata”, „nu se vor strânge”, „avea-voi”, forma inverstă a verbului a avea, au rolul de a intensifica cotele combustiei sufletești. Un loc aparte în economia sonetului îl ocupă în verbele la imperativ, care sporesc atmosfera de psalm davidic și concretizează dialogul om-Dumnezeu, propriu rugăciunii.

BIBLIOGRAFIE:

1. CIPARIU, TIMOTEI, Scrieri literare, Editura Fundației Naționale „Satul românesc”, București, 2005, p. 141.
2. Idem, p. 142.
3. Idem, 141.

Pagini de istorie literară a Brașovului

IV. Popularul Ioan Barac și literatura populară

Literatura populară are cel puțin două înțelesuri. Pe de o parte, ea este asimilată folclorului, fiind definită în raport cu literatura cultă, începând de la Bogdan Petriceicu Hasdeu¹, dar continuând să fie înțeleasă pe aceste coordonate până în zilele noastre; pe de alta, ea este acceptată ca formă de vulgarizare a creației literare premoderne, populare sau culte, printr-un mix de traducere și adaptare. În cea de-a doua accepțiune, marile mituri și teme se împletesc într-o creație care poartă în oarecare măsură amprenta stilistică a tălmăcitorului (sau compilatorului, după caz), contribuind la popularizarea și masificarea cunoașterii. Începutul de secol al XIX-lea ne-a surprins în ipostaza de a asimila opere literare trecute prin filtrul unor asemenea adaptări la mediul cultural autohton, în special prin activitatea literară a unor autori precum Vasile Aaron, Ioan Barac sau Anton Pann. Pe cei trei îi pune împreună, într-o astfel de înțelegere, și brașoveanul Ion Colan în studiul monografic dedicat unuia dintre cei menționați², deși originalitatea în actul adaptării culturale a operelor universale sau în produsele literare proprii îi distanțează considerabil. Într-un fel, plecând poate de la această așezare nedreaptă a celor trei pe același palier al creației literare, academicianul G. Bogdan-Duică, de asemenea brașovean, scrie un amplu studiu monografic dedicat lui Barac, în esență o replică suficient de tăioasă la adresa lui Ion Colan:

Scrierea mea despre Ioan Barac a fost provocată de o scriere cu același subiect, publicată în Analele Academiei Române, de d-l Ion Colan, profesor secundar la Brașov.

Ioan Barac merită o cercetare mai completă decât este acea teză de licență, căreia i s'a făcut loc în Memoriile Academiei.

Privitor la Barac, pot spune că, dacă nu a fost un scriitor nemuritor, a

fost, totuși, un spirit mai bogat decât apare în scrierea d-lui I. Colan³.

Cine este acest Ioan Barac, căruia Academia Română i-a alocat, în perioada interbelică, spațiu consistent de analiză în studiile a doi dintre oamenii importanți de cultură, întâmplător și brașoveni? Ioan Barac este unul dintre promotorii literaturii populare în cel de-al doilea înțeles asupra căruia am convenit, adică unul dintre cei care a contribuit masiv la crearea masei literare critice, chiar dacă aceasta nu provenea din cultura română. Mai mult, Ioan Barac fusese o bună parte a secolului al XIX-lea probabil numele cel mai popular dintre toți cei care scriau în limba română, indiferent de provincie, grație faimoasei sale lucrări *Istoria prea frumosului Arghir și a preafrumoasei Elena*. Popularitatea cărții s-a extins până la începutul secolului al XX-lea, când proaspăt apăruta editură Cartea Românească includea, în seria intitulată *Pagini alese din scriitorii români*, textul epic în versuri al lui Ioan Barac, cu note introductive neasumate auctorial în care se strecurau o serie de erori de atribuire: despre Barac, asimilat Brașovului în care și-a desfășurat activitatea, se spunea că s-ar fi „născut la 1770, într-o comună din preajma Brașovului”, că a învățat la Brașov și la Blaj și că a ticluit în versuri această poveste „în felul poemelor eroice ale literaturii universale”, cu scopul de a reda alegoric cucerirea Daciei în al doilea război daco-roman: →

ADRIAN LESENCIUC

¹ Bogdan Petriceicu Hasdeu. [1867] (1979). *Studii de folclor*. Ediție îngrijită de Nicolae Bot. Prefață de Ovidiu Bărbăle. Cluj-Napoca: Editura Dacia.

² Ion Colan. (1928). *Viața și opera lui Ioan Barac*. În *Analele Academiei Române*, Mem. secț. lit., seria III, tom IV, 1928–1929, p. 1–84 + IV.

³ G. Bogdan-Duică. (1933). *Ioan Barac*. În Academia Română, *Studii și cercetări*, XXII. București: Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului/ Imprimeria Națională, p.5.

În această poveste, Barac a ținut să istorisească neînchipuitele greutăți cu cari a avut de luptat împăratul Traian – în poveste Arghir, – ca să cucerească și să stăpânească Dacia – Elena.

Scrisă pe înțelesul tuturor, prin frumusețea versului curgător, și prin simplitatea cu care sunt istorisite întâmplările fără să țină în loc povestirea printr'o prea mare stăruință în lucruri mărunte, „Istoria preafrumosului Arghir și a prea frumoasei Elena” este una din întâiele povestiri în versuri din literatura noastră, și se cade să fie cunoscută în tot cuprinsul țării, dela vladică până la opincă⁴.

Or, odată cu popularitatea ridicată a *Istoriei prea frumosului Arghir...* la care s-au referit Alecsandri și Eminescu, pe care au citit-o și au luat-o drept model mai toți marii scriitori pașoptiști și care s-a reeditat numai la Sibiu de șase ori în timpul vieții lui Ioan Barac, s-a creat o aură de mister și asupra autorului cunoscutei povești în versuri, răspândindu-se – într-o clasică formă de vulgarizare a cunoașterii – informații neconforme și neasumate, dar și asupra operei. Să rămânem la operă. Spre exemplu, „Înainte cuvântarea” lui Barac (sau Bărac, după cum semnează în edițiile din 1801 și 1809) la *Istorie...*, este cea care induce alegoria, îndepărtând înțelesurile poveștii de cele ale variantei în maghiară:

Mulți citesc istoria lui Arghir, cea în limba ungerescă scrisă, fără de a socoti alt-ceva lucru într'înșă, de cât o proastă poveste; însă altă mai adâncă înțelegere se tâlcuiește, supt această poveste. În vremea de demult, stăpâna Ardealul un neam puternic, numit Dacii. Aceștia aveau în veacul al doilea, un Craiu anume Decebal, care biruind pe Domițian Chesarul Râmului, l'au silit, ca Râmleii cei puternici, să plătescă Dacilor dajde pre tot anul. Însă s'au schimbat norocul în dzilele lui Traian, Chesarul

Râmului, care în două rânduri venind asupra Ardealului, în urmă l'au luat, și l'au supus puterii Râmleilor. Acesta este înțelesul lucrului. Însă mai adaogă și acesta, cum că viața lui Traian, cu acestu prilej, era în mare primejdie, pentru că la marginea țării Mesiei (acum Bulgaria și Serbia) îl căuta nisce asasini (adică ucigători într'ascuns) ca să l piardă pre el, pre care aflându' i i-au omorât.

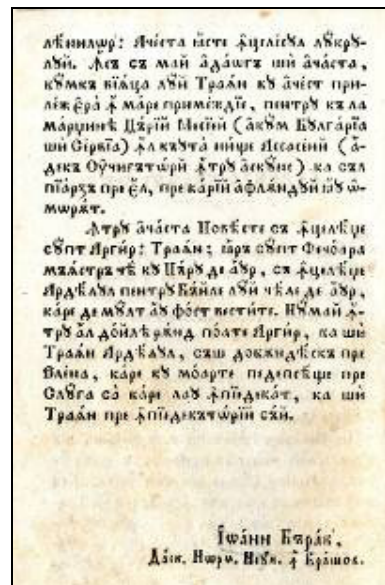
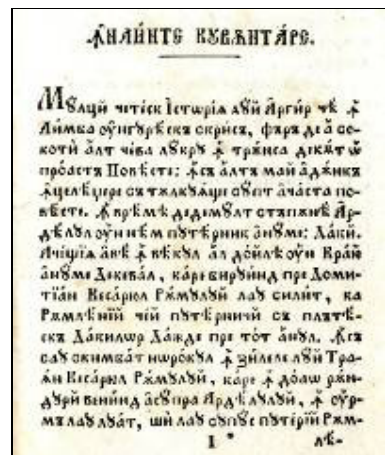
Într'această poveste se înțelege subț Arghir: Traian; iar supt fecioara măeastră cea cu părul de aur, se înțelege Ardealul pentru băile lui cele de aur, care de mult au fost vestite. Numai întru al doilea rând pôte Arghir. Ca și Traian, Ardealul să și dobândescă pre Elena, care cu mörte pedepsece pre sluga sa, care l'a împiedicat ca și Traian pre împiedicătorii săi⁵.

Arghir, în varianta lui Barac, refăcea alegoric povestea cuceririi Daciei, ducând mai departe un mesaj puternic în intenția emancipării spirituale și politice a românilor

Fig.1 „Înainte Cuvântarea” lui Barac la ediția a doua a lucrării *Istoria prea frumosului Arghir și a prea frumoasei Elena...*, Sibiu (1809)

⁵ Ioan Barac. (1801). *Istoria prea frumosului Arghir și a prea frumoasei Elena cea măeastră și cu părul de aur: adică o închipuire, supt carea să înțeleage luarea țării Ardealului prin Traian Chesariul Râmului.* Înainte cuvântare de Ioan Barac. Text în limba română, cu caractere chirilice. Sibiu: Tipografia lui Gheorghe de Clozius. pp.1-2

ardeleni (în „Înainte cuvântarea” lui limitându-se la Ardeal, nu la întregul teritoriu al fostei Dacii). Așadar, opera lui Barac și Barac însuși devin construite imagologice distincte, care alimentează în diferite nuanțe ideile emancipării gândite de reprezentanții Școlii Ardeleni și puse în aplicare în valuri succesive de generațiile de până la Marea Unire și imediat după acest eveniment. *Istoria prea frumosului Arghir...* nu e, însă, o operă originală – o recunoaște Barac chiar în introducere –, dar lucrarea este o traducere consistent modificată și adaptată după lucrarea lui Gergei Albert, *Árgirus históriája*, care la rândul său recunoaște că a preluat tema dintr-o cronică italienească⁶. Această →

⁴ Ioan Barac. (1920). *Istoria prea frumosului Arghir și a prea frumoasei Elena.* În *Pagini alese din scriitorii români.* Publicațiune periodică. Nr.192. București: Cartea Românească, pp.1-2. Nu este de mirare acest fapt, deoarece o serie de texte de largă circulație, cum ar fi manualele școlare, dădeau date eronate despre Barac. Spre exemplu, la p.43. în Enea Hodoș. (1893). *Manual de Istoria literaturii române.* Caransebeș: Editura „Foi Diecezane”, se preciza: „Ion Barac ie născut în Brașov la 1772”.

⁶ „A tündérszágrol bőséggel olvastam./ Olasz krónikából kit megfordítottam/ És az olvasóknak mulatságul adtam./ Magyar versek szerint énekbe foglaltam./ Leszen most beszédem ifjú Ágirusról”, afirmă Gergei Albert. De menționat că în maghiară termenul „olasz” făcea referire în acea perioadă deopotrivă la termenii italian și latin, v. Nagy Péter. (1982). *Az*

traducere, într-o analiză comparativă între ediția 1801 a lui Barac și cea din 1921 (ed. Király György), face obiectul unui studiu de 10 pagini din lucrarea lui Bogdan-Duică, care recurge la acest procedeu pentru a oferi spre cunoaștere originalul, aproape necunoscut în România: „Traducerea lui Barac o cunoaștem mulți, și astăzi, dar originalul unguresc, dintre noi, foarte puțini îl mai iau în mână”⁷. Istoricul literar brașovean are dreptate din multiple puncte de vedere, inclusiv în ceea ce privește calitatea traducerii (demonstrația sa este consistentă și fără fisuri):

Discreția originalului și neputința de redare a lui B[arac] mă îndeamnă să nu amân observarea că felul lui de a interpreta prevestia (sau chiar pregătia) mahalagizarea din vremea lui Anton Pann⁸.

Traducerea lui Barac e fără îndoială o scoborâre a tuturor valorilor estetice din original. Gergei a fost un poet-artist; Barac a voit să fie popular; urmărind acest scop vulgarizat, ca idei și ca stil, toată opera. Aceasta a avut, însă, din naștere, prea multă frumusețe rezistentă decât să nu-i re-

ziste și lui Barac din când⁹.

Cu toate acestea, judecând în contextul epocii – în raport cu literatura maghiară, cea de referință, exista în literatura română din Ardeal un decalaj de câteva zeci de ani, după cum însuși Bogdan-Duică afirmă¹⁰ –, Ioan Barac trebuie înțeles diferit. Iar această înțelegere o oferă chiar cumnatul istoricului literar brașovean, cunoscutul istoric Nicolae Iorga: Ioan Barac, alături de Vasile Aaron, sunt doi români neuniți (ortodocși), doi poeți populari care și-au asumat rolul de „a repeta în versuri în înțelesul orișicui vechi fabule, povestiri religioase, anecdote, lucrări poetice narative ieșite în străinătate”¹¹. Această „repetare” nu urmărea să îi propulseze pe cei doi poeți populari în prim-planul literaturii, ci să dezvolte lectura în clasa medie a populației românești știutoare de carte. Dezvoltarea gustului pentru citit mai degrabă decât dezvoltarea limbii române literare (și din această perspectivă dreptate are Bogdan-Duică) a contribuit la menținerea dicțiunii în limitele unei limbi populare (de aici poate și confuzia între cele două înțelesuri ale termenului „literatură populară” în ceea ce-l privește pe Barac), dar și la vulgarizarea literaturii. Acesta a fost prețul plătit pentru pregătirea și dezvoltarea gustului pentru lectură în

rândurile maselor populare, începând din chiar timpul vieții, din perioada în care *Istoria...* era în plin proces de reeditare și consum cultural uriaș în acele vremuri¹². Nu știm cât de conștient a fost Ioan Barac de acest preț de plătit. Știm însă că, cel puțin în *Istoria prea frumosului Arghir...*, poetul și traducătorul, care la acea vreme era dascăl la Avrig, și-a asumat pe deplin rolul militant al intelighenției Școlii Ardelene – români transilvăneni în majoritate uniți, spre deosebire de el, și în ciuda înțelegerii lui ca reprezentant al mișcării iluministe ardeleni. Începând cu această carte, „[l]ucrările lui veneau să umple golul de carte românească resimțit în spațiul transilvănean, pregătind într-o măsură apreciabilă evoluția ulterioară, renașterea literară de la mijlocul secolului, prin cultivarea limbii ca instrument artistic al creării unor motive din literatura universală”¹³. Acesta nu este puțin lucru pentru că, observă același Iorga, prin opera lui Barac a început procesul de „radiare de civilizație românească” din sudul Ardealului.

Árgyus-Kérdéshez. Egy megközeltési kísérlet körvonalai, Budapest: Akadémiai Kiadó, p.13

⁷ G. Bogdan-Duică, op.cit., p.34. Să notăm, însă, că istoricul literar s-a eschivat, nerezolvând disputa dintre perspectiva lui Ion Colan din studiul citat, care considera motivul lucrării ca fiind românesc, spre deosebire de Csura Miklós din *Árgyus a magyar irodalomban*, Nagyikinda, 1908, care considera că este vorba despre un motiv unguresc. G. Bogdan-Duică nici nu a căutat originea mitului, deși tema trimite la o veche poveste romană, iar Gergei Albert recunoaște că a tradus-o dintr-o cronică italienească. În studiile maghiare perspectiva asupra explicației din „Înainte cuvântarea” lui Ioan Barac nu este categoric respinsă, probabil tocmai datorită „importului” mitului din peninsula italică. Aduc în acest sens în atenție, spre exemplificare, studiul lui Nagy Péter, op.cit., pp.14-15. Spre deosebire de G. Bogdan-Duică, în literatura de specialitate maghiară au existat studii prin intermediul cărora s-a caute originea mitului. Studiul lui Kardos Tibor, *Az Árgyus-széphistória*, Budapest: Akadémiai, 1967, spre exemplu, este elocvent; mitul, identificat în peninsula italică în ultimul sfert al secolului al XV-lea, probabil având la bază o versiune grecească sau parcurgând diferite trasee în răspândirea lui, a ajuns să circule în Ungaria pe cale orală începând cu prima parte a secolului al XVI-lea. Alți cercetători consideră că mitul a fost preluat direct din limba greacă – versiune considerată originală – și nu din latină sau italiană. În literatura maghiară de specialitate disputa a ajuns la un alt nivel: originea orientală sau occidentală a formei prime de răspândire a mitului.

⁸ Idem, p.37.

⁹ Idem, p.43.

¹⁰ De referință este numele lui Bessenyei György (1747-1811), poet, dramaturg și traducător maghiar, care a deschis seria de traduceri populare din Shakespeare, Young, Milton ș.a., dar care a publicat la sfârșitul secolului al XVIII-lea și o serie de lucrări originale. Bessenyei György (1747-1811) și Aranka György (1737-1817) sunt considerate figuri reprezentative ale *Aufklärung*-ului maghiar, similare întrucâtva și contemporane corifeilor Școlii Ardelene: Petru Maior, Gheorghe Șincai și Samuil Micu. Pe când Bessenyei și Aranka rămăneau cantonați în domeniul literaturii, Maior, Șincai și Micu încercau să contribuie la răspândirea crezului național românesc și să propună lucrări preponderent în domeniile istoriei și gramaticii, cu scopul recuperării unui sentiment (de apartenență la familia popoarelor latine) și a unei limbi (ca dovadă a acestei apartenențe). În literatura noastră, vocile reprezentative pentru Școala Ardeleană în literatură sunt ale lui Ion Budai-Deleanu și ale lui Dimitrie Țichindeal și Ioan Barac (ultimii doi asociați mai degrabă din rațiuni ale câmpului literar decât de explicații istorice).

¹¹ Nicolae Iorga. [1901] (1969). *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688-1821)*. Vol.II. Epoca lui Petre Maior – Excursuri. Ediție îngrijită de Barbu Theodorescu. București: Editura Didactică și Pedagogică, p.285.

¹² Să nu uităm ironia lui Ion Budai-Deleanu care, printr-un procedeu intertextual atipic vremurilor, pune în jocul *Țiganiadei* povestea Ilenei și a lui Arghin. Ironia lui Budai-Deleanu pe marginea traducerii lui Barac este cea care rămâne în *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură* a lui Nicolae Manolescu, v. ed. a II-a, revăzută și revizuită, București: Editura Cartea Românească, p.125: „Suntem în plin joc de-a literatura. În cântal al treilea [...], poetul introduce pastșa unui imn către Amor, a unui cântec bahic și a unui epic și elegiac. Acesta din urmă este tocmai cel despre Arghir și Elena. Nota din subzol nu lasă nicio îndoială în privința intenției intertextuale a lui Budai: „Pentru această Ileană au povăstit și un dascăl din Avrig, în Ardeal, dar în alt chip începe, nu precum se spune aici, și cu vierșuri de obște, nu cu tot bine legate”. Erudițian, pe seama căruia e pusă nota, pledează pentru numele de Ileana, ca acela al frumoasei din folclor, și pentru Arghin, în loc de Arghir. Intervine Idiotiseanu care e de părere că stihurile lui Barac „sunt frumoase și pe înțelesul fiștecui”, de unde Erudițian le considerase populare („verșuri de obște”). Oponenții ilustrează două lecturi și două feluri de public. În hipertextul său ludic Budai se mișcă în spațiul, greu de apreciat, dintre pastșișă și șarjă, adică dintre jocul pur și cel satiric”. Un studiu concludent publicat pe marginea ironiei lui Budai-Deleanu la adresa importului și calității inferioare a prelucrării lui Barac în *Istoria prea frumosului Arghir...* este cel al lui D. Popovici. (1948). *Doctrina literară a Țiganiadei* lui I. Dudai-Deleanu. În D. Popovici, *Studii literare*. Vol. IV Cluj: Tip. „Cartea Românească”. 83-118.

¹³ Alexandru Teodorescu. (2004). Ioan Barac. În Eugen Simion (coord.). *Dictionarul General al Literaturii Române* (DGLR), vol.I, A/B, București: Editura Univers Enciclopedic.

Coroană lui Dimitrie Stelaru

(XXXVI)

Scrisoarea lui M. R. Paraschivescu și a Lenei Paraschivescu*, trimisă de la Vălenii de Munte (Aleea Berceni, nr. 11, Reg. Ploiești), în 14 iunie 1965 (data poștei: 15.06.1965), lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35, data sosirii: 17.04.1965)

Vălenii de Munte], 14 iunie 1965

„Tovarășului Dimitrie Stelaru (scriitor)

Strada 1 Mai, nr. 35, Localitatea Turnu Măgurele, Regiunea București

Dragi Stelari,

Să ne iertați de întârzierea răspunsului nostru, dar când ai „casă mare” la țară și mai ți-a și ars odată, ai mult de furcă. Au mai fost și puii de găină, semănăturile și multe neplăceri mărunte, pe care vi le vom spune când ne vom vedea. Mitică este mare și mănâncă aproape de toate, ceea ce va trebui să facă și Eunor **/.../. Noi și Mitică*** murim de curiozitate să facem cunoștință cu Eunor și mama sa. Altă modalitate de a ne vedea nu avem decât să vă invităm în vara asta la noi, la Vălenii. Ne anunțați, deci, mai din vreme, când ați putea veni /.../. Noi, pe Mitică, îl ținem la soare, la plajă, în fiecare zi câte puțin – și arată ca un țigan. Îi urăm lui Eunor numai bine, să crească mare și deștept, ca un demn urmaș ce va să fie. Îmbrățișăm familia și așteptăm vești de la ea și vă stau cu umilele mele sfaturi la dispoziție.

Cu drag,

Lena Paraschivescu”

*

Dragă Mitică,

Aștept ca, de o zi pe alta, să fiu somat de „Ramuri” să le prezint pagina cu tine. Am luat dosarul de la București și ... aștept.

Dacă te interesează o anumită poză de-a ta, te rog comunică-mi-o. Dacă ți-e indiferent care, voi da-o pe cea făcută de Vlad**** în „Ora Fantastică”.

Cu dragoste, vă sărută,

Miron”.

[Aleea Berceni, nr. 11, Vălenii de Munte, Regiunea Ploiești

Notă

1.*Poeta Lena Paraschivescu (Elena Târsoagă), a cincea și ultima soție a lui Miron Radu Paraschivescu, o femeie cochetă, era originară din

Portret de Ion Vlad (1953)

Constanța, unde a terminat liceul, după care a urmat, în București, renumita Școală de Literatură „Mihail Sadoveanu”. Este autoarea unui singur volum de versuri (v. Elena Paraschivescu, *Dedicație*. Poeme, București: Editura Cartea românească, 1974). A murit de cancer la colon, la 11 decembrie 1978, adică la șapte ani după soțul ei. Fiul lor, “Mitică” (= Andrei Dumitru Paraschivescu), în vârstă de 14 ani, a rămas sub tutela unei prietene a mamei lui, Letiția Berindean, la București.

2.**Urmează rețetele și sfaturile: „Cred că-i dați griș cu lapte? Mitică mănâncă așa: dimineața, 200 gr. lapte în care am pisat fin doi biscuiți ce s-au adăugat după ce laptele s-a răcit. La ora 10,00-11,00, lapte cu griș; la prânz, supă de zarzavat (morcov, albitură, un cartof, o ceapă) fierte bine, apoi morcovul și cartoful date prin sită (făcute piure) și adăugate în zeama de supă. Mitică nu a vrut să mănânce această supă cu piure decât amestecată cu lapte cu griș. După masă și seara, lapte cu griș. Dacă Eunor mai sugă de la sân, îi înlocuiți numai masa de prânz și încă una când credeți că este mai înfometat. În orice caz, trebuie obișnuit cu supă neapărat. Tot ce v-am scris aici se dă în mod progresiv, nu-i dați dintr-odată 200 gr supă. Încet, încet, să se obișnuiască! Mitică, la șase luni și o săptămână cât are acum, a ajuns de mănâncă la trei zile și o jumătate de gălbenuș de ou tare, dat prin sită și amestecat în grișul cu lapte. A mâncat și ficățel de pasăre, odată. Mănâncă (atunci când se găsește) și puțină supă de oase de vacă. Până la opt luni, el va trebui să mănânce toate acestea regulat. Mai des îi dau brânză de vaci. Puteți să-i dați, pe măsură ce apar fructele, zeamă de cireșe, vișine etc., tot progresiv, să nu-și strice burta. Nu-l forțați să stea în popou, că la șase luni va începe

singur să se ridice și atunci puneți-l între perne. Acum, țineți-l cât mai des pe burtă, să-și dezvolte mușchii pieptului/.../. Uitasem să vă spun că laptele „Rarău” sau pe care i-l dați (numai praf!) trebuie acidulat cu puțină zeamă de lămâie. Tot ce v-am scris aici, am făcut eu pentru Mitică, dar Eunor, care sugă față, poate să nu țină riguros tot programul acesta alimentar. Supă însă este necesară pentru săruri/.../ P.S. Măsurile pentru lapte sunt: la 200 gr apă, 5 măsuri rase de lapte și 2 măsuri zahăr. Pentru griș, după ce-a dat în fier laptele, se adaugă o linguriță rasă de griș pentru fiecare 100 gr de lapte. Se fierbe 10 minute. ([prin] măsură înțeleg acea linguriță de plastic din cutia de Eledon pe care ne-a dat-o)”.

3.***Mitică” (= Andrei Dumitru Paraschivescu) s-a născut în 30 noiembrie 1964. La moartea mamei lui, Elena Paraschivescu, când acesta era în vârstă de 14 ani, a fost luat în grijă de către Letiția Berindean, maior la pensie din 31.08.1974 (ns. în 30 iulie 1930 la Cluj Napoca – m. în anul 2006), care își va asuma rolul de mamă. Aceasta fusese soția publicistului, redactorului și cineastului Eugen Mandric (ns. în 28 octombrie 1930, la Dăngeni, în jud. Botoșani - m. în anul 2000, la București). Andrei Dumitru Paraschivescu a locuit la Letiția Berindean în locuința din strada Dr. Herescu Petre, nr. 6 din zona Bisericii Sf. Elefterie Nou (Sectorul 5, București). Prin 1989, când Gheorghe Sarău i-a vizitat, pentru a le propune să facă un schimb de copii ale unor scrisori (ale lui Stelaru către Miron Radu Paraschivescu, respectiv, ale lui M. R. Paraschivescu spre Stelaru), Andrei Dumitru Paraschivescu terminase deja Universitatea „Politehnica” din București și urma să se angajeze la un releu – stație de la Cheia, ca inginer. Din păcate, contextul evenimentelor revoluționare din decembrie 1989 ne-a îndepărtat de subiect pentru mai multă vreme și am amânat întâlnirea pentru a proceda la schimbul de corespondență. Am aflat, în 2011, că Andrei Paraschivescu s-a stabilit cu ajutorul Letiției Berindean în Franța, că lucrează la Toulouse, în domeniul aviației și al industriei aerospațiale, că și-a schimbat numele în D. D. André Pascal, devenind cetățean francez, că este căsătorit și are doi copii. În 18 →

GHEORGHE SARĂU

Blocnotes
Memorialistică
I. D. Sîrbu
„Jurnalul unui jurnalist fără
jurnal”

Eseist, dramaturg, romancier, filozof, publicist, autor de literatură de sertar, Ion Dezideriu Sîrbu (1919-1989), cel care semna cel mai adesea I. D. Sîrbu, a fost, fără îndoială, un model de moralitate.

În anii 1940, a activat în „Cercul Literar de la Sibiu” alături de valoroase personalități ale culturii române, ca: Radu Stanca, Ion Negoițescu, Cornel Regman, Ștefan Augustin Doinaș, Ovidiu Cotruș, Eugen Todoran ș.a. Lucian Blaga i-a fost profesor și mentor. În anul 1947, I. D. Sîrbu a devenit cel mai tânăr conferențiar universitar din țară. Ulterior, a fost epurat de noua orânduire, care l-a considerat filozof cu idei reacționare. Se pare însă că motivul real a fost refuzul său de a-și denunța sfetnicul, Lucian Blaga, care îi conducea teza de doctorat. A fost redactor în București la revista „Teatru” și la „Revista de pedagogie”. Urmare a unui articol critic la o piesă comunistă și a unei presupuse colaborări cu reacționarii maghiari din timpul Revoluției anticomuniste de la Budapesta din 1956, a fost arestat și condamnat politic, întâi la un an, după care pedeapsa i s-a mărit la șapte ani. După eliberare, i s-a stabilit domiciliu forțat la Craiova, unde a reușit să se angajeze la Teatrul Național. După o lungă perioadă de interdicție, publică piese de teatru, povestiri și două romane pentru copii. Însuși Marin Preda spunea într-un interviu că personajul principal al celebrului său roman „Cel mai iubit dintre pământeni”, Victor Petrini, se identifică, în linii generale, cu I. D. Sîrbu. După 1989, cărțile sale s-au bucurat de un mare interes în rândul

intelectualilor români, fiind considerate adevărate prototipuri de literatură de sertar.

I. D. Sîrbu și-a definitivat în anul 1989 memoriile, la care scrisese timp de cinci ani și care s-au numit, după mai multe variante de titlu, „Jurnalul unui jurnalist fără jurnal”.

Fragmente: = „Fusesem supus - la ordinul delicat al tov. Drăghici - să fiu recrutat, cu orice preț, colaborator al Securității. A început astfel un lung război cu Ființa mea: într-o mână mi se arăta libertatea, avansarea, viitorul luminos ce mă așteaptă dacă accept să fiu «un adevărat fiu al clasei muncitoare», adică un discret și informat intelectual de tip nou. Știam limbi străine, aveam farmec, vorbeam curgător (și «cult»), străluceam și la catedră, și la cafenea, și în saloane sau alcovuri. Aveam acces la inima și sertarele unor celebri profesori, frecventam cercuri maghiare și germane, scriam și despre mineri, dar și despre universități și academicieni”.

= „Intr-una din acele pașnice zile de anchetă din faza dulce, șeful anchetei, domnul căpitan Enoiu, m-a luat de umeri și m-a dus la geam. Prin curtea Muzeului Militar, de jos, se putea vedea un colț al Bulevardului Bălcescu, cam acolo unde, după sala Dalles, începe curba Institutului de Petrol și Gaze... «Uită-te, mi-a zis Diavolul, îi vezi? Pe oricare din mulțimea aceea, dacă îl arestez, în numai trei zile eu pot să dovedesc că este un dușman ascuns al poporului și socialismului». Nu știu ce i-am răspuns. Eram îngrozit. «Chiar și Gh. Gheorghiu-Dej, îmi spunea același Enoiu, are la noi un dosar de care se teme. Și pe care îl putem scoate la lumină când vrem. Nimeni nu e mai puternic decât suntem noi!»”

= „Nimic din ce ni s-a promis în această ultimă jumătate de secol nu a

soșit: nici egalitatea de șanse, nici minimumul de trai asigurat, nici respectarea elementelor drepturi ale omului. Este cât se poate de firesc ca pe fețele noastre (chiar și pe fețele unor ștabi bântuiți de mici semne de întrebare) să se vadă această linie de disperare și gol. Așteptăm de o jumătate de secol, într-o gară uitată și părăsită, un tren care nici nu a plecat spre noi.”

„Și noaptea târziu – Joia Mare 1989 – realizez cu înfiorare și spaimă că am pierdut definitiv o mulțime de valori și realități ce făceau organic parte din ființa mea.

Am pierdut «colonia» copilăriei, peisajul, apele, munții; am pierdut părinții mei, rudele, prietenii – dar și Cerul, transcendentul, substanțele și esențele cu care funcționam intelectual.

Am pierdut încrederea în filosofie, popi, politicieni; încrederea în convingeri, idealuri, valori-scop, am pierdut total încrederea în Omenire și Istorie – iar Europa o consider fum și amăgire de sfârșit de veac.

Am pierdut total mândria mea cetățenească, socială, etnică, religioasă; îmi detest neamul și Balcania asta mi se pare o simplă scuipătoare a marilor puteri.

Numai încrederea în Limbă, Bunătate și Jertfă nu le-am pierdut. Prin ele, ca un copil, refac în fiecare zi jucăria asta care se cheamă SPERANȚĂ.”

DORIN NADRAU
(S. U. A.)

→aprilie 2011, în spațiul on-line, André Pascal (Andrei Dumitru Paraschivescu), era citat cu următorul pasaj: „Am să doney casa Muzeului Literaturii Române și cu o treime din teren, urmând să vând restul de teren. M-am gândit să fiu generos, fiindcă generozitatea e un lucru prea uitat”, referindu-se, de bună seamă, la moștenirea de la Vălenii de Munte.

4.***Este vorba de sculptorul Ion Vlad, prietenul lui Dimitrie Stelaru și al lui Miron Radu Paraschivescu, dar și, deopotrivă, nașul băieților acestora – Eunor Vlad Petrescu Stelaru, respectiv, Dumitru Andrei Paraschivescu.

5. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

6. Scrisoarea a fost donată de Gheorghe Sarău Muzeului Literaturii Române în 4 aprilie 1997. Victor Corcheș, în 16.06.2003, îi transmite lui Gheorghe Sarău că a verificat și scrisoarea era încă acolo]. Aici, reproducerea s-a făcut în baza unei copii păstrate de Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea lui Ion Vlad, trimisă din Buftea, în 14 iulie 1965, poetului Dimitrie Stelaru, la Tr. Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35).

Note

1. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

2. Scrisoarea a fost donată de Gheorghe Sarău Muzeului Literaturii Române în 4 aprilie 1997. Victor Corcheș, în 16.06.2003, îi transmite lui Gheorghe Sarău că a verificat și scrisoarea era încă acolo. De verificat la Muzeu.

Scrisoarea lui Ion Bănuță*, trimisă din București (Editura pentru Literatură, Bd. Ana Ipătescu nr. 39), la 16 iulie 1965, lui Dimitrie Stelaru, la Tr. Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35).

Restituiri

Tomozei iubea filmul

Când Gheorghe Tomozei începea să fie preocupat de film, era încă un foarte tânăr redactor, un bărbat grațios, potrivit de înalt, cu gene lungi, negre, umbroase și o privire pătrunzătoare pe care adeseori o ascundea. Ceremonios, timid și curajos, deopotrivă. Politicos și arrogant, deodată. Poetic și ironic. Romantic și zeflemitor. Cu vocația prietenilor literare, artistice. Mare iubitor de literatură, scria poezii încă din copilărie cu o caligrafie demnă de copiii medievali, remarcat fiind pentru talentul său de redactorii momentului, în elanul anilor de după război. Urmase cursurile Școlii de literatură *Mihai Eminescu*, locul unde se întemeiau prietenii și se făureau vise, locul patronat deopotrivă de prezența patriarhului romancier Sadoveanu, bătuit de geniul sacrificat al lui Niculaie din Mălini și de dirigenții cu ordine sovietice purtând în buzunar indicațiuni de îndreptare a tinerimii scriitoricești către temele realismului socialist.

Trebuie că tânărul Tomozei considera la vremea aceea postul de redactor la revista „Cinema” numai o escală, căci el funcționa fundamental prin și pentru poezie.

Însă lumea aceea, întâi a teatrului și mai apoi a filmului, îl fascina, era o lume aparte, a facerii de iluzii.

Regizori, scenariști, scenografi, operatori, actori și actrițe, secretare de platou și cascadori, toți cei implicați în mecanism erau pentru el subiecte de curiozitate. Nu e mai puțin adevărat faptul că emoțiile lui, sângele clocotitor, copleșitoarele tulburări ale tinereții aveau să marcheze de mai multe ori intersecții mai fericite sau mai puțin fericite ale firului vieții sale cu cel al lumii actorilor. Dar ce înseamnă „mai puțin fericite” pentru generația care scria mult din emoție și din trăire? Nimic rău... Inspirație, deopotrivă în extras și în decepție...

Totul putea deveni subiect de versuri rostogolite repede, uneori prea repede către multe cărți de poezie care puteau fi atunci publicate. Editurile (ESPLA mai ales) aveau foame de autori, condițiile erau minimale (în cel mai rău caz o poezie sau două care făceau aluzie la marile binefaceri ale regimului instaurat după război). În paralel cu aceste articole – cronici, relatări despre filme, reportaje de la filmări ori interviuri provocate, scrise și

Gheorghe Tomozei și Dina Cocea

publicate în anii 1963-1964) poetul Gheorghe Tomozei făcea multe alte lucruri...

De altfel, toată viața a trăit în principal din onorariile primite de la ziare și reviste, scria aproape zilnic, și dacă nu zilnic, măcar de trei ori pe săptămână în rubrici inventate și propuse de el.

Gheorghe Tomozei a scris enorm, mii de pagini, la vremea aceea scria de mână, cu o grafie frumoasă și îngrijită, dintr-un colț în altul al foi de hârtie, de preferat din caiet dictando. El zicea că e așa econom cu hârtia dintr-un reflex al copilului sărac, foarte sărac, ce fusese.

Copilul nu îl părăsise, de fapt nu l-a părăsit niciodată.

Tânărul proaspăt și prea iute însurat cu o colegă de la școala de literatură, Elena Dragoș, tot prea iute divorțat de aceasta, tânărul marcat de întâlnirea cu Nicolae Labiș, al cărui geniu l-a iubit și poate în secret, chiar invidiat, trebuia să se salte din condiția lui, ceea ce lumea scriitoricească și redacțională a anilor șaizeci putea oferi.

Scriu aici mai cu seamă culegând din amintirile lui, foarte zgârcite, pentru că între noi era o distanță de generație. Când el debuta cu volumul „Steaua polară”, eu veneam pe lume. Așadar, el avea 21 de ani la debutul în poezie, în 1957.

Nimic nu se putea ghici în stele că într-o zi, eu, copila venită pe lume în sărăcăciosul salon al maternității din Năsăud, aveam să intersectez drumul frumosului poet melancolic „Suav anapoda”. Acesta e titlul uneia dintre cărțile sale de versuri, titlu care i se potrivea și care a făcut ecou în vremea aceea a anilor șaizeci.

Lumea filmului îl captiva pe tânărul Gheorghe Tomozei, căruia încă nu i se spunea ca mai târziu, pur și simplu Tom.

Îi cunoscuse pe Sadoveanu, pe Bacovia și pe Arghezi, care îi spusese că îi place numele lui, fiindcă z bârnăie...

Îi întâlnea acum pe Calboreanu, pe Bratosin, pe Vraca, Iliu, Ciulei, cum se zice, monștri sacri, mergea la teatru cu regularitate, cunoștea oameni, vedea filmele și nu de puține ori lega prietenii

în lumea aceea.

Se agăța (tot romantic) de ideea că actrița Maria Filotti venise la leagănul de copii orfani Sfânta Ecaterina din apropiere de Arcul de Triumf, unde îl adusese pe lume mama lui, Franța, o țărăncă frumoasă, curajoasă și încăpățânată din Malu cu Flori, fugită din casa notarului Stăncescu, tatăl ei, fiindcă nu vruse să lepede pruncul când rămăsese grea. Femeia aceea luase calea pribegiei, venise la București, născuse la leagăn și își câștigase o vreme dreptul la acoperiș și hrană, alăptând și alți copii. Acolo îl botezase pe Gheorghe, care purtase la început numele de familie al mamei, deci Stăncescu, marea actriță Maria Filotti le fusese nașă de botez, într-un elan de creștinătate și generozitate, acelor copilași cu tată necunoscut.

Și ar fi rămas poate viitorul poet Gheorghe Stăncescu dacă, pe când avea vreo șapte ani, frumoasa argeșeană, apriga Franța, nu l-ar fi întâlnit pe domnul Tomozei, aprig și el, ceva între magazioner descuscăreț și șef de locantă, care avea s-o ia de nevastă și să îl recunoască pe micul Gheorghe. Devenit așadar Gheorghe Tomozei, și care ne privește dintr-o poză cu ochi păziți de gene umbroase, îmbrăcat savant într-un costumaș de catifea... poză făcută la salon foto bucureștean în plin război mondial.

*

Cartea aceasta e o alcătuire pe care Tomozei și-a dorit-o. El a adunat manuscrise, dactilograme și tăieturi din reviste într-un dosar cu coperți înflorate, cu planul clar de a le publica. Dar când lumea se schimbă, piața de carte cade, ajungi cumva la pragul sărăciei și nu mai reușești să te ridici, nu e rost de împlinit visuri. Gh. Tomozei s-a stins într-un infarct miocardic la amiaza zilei de 31 martie 1997, a doua zi după ce se întorsese dintr-o călătorie cu trenul, în vestul țării, la o șezătoare literară dedicată comemorării lui Nichita Stănescu.

A fost o coincidență din acelea de-a dreptul de neacceptat, căci el a murit chiar în ziua aniversară a prietenului lui, acel 31 martie pe care în mod ironic îl anticipase cumva într-o poezie. Acele 31 martie găsit de soartă să îi mai lege într-un fel, să mai facă un nod peste destinele lor pământeste. Această selecție de pagini scrise despre lumea filmului este și semnul meu de prețuire, peste timp.

CLEOPATRA LORINȚIU
(Din volumul de restituiri, ediție alcătuită de Cleopatra Lorințiu)

Mărturii/Mărturisiri

Doru Pavel

Procese și avocați

Evocări din vremi grele

(II)

Cuvinte de început

(continuare)

Desigur că avocații puteau să formuleze și ei întrebări, dar ce întrebări mai puteau fi formulate, atunci când toată învinuirea era recunoscută, când întreaga declarație a inculpatului judecat constituia o auto-acuzare?

Cam aceasta era situația în marea majoritate a proceselor penale în acel timp. Și nu numai a proceselor așa-zise politice, care se judecau de tribunalele militare, dar și a proceselor penale de drept comun, pentru care competența de judecată aparținea instanțelor civile. Și în acestea din urmă, organele de anchetă - Miliția - aveau atribuții excepționale și hotărâtoare.

În aceste procese de drept comun, influența preponderentă a organelor de anchetă constituia o formă de luptă contra infracționismului, care reprezenta o primejdie pentru echilibrul economic - și așa șubred - și în același timp o contrazicere flagrantă a speranțelor la fericirea pe care urma să o aducă regimul.

Acest regim trebuia să aducă belșugul, mulțumirea întregului popor, un nivel de viață ridicat, solidaritatea entuziastă a tuturor cetățenilor într-o societate în care, dispărând exploatarea omului de către om, implicit urma să dispară, să se stingă și infracționismul.

Nu mă voi opri asupra fenomenelor sociale care se încăpățâneau să contrazică ideologia și nici asupra proceselor de drept comun.

În aceste pagini îmi propun să mă refer doar la rolul și posibilitățile avocaților în procesele așa-zis politice, ce se judecau la tribunalele militare.

Le-am numit „așa-zise procese politice”, pentru că ele nu se axau pe manifestarea efectivă a unor convingeri politice, ci erau destinate să sancționeze nealinierea la disciplina socială impusă de stat și de partid,

îndrăzneala de a gândi altfel decât „trebuie”, dramul de personalitate pe care unii își îngăduiau s-o aibă, dacă acest dram de personalitate implica o oarecare independență de gândire sau de atitudine, o ușoară ieșire din rândurile aliniate ale marelui marș al obedienței în care era obligat să pășească un întreg popor.

Aliniați după comandă, în rândurile acestui marș pășeau și anchetatorii și judecătorii și erau determinați să pășească și cei deveniți inculpați.

Și, în aceste condiții de aliniere generală, **avocatul** trebuia **să apere** pe acel în sarcina căruia se punea tocmai o ieșire din front, o dezaliniere trădătoare, o frântură de gândire autonomă, socotită atentat la consensul general al binelui și al fericirii.

În regimul tuturor controalelor, al cenzurii cuvântului scris și vorbit, al indicațiilor și normelor prestabilite pentru orice manifestare, avocatul era singura ființă umană care avea dreptul să vorbească în public - în ședința de judecată - fără a fi supus unui control prealabil, fără o cenzură preventivă, dar cu marele risc ca fiecare cuvânt al său să poată fi interpretat și răstălmăcit și ca o simplă demonstrație de nevinovăție, o prezentare a adevărului să fie socotită o solidarizare cu „*dușmanul poporului*” supus judecății. Și de aici, câte consecințe!

În aceste condiții, putea el spune că martorii mint, că însuși inculpatul minte, acuzându-se de fapte pe care nu le-a săvârșit, că tot procesul este o înscenare destinată să justifice o condamnare, să scoată din viața socială o ființă umană?

Nu, nu putea, trebuia să se supună invizibilei regii a tuturor

manifestărilor umane și să pledeze după dosar, fără a aduce atingere imperativelor de devotament și loialitate față de regim.

Crede cineva că era ușor, în aceste condiții, să găsești elemente și argumente pentru a construi totuși o apărare?

Avocații, ca și toți cetățenii țării, aveau glasul stingherit de călușul puterii și posibilitatea de activare profesională restrânsă de cătușele puterii.

Și chiar în aceste condiții, marea lor majoritate și-au făcut datoria: au apărât. În limitele dosarului, ale probelor, ale problemelor de drept ce se puteau ridica și sub amenințatoarea supraveghere asupra fiecărei fraze pe care o pronunțau.

Cel ce a scris rândurile de față a exercitat profesia de avocat atât în timpul lui Gheorghiu-Dej cât și în timpul lui Ceaușescu. Aceste rânduri nu constituie o pledoarie în favoarea avocaților, ci doar o mărturie bazată pe împrejurări cunoscute din proprie experiență sau din experiența altora.

Sanctiuni disciplinare aplicate unor avocați

Avocatul Nachtigal, un profesionist cu calități excepționale, care fusese deportat în perioada nazismului în Transnistria, unde a suferit mizeriile cumplite ale lagărului, a fost reintegrat în corpul de avocați, după 23 august 1944. El făcea parte dintre fruntașii barei, fiind înzestrat cu o inteligență ascuțită și cu darul de a înfățișa cu deosebită claritate problemele procesului și argumentele apărării.

În anii 1950, acest avocat a pledat într-un proces penal, invocând inconsistența învinuirii ce se articula împotriva inculpatului pe care îl apăra. În căldura pledoariei, a comparat inconsistența acestei învinuirii cu inconsistența învinuirii din cunoscutul proces înscenat medicilor din U.R.S.S., proces a cărui înscenare și lipsă de temeinicie a fost dovedită și recunoscută chiar în U.R.S.S. Avocatul Nachtigal, după această pledoarie, a fost trimis în judecată disciplinară pentru faptul de a se fi referit, în pledoaria sa, la procesul medicilor din U.R.S.S. și a fost sancționat cu **excluderea** din corpul de avocați, excludere care, →

confirmată de instanța disciplinară superioară, a devenit definitivă. Talentatul avocat a rămas fără posibilitatea de a-si câștiga existența. Dar mai ales, a rămas cu durerea de a nu mai putea exercita profesiunea pe care o iubea atât de mult, căreia i se dedicase cu atâta devotament.

Acest devotament pentru profesiune, pentru sarcina de apărător într-o cauză pe care o socotea dreaptă, l-a făcut să folosească un argument pe care el îl credea eficient, dar care i-a fost fatal.

Demoralizat, izolat, inconsolabil, strivit de cumplitele mâhniri ale zilelor care au urmat, în scurtă vreme, avocatul Nachtigal a decedat.

Dar măsura brutală și nedreaptă luată contra acestui avocat nu l-a lovit numai pe acesta. Ea a determinat, pentru toți avocații, o teamă, o prudență, o atenție excesivă la fiecare cuvânt pronunțat, la fiecare argument folosit.

Îmi aduc aminte că, în perioada respectivă, am fost angajat de fiul unei biete femei bătrâne s-o apăr pe mama sa învinuită de încălcarea unor dispoziții privind economia socialistă.

Bătrâna era arestată. În ziua procesului, fiul acestei inculpate, cel care mă angajase să o apăr pe mama sa, înainte de a începe procesul, s-a apropiat de mine să îmi spună ceva. Credeam că voiește să-mi dea vreo sugestie privitoare la apărarea pe care urma să o fac.

Dar nu aceasta voia. Mi-a spus: „*Domnule avocat, aveți grijă de dumneavoastră*”. În timp ce mama lui era în boxă, iar eu trebuia s-o apăr și să caut s-o salvez, el se gândea la mine și îmi recomanda prudență.

Un alt avocat a fost sancționat disciplinar pentru că, atunci când a luat contact - la penitenciarul Văcărești - cu inculpatul arestat pe care urma să-l apere în proces, a încercat să-i strecoare acestuia un pachet de ciocolată.

Se poate desigur considera că nu era compatibil cu îndatoririle unui avocat acest gest prin care încălca regulamentul închisorii.

Este însă un gest de omenie, o încercare de a aduce o mică mângâiere suferinței celui arestat, poate, o alinare a lipsei de speranță privind soarta procesului.

(va urma)

Vatra veche dialog

LIVIA NOVI KESSLER

(Israel)

„Atât cu fiul, cât și cu fiica mea vorbesc românește”

Nicolae Băciut - Distinsă doamnă Livia Novi Kessler, privind-vă traseul biografiei dv., realizez că ați avut nu doar o biografie consistentă, dar și una marcată de dramele secolului trecut.

N-aș vrea să trec ușor peste anumite momente, deși sunt convins că ați vorbit adesea despre ele. Lecțiile istoriei trebuie învățate însă bine, ca faptele care atentează la fundamentele existenței umane să nu se mai repete.

Așadar, v-ați născut în Transilvania, ați trăit la București, dar la 4 ani ați trecut printr-o încercare traumatizantă. Ce a rămas în mintea și sufletul copilului care erați atunci?

Livia Kessler – La patru ani, am fost deportată din București, împreună cu părinții și cu un grup de 284 de Evrei, în iadul Transnistriei. Copil mic, după multele luni de chinuri, foame și ger, ajunsese să cred că „asta e viața” și că nimeni pe lume nu trăiește altfel. Iar când ne-am întors acasă, multe din cele mai simple lucruri pe care orice copil crescut normal le cunoaște, mi se păreau ciudate și de neînțeles. Nu știam ce este un săpun, n-aveam idee cum se folosește o toaletă...

- Cum ați reușit să depășiți drama copilăriei ca să puteți merge mai departe? Cum ați descoperit

miracolul artei și creației și ce rol au avut acestea în conturarea opțiunilor dv. viitoare.

– În primul rând, instinctiv, n-am vrut să stărnesc mila celor din jur. N-am vrut să fiu „Sărmana fetiță, prin ce a trecut...” Am vrut să fiu ca toți ceilalți copii. Așa că n-am povestit despre suferințele mele, nici măcar colegei de bancă, atunci când am fost înscrisă la școală. Iar despre „miracolul artei”, cred că în primul rând e vorba de calitățile și caracteristicile personale: tendința spre frumos, spre luminos, spre estetic. Și, fără discuție, am fost influențată și de talentul mamei mele, care desena superb. Când am văzut odată un cerb desenat de ea, am fost pur și simplu fascinată. Și, bineînțeles, am încercat s-o imit...

- La 12 ani, biografia dv. a înregistrat încă o cotitură radicală, pentru că emigrarea își are legile ei, scrise și nescrise. Cum v-ați adaptat, regăsit în elanurile vârstei într-o lume nouă, în Israel?

– Când am plecat în emigrare, România pe care o lăsam în urmă era o țară cenușie, cu multe lipsuri. Magazinele erau aproape goale, iar puținele mărfuri care mai existau erau vândute pe „cartelă”. Înainte de plecare, părinții mi-au cumpărat și mie o asemenea rochiță „pe puncte”, și singurii pantofi pe care i-au putut găsi. Iar când am debarcat în Israelul înșorit, îmbrăcată în rochia aia, închisă până în gât, și încălțată cu pantofii botocănoși cu „talpă de crep”, îmi venea să mor de rușine. În jurul meu, toți tinerii erau bronzăți, sănătoși, toți purtau pantaloni scurți și sandale... Iar eu, lungă, slabă și palidă păream o arătare... Noroc că la vârsta aceea adaptarea la noi condiții e mai ușoară, așa că în scurt timp arătam - și mă simțeam - și eu ca și ei. Asta datorită soarelui, prieteniei cu care am fost primită și fructelor pe care în România nici măcar nu le văzusem vreodată: portocale, mandarine, banane... În Israel, primul an și jumătate, am locuit în corturi. Am urmat liceul... Mi-am început cariera de manechin, devenind una din cele mai bune din țară, m-am măritat (cu primul meu soț), am născut un băiat (Șaron) și am... divorțat. Și tot în Israel, la Tel Aviv, l-am cunoscut și pe acela care urma să-mi devină al doilea soț: Alexandru Andy Kessler→

NICOLAE BĂCIUȚ

(scriitor cunoscut în România anilor 50, 60: scenarist al filmelor „Și Ilie face sport” și „Ilie în luna de miere”, autor a nenumărate spectacole de revistă și emisiuni de radio și televiziune cu Mircea Crișan, Radu Beligan, Toma Caragiu, Florin Piersic etc. etc.)

- Au urmat Statele Unite ale Americii, și ele o Lume Nouă, cum se spunea. Ce a însemnat provocarea integrării într-o lume cu totul diferită de experiențele dv. de până atunci?

- Alexandru Andy venise în Israel în calitate de autor și regizor al unui spectacol cu Mircea Crișan, iar după terminarea seriei de reprezentații urma să se înapoieze în America, unde locuia. Așa că, după ce ne-am căsătorit, am plecat și eu la Los Angeles cu el și cu fiul meu de zece ani, pe care – așa cum spunea Andy în glumă – i l-am adus ca... zestre. Pentru a-mi continua cariera de manechin, cum am ajuns în California, m-am dus – după un anunț din ziar – la o casă de mode. Când am văzut însă câte fete, toate machiate frapant, cu coafuri sofisticate și gene false, așteptau la intrare, pentru același job, m-am speriat, gândindu-mă că eu, „fetiță cuminte din Transilvania”, acolo la Hollywood n-am nicio șansă. Dar în loc să fie un dezavantaj, tocmai faptul că nu arătam ca ele l-a făcut pe directorul firmei să mă prefere pe mine. Și tot atunci am început să studiez și „sketching and design” (creație de modă) la Los Angeles Technical College.

- Care au fost reperele devenirii dv. din perioada americană?

- Să spun drept, cât mi-a fost de ușor să mă adaptez în Israel, pe atât de greu mi-a venit să mă obișnuiesc cu mentalitatea și stilul de viață american. M-a deranjat vulgaritatea, falsitatea oamenilor, goana permanentă după câștiguri materiale. Părerea mea e că, indiferent de calitățile lui morale, artistice, fizice sau intelectuale, pentru americani un om nu valorează decât fix atâta cât are în contul de bancă.

- Pare halucinant să te formezi ca artist în Germania și Honolulu. Unde s-a simțit în largul său artistul din dv?

- Soțului meu, oferindu-i-se un post la Radio Europa Liberă, a trebuit să accept un nou compromis, și ne-

am mutat în Germania – unde lui Andy i-au apărut și câteva cărți și i s-au jucat multe piese de teatru. Iar eu am început să învăț pictura în mod serios. Din punct de vedere financiar, am dus-o foarte bine. Nu ne lipsea nimic, iar după un timp am avut bucuria să nasc și o fetiță – Dana – care azi e o cunoscută ziaristă israeliană. Dar... Întotdeauna există și un „dar”... Dar fiecare factor postal sau cititor al contorului de apă ori electricitate, care purta pe cap o șapcă semi-militară, și vorbea limba germană, îmi aducea aminte de uniforme naziste, de traumele copilăriei mele și de milioanele de victime ale Holocaustului. Drept care, până la urmă, am plecat și de acolo. Unde? Cât mai departe, la Honolulu, în feericul Hawaii – unde m-am putut dedica din nou atât modei cât și picturii.

- În general, destinele artistice sunt asumate pe cont propriu. Nu putem trăi însă înafara mediilor artistice. Înțeleg că v-ați integrat unui grup de pictori israelieni „Tzeva ba teva” (Culoare în natură). Ați avut mentori, colegi, cu care v-ați descoperit afinități comune?

- Sigur că da. Toată grupa - care la început era formată din 14 persoane și care azi a ajuns să numere peste 160 de pictori și sculptori, de pe întreg cuprinsul țării, cu origini diferite, de vârste diferite și cu stiluri diferite – e animată de aceeași dragoste de creație, de aceeași dorință de a lucra împreună, dar păstrându-și fiecare propria lui personalitate. Iar conducătorul colectivului, talentatul Yankele Ben-David, este pentru noi un adevărat „guru”, care a reușit să transforme acest conglomerat de oameni deosebiți într-o grupare omogenă, într-o reală familie. Cu parte din grupă, am participat și la multe „ieșiri în natură” în cele mai pitorești locuri din țară – la Ierusalim, la Marea Moartă, la lacul Nazaret etc. - și chiar și în străinătate, unde am încercat să transpunem pe pânză sau hârtie bogăția de imagini oferite cu atâta dărnicie de generoasa natură. Iar eu sunt mândră că am reușit să-i aduc de două ori și în România, unde au fost cu toții încântați și fascinați de frumusețea peisajelor și de căldura cu care am fost întâmpinați de grupările artistice din București, Brașov și Sighișoara. Multe din picturile

realizate cu aceste ocazii au fost ulterior expuse și în cadrul unei expoziții organizate la Institutul Cultural Român din Tel Aviv. Tot la ICR, am avut și câteva expoziții personale, după cum am inițiat și două expoziții cu picturi ale copiilor originarilor din România, cu intenția de a apropia și tinerele generații de cultura și tradiția românească.

- Când vorbim despre modă, vorbim și despre artă. Cum ați împăcat cele două iubiri – pictura și designul vestimentar?

- Dedicându-mă și uneia și alteia cu aceeași pasiune. Și așa cum o mamă a doi copii nu poate răspunde la întrebarea pe care din ei îl iubește mai mult, nici eu n-aș putea avea o preferință.

- Se spune că „râurile se întorc la izvoare”. Ați revenit în Israel, aveți o familie frumoasă. Care este soarta artelor acum, în Israel? Cum vedeți viitorul artelor într-o lume dominată de câștiguri materiale și deturnată de tehnologii?

- Am colindat mult prin lume: România, Israel, California, Germania, Hawaii... Dar „acasă” nu m-am simțit decât în Țara Sfântă. Așa se explică și faptul că acum trăim din nou la Tel Aviv. Dar, în același timp, mă simt deosebit de legată și de locurile unde m-am născut. Dovadă e că atât cu fiul cât și cu fiica mea vorbesc românește. Iar Israelul, precum se știe, este o țară care pune mare preț pe artă. Chiar și acum, când tehnologia a devenit dominantă, cele peste două sute de muzee, abundența vizitatorilor și faimoasa academie de arte Bezalel din Ierusalim, ca și alte numeroase școli de pictură și sculptură de pe tot cuprinsul țării, reflectă respectul și atenția acordată valorilor estetice. Desigur, și aici, ca și peste tot pe lume, este foarte greu să trăiești din artă. Iar cei care ajung celebri (ca pictorul și arhitectul Marcel Iancu, impresionistul Reuven Rubin sau desenatorul și caricaturistul Nachum Gutman) sunt foarte puțini la număr. Însă nu visul de celebritate e principala motivare a celor care se ocupă cu pictura sau sculptura, ci dragostea de artă și nevoia de a se exprima în mod creator.

Târgu-Mureș/Tel Aviv, 9-10 februarie 2021

Eveniment editorial

RADU ȘERBAN

„Români de roman în Japonia”

„Români de roman în Japonia” se intitulează o carte semnată de Radu Șerban, fost ambasador în Japonia între 2012 și 2016. Douăsprezece destine sunt prezentate în această carte apărută la editura Coresi, doisprezece români care au vizitat Japonia fie la sfârșitul secolului al XIX-lea, fie în prima jumătate a secolului al XX-lea.

După cum arată Radu Șerban pe coperta a patra a cărții, el i-a scos din uitare pe niște români remarcabili, a căror viață a fost uneori aventuroasă, nu întâmplător pot fi comparați cu niște personaje de roman.

Puțină lume știe, de exemplu, că primul ambasador al României în Japonia se numea Nicolae Xenopol și că el s-a dus la Tokyo în 1917... Un misionar precum Anatolie Tihai a pus piciorul pe pământ nipon în 1872... Iar exploratorul Basil Assan, care a făcut și înconjurul lumii, a ajuns în Japonia în 1898...

„Români de roman în Japonia” este o carte scrisă cu pasiune în urma unei remarcabile munci de cercetare și ne face să călătorim în Extremul Orient cu privirile unor români care sperau, probabil, în urmă cu o sută de ani, că România ar putea repeta miracolul japonez al occidentalizării dar cu păstrarea tradițiilor.

Radu Șerban, ca autor, îi însoțește cu o imensă empatie pe acești eroi, iar în finalul acestei cărți ne spune lucruri foarte interesante și despre fascinația exercitată în Japonia de un român care nu a pus piciorul pe pământ nipon: Constantin Brâncuși.

Interviu

M. Vișniec: Radu Șerban, poate că descifrăm întâi geneza acestei cărți. Când ați avut revelația că de fapt în Japonia au călătorit români încă de la sfârșitul sec. al XIX-lea?

R. Șerban: Da, revelația, în mod deosebit, am avut-o în perioada de pregătire pentru mandatul meu, înainte de a pleca în Japonia, pentru că eu nu mai fusesem până în anul 2012 și am văzut cât de multe personalități române au trăit acolo și au contribuit, să zic, la sudarea acestei relații româno-nipone. Primul pas concret a fost în 2012, cu Anatolie Tihai. Întâmplător se împlinesc 140 de ani de când el a mers în Japonia, și-atunci am folosit prilejul, exact pe data de 12.12.2012 să fac un seminar despre Anatolie Tihai. Ideea cărții s-a născut după ce m-am întors din Japonia, bineînțeles oarecum cu nostalgia că nu am reușit să am mai multe asemenea seminarii despre „români de roman”, cum i-am numit, în Japonia. Deci, Anatolie Tihai a fost primul. Și pe urmă, după ce m-am întors în țară, cu gândul la ceilalți pe care nu i-am comemorat, sau nu suficient, în Japonia, m-am gândit că-i bine să mă documentez mai mult și, iată, a apărut această carte.

M. Vișniec: Această carte care se citește ca un roman, în același timp este vorba de istorie, dar parcă e și un roman de aventură, sunt personalități foarte diferite, avem istoria primului ambasador român în Japonia și poate merită să spunem câteva cuvinte despre el, și anume, Nicolae Xenopol.

R. Șerban: Da, pe mine mă leagă de Nicolae Xenopol două lucruri în mod deosebit: faptul că a fost primul ambasador al României acolo în 1917 și i-am călcat pe urme după o sută de ani să zicem, aproximativ, și faptul că e fondatorul Academiei de Studii Economice, pe care am absolvit-o și eu în 1975.

M. Vișniec: Pe lângă Nicolae Xenopol, el a avut în paranteză fie spus, de

fapt nu în paranteză, să spunem că a avut un destin tragic, a și murit acolo din cauza unei boli de rinichi, alte personalități fascinante sunt surprinse de dumneavoastră în aventura lor, dar și-n ambiția lor de a crea poduri între Europa și Japonia, de pildă, l-ați pomenit pe Anatolie Tihai. A fost, de fapt, un misionar care s-a născut la Chișinău, a trăit pe Muntele Athos și după aceea a ajuns, în împrejurări uluitoare, în Japonia.

R. Șerban: Și eu am fost impresionat să văd cât de multe urme a lăsat acolo, și chiar documentându-mă după cutremurul și tsunami din 2011, întâmplător am citit despre o biserică în care slujise Anatolie Tihai și care, iată, rezistase la cutremur, a rămas așa ca o singură clădire între celelalte care au fost rase de pe fața pământului de tsunami. Asta mi-a tras un semnal de alarmă: uite, totuși avem o asemenea personalitate! Sigur că am avut un pic de rețineră pentru că el este revendicat și de ruși. El a mers ca asistent al lui Nikolay Kasatkin și el vorbea rusește, slujea în rusește, însă, fiind român, scria familiei de acasă în limba română. Și multe din memoriile sale sunt în limba română.

M. Vișniec: Împărtășesc și eu cu dumneavoastră multă emoție când mă gândesc la Japonia, unde am fost de câteva ori la un festival de teatru, am călătorit deci și-am cunoscut Japonia, mi-a fost povestită de actori, am impresia că, în Japonia, după ce te duci o dată, rămâi îndrăgostit pe viață de această țară, cu toate că sunt și acolo multe contraste. Dar să revenim la această carte, pe coperta a patra spuneți așa: „Redau cititorului o parte din paginile pe nedrept date uitării. Rezumându-mă la prezențele românești remarcabile în Japonia acelor vremi”. Deci sunt, practic, destine scoase la iveală de dumneavoastră, 12 români de fapt, sunt destinele a 12 români care au ajuns în Japonia în jumătatea secolului al XX-lea de fapt, cu personaje, unele absolut fabuloase, de pildă Ioan Timuș, poate ne spuneți câteva cuvinte, care a și scris două cărți despre această țară.

R. Șerban: Da, Ioan Timuș a rămas și pentru mine în continuare o enigmă. În documentarea mea, am încercat măcar o fotografie să obțin, pentru că pe prima copertă a cărții am pus toate fotografiile celorlalți români despre care vorbesc, mai puțin a lui Ioan→

Timuș. Nu am reușit să obțin o fotografie. Deci el este o enigmă din mai multe puncte de vedere. A plecat în Japonia cu Transsiberianul în aceeași perioadă cu Nicolae Xenopol, sigur, la o clasă de tren total diferită. Însă, nimeni nu știe exact de ce a plecat. Cert este că, în cele din urmă, a ajuns unul dintre cei mai mari niponologi români, a ajuns să fie și profesor, a învățat foarte repede limba japoneză. L-aș numi unul dintre cei mai demni eroi de un roman, printre cei pe care i-am amintit.

M. Vișniec: Printre cei 12, se mai numără și un adevărat explorator, chiar personal îmi dau seama că nu știam de existența acestui om, Basil Assan, născut în 1860, dispărut în 1918 și care a făcut înconjurul lumii și a ajuns și în Japonia la un moment dat.

R. Șerban: Da, despre el aflasem prima dată când mi s-a vorbit despre Casa Assan. Întâmplător, în 2012, i-am dat o masă ambasadorului japonez din București și l-am invitat la fosta casă a oamenilor de știință, și-atunci am aflat că acea casă minunată este de fapt Casa Assan, care i-a aparținut acestui român, care în periplul său în jurul lumii s-a oprit în Japonia, pe care a descris-o mai mult decât toate celelalte țări pe care le-a vizitat. Asta m-a provocat, și este iarăși o întâmplare fericită pentru că l-am invitat pe ambasador exact acolo, într-o casă care are legături directe cu Japonia. Basil Assan, mi-am permis acolo să vorbesc despre el, oarecum însoțindu-l, pentru că, de fapt, de fiecare dată mi-am propus, cât am putut, să mă simt alături de cel pe care l-am descris. Și m-am considerat omulețul acela din dreapta ecranului la computer, care te însoțește pe Google Maps și într-adevăr el a avut o aventură întreagă în Japonia, pe care a descris-o foarte interesant.

M. Vișniec: N-o să povestim chiar tot ce se întâmplă în această carte, să-i invităm pe cititorii noștri să caute însă, cartea „Români de roman în Japonia”, apărută la Editura Coresi. Poate, totuși, să terminăm cu un ultim personaj, un om care a publicat o carte în 1933 despre Japonia, semnată „Pe drumuri japoneze”, Ilie Bufnea, care a fost și diplomat și ofițer și misionar și avocat și scriitor, și el o adevărată figură, un veritabil personaj, Radu Șerban.

R. Șerban: Da, așa este. De fapt, sincer să fiu, cartea am început-o cu

el, pentru că am găsit într-un anticariat cartea lui, am citit-o și am recitit-o și am rămas impresionat cât de frumos a scris el despre Japonia. Sigur că mi-a amintit de Pierre Lotti, cu „Doamna Crizantema”, sau de alte scrieri despre Japonia din perioada dinaintea lui. Dar el scrie foarte frumos și undeva l-am comparat cu un alt român care a scris altă carte, dându-i oarecum și întâietate, dar și o notă în plus lui Bufnea, în comparație cu celălalt ofițer care s-a ocupat, tot ca și el, de repatrierea unor români din Siberia, și anume Voicu Nițescu, cel care a ajuns și ministru, ulterior. Sigur, ați amintit de faptul că ei au fost neglijați, c-am spus eu asta. Sigur, mai ales cei doi, dar nu numai ei, pentru că au scris oarecum negativ la adresa Uniunii Sovietice și așa mai departe, ei au fost nu numai neglijați, dar chiar condamnați și închiși - și Bufnea și alții.

M. Vișniec: Radu Șerban, să încheiem totuși, cu imaginea și cu prestigiul lui Constantin Brâncuși în Japonia, pentru că, în finalul cărții, vorbiți și despre Brâncuși, care nu a fost în Japonia, însă a avut un discipol japonez, și numele său, din ce spuneți dumneavoastră, este cunoscut și apreciat în Japonia.

R. Șerban: Absolut, a fost pentru mine o revelație, am descris eu acolo în carte, să văd cât de bine este cunoscut Brâncuși în Japonia și între noi, ambasadorii din Uniunea Europeană, ne sfătuiam cam care ar fi simbolul fiecărei țări acolo, în Japonia. Pentru că ei țin foarte mult la simboluri. Și pentru mine, cred că o piesă din Coloana Infinitului ar reprezenta cel mai bine România. Prima dată când am mers la Muzeul de Artă din Yokohama și am întrebat de „Brancusf” s-au uitat la mine și nu au înțeles. I-am spus soției de Brâncuși și imediat s-au dumirit: aaa, Brâncuși, da! Nu numai că îl știau foarte bine și că aveau 14 piese de Brâncuși pe teritoriul Japoniei, dar îl și pronunțau în limba română. Și chiar sper că se va continua această investigare a prezenței lui Brâncuși în Japonia, pentru că, așa cum am și dat niște fotografii, există niște urme evidente ale stilului lui Brâncuși în arhitectura japoneză.

Notă: Interviu a fost transmis de RFI de două ori în ziua de 6 ianuarie 2021, iar textul de prezentare și înregistrarea audio se află pe site-ul RFI – România

Tămăduirea vizită princiară în Japonia

Fascinația arhipelagului nipon naște superlative: „O mie și una de nopți, visul cel mai fantastic, luxul cel mai orbitor din basme sunt palide, toate, față de ce se vede astă seară aici”. Așa se exprima entuziast generalul Constantin Găvănescul în 1920, după un dineu de gală în Tokyo.

Mulți români au descris expedițiile în Japonia interbelică, dar niciunul nu a realizat un jurnal atât de amplu ca Găvănescul, prin povestea sa reală, cu ilustrații, despre cele 36 de zile petrecute în arhipelag, în suita Prințului Carol. De o rigurozitate cazonă, jurnalul „curge” dintr-un condei inspirat și din cerneala sufletului care, în pofida formației militare, înnobilează cuvintele spre folosul spiritual al cititorului.

Încercând să schițez trăirile unor români pasageri prin Japonia interbelică, am cumpărat din anticariat cartea generalului Găvănescul¹⁴, care face toți banii, deși cam mulți la vremuri de pandemie, chiar și pentru un tom din 1927.

Compus din note de călătorie cvasioficiale, volumul atrage nu doar prin conținutul informativ despre o țară exotică și o vizită princiară, dar mai ales prin tușa personală a autorului, dispus a-și dezvălui eul →

RADU ȘERBAN

¹⁴ Găvănescul Constantin: „Ocolul Pământului în șapte luni și o zi. Călătorie făcută cu Principele Carol, fostul moștenitor al tronului. Volumul V – Japonia”, 1924? Institutul de Arte Grafice „Ramuri”, Turnu Severin, 1927

în contexte inedite, cu sinceritate și simplitate. Ca un talentat pianist, dă propria interpretare unei partituri compuse de Casa Regală, pentru „prințul rătăcitor”.

Departate de o simplă cronică oficială, lucrarea se adresează unui public mai larg, nu doar amatorilor de istorie și călătorii, oferind pasaje epice, descriptive, dar și reminiscențe de romantism pașoptist, sau uneori chiar picanterii de epocă.

Înzestrat cu inteligență, talent literar și spirit de observație, Găvănescul confirmă alegerea regelui de a-l fi însoțit pe fiul său în călătoria inițiată în jurul lumii.

Vizita în Japonia a viitorului Rege Carol II, în perioada 20 iunie - 26 iulie 1920, ca parte a unui turneu în jurul lumii, a fost gândită de părinți spre îndepărtarea sa de Zizi Lambrino, cea care tulburase liniștea dinastiei.

De la început, trebuie remarcat că, deși statul român era reprezentat la nivel de Principe Moștenitor, onorurile nipone s-au acordat la nivelul rezervat unui șef de stat.

Cine este generalul Găvănescul¹⁵?

Față de biografia notorie a Prințului Carol, despre autor se cuvin niște precizări. Născut în Găvănești, Buzău, în 1871, după școală, studii militare și un stagiu în armata austro-ungară (1906 – 1907¹⁶) avansează până la gradul de general de divizie (1925). Șef al misiunii militare atașate pe lângă Principele Moștenitor Carol, efectuează pasionanta expediție în jurul lumii între 20 februarie – 21 septembrie 1920, cu o substanțială escală în Japonia.

În această calitate, Găvănescul își reafirmă calitățile de strateg și de om rațional, capabil să evalueze rapid situațiile și să acționeze în acord cu Prințul.

Misiunea mai era compusă din: col. adjutant N. Condescu, lt. col. adjutant N. Condiescu, cpt. Lazăr Horia, ministrul N. Filodor și secretarul de legație R. Djuvara. Mai târziu, în India, li s-a alăturat lt.col. Arion, consilier economic.

¹⁵ „Generalul Constantin Găvănescul. Repere biografice”, ediție îngrijită de Eugen Pelin, Ed. Detectiv literar, București, 2014.

¹⁶ Căpitan C. Găvănescul, „Zece luni în armata austro – ungară”, Inst. Carol Göbl, București 1909

Prezentat chiar de Nicolae Iorga în culori favorabile, Găvănescul se remarcă drept un militar cu experiență pe frontul Primului Război Mondial, ofițer loial și bun patriot.

Atașamentul său față de Casa Regală, însă, l-a costat post mortem înscrierea pe lista neagră a regimului politic din România ultimei jumătăți a secolului trecut, ștergându-l din memoria Armatei Române, iar astăzi, din păcate, strălucirea personalității sale încă n-a fost recuperată pe deplin. L-ar fi costat și pe el detenția, ca pe Bufnea și Nițescu, dacă ar fi trăit după 1945, căci prea elogiase victoria de la Tsushima din 1905 și pe amiralul Togo.

Ca notă negativă, observ cum filigranul cuvintelor și rigoarea militară a jurnalului alunecă ușor spre redundanță, când dîneurile și recepțiile oficiale se țin lanț, repetând aceleași ritualuri. Apoi sesizez ușoare umbre negative despre mici neajunsuri ale vieții nipone: ceaiul amar, șuieratul strident în timpul spectacolelor de Noh, program uneori extenuant, căldura umedă insuportabilă etc. În aceeași idee, la vânatoarea cu șoimi, generalul pactizează cu învinsul, compătimentînd păsărelele lipsite de apărare.

O carte de memorii

De la somptuozitatea solemnităților oficiale, la pitorescul peisajelor, jurnalul găvănescian pare adesea o epopee despre patriotism, cutezanță, spirit de aventură,

Cei 7 membri ai delegatiei, plus Carol

loialitate, curiozitate față de aproapele, simț al datoriei, diplomație și afectivitate sufletească. Scriitorul oferă o veritabilă istorie miniaturală a raporturilor interbelice româno – nipone, o elegantă și prețioasă amintire a unor lumi îndepărtate în timp și spațiu, în care România fusese onorată la cel mai înalt nivel.

Cu o acută atenție la detaliu, Găvănescul consemnează atât momente oficiale, parade militare, onoruri, trecerea trupelor în revistă, demonstrații de luptă cât și file de poveste. Complexe analize și considerații istorico – politice se amalgamează în mod remarcabil cu notele de călătorie, cu narațiunile plastice și nedisimulatele meditații personale.

Cu certitudine, autorul reușește să recreeze atmosfera locurilor vizitate, oferind o lectură agreabilă, cursivă, captivantă, vizualizând prin contribuția fotografiilor imaginea unei țări exotice și împrejurări pe care cititorul, altfel, n-ar fi avut niciodată ocazia să le cunoască.

A scrie memorii de călătorie despre altcineva implică precauție, cu precădere când acel altcineva e vlăstar regal. Primează protocolul înaltei societăți, detaliul oficial al clipei, semnificația ceremoniilor și interacțiunea demnitarilor, iar abia în planul doi vin trăirile și reflecțiile personale. Trecut prin încercări de viață, inclusiv prin război, generalul face față tuturor acestor cerințe, cu suficient spațiu de manifestare a talentului său literar, în pasaje contemplative sau de reverie.

Deși atent la protocolul regal, Găvănescul nu cade, totuși, în servilism, ba chiar știe să se plaseze acolo unde îi este locul, fără aroganță. Își onorează cu succes invitația de a susține o prelegere la Marele Stat Major în prezența prinților, primind felicitări la cel mai înalt nivel.

La nevoie, în situații delicate, apelează la discreție și diplomație. Am reușit să citesc printră rânduri, de exemplu, tensiunile depășite cu tact. La sosirea în Japonia, Prințul fusese așteptat, fără preaviz, de diplomații olandezi. Deoarece reprezentau oficial interesele statului român, ei au fost acceptați în suita oficială, însă cu mențiunea că „Prințul dorește, în mod absolut, să nu i se mai mărească numărul membrilor misiunii ce are cu El”. →

Discret, Găvănescul evită și referirile la absența Împăratului Yoshihito, bolnav la acea vreme, ca și orice aluzii la „prințul play boy”.

În alte împrejurări, generalul omite din jurnal, pur și simplu, momentele spinoase, precum primirea de către prinț a ofițerului Victor Cădere, trimis de Guvernul României să repatrieze mii de prizonieri români din Siberia. După misiunea în arhipelag cu trei luni înainte, Cădere revenise spre a se întâlni cu Carol. Într-adevăr, primit în audiență, i-a explicat nevoia de sprijin pentru voluntarii români care luptaseră în Siberia și care rămăseseră fără mijloacele materiale de întoarcere acasă. Deși i-a promis sprijinul, Prințul nu mai avea ce face în octombrie, la revenirea în țară, când era tardiv.

Prin lectura cărții, orice român adevărat rezonază cu autorul, pe măsura revelării tușelor de patriotism, când evocă momente solemne, încă de la sosirea în Japonia:

„...drapelul românesc rămâne acolo sus și se leagănă ușor la adierea vântului de dimineață. Ce frumoase sunt culorile ce reprezintă țara noastră, ce frumos se leagănă în vânt mătasea tricoloră ce strălucește de-ți ia ochii, la puternicele raze ale soarelui din țara soarelui răsare; ce dulce și pătrunzător răsună bubuitul tunurilor, când dau salutul lor acestui simbol sfânt al Neamului nostru și ce departe, departe, sunt duse ecourile salvelor, peste pământuri și ape, parcă în întreaga lume și pe tot pământul”.

Sporind hiperbolizarea, repetiția „departe, departe” trimite gândul peste mări, până „acasă”.

Fascinantele tablouri, chiar dacă uneori repetitive, redau momente înălțătoare precum prezentarea onorului militar, intonarea imnului României, strigăte entuziaste de „banzai” și felurite alte ceremonialuri. Dineurile de gală, cu tacâmuri de aur masiv, acvarii și butaforii în centrul mesei, cu fast neîntrecut, revin în diverse ipostaze. La fel, spectacolele de stradă cu lampioane și mase de oameni, paradele militare și băile de mulțime abundă.

Abilitățile literare și le manifestă spre a spori sugestivitatea imaginilor, ca în timpul onorului militar, când „nu se mișcă nici urechile cailor”.

Am remarcat câteva reflecții profunde, dincolo de imagini, ca

aceea, aproape shakespeareiană, despre generalul Maresuke Nogî, „eroul ce l-a învins pe dușman și s-a învins și pe sine”. Mă regăsesc în rolul povestitorului atunci când, în fața unor frumuseți comparabile cu ale României, exclamă: „Ah, Sinaia noastră!”, „ah, munții noștri”, sau „un fel de Herăstrău al nostru”. Iar când dorul îl copleșește: „scumpă țară, pe când?”. Văzând escadronul de gardă imperială călare, se entuziasmează: „ah, călărașii noștri!”, iar când vede morile de apă se destăinuie: „îmi aduc aminte de țara mea”, așa cum, în palatul imperial de la Kyoto rememorează Curtea de Argeș. Mereu identifică paralele cu patria-mamă, cu doina românească sau cu alte repere dragi de acasă. Superlativele nu se lasă așteptate: „admir cu o mie de ochi peisajul ce mi se desfășoară în față”, sau „sunt fermecat, sunt amețit”.

Cu pasiune și entuziasm descrie momentul în care „învolburată” piesă „Valurile Dunării”, de Iosif Ivanovici, este intonată de garda niponă, ca semn de prețuire pentru România. Trăiește intens fiecare eveniment: „este o viață întreagă în clipele acestea”.

Inserate cu grijă în context, vorbele de duh dau profunzime lecturii. „Cel ce vrea să fie cu adevărat virtuos... să se teamă de nevăzut”. Cu asemenea înțelepciune niponă, se exemplifică soluționarea unui caz de corupție de la acea vreme. Nemulțumită de trucarea unor achiziții ministeriale, mulțimea iese în stradă, însă în loc să arunce cu pietre, merge la altarul zeiței Amaterasu în Ise și la mormântul marelui Împărat Meiji, spre a depune „plângerea”. Ca efect, înfricoșat de judecata „nevăzută”, ministrul demisionează. Se invocă în felul acesta rolul în viața cotidiană nu numai al zeilor, dar și al memoriei străbunilor.

Principele Moștenitor, pe lângă ipostaza oficială de înalt demnitar, elegant, sobru, întotdeauna bine primit de oficialități, apare și în momente mai puțin protocolare. De exemplu, încălcând programul prestabilit, după o partidă de pescuit cu barca, decide să revină pe apă și sare înapoi în ambarcațiune. Observând mișcarea, prințul însoțitor Kan-În încearcă să-l urmeze, însă se dezechilibrează și cade în apă, cu toate consecințele nefaste pentru organizatori, deși fără

Carol în Japonia

vreu accident major.

Vizita la Universitatea Tokyo îi oferă prilejul de a descoperi tehnica antiseismică de construcție a pagodelor, tehnică folosită chiar și în anul 2012, la construcția turnului de televiziune Sky Tree.

Cât din misiunea prințului a însemnat pragmatism al Casei Regale și cât acțiune de promovare a României, nimeni nu poate decela, însă finalul vizitei consemnează ambele reușite.

Presupun că prin fastul și amplitudinea evenimentelor, vizita nu are egal în istoria raporturilor româno-nipone. Să amintim doar faptul că, în pregătirea vizitei, cartea Reginei Maria „Mon Pays” fusese tradusă în japoneză și distribuită tuturor ofițerilor, spre a le oferi „cele mai frumoase pagini de patriotism”. Oare a mai existat ulterior vreoa campanie de asemenea anvergură de promovare a României în arhipelag?

Un moment de afecțiune familială se derulează atunci când Găvănescul primește prima corespondență postală de acasă. Prins în programul intens, lasă pentru seară orice lectură, mai puțin scrisoarea de la soție, dovedindu-și dragostea pentru cei dragi de acasă, printre care Ludmila, mezina dintre cei patru copii, care era bolnavă: „Mi-e dor! Învârtesc în mintea mea casa cu toți ai mei și, cu ochii închiși, îi văd pe toți ca și cum aș fi cu ei”. Depărtarea produce fenomenul firesc de re poziționare etică a sinelui față de ceilalți, fie ei cei de departe dar apropiați sufletește, fie cei de alături, dar străini.

În mod paradoxal, la un moment dat, tocmai străina japoneză de alături degajă un „miros delicat, plăcut, miros de curățenie trupească și chiar sufletească”.

Iată-i eul într-o ipostază inedită, capabil să detecteze „curățenia sufletească” la un străin (pag. 226)!→

Dacă vizita l-a tămăduit pe Prințul Carol de Zizi Lambrino, așa cum sperase mama sa, în același timp, însă, generalului Găvănescul i-a slujit de două ori drept multiplicator de energii: ca șef al misiunii militare pe lângă prinț și, mai important, ca scriitor.

Lectura m-a edificat asupra programului fizic al Prințului Carol, însă nu și asupra trăirilor sale interioare. În schimb, mărturiile lui Găvănescul redau o frescă a simțirilor complexe, ca general, ca tată de familie, ca om, prin redescoperirea eului în împrejurări speciale și în ținuturi exotice.

O mențiune specială se impune cu privire la aspectul fizic al cărții, de o calitate grafică impecabilă la acea vreme, cu mult material iconografic în cea mai mare parte original, sporindu-i sugestivitatea prin memorabilele imagini de epocă.

În finalul lecturii, am rămas cu impresia că personajul principal nu este Carol, ci Găvănescul. Un regal cultural, cartea îmi dezvăluie o personalitate care, prin participarea la un periplu istoric fără egal, îmi stimulează mândria de a-i fi urmaș, de a-i fi pășit pe urme în aceleași exotice locuri nipone, la diferență de aproape un veac.

Pe siajul princiar, după aproape un secol

Cum să nu mă captiveze lectura, când m-am simțit adesea pe urmele pașilor delegației princiare, prin Kamakura, Enoshima, Kyoto, Kobe, Yokohama, Hakone, Yokosuka și multe, multe alte locuri comune, rememorate și de mine în „Stația Tokyo”, pe vremea când încă nu îl citisem pe Găvănescul, alături de alte repere asemănătoare?

Prânzul intim cu familia imperială din 29 octombrie 2015, cu orchestră în surdină, cu meniu francezesc, momente festive și ospitalitate excesivă și multe alte detalii trăite de mine, le-am regăsit la Găvănescul.

Acum disting clar incredibile coincidențe și suprapunerii de imagini. Până și decorurile de la vânatoarea de rațe sălbatice pe domeniul imperial (foto alăturat), în compania unor prinți și prințese, a rămas neschimbat.

Apoi, demonstrațiile de forță militară pe mare, la Yokosuka, cu

hidroavioane și submarine, spectacolele de Noh și Kabuki, toate îmi răscolesc puternice amintiri, transpunându-mă uneori în pielea autorului, când citesc, de exemplu: „Se învârtește în mintea mea o lume nouă... dar care-mi place...”.

Mă simt în pielea lui Găvănescul și atunci când își recunoaște îngrijorarea și emoția dinaintea conferinței pe care o susține.

În același diapazon, așezarea pe genunchi în poziția „seiza” la ceremonia ceaiului sau la restaurantele tradiționale, mi-a creat și mie disconfort, ca și delegației princiare, chiar dacă, în context, se derulează mici spectacole și jocuri de societate.

De la Kyoto la Tokyo, traversând gările împodobite cu drapele tricolore, la un moment dat, autorul zărește faimosul munte Fuji, iar când descrie interesul japonezilor de a-i afla impresiile, parcă îmi amintesc și eu stewardesa care mă chema la hubloul avionului să-mi arate perla niponă, acum vreo cinci ani.

Nu știu câți au devorat textul cărții cu atâta nesaț ca mine, care am descoperit nu numai locuri și obiceiuri cunoscute, dar și impresii comune. M-am regăsit în împrejurări uimitor de asemănătoare, prin protocolul ce mi-a fost rezervat ca ambasador, ca și prin domeniile imperiale vizitate.

De la sala tronului și detaliile Palatului Imperial la nava amiral Mikasa din Yokosuka, de la teatrul Noh la templele shintoiste, de la demonstrațiile de lupte marțiale la rugăciunea din gând înaintea unei prelegeri, toate ne leagă și încă multe altele, cu relevanță doar pentru mine.

Citind despre amplele ceremonii de decorare a unor membri ai delegației române și, prin reciprocitate, a unor oficiali niponi, mi-am amintit cum și eu înmănasem decorații din partea Președintelui

Vânatul rațelor

României unor personalități japoneze, în cadru festiv.

Unele coincidențe, de-a dreptul șocante, m-au oprit din lectură. Părea că am pășit în Țara Minunilor. Vizita la Miyanoshita, în apropierea Muntelui Fuji, derulată pe o ploaie continuă timp de două zile, fără ca picul sfânt să se arate măcar o clipă, s-a petrecut ca într-o oglindă a anului 1920.

Ținutele de gală nipone descrise cu acuratețe mi-au amintit și caleașca imperială cu aceeași costumație festivă a vizitivilor și lacheilor, cu tricorn și fireturi, pe aceleași trasee din Tokyo.

Până și experiența descrisă la un atelier de ceramică s-a repetat întocmai, când am fost invitat să pictez o farfurie, arsă apoi în cuptor și lăcuită, spre a mi se oferi cadou, în final. Exact la fel se petrecuse la vizita Prințului Carol, după cum scrie Găvănescul.

Recunosc în final că rezonoz și cu mentalitatea pacifistă a generalului, care, în grădina arsenalului armatei, își exprimă regretul că fabricile de armament se extind prea mult mușcând din terenul naturii. „Se mai poate spune că mergem spre civilizație?” – se întreabă retoric generalul.

Iată că rațiunea învinge admirația față de „miracolul japonez”.

Din păcate, volumul V al cărții se încheie cu ziua de 8 iulie 1920, restul, până la 26 iulie, rămânând în manuscris până astăzi.

Sper să ajung să-l văd, căci până să scriu, citesc ca să trăiesc.

Vitrina LIMBAJUL ȘI CUVINTELE

Se știe că astăzi toată lumea acceptă fără obiecții zicala „*O imagine valorează cât o mie de vorbe*”. Și cu asta se vehiculează pe messenger tot felul de imagini care, chipurile, ar înlocui cuvintele.

Ei bine, personal nu sunt total de acord cu principiul adoptat de milioane de oameni și voi încerca să-mi justific dezacordul.

Să ne gândim, întâi, la rolurile cuvântului. Da, sunt mai multe. Fiind un mod de *expresie*, cuvântul este utilizat în artă, ca și culorile sau sunetele. Poezia, și în general literatura, este bazată pe cuvinte și mi se pare că în artă s-ar aplica mai degrabă zicala inversă: „*un cuvânt e capabil să sugereze o mie de imagini*”. Combinația cuvintelor creează imagini care diferă de la un cititor / ascultător la altul. Există cuvântul grăit și cel scris. Cuvântul grăit a generat, pe lângă literatură, arta dramatică sau cinematograful, care combină cuvântul cu imaginea.

Cuvântul, în principal, are funcția de *comunicare*. Prin cuvânt mă adresez semenului meu, iar mesajul meu ajunge la el. Comunicarea dintre oameni e foarte variată. Există mesaje scurte și strict necesare, cum ar fi „*mi-e frig, mi-e foame*” etc., pe care bebelușii le exprimă, până la a fi capabili de rostire, prin plâns. Dar mai sunt și mesaje mai complexe, în care, pe lângă stricta comunicare, apar și alte caracteristici, numite *nuanțe*. Dictonul „*tonul face muzica*” se aplică la toate rostirile. Una sunt poruncile, alta rugămintele. Una sunt micile tachinări drăgăstoase, alta insultele.

Dar, de când a apărut e-mailul cu mesaje scurte și rapide, nu rareori apar confuzii. În scrisul *rapid*, nuanțele gândite nu însoțesc cuvintele. O rugămintă poate fi percepută ca un ordin, în ciuda expresiei „*te rog*” prezente în mesaj. În plus, există un număr infinit de nuanțe pe care îl poate da ordinea cuvintelor. Rostirea le invocă prin intensitatea și tonalitatea vocii, dar în scris ele trebuie *gândite* pentru a fi exprimate în mod adecvat și, ca urmare, bine transmisă și ideea, dar și nuanțele ei.

Când am venit în Canada, în 1982, am constatat cu uimire că se puteau cumpăra felicitări cu text deja scris, în zeci de variante. Iată un bun comerț: companiile de felicitări au angajat *textieri*, autori ai multiplelor tipuri de felicitări adresate separat fiecărei rude, cu unele chiar în versuri. Lumea nu avea probleme, mi s-a argumentat că fiecare

poate găsi felicitarea cu textul care-i place, simplu și fără efortul de a o compune. Mie însă mi s-a părut că acest fel de comerț era (și e încă) un dușman al gândirii și comunicării personale.

Acum au apărut emoticoanele și GIF-urile, un fel de figurine care ar *reprezenta* o idee. Am parcurs într-o zi, de curiozitate, multe asemenea imagini, aranjate pe categorii. Sunt, de exemplu, poze mici cu telefoane, altele cu obiecte de școală, altele cu automobile. Ar fi poate pentru cineva care, în loc să-i spună cuiva „*mâine te sun*”, i-ar trimite imaginea cu telefonul și ar scrie doar cuvântul „*mâine*”. Accept imaginile *utilitare, neutre și exacte*. Dar ce ne facem, de exemplu, cu inimioarele? O inimioară trimisă poate avea multe nuanțe: *mi-a plăcut mult ce ai postat* (pe Fecebook), sau *mi-a mers la inimă poezia ta*, sau *mesajul tău mi-a făcut mare plăcere*, sau *ce dor mi-a fost de tine* etc. Un singur semn pentru toate: o inimioară. E promovată lenea gândirii și, mai grav, o *standardizare, depersonalizare și superficialitate* a comunicării dintre oameni. Exact aceeași imagine o trimit toți, chit că oamenii sunt atât de diferiți!

Spune **Diderot** „*On ne retient presque rien sans secours des mots, et les mots ne spuffissent presque jamais pour rendre précisément ce que l'on sent*” (Nu reținem aproape nimic fără ajutorul cuvintelor, iar cuvintele nu ajung aproape niciodată să exprime exact ceea ce simțim).

Dacă ne gândim la cuvintele poetului belgian **Louis Scutenaire** (1905-1987), simpatizant al mișcării suprealiste, vom înțelege, poate, de ce uneori mi se pare că emoticoanele frânează gândirea: „*Avec les mots, on marque le mouvement, aves les images on le fixe*”

(Cu vorbele ilustrăm mișcarea, cu imaginile o imobilizăm).

În sfârșit, filosoful **Francez Francis Wolff** (n. 1950), profesor emerit la Paris, École normale supérieure afirmă, în importanta sa lucrare „*Dire le monde*”: „*Comment raisonner sur le monde sans mots pour le dire? Mettez des noms sur les choses, des verbes, une grammaire, des interlocuteurs et une nécessité de communiquer, et le réel devient monde - ordonné et commun. En sorte que l'ordre du monde et langage*” (Cum să gândești despre omenire fără cuvinte pentru a o spune? Dați lucrurilor substantive, verbe, gramatică, interlocutori și o necesitate de a comunica și realul devine lume - ordonată și comună).

Să fie societatea de astăzi creatoarea unui *alt limbaj*, mai rapid, cel al emoticoanelor? Se câștigă timp, dar în defavoarea transmiterii complexității mesajului.

Am căutat răspuns la întrebările pe care mi le pun acum, în 2021, când tehnologii par a ne impune un mod de comunicare lipsit de nuanțele cuvintelor. Și am reluat cartea „*Fragmente despre cuvinte*” de **Toma Pavel** (Ed. Pentru Literatură, 1968). Este un eseu filozofic care tratează idei despre limbaj, vorbire, cuvinte. Cartea, tradusă și în engleză, a reapărut în România (Ed. Paralela 45, 2002) cu o postfață de Mihai Șora. Mă voi rezuma aici la un singur citat: „*Vorbirea noi suntem cei care o înfăptuim, fiecare după chipul și asemănarea sa. Dar cuvintele subzistă indiferent de spusele sau tăcerea noastră, pe care le influențează de sus, ca luna marea. Fiița limbajului! Ea nu este pur și simplu una, oscilând între **potentia** sistematică și **actul** vorbirii. Sigur, limba, ca „*langue*”, foarte concret privită, are un aspect sistematic, un schelet care îi permite să se miște: de unde și rolul gramaticilor. Dar vorbirea vie e cu totul altceva: e ca mișcarea repede și fascinantă a umbrelor pe peretele peșterii, creându-și în fiecare clipă dacă nu o formă, cel puțin o formulă nouă, evoluând de fiecare dată altfel, sprijinite pe curgerea timpului. Și, în partea cealaltă, departe, în finutul înșorit se mișcă liniștite Cuvintele, care dăinuie mereu egale lor înșelor, indiferent de noi. Astfel ajung să mă întreb: *cuvintele ne sunt într-adevăr date sau noi suntem dați cuvintelor?* (p. 47-48, E.P.L 1968)*

Actualitatea eseului scris cu peste 50 de ani în urmă este evidentă. Iată o carte de recitit!

VERONICA PAVEL LERNER

SAGA UNUI VÂRF DE POEZIE

1. Rama unei saga

Așa a fost să fie. Ca virtuozitatea unui poet adevărat să fie trecută prin *furcile gaudine* ale răbdării, atât față de lumea din jur, cât și față de sine, deoarece, s-o spunem pe cea bună, un poet care n-a stat niciodată mut în fața firidei întrebărilor vieții și n-a băjbăit prin întunericul propriului său haos sufletesc, „luminat” în cel mai rău caz, de acel orfic Soare Negru rilkean din *Elegia a opta*, n-a avut acces la puterea cuvântului.

Nicio carte de-a lui Răzvan Ducan nu demonstrează mai bine decât cea de față (*Saga unui vârf de cui*, Editura Vatra Veche, 2020) – izbut al unei lirici nepremeditate - puterea de creație a autorului, acest volum de versuri fiind un bun prilej de a reitera arghezia vârstă a conceperii scrisului, ca modalitate de a pune lumea în ordine: „Pe întuneric, în singurătate/ Cu puterile neajutate...” Adevăratul poet este acela care scrie bine tot timpul, indiferent de gravitatea sorții aflată în momente de cumpănă, și care face poezie din orice, pentru a ne putea proteja: „Tocmai ca să vă protejez să nu vă cadă greu la sinapse” (p. 8).

Tema centrală a volumului este criza ontică a omului aflat pe buza prăpastiei, în timpul izolării forțate la domiciliu („de betoane și sticlă”) obligându-se, iară și iară, ca în condiții vitrege, să probeze scrierea „cu unghiile de la mâna stângă”, scăpând de nebuloasa debusolării, „pe tenciuială/ Pe un părete de firidă goală” ale necunoscutului.

În altă ordine de idei, acest „jurnal în versuri dintr-un timp ieșit din timp”, cum îl cataloghează editorul, Nicolae Băciuț, în prefață, scris pe parcursul „arestului la domiciliu” produs de pandemie, când omului celui de toate zilele nu i-ar mai arde de altceva, decât cum să-și apere mai bine pielea, nu să mai și scrie despre acest mod unic de viață și de a se apăra, este structurat în două secțiuni distincte, și anume, una propriu-zisă, intitulată *Saga unui vârf de cui*, iar cealaltă intitulată *Alte poezii*, este alcătuită din 11 poeme, toate date, prima semnată 14 mai 2019, iar restul semnate ianuarie - mai 2020, părând a fi mai mult o oglindă retrovizoare, un

punct de control al valorii poemelor din prima secțiune, cele mai multe neintitulate, mai precis o „saga” de autocontrol.

Un alt aspect, printre altele, proprii postmodernismului pe care se pliază întotdeauna, lirica lui Răzvan Ducan, este „rama” primei secțiuni, alcătuită din două poeme în proză, una postată la începutul secțiunii *Saga unui vârf de cui*, precedată ostentativ de poemul *Așadar, e primăvară!*, și intitulată mai mult decât semnificativ *Stau pe marginea pandemiei*, pe când cealaltă parte a „ramei”, adică celălalt poem în proză, intitulat *14 mai 2020*, este atașat la finele primei secțiuni, chiar înaintea ultimei poezii intitulată *15 mai 2020*, ambele cu rolul de a încadra în timp, spațiu și răbdare, ineditele meditații lirice. Privite prin prisma acestei „rame”, veritabilă aură artistică, ele par a da un contur nebănuit întregii secțiuni *Saga unui vârf de cui*.

În cele două poeme în proză, care par a controla inclusiv starea de spirit a eului liric, amintesc și de această dată (nu mai fac aluzie aici de volumul său de poezii *Cumpăr timp*) de voit ancestrala întoarcere „spre întunecimea din fundul guri peștelui uriaș” a sorescianului Iona. „Stau pe marginea pandemiei” pare a avea, în cazul de față, și funcția de didascalie în care forța comunicării unei stări de spirit fără precedent, interceptare de sentimente contrarii, o are prezentul indicativ al verbului „a sta”, poetul aproape debusolat de situația extremă, aflându-se „pe marginea pandemiei”. Adică pe marginea unui lucru, pe cât de abstract, pe atât de periculos.

Cușca „de betoane și sticlă”, alias grotă soresciană, devine sinonimă cu însuși pericolul iminent și incomunicabil, asemenea „valului” bacovian din *Lacustră*. Deosebirea dintre un muritor de duzină, aflat în situația limită, și eul liric, un Iona al veacului XXI, forfecat de-a dreptul, de prezența unei astfel de *Săbii a lui Damocles* de deasupra capului, este marcată de ridicarea la cele mai înalte cote ale frământării sufletești, ale fricii, ale angoasei. Dacă Iona „stă în gura peștelui nepăsător, cu năvodul aruncat peste cercurile de cretă”, poetul Răzvan Ducan, stând pe „marginea pandemiei”, tot un fel „gură imensă de pește”, pescuiește „coronavirusi”, punând în cârlig „o crasă nepăsare, soră cu indolența și frate de sânge cu prostia” (p.8). Încă din enunțurile primului segment al acestui poem, poetul avertizează cititorul experimentat că, în ceea ce privește lupta cu acest Coronavirus, are gânduri mari, așa că își pregătește, asemenea fiului lui Amitai, tot arsenalul armelor de atac, din dotare: ironia, autoironia, observația parodică, zeflemeaua, sarcasmul, pe deasupra tuturor păstorind, ca o stăpână a mărilor, metafora, însoțită de vorbirea în dodii, mască rămasă din vremuri ancestrale și anume pregătită pentru a ține molimele sau chiar duhurile rele, la distanță. În cel de-al doilea segment al acestui prim poem în proză, este confirmată și nevoia „pescarului” de a sta comod, o altfel de mască și o altfel de distanțare: „Așa că stau comod pe scăunelul de pescar amator de metafore de urgență și aștept cuminte să nu se-ntâmples nimic grav. Ba mai mult, am dezinfecat acest poem înainte de a-l posta pe propria pagină de facebook. Tocmai ca să vă protejez să nu vă cadă greu la sinapse” (p. 8). Se poate intui care ar fi „acvariul” lui Iona, adus de poetul autoizolat la domiciliu, la pescuit, din moment ce el se declară „pescar amator de metafore de urgență”. În cel de-al doilea segment este confirmată, precum s-a putut constata, și nevoia pescarului de fi nepăsător, „Stau comod”. Oare *comoditatea* omului ar include aici și *nepăsarea*, ca mod de apărare a omului dintotdeauna, realitatea dură.

În cel de-al doilea poem în proză, intitulat *14 mai 2020* și tot un fel →

NICOLAE SUCIU

de oglindă retrovizoare a modului de a „accesa” și de a concretiza în cuvinte, sentimentele care-l obsedează în poemele din *Saga unui vârf de cui*, poetul continuă să tatoneze „saga” acestui nou virus, pornind de la cele mai năstrușnice întrebări și ajungând la presupuse concluzii care par a sfida chiar cele mai năstrușnice tatonări ale științei actuale. Bunăoară presupunerea că, în lumea lor, virușii pot fi și „buni și de treabă, care bunăoară să se lupte pentru drepturile oamenilor” (p. 99) și pot „să aibă organizații și să fie organizați în acest sens”. *Face to face* cu această presupunere stă alta, cea care scoate în evidență, în mod indirect, golirea de sacru a sufletului uman și în zilelor noastre cam „pipărate”, chestiune foarte bine punctată în poeme, așa cum vom vedea mai jos: „Poate chiar să-și promoveze ideile pe rețelele lor de socializare, unde să militeze pentru înțelegere și să înfiereze comportamentul de animale al confrăților viruși, care uită partea de compasiune din ei. Căci, nu-i așa, de ce n-ar avea și oamenii suflet, precum virușii” (p. 99). Și ei, virușii, „militează pentru drepturile virușilor, mai ales pentru cei din laboratoarele de virusologie (...) o adevărată inchiziție, unde oamenii își scot la vedere tenebrele” (p. 99), ultima metaforă trimițând la alte poeme, cum ar fi *bis 7 aprilie 2020*, vizând izolarea oamenilor „în cuști de betoane și sticlă”, în timp ce animalele sălbatice se plimbă libere când vor și unde vor: „Vin nerăzbuțitoare din viețile de câine/ să le aducă oamenilor banane și pâine”, asistându-se, cu alte cuvinte, la o mutație milenară, a inversării rolurilor om-dobitoc-dobitoc-om: „De-au început să se-ntrebe în tăcere./ cine-i mai animal, omul sau ele?” (p. 32).

În sfârșit, printre cele mai pertinente întrebări-presupunere din *14 mai 2020*, sunt cele din finalul poemului în proză, referitoare, fie la greșeala capitală a omului că *nu știe să comunice* cu lumea virușilor: „A încercat cineva să comunice cu acești viruși, pentru a vedea ce vor? (...) A stat de vorbă cu ei, înainte de a-i ucide?” (p. 99), fie la gradul de legitimitate a virușilor, ca pământeni-gazde mai vechi decât omul. Un pertinent blat enunțiativ: „Virușii au fost pe pământ înaintea oamenilor cu

miliarde de ani, de aceea ei sunt aici mai acasă decât noi” susține interogațiile retorice care urmează: „Deci, cine sunt invadatorii? Cine sunt invadații? Care au drept moral mai mare de a fi aici? Cine trebuie să apere planeta?”, veritabile „vârfuri de cui” liric ale acestui volum de versuri, bătute-n cerul ființei. Asemenea antrenorilor de schi care, înainte de a iniția orice novice în tainele sportului alb, poruncesc să fie bine curățată și tasată viitoarea pârtie, tot așa și autorul acestui volum de versuri, cu cele două poeme în proză, atașate la începutul și la sfârșitul primei secvențe de poeme, pregătește „pârția de schi” a liricii sale atipice, pentru ca înșiși cititorii, chiar și cei neinițiați, să poată „schia” nestingherii și...

2. Un vârf de cui liric

Poemele incluse în prima și în cea mai consistentă parte a prezentului volum de versuri, la rândul lor, se împart în poeme dotate cu titluri (*Așadar, e primăvară!, Captiv, Nu, Che Guevara!* și *Viva la Revolucion*) și poeme neintitulate (66 la număr) sau cel mult individualizate cu o simplă dată în loc de titlu, o altă formă de sfidare a pandemiei și de apărare în fața acesteia. Ca orice captiv „într-un film s.f./ din care tot aștept să ies sau să mă trezesc./ film apocaliptic”, în cel de-al doilea poem, *Captiv*, datat 23 martie 2020, poetul surprinde atmosfera de autoizolare, de distanțare față de lume și, evident, întreținută de instinctul de conservare, obsesie a ieșirii undeva, „afară”, unde știe că se află adevărata viață: „Afară e deja primăvară./ dar nu am văzut înflorind decât grijile, / cu televizoare, ramuri ale înspăimântării” și a fentării acestui „virus ce și-a pus pe cap coroană./ asemenea lui Freddy Mercury./ umblă printre oameni și dă cu tifla planetei./ arătând tuturora că până la urmă/ nu mărimea contează” (p. 9), urmând ca în cel de-al treilea poem, *Nu, Che Guevara!*, datat pe 24 martie 2020, să conștientizeze deja miraculoasa *putință* a scrisului în momente de cumpănă ca acesta, în care „Don Quijotele scrisului!” care „cultivă marotele visului” ar putea fi salvatorul oricărui muritor aflat pe „marginea pandemiei”, „îmbărbătându-i pe cei vii, / că... nu mor caii./ când vor...coronaviruuși” (p. 11). În *Viva la Revolucion*, datat tot

24 martie 2020, poetul, preferând tonalitatea înțelepciunii populare: „Cui pe cui se scoate/ și virus pe virus”, vine deja cu soluția de a lua „carcalacul/ ce mi-a virusat calculatorul” și de a-l trimite „frumos în prima linie./ să lupte contra confratelui său încoronat”, neomițând nici „varianta ideală”, de a-i „ridica un monument/ virusului necunoscut/ unde se vor aduce flori de spirit/ și se vor rosti frecții/ la piciorul de lemn” (p. 12).

E bine de știut că fiecare dintre aceste trei poeme cu titlu sunt capete de linie, cel puțin în ceea ce privește ilustrarea pe parcursul poemelor fără titlu, a câte unui câmp semantic distinct. Astfel poemul *Captiv* prefigurează alte poeme în care se fac trimiteri la spațiul închis, cum ar fi *26 martie 2020*: „Între cei patru pereți, mă simt al cincilea” în care eul liric, fie contabilizează „forma locului/ în care, profilactic, mă torn singur./ tocmai pentru a nu mă îmbolnăvi/ de propria formă de singurătate” (p.13), fie porționează „aerul din încăpere/ pe multipli și submultipli de timp./ cu cireașa de firesc, ce-mi vine prin inspirație”, autoconștientizând, alonjă a unui *homo viator*, modul de a viețui: „În rest, sunt o formă de concatenare/ a unei întrebări justificate:/ care e izvorul fondului/ acestei forme ce schimbă/ axa de înclinare a planetei Om?” (p. 13); *14 aprilie 2020* e construit tot pe baza aluziei la întâmpinarea lui Isus Hristos, de *Florii*: „chiar dacă nimeni nu mă-ntâmpină,/ cu ramuri de finic”, eul liric văzându-se omorând timpul, înainte ca acesta să-l omoare pe el: „Mă va omori timpul./ dacă nu înaintea lui eu o să-l omor./ răstignit pe un poem./ între două poeme nelalocul lor” și fiind conștient, asemenea sonetistului Vasile Voiculescu, de miraculoasa putere a artei: „Îngropat în trăirea propriul sine, ca sub lespezi grele./ poate că oi învia./ datorită lumii versurilor mele” (p. 46). Inclus în același câmp semantic al spațiului închis, este și poemul în vers scurt, ieșit dintr-un simplu contur de penel iscusit, *15 aprilie 2020*, în care, de o semnificație aparte sunt verbele la prezent indicativ: „scutur, bat, spăl, curăț, sap, greblez” etc., care surprind, nu fără nesecatul umor, nevoia de regenerare fizică și psihică a omului devenit un fel de cabotin,→

care, în ciuda autoizolării, trebuie să aștepte Paștele în curățenie și mai ales, în comuniune cu lumea: „cobor ce urc./ aduc ce duc./ trag ce-mping./ tarife dumping” (p. 47). Tot de câmpul semantic al captivului, ține și *16 aprilie 2020*, partitura nonconformistului revoltat în fața neputinței de a ieși din „filmul acesta”, cetaceu al zilelor noastre, fund de veac: „Descideți un portal prin care să scap./ Exonerati-mă de vina de a nu avea vină.// Trageți-mă dintre negrele tenebre./ Vreau să ies din nedorita adrenalină./ Coborâți podețul ce mă ține captiv./ Într-o lume cu atât de puțină lumină”, versurile remarcându-se ca un solilocviu *sine die*, al omului din toate timpurile: „Nu cred că fac parte din filmul acesta./ Vreau să ies din rolul rezervat mie./ Scoateți-mă, vă rog, și de pe generic./ Rupeți scenariul scris de pandemie.// Dați-mi cât de cât iluzia salvării./ Măcar printr-un singur pai, de care să mă țin, / Sau faceți-mă pai, unde, prins de mine./ Să se-nece și filmul, căruia nu-i aparțin” (p. 48).

Nu, *Che Guevara* este cel de-al doilea poem cu titlu, destinat să deschidă seria poeziilor care dezvoltă câmpul semantic al virusului și al tatonării lumii acestuia. Astfel, *bis 28 martie 2020* dezvoltă ideea investigării secretelor imagine ale virusului care pare a ști totul despre noi, oamenii: „Oare, coronavirusul/ va ști că vom dormi/ cu o oră mai puțin?” (p. 16). În *3 aprilie 2020*, aflăm că noi, oamenii „am devenit alba-neagra acestui COVID.// Cobai cheremului a ajuns la os./ de am uitat să mai lătrăm frumos” pe o planetă „ce-i spital de nebuni” (p. 25). Presupunerea că, dacă virusul ar veni acum „la noi”, nu ne-ar găsi în bună regulă este reliefată în *1 aprilie 2020*: „Și totuși, dacă s-ar hotărî să vină acuma la noi./ lăsând de-o parte toate animozitățile./ ne-ar găsi mai săraci și mai proști/ ca ultima dată” (p.22) cu recunoașterea celor mai vizibile scăderi ale sufletului uman, în *17 aprilie 2020*: „Ne autoalungăm spre niciunde./ Avut-am Raiul, dar l-am făcut Iad./ Din darul primit de la Dumnezeu./ Doar din fructul aroganței am mușcat” (p. 49), ce amintește de primii doi psalmi arghezieni, iar lumea pe dos este reliefată în *bis 9 aprilie 2020*, un fel de parodie cu bune intenții, a

Evangheliei lui Ioan din *Noul Testament* (citită în biserici, la *Paști*), dar cu verbe la viitor, la înalte cote de luare în răspăr a mutațiilor pe care le va întâmpina Coronavirusul: „Covid-19 va naște pe Covid-20, / iar Covid-20 pe Covid-21./ iar Covid-21 pe Covid-22/ și așa ca în carte./ virusul se reinventează/ ca să-și transmită genele departe” – în așa fel, ca într-un viitor nu prea depărtat, lumea să stea „liniștită” și, eventual, vorba șpicheriștelor tv., să respire neafectată emoțional. În sfârșit, detalii despre Coronavirus-ul umanizat se găsesc în *28 martie 2020*, în care aflăm că el „nu este altceva/ decât un agent de influență, / care te vrea vulnerabil/ prin propria incertitudine”, că „nu este de capul său” și că „are șefi știuți și neștiuți./ care - plătesc desantul/ și care îi dau și bonus de succes” (p. 15). În *bis 28 martie 2020*, aflăm o altă valență a perspicacității virusului, de a ști și faptul că omenirea, trecând la ora de vară, își potrivește ceasurile: „Așadar, să ne potrivim ceasurile/ după Cuiul lui Pepelea./ El, după timpul panspermiei terestre./ iar noi după ora exactă/ a scăpării de coșmar” (p. 16). Tehnica lui, a *miraculosului* virus, de a ataca este imitarea cu fidelitate a comportamentului uman și, prin aceasta, de a se cuibări mai lesne, în miezul ființei omului, fără ca acesta să bage de seamă. Personificat cum e, el este în stare să-și asume chiar și viciile omului: „Azi-măine, coronavirusul/ o să-și facă un site de videochat, unde dezbrăcat de prejudecăți și inhibiții/ și dansa lasciv pentru cei care plătesc./ Își va dezveli sexul de proteină/ și va folosi chiar jucării/ pentru amatorii de senzații tari” și, culmea ironiei, este atât de deștept, încât nici măcar nu se lasă infectat: „Periodic va face și analize./ să nu se infecteze/ de boala asimptomatică/ a ipocriziei oamenilor./ care umblă câte doi în unul./ al doilea la jumătate de caracter” (*29 martie 2020*, p. 17).

3. O „saga”, oglindă retrovizoare

Coronavirusul, și ca simplu pretext de demasca societatea umană, găsește lumea nu numai nepregătită din orice punct de vedere, dar o găsește întoarsă pe dos. Imaginile artistice derulate în *6 aprilie 2020* amintesc de coloristica și suculența

fantasticului miraculos al basmelor lui Ion Creangă: „Am auzit că păsărilor/ le-au crescut frunze și flori./ iar pomilor le-a crescut pene./ prin aer înnoată pești/ și pe străzile din Târnăveni/ umblă balene”. Din nevoia virusului de a afla cât mai multe despre viața oamenilor, despre tabieturile și viciile acestora, așa cum erau ele în momentul izbucnirii infecției, poetul găsește ocazia de a satiriza societatea umană prin prisma inamicului, „saga” virusului fiind de fapt, oglinda fidelă a societății umane putrede mai ales spiritual: „Cooronavirusul nu lucrează/ cu materialul clientului/ ci cu însuși clientul (...) Îl doare în proteină/ de ce se spune în târg despre el./ și chiar mai adânc./ i se fâlfăie în aminoacizi” (*30 martie 2020*, p. 19). În *bis 6 aprilie 2020* virusul surprinde lumea celor care „vin din cerșetoria din țările bogate”, întorcându-se „la cuiburi cu lucruri furate”, adică „la propriul Peleş sau Pelișor, Să mai pună un turnuleț strălucitor”, ca „să petreacă Paștele pe săturate”, cu „manele despre bani și dușmani”. De atâta megalomanie, aceștia nu ciocnesc de Paște, ca tot omul, ouă de găină, ci „ouă de curcani” sau „ouă Faberge” și, fără să-și fi abandonat în acele „țări bogate”, „marele tupeu”, ei își continuă „activitatea”, brățară de aur, și aici, căutând „primăvara la portmoneu”, „șterpelind vopseaua de pe ou” și punându-și „de Paște, televizor la cavou”. În finalul poemului, poetul are onoarea de a se teme, în numele Coronavirusului musafir observator intransigent, ca nu cumva acești *singulari avuți*, (culmea ironiei!) să „ciordească și lumina de Nviere” (p. 303). Într-o lume pe dos, ca cea pe care o găsește Coronavirusul aici, „la noi”, animalele sălbatice se dovedesc a fi mai libere (și mai ocrotite) decât omul, intrând calme în orașe, lucru ce, pare-se, ar prefigura mari mutații genetice: „roata s-a întors/ și nu știu de-i dreaptă sau dos./ pământul nu-i al oamenilor, neînțelegând./ că ai pământului și din pământ, ei sunt” (*bis 7 aprilie 2020*, p. 32). Într-o lume forfecată până la sânge de caterpillarul pandemiei, poetul nu pierde fărâma prilejului de a medita, versus necruțătorul nou virus, la sensul vieții și golirea de sacru (*recidivantă*, dacă se poate spune așa) a sufletului uman. Tema *fortuna labilis* este inoculată →

recvent, fie din punctul de vedere apropiat psalmistului argezian în 8 aprilie 2020, o veritabilă rugăciune a omului, trestie gânditoare, care își vede ființa definitiv periclitată, fie solfegiind pe sensibilă coardă a gândirii concretizată în cuvintele lui Kirilov despre Stavroghin („Când crede, el nu crede că într-adevăr nu crede, iar și când nu crede, nu crede că nu crede”), psalmistul adresându-se divinității cu o interogație aproape surdă, demnă de lirica scindării a lui Lucian Blaga, fără marcarea în mod intenționat a semnului întrebării: „Ce mă fac, DOAMNE, cu mine./ Dacă eu nu cred în TINE” – recurența acestui enunț, la începutul fiecărei strofe accentuând tot mai puternic, golul din sufletul bântuit de angoasă: „Ce mă fac, DOAMNE, cu mine./ Dacă eu nu cred în TINE./ Însă nu cred nici în mine./ Și de două ori mi-e greu./ Că în suflet bate vântul, Făr’ de min’ și DUMNEZEU” (p. 33). Tot așa, în 24 aprilie 2020, frecvența vocativului implorării „Doamne”, versus verbele la persoana I singular, însoțite de mărcile lexico-gramaticale ale pronomelui persoana I singular, forma neaccentuată („mă-, mă, m-”) sau accentuată („de mine”), față-n față cu pronumele de persoana a II-a („de tine, te”, etc.), surprind incandescența focului din sufletul omului care, aflat la ananghie sufletească, se vrea într-un presupus dialog, fie cu Dumnezeu, fie cu sine: „Mă îndepărtez de mine, Doamne, și te văd mic./ Mă apropii de mine, Doamne, și te văd mare./ Cred că din preaplîn bunătății aștepți răbdător./ ca umbra să-mi catalizeze propria transformare” (p. 60).

În timp ce în 25 aprilie 2020, poetul se lasă obnubilat de întrebări fără răspuns, ca în argheziana *Nehotărâre*: „Mai avem emoții uluitoare/ în călătoria în adânc și înalt,/ în lumea antagonismelor din noi,/ și tot în noi, înspre acel celălalt?” (p. 61), iar în 28 aprilie 2020, apelează, în viziunea despre lume, din nou la uneltele satirei necruțătoare, de-a dreptul caustice, „exaltarea mondializării atee” urmându-și necurmat țelul: „unde și Dumnezeu este ținut sub cheie” (p. 64), probabil și o aluzie la interzicerea activităților în biserici, pe timpul Stărilor de urgență și de alertă, ca de altfel și în 19 aprilie 2020, și acest poem, răbufnire a omului

obligat să abdice de la nevoia comuniunii specifice celei mai mari sărbători creștine, *Învierea*, sau în 18 aprilie 2020: „De SFINTELE PAȘTE,/S-a anunțat prin mess,/ Că SFÂNTA LUMINĂ./ Va veni wireless (...) Se vor elimina intermediarii./ care umflau prețul de cost./ între DUMNEZEU și creștini pe pământ./ LUMINA ÎNVIERII va veni low cost./ direct de pe SFÂNTUL MORMÂNT” (p. 51), în care este ridiculizată modalitatea fără precedent, a creștinilor de a lua Lumina Sfântă în momente de extremă urgență, de autoizolare. Punctul de apogeu al izolării omului într-o lume izolată la rândul ei, și a distanțării într-o lume gata distanțată de ea însăși este surprins de poetul, „amăgit” și eliberat și el, „de lanțurile spaimei”, nu fără cunoscutu-i verb caustic, fie în 21 aprilie 2020: „Fiecare dintre noi putem fi o biserică./ în care să aprindem sfios o lumânare./ ne putem adăuga la mobilitatea lumii./ ca biserică la purtător, având picioare” (p. 56), fie în bis 19 aprilie 2020 unde „cifra octanică a credinței” înalță „acum o scară./ speranță culeasă de pe florile rănilor lui,/ care urcă în oameni și nicicând nu coboară” (p. 54). De observat și în aceste poeme cu tentă religioasă, impactul dintre termenii științifico-tehnici („mess”, „wireless”, „low cost”, „pixeli”, „octanică”, „vehicul”, etc.), care vizează glaciala relație a omului cu senina lume spirituală pierdută, și familiaritatea termenilor din vocabularul fundamental al limbii.

4. În loc de antidot

În întreg acest „teatru de păpuși”, atât social, cât și spiritual, care i se înfățișează Coronavirusului în momentul intrării în contact cu omenirea, se desprinde, ca un fir roșu, meditația la crezul poetic în genere. În bis 5 aprilie 2020, este surprinsă puterea de plămuire a Poetului care e convins că „Doar deschizând ferești./ Poate să prindă pești./Aripă de zbor să scoată, din cea mai statică piatră” (p. 28).

Într-un alt poem, eul liric constată că el, și nu pereții, susține tavanul camerei: „tavanul/ poate-l țin chiar eu, prin cititul cărților” și „speră, tacit” și, cu toată autoizolarea lui în casă, „antidotul mental, față de

COVID” va fi tot „propria *Biblioteca din Alexandria*” (9 aprilie 2020, p. 35). În 26 aprilie 2020, găsim o altă mărturisire de credință a poetului: „Dar voi scrie în continuare poezii./ până când nu voi mai putea plăti./ până când hârtia se va răsuci/ în mormântul propriu de hârtii, / până când și dumneavoastră/ vi se va termina pixul din pastă./ Până ce și Adam va înceta/ să-i ceară Evei dobândă pe coastă!” (p. 64).

Cu totul aparte se înscriu în acest volum de versuri, alte 12 poeme cu titlu, incluse în secțiunea *Alte poezii* – probabil tot un antidot și ea -, dintre care primul, semnat în ziua de 14 mai 2019 și intitulat *Mică Oradea Mare!*, iar celelalte poeme sunt scrise și semnate în intervalul 5 ianuarie 2020-10 mai 2020, cinci scrise chiar pe parcursul pandemiei. În ton cu poemele din prima secțiune ar fi, printre altele, *Păsările se pregătesc*, în care „păsările” – simbol al zborului spre înălțimi sau aici, ar semnifica lipsa de sens a vieții, – nu se vor opri din migrație, așa cum însăși natura nu va sta pe loc: „Păsările se pregătesc să migreze în ele însele./ atunci când va veni încălzirea globală” și, întoarse „din ele însele”, în țările calde, „să crească pui./ pe care să-i învețe să migreze în ei înșiși...” (p. 105); poezia *Ține-mi...* în care recurența imperativului verbului „a ține” este în ton cu meditațiile lirice pe tema *fortunei labilis* din secțiunea *Saga uni vârful de cui*: „Ține-mi rana, să o înconjoar cu-n trup./ de unde cu suflet să irup (...) Ține-mă că eu nu pot să mă țin./ dincolo de soartă și destin” (p. 110), pe aceeași temă înscriindu-se și *Planule-nclinat ce ești*: „Planule-nclinat ce ești./ știu exact ce ne dorești./ dar și tu să știi că știm./ care-i lupta ca să fim” (p. 111).

Volumul se încheie cu *Mi-e dor de Chișinău*, o altă mărturisire de credință, de această dată, una patriotică: „Mi-e dor de România de dincolo de Prut./ mi-e dor de Chișinăul din inima mea./ de aceea de departe vă sărut./ cu leacul florilor de *Nu mă uita*” (p. 118), un ultim antidot, o adevărată oază căutată de eului liric, pentru o respirație liberă.

Orice s-ar spune, *Saga unui vârful de cui* se impune în lirica românească actuală, alături de fundamentalele volume de versuri ale lui Răzvan Ducan (și nu puține!), ca o carte de referință.

O poeză de limbă română din Israel

(Maria Găitan Mozes)

O editură din Sf. Gheorghe (județul Covasna) a publicat către sfârșitul anului trecut o antologie de poezii alese din creația unei poete de limbă română din Israel, Maria Găitan Mozes. Mi-a mers la inimă această carte, în format mic, dar într-o realizare grafică deosebită, cu titlul: *O, mamă, dulce mamă... Poezii alese*, Editura ARTprinter, Sf. Gheorghe, 2020, 103 p. Deoarece am amintit de prezentarea grafică, îi amintesc cu bucurie pe toți cei care au contribuit la realizarea volumului: editor responsabil: Kopacz Attila; redactor: Irina Airinei; consilier literar: Bogdán László; tehoredactor: Horváth Zita; concept carte: Kopacz Attila.

Redactorul de carte a considerat, și bine a făcut, să așeze în prima parte a volumului un text în proză intitulat: *Amintiri, amintiri: Din Basarabia în Țara Sfântă* - un text scris cu sufletul însângerat, cu aceeași trăire cu care autoarea și-a așternut pe hârtie poeziile. Sunt amintiri de când „clopote se tânguie și plâng peste sate”, de când „jalea s-a abătut și peste casa noastră”, de când frații au plecat, tatăl a murit, și de când a venit „peste noi puterea sovietică”. „Pământul Basarabiei cunoaște dintr-o dată sălbăticia și distrugerea” iar „instituțiile românești se retrăgeau peste Prut”.

Știm că soarta basarabenilor a fost vitregă în ultimele două veacuri. Maria Găitan Mozes s-a născut la 15 iunie 1928 în satul Vărzăreștii Noi din Basarabia, sat aflat în apropierea mănăstirii Căpriană. A venit în România în anul 1943, ca elevă la Școala Normală de Educatoare din Chișinău care se refugiase la București, cu toată administrația școlii și a internatului. Viața de internat nu a fost ușoară, dorul de mamă o măcina: „Pe mama o vedeam mereu în gând, mă însoțea când treblăuia prin casă, când era plecată la vie, ori în lanurile care cereau munca brațelor ei”. Ca o adevărată și vrednică luptătoare, mama reușește, mai târziu, să se stabilească în România, unde mai avea doi băieți. Ea, care a iubit mănăstirile, va deveni monahie la Mănăstirea Pasărea, lângă București.

Maria Găitan Mozes ajunge să facă parte din prima promoție (1951) a Școlii de Literatură „Mihai Eminescu”, din cadrul Uniunii Scriitorilor, colegă cu Ion Horea, Aurora Cornu, Georgeta Horodincă, Ștefan Bănulescu, Traian Iancu, Aurel Rău. În carte există o fotografie de grup cu prima promoție a acestei școli, la care se adaugă încă două fotografii cu câțiva dintre colegi, inclusiv una cu Nicolae Labiș, care a fost cu un an de studiu mai mic.

Începe să publice, lucrează la publicațiile pentru copii, scrie poezii pentru copii. Se căsătorește, încheagându-și o familie, dar soțul ei avea un păcat: era evreu. În anul 1977, se stabilește cu familia în Israel. Publică în continuare și în prezent, când a ajuns la o venerabilă vârstă, în Tel Aviv. Amintirile-i ne înduioșează și ne trimit pe noi, cei de astăzi, într-o perioadă istorică pentru mulți dramatică, poate pentru unii, acum, nostalgică, mai ales că aveau o vârstă care le dădea puterea și forța de a rezista. Maria Găitan Mozes nu condamnă pe nimeni: „Așa ne-au fost destinele, am ajuns, la o vârstă binecuvântată de peste 90 de ani, să scriu aceste rânduri închinată, cu smerenie și plecaciune, părinților care m-au adus pe lume, fraților cu care m-am ajutat, sutelor de oameni pe care i-am cunoscut și care nu au trecut indiferenți pe lângă noi, și mai ales bunului Dumnezeu care a răsplătit-o pe mama să își găsească odihna veșnică la Mănăstirea Pasărea”.

În ultimele pagini ale cărții, citim interviul luat poetei de către Irina Airinei, cu informații despre cei care au urmat Școala de Literatură, dar și despre activitatea literară a poetilor de origine română din Israel, despre care Maria Găitan Mozes afirmă cu mândrie: „O constelație de talente pe cerul literelor românești continuă să strălucească în Israel”.

În demersul nostru, evidențiem frumusețea versurilor ce stăpânesc puternic sentimentele poetei care, cu sufletul plin de credință, preia minunata idee a lui Alexandru Mirodan: „Aceste versuri, ca și altele, multe, multe, nu sunt spini. Sunt petale.”

Prima poezie, un catren, este un crez poetic și o rugăciune: „O, Doamne-ajută-mă să dăinui, / Să nu mă bat cu pumnul-n piept./ Atunci când pasul, dintr-o mie./ Îmi este doar o dată, drept...” (*Ruga*)

Cele mai multe versuri sunt dedicate amintirii mamei, evocând crâmpie din puținele momente ale viețuirii împreună: *Mamei, Comori mărunte, Mame și părări, Peste noapte. Întâlniri cu mama* este o capodoperă, chiar dacă de mici dimensiuni: „Hai să ne întâlnim/ Să nu te înspăimânte/ distanțele./ (...) Putem ostoi/ a dorului/ pară/ și alunga/ din tristeți/ topindu-le/ în lacul albastru/ din geana/ fiecărei dimineți./ (...) Hai să ne întâlnim/ în fiecare noapte/ și oglinda lunii/ s-o aruncăm/ în stuful din heleșteu, / să nu ne vedem/ ochii încercânați/ de plâns/ și nici obraji/ văduviți de culoare/ cu poteci de dureri/ ce pe tăcute/ le-am strâns.”

Dăruirea mamei, sărăcia și dorul casei părintești de odinioară sunt exprimate într-un poem de o strălucire aparte: „Pâinea/ ne-a fost dăruită.../ Dar/ era una./ era mică./ și trebuia împărțită/ în prea multe/ felii/ și dacă s-ar fi putut/ să rămână/ ceva/ și pentru mâine.../ Urmăream împărțea/ înfrigurați./ așteptându-ne rândul/ la cei câțiva dumicați/ la care râvnea/ costeliv/ și un câine./ cu ochii lui întrebători/ și blânzi./ dându-ne târcoale/ la fiecare./ Cu toți eram/ la fel de flămânzi/ și nimeni/ n-a rămas fără parte./ Numai mama./ tot socotind și iar socotind./ s-a retras tiptil/ deoparte./ păstrând în căușul palmelor/ doar aroma/ și căldura pâinii rotunde...” (*Împărțea*)→

LUMINIȚA CORNEA

Dorul, înstrăinarea întru inimi îndurerate generează versuri pline de sensibilitate: „Rea platnică/ am fost în iubire/ iar regretele amare și vii/ sunt pietre/ care sălbatic apasă/ neslobozind scutire/ la astfel/ de datorii”; „Un pod de gânduri/ uea depărtările/ și fiecare/ ne zbăteam/ în propriul laț” (*Regrete*). Frământări, incertitudini, angoase apasă sufletul căruia „soarta hapsână” i-a dat „ghionturi și brânci.” (*Limpezire*). Inima mamei „se adună în dor și în plâns” (*În opt*)

Semne ale unor tradiții vechi ce împânzesc versurile cu miasme arhaice au trimitere tot la figura mamei: „Basmau/ pe la colțuri s-a destrămat/ și s-a ros/ până când am pierdut-o.” (*Limpezire*); „Peste noapte/ s-au strâns la priveghi./ vecini și vecine...” (Peste noapte); „vălul tău de mireasă/ este și azi talisman/ ferindu-mă de poticneli/ și de rău...” (*Vechiul văl*). În alte versuri sunt prezente sentimente de recunoștință, chiar târzie: „Mamă pe această mână./ Las și eu, târziu, sărutul/ Și o lacrimă să cadă” (*Mamei*).

Fratele, dispărut în luptele de la Cotul Donului, este prezent în rugăciunile mamei: „Feciorul însă/ nu s-a-ntors/ chemat/ în ruga dumitale.” (*Deznădejde*).

Războiul a făcut prăpăd prin sat, nu prin lupte, ci prin nenorocirile provocate de soldații în retragere. Ne rețin atenția versuri tulburătoare: „Nu știu/ Câți soldați din pluton/ au spurcat-o la rând/ pe Ileana Dodon./ Nu știu/ câtă durere a strâns” (...) „Războiul/ peste grumaz/ sălbatec apasă/ și mamele ne acoperă fața și ochii/ nenorocirile să nu le vedem” (*Ileana Dodon*).

Drumul spre casă îi este închis: „Pe cărarea năpădită/ de brusturi și nalbă/ în întâmpinare/ nu mai este/ cine să-mi iasă./ Rea platnică/ am fost în iubire...” (*Regrete*). Poeta, stabilită de mulți ani în Israel, a rămas conectată la ceea ce a fost odinioară, deși este conștientă de trecerea timpului: „Mamă, timpul ne înghite/ Pe-amândouă.../ În nepotolitele unde/ Și ne mătură/ Ca pe frunzele, smulse./ În toamnă, de vânt...” (*Noi două*).

În versurile Mariei Găitan Mozes sentimentele sunt de cele mai multe ori esențializate, propria experiență de viață nu-i poate fi scoasă din suflet: „Și amintiri/ încep să curgă/ să bată-n tâmpel/ ca o toa-

că” (*Rariștea*)

Ne bucură strălucirea creațiilor poezilor de limbă română trăitori în Israel, între care basarabeanca româncă Maria Găitan Mozes se remarcă în mod deosebit. Îi dorim sănătate și putere pentru a ne mai putea înveșnici cu minunatele-i versuri.

Însingurarea ca reîntoarcere

După volumul de versuri scris în limba germană de Andrei Zanca, intitulat „eingeschrenkte herzfreiheit” și publicat în 2014 la Editura Grinta din Cluj-Napoca, îi apare recent antologia bilingvă cu titlul „**Der lange Weg der Vereinsamung hin zu Wiederkehr / Lungul drum al însingurării întru întoarcere**”¹⁷ cu textele în germană traduse de Herbert-Werner Mühlroth și Adrian Patrick Mühlroth.

Cartea este în format relativ mare (22,5/16 cm), hardcover, cu o copertă discret realizată de Ivica Matijevic, dar totuși elegantă.

Antologia însumează poezii dintr-o serie de volume sau cicluri de versuri ale poetului: „Pelerin”, „Cronica unei tinereți (II)” (3 poezii), „Cei ce în inimă-s desculți” (5), „Zicudul” (4), „Insula orelor lungi” (5), „Pasărea timpului” (5), „Integrala

¹⁷ Andrei Zanca: *Der lange Weg der Vereinsamung hin zu Wiederkehr / Lungul drum al însingurării întru întoarcere*. Gedichte (Poeme. Übersetzungen von Herbert-Werner Mühlroth und Adrian Patrick Mühlroth. BoD – Books on Demand, Norderstedt, 2020, 198 p.

efectului de future” (4), „Trezitorii” (5), „Orient” (10), „Crucea Nordului” (5), „Pasaj” (6), iar din „Inedite” (5).

Autorul pornește de la raționamentul potrivit căruia: „*Când te pregătești să arunci ceva te dai mai întâi îndărăt spre a-ți lua avânt. Tot așa în singurarea este o retragere spre a te reîntoarce limpezit, transparent în lume pentru a depune mărturie.*” (p. 9).

Poetul scrie la un moment dat: „*sunt singur / atât de singur / încât aud cum / se resfiră fumul de țigară*” („Setea”, p. 8). El crede că „*nimic nu se pierde. / trece doar în uitare*” (p.138).

Poezia după Andrei Zanca descinde și se îndreaptă spre sacralitate, iar : „*Într-adevăr, adevăratul poet / e un Hristos rata*” (p.40).

Efemeritatea unei vieți e bine prinsă în versurile: „*atât de ușor trece totul / viața, atât de lesne / am fost uitat*” („Altfel”, p.156).

Un altruist și idealist este poetul în afirmația: „*...chipul / cel mai frumos e chipul blândeții desăvârșite*” (p.188).

Sentimentul morții e și el prezent: „*aici, unde moartea-i ultima oglindă*” („Escale”, p.108) sau „*...inevitabila /moarte...*” („Abisul”, p.110).

Poetul este fascinat de „*cântecul păsării*”, care revine adesea ca un leitmotiv și de „*pădure*”, entitate care îi este dragă. De asemenea, frecvent revine copilăria cu regretul de a o fi pierdut.

Redăm integral poemul livresc „Adnotări”: „*în il mestiere di vivere, jurnalul lui cesar pavese / găsit într-un anticariat, următorul pasaj: // și mai ales nu trebuie uitat că a face poezii este / ca și cum ai face dragoste: nu vei ști niciodată / dacă propria bucurie este împărtășită // și adnotarea cu creionul și cu majuscule / a unei doamne: AIUREA*” (p.144).

Ne întâmpină adesea în poemele lui Andrei Zanca învățături și sfaturi strecurate discret, îmbrăcat uneori totul într-o haină ușor biblică.

Poemele sunt constituite din constatări și concluzii metamorfozate în învățături benefice; idealist, poetul crede în poezie și în capacitatea omului de a putea fi și rămâne om.

În ceea ce privește traducerile fraților Mühlroth, originari din Banat, am nota că „*Zicudul*” e bine tradus „*Der tägliche Mensch*” (adică →

MIRCEA M. POP

Leacuri antipandemice, veniți de luați!

Țin să vă spun că m-am apropiat cu o anumită frică, oarecum justificată, de conținutul acestei deja devenite cărți.

Nu sunt un critic literar de formație academică sau de revistă, care are obligația de a comenta noi și noi volume de literatură, pentru a nu și pierde ritmul și pita.

Eu scriu numai la îndemnul inimii, al cugetului ei, mai bine zis.

Deschizând manuscrisul în format electronic al lui Corneliu Tocan am dat dintr-odată de titlul ce m-a trimis la un dicționar, la fel electronic.

La confiniile invizibilului înseamnă la hotarele/ granițele/ frontierele invizibilului, exact acolo, de unde vin eu în lumea lumii și în cea a literaturii, inclusiv.

După ochii mamei, cel de-al doilea lucru pe care l-am văzut, când am răsărit printre oameni, a fost un hotar de sârmă ghimpată, urcând în fiecare an tot mai mult și mai mult spre casa noastră de pe malul stâng al Prutului înstrăinat.

Așadar, dădeam ochii zilnic cu aceste confinii, de după care eram tot noi, adică Neamul din care face parte și Corneliu Tocan și eu.

Să dau mâna cu ele îmi era interzis, fiindcă printr-însele trecea curentul electric, ucigător de niște curioase vieți.

Odată cu trecerea anilor, aceste confinii au dispărut, dar au apărut altele, cele ale invizibilului, ucigătoare și ele de nevinovate vieți.

Poeziile de tip haiku ale autorului nostru talentat sunt venite la timp, să ne redea Speranța zilei de mâine.

Nu doar cu pâine trăi-va sufletul

vostru, propovăduia Mântuitorul Christos și Corneliu Tocan, prin aceste *Confinii ale invizibilului*, își face drum spre noi, deznădăjduiții, ca să ne ofere o mână de leacuri antipandemice.

Cum altfel să fie catalogate următoarele minunate versuri din carte: Hărmălaie în fugă./Podul casei ca refugiu./Veverițe zglobii. (*Adăpost*).

Sau următorul poem oximoronic: Vântul săcăitor șuieră-/Răs nestăvilnit în pragul ușii - /Ultimul zvon. (*Colportaj*).

Sau această *Distanțare*, cu mireasma nostalgiei zilei de ieri: „În prag, poștașul/Sună întotdeauna de două ori./Doar un plic”.

Sau această *Oblativitate*, de luat aminte: „Știm acum/Ce se poate simți/În cuștile de circ”.

Sau acest până la urmă asumat *Verdict* al unui fulg asemănător unei

Livia Kessler, Hai înapoi

ÎNSINGURAREA ...

→ „omul cotidian”), „infuzori”, în schimb, e tradus „Amöben” (p.179).

Dacă „Amöbe” este „amibă” (zool.), „infuzor”, în schimb, înseamnă „Aufgüßtopf”.

În poezia „Setea” (p.80) ultimul cuvânt „orologiú” e tradus „Wanduhr” adică „ceas de perete”, dar mai potrivit ar fi fost „Turmuhr”.

Într-o altă poezie, „Să citești” (p.92) cuvântul „mahala” e tradus „Gosse”, care înseamnă „mizerie, noroi, mocirlă”, mai potrivit fiind „Vorstadt” sau „Stadtrand”.

Și un ultim exemplu: versurile: „ghesul mărturisirii / ne va reînțoarce / mereu, rana / cea mai ascunsă a singurătății” (p. 68) sunt traduse: „Der kleine Schubs des Geständnisses / wird den Finger immer wieder strecken / in die Wunde / die

vieți în lunile pandemice din acest an 2020: „Un fulg de zăpadă/ Făcând curte scorburi unui copac/ Se răzgândește.

Să fim și noi aidoma lui și să ne răzgândim să mai murim.

Adăpostiți în podurile caselor noastre, ca-n anii copilăriei mele din fața unor confinii vizibile, să ne ferim de invizibilul care înalță altfel de confinii între oameni. Între continente și țări.

Confinii la fel de diabolice, la fel de periculoase, la fel de ucigătoare de suflete, ca în anii socialismului ori comunismului din secolul trecut.

Să deschidem această carte trebuincioasă în aceste oribile vremi.

O carte, de la începutul și până la sfârșitul căreia veți auzi un glas, care spune, pentru cei care știu să audă cuvântul din cărți, așa: Leacuri antipandemice, veniți de luați! Să cadă confiniile invizibilului din voi ca o cortină de teatru, de care omenirea s-a cam săturat.

Nu veniți?

TRAIAN VASILCĂU

verborgenste der Einsamkeit“ (p.69), adică: „Micul ghiont al mărturisirii / va întinde din nou degetul / în rana / cea mai ascunsă a singurătății”.

Oricum, poezia lui Andrei Zanca incumbă în sine o filosofie proprie și nu e ușor de tradus.

În ciuda micilor noastre observații de care se poate ține seama la o eventuală a doua ediție, traducerile sunt făcute cu grijă și oglindesc corect esența poemelor originale.

Porția de existență

Pe manșeta cărții Victoriei Milescu, **Porția de existență**, București, eLiteratura, 2018, sunt copertele a cinci cărți plachete de versuri, publicate de poetă la aceeași editură, eLiteratura, apoi titlurile a treizeci și trei de cărți scoase între anii 1994 și 2018, dintre care șapte (și) în limbi moderne: engleză, franceză, maghiară, albaneză, georgiană, alte șapte fiind cărți pentru copii.

Pe coperta I, este reprodus un tablou din secolul al XVI-lea, „Ospățul zeilor”, de Bellini și Tizian, iar pe coperta IV, sub portretul autoarei, un citat din prefața lui Lucian Gruia, care subliniază neobosita activitate literară a acesteia și marea sa bucurie la apariția fiecărei cărți.

Moto-ul, din Friedrich Nietzsche, sugerează atitudinea poezilor nu de a se rușina, ci de a profita de propriile experiențe.

Din *Prefață*, reținem ideea orientării existențialiste a poetei, prin accentuarea individualității, propagarea subiectivității, așa cum menționează Wikipedia. Inclusiv moto-ul ar fi existențialist.

Temele principale sunt scânteia divină, simbolizată de aripa peste care a crescut carnea, mărturisirea experiențelor alienante, viața trăită sub cloroform, stresul celui singur, amplificat de timp, atenția acordată convulsiilor sociale, evoluția evanescentă a semnăturii divine din viața concretă, viața sub imperiul timpului. Prefațatorul consideră că poeta nu achiesează la inutilitatea, id est lipsa de necesitate a vieții omenești. În acest sens, este citat Albert Camus, închipuindu-l pe Sisif în timpul întoarcerii de pe munte sau al pauzei.

Multe piese au două personaje, el și ea, într-un loc, cu o existență anostă și un final tragic: chemată să-l spele pe spate, femeia bătrână, cvasinecunoscută, îi înfige unghiile în carne, „eliberându-i aripile însângerate” („Dincolo de singurătate”). Altunde, pe când ea încercă să-și amintească unde locuiește el, un șoarece se oferă să-i arate drumul, o stea poate fi o farfurie zburătoare sau o lampă cu infraroșii („Ochii roșii ai întunericului”). Imaginile suprarealiste abundă: în timp ce ea gătește, el trece prin pereți cu un butoi cu bere („Lisa cea harnică”). În decorul unui restaurant, ea îl așteaptă, „porumbii ciugulesc/ boabele strălucitoare ale singurătății”, iar în

final se arată „fantomile adormite/ la mesele lungi/ potrivitându-și pe chip/o mască aproape umană” („Apasă accelerația”). Femeinitatea și sentimentul apăsător al trecerii timpului, al îmbătrânirii, apar în poezia „Ca un jaf pe autostradă”: „timpul are mai mult tupeu/ când ești singură/ își face de cap” pe față, săni, gambe.

Frecvente sunt imaginile desprinse din existența cotidiană, cu ingredientele: vinul, cafeaua, ciocolata, berea, tequila, cu protestatari, sex, selfie, sindromul imuno-deficitar („O cafea neagră cu licurici”, „Porția de existență”, „Mireasa de carton”, „Îndură ce va urma”, „La imprimanta 3D”).

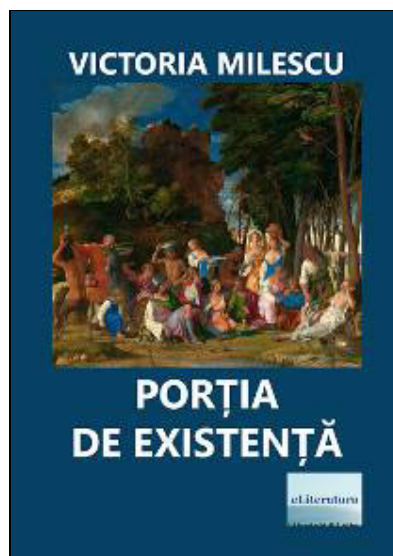
„Între catod și anod” prezintă întâlnirea celor doi într-un tramvai, după despărțire fiecare având preocupări proprii, urmărind anunțuri cu câini și pisici sau făcând un selfie „cu tatăl mort/ de 100 de ani”, ceea ce sugerează abundența preocupărilor contemporane superficiale.

Felul de a fi al femeii este foarte bine conturat, aceasta întruchipând rolul unei actrițe de cinema, bucurându-se că el nu o poate vedea murdară, dezecilibându-se, iar pentru filmări a murit de câteva ori („Moartea e o păcăleală”), în alt loc prezentând propria viață ca un roman, dezamăgită de criticul care îi aruncă viața la coș, „urcându-se în bolidul decapotabil” („Zodia faraonică”), această din urmă imagine sugerând și parazitarea literaturii de către critică.

Alăturarea elementelor de faună, în special din mediul umed, cu suferințele umane este reușită în poezia „Lăsând așteptările pe altă dată”: liliac, păianjen, miriapode, stele de mare, homari, meduze, apoi „rinichii lui cu pietre prețioase”, criza de ulcer și de personalitate.

Același univers al maladiilor în „Ziua darurilor”: diabetul de tip doi, rețeta ou cu oțet în frigider, Moș Nicolae care va aduce în ciorăpei „un pancreas nou/ și alte organe tradiționale”.

Ființă prin excelență creatoare, femeia este împinsă din bucătărie de „viermele de mătase din creier” la masa de scris, în final, întrebată „ce-ai făcut azi?” răspunde: „nimic” și aruncă „bolovanul de versuri la gunoi”. Interpretarea acestei piese duce cu gândul la opoziția, cel puțin, dintre activitățile considerate specific feminine, ca bucătăria și activitatea de creație literară, dar și zbaterea oricărui scriitor, îndoiala permanentă în legătură cu demersul său artistic („Supa primordială”).

Singurătatea, întunericul, așteptarea în nesiguranță a iubirii din partea celui plecat în lume, care era „pâinea cea de toate zilele/ și sarea pe rană” sunt alte motive întâlnite frecvent în cartea Victoriei Milescu.

Dar poezia tratează și evenimente sociale, dezvăluind atitudini blamabile: „Să asیști la o crimă și să nu faci nimic” („Ai încredere în univers”), ori, când s-a comis o crimă: „de ce să te bagi, de ce să întrebi” („Dinspre orașul cu artificii”), când viața merge mereu înainte. Sau imaginea celui care mănâncă, bea și nu vrea să se alătore protestatarilor, pe care ar putea să-i șocheze („Porția de trădare în viață”). Distrugerea frumosului de către cei fără simțul măsurii și al esteticului este sugerată în imaginea unui copac înflorit, în brațele căruia ai putea să dormi, distrus de un individ care „scuipă zdravăn în palmele aspre”, ivind toporul („Visând în Samaria”).

Urmează o cuprinzătoare notă biobibliografică, de unde aflăm că poeta a câștigat două premii de debut, în anul 1988, că a publicat peste 30 de cărți, inclusiv pentru copii și traduceri, atrăgând atenția a peste 70 de critici literari.

Toate acestea reprezintă o largă recunoaștere a talentului poetei, astăzi o voce distinctă și distinsă a literii românești. Victoria Milescu posedă arta de a îmbina elementele afective, de dor și suflet, de dragoste și suferință, cu oferta societății contemporane, cu frământările, gadgeturile și cutumele mai noi, uneori într-o expresie încifrată ori existențialistă, alături divulgând mai explicit durerile și bucuriile și recunoscutul spirit de observație și finețea feminității.

CORNELIU VASILE

Poezia - o ușă întredeschisă

Alexandru Bulucz s-a născut în 1987 în Alba-Iulia și în 2000 s-a stabilit împreună cu părinții în Germania.

A urmat Facultatea de Filologie, secția germană și literatură comparată în Frankfurt și în 2016 a publicat placheta de versuri „A fi după noi”, iar în 2019 i se acordă unul dintre cele două premii de promovare „Wolfgang-Weyrach-Förderpreis”, la concursul de poezie „Martie literar” din Darmstadt.

În 2020, îi apare un frumos volum hardcover cu supracopertă și semn de carte, în format mare (24/16 cm) cu titlu ciudat „**Ce știe pătrunjelul despre suflet**”¹⁸, realizat cu o bursă literară din partea Senatului din Belin.

Cartea se deschide cu două motto-uri, unul din Jean Paul și altul din Carl Gustav Jung.

Volumul este conceput din 11 grupaje lirice, la care se adaugă postfața „Ușa întredeschisă a poeziei”.

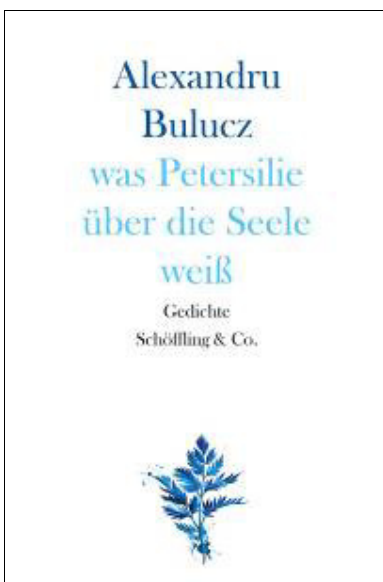
Poetul abordează o tematică variată, nu lipsesc elemente religioase precum nici impresiile sale despre România sau din altă parte.

Multe poeme sunt concepute ca scrisori, care, bineînțeles, sunt mai accesibile celor vizați, ei știind precis la ce anume se referă poetul.

Cea mai scurtă poezie din carte are doar două versuri: „*Vezi și Shakespeare Sonet CV, / tradus de – eu nu port nume inutil în gură*” (p.96), iar cea mai lungă are, în schimb, 20 de strofe, în total 80 de versuri (pp.52-54).

În poemul „Memento”, afirmă la un moment dat: „*Îmi amintesc de sport, mă gândesc la alergările în teren // în România, la alergare în general, la a o șterge / de la stat*” (p.24).

Grupajul liric intitulat „Toaca” este despre România și se deschide cu relatarea unei excursii făcute cu Dacia la o stână, pentru a se referi în alt poem la ciubucurile care se așteptau la granița românească, dar și la cea

maghiară, „*Granița – staatenloser Panizza...*” (p.33) afirmă poetul de două ori, adică „fără stat...”

Într-un alt poem „Amintiri, defragmentări”, oferă un moment autobiografic, reluat din volumul anterior și ușor amplificat, din care se cuvin totuși amintite versurile: „*Doar antrenorul meu de teren mirosea / mereu a pudră de talc și transpirație ca / popii ortodocși, care pentru bani binecuvântează tot ce / nu are picioare, țara, casa, banii*” (p.34)

În amplul poem „Toaca”, apar cuvinte românești ca „toaca”, „salată de vinete” (p.35), pentru ca mai apoi, referindu-se la pepenele verde, să scrie: „românește lubeniță. *Eu o denumesc mereu lubeniță ca și / cum eu fără germană n-aș fi știut ce înseamnă azi Leben*” (p.36).

În scrisoarea adresată unchiului Paol, scrie la un moment dat: „...*în timp ce tu, dragă unchiule, în lagărul de muncă de la Buzău trudești la construcția de drumuri // ...unde în restaurantul de la lac / altfel decât în gulag, se dă gulaș...*” (p.54)

În alt poem, scrie: „*un oraș neprezentat pe hartă câteodată ca și Cugir pe vremea / conducătorului Ceaușescu, era mare centru al industriei de înarmare // în RO Cugir...*” (p.55) Răposatului poet Werner Söllner, născut în Horia, jud. Arad, îi dedică două poeme, dintre care unul cu rimă.

Și aici, ca și în volumul anterior, apare „Majka”, adică bunica, în Ardeal.

Mai reținem dintr-un alt poem: „...*Firește, vorbesc despre boschetari*

/ Despre ce altceva?...și în Ungaria, nu au voie / să trăiască. Pe nicio bancă din locurile publice. Deranjează pe cineva // că ei respiră că ei miroase” (p.69).

Interesantă și importantă totodată este și postfața autorului, intitulată: „Ușa întredeschisă a poeziei” (pp. 107-111), în care arată că pătrunjelul – după Heinrich Mazzel în a sa „Istorie și etnografie a plantelor medicinale” – este o plantă de nenoroc, de ghinion.

Mai aflăm că Hubert Fichte a scris cartea intitulată „Pătrunjelul”, iar Rita Dove renumită poezie „Părunjelul”.

Autorul se arată de-a dreptul încântat de romanul lui Dostoievski „Crimă și pedeapsă”, îndeosebi de personajul principal, Raskolnikov, și crede că acesta lasă ușă întredeschisă, fiindcă nu avea nimic de ascuns și nu-i era teamă că ar putea fi furat, neavând bunuri la care cineva ar putea râvni, spre deosebire de bătrâna și bogata lui proprietăreasă.

Este firesc ca și în poezie ușa să rămână întredeschisă, prilej pentru doritori de a privi înăutru...

Spiritual, excelent cunoscător al limbii germane, Alexandru Bulucz improvizează combinații de cuvinte compuse și face adesea paralele între cuvinte care se scriu aproape la fel și înseamnă însă cu totul altceva. Poetul are mai multe fețe posibile, el este fie ironic, fie realist, fie de-a dreptul umorist sau chiar sarcastic.

„*Sunt poezii care apar din tablouri povestite, uneori pline de umor, altele ironice sau amare, altele în metric și ritm – ca și sunetele acelor călugări ortodocși care lovesc cu ciocane toaca, improvizând chemările lor la rugăciune*” – scrie, printre altele, pe supracoperta interioară a cărții.

Poemele acestea trăiesc nu numai prin ceea ce spun, ci și prin felul în care se spune.

Tânărul poet este un prestidigitator al cuvintelor. Mostre greu de prezentat, fiindcă, din păcate, în traducere nu mai au efectul scontat.

De bună seamă că dacă un bun cunoscător al limbii germane și-ar asuma responsabilitatea de a traduce aceste poeme ale lui Bulucz în română, acestea ar juca un rol fast în evoluția liricii tinerei generații de la noi.

MIRCEA M. POP

¹⁸ Alexandru Bulucz: **was Petersilie über die Seele weiß**. Gedichte, Schöffling & Co Verlagsbuchhandlung GmbH, Frankfurt am Main, 2020, 114 p.

„Închid în carnea mea această carte”

Ori de câte ori primesc o carte de la reputatul și talentatul scriitor Nicolae Dan Frunteletă, mi se deschide apetitul pentru poezie, iar sufletul mi se răsfață cu acordurile poetice inegalabile ale distinsului poet. Este și cazul cărții **Scurt tratat de istorie contemporană** (Editura Semne, București, 2018”), care te înfioară de la prima la ultima pagină, prin suita de cuvinte iscusite și „potrivite” vremurilor de tristă faimă pe care le parcurgem. Și cum să nu te înfioare străduința și iscusința poetului de a elogia și readuce în actualitate pe acei „prinți ai cuvântului” Eminescu, Nichita, Labiș, Fănuș, Brad, Blaga, Vieru, Păunescu, Vulpescu: *îmi aduce un steag de pus la fereastră/ voi nu știți nimic, voi n-aveți nimic/ eu am totul, un dor de Nichita/ Poetul, Dumnezeu plângând (Dor de Nichita, p.30)*. Ori cum să nu te înfioare cuvintele ce strălucesc ca niște nestemate la fântâna dorului de Blaga, *acel țaran metafizic dintr-un Ardeal/ uitat la granița pustiului, sau la poarta Raiului unde a ajuns Mitru Fărcaș și în urma lui a rămas Ardeal Pustiu/ de când Mitru nu e viu/ Dacul meu dinspre Gutâi./ Mitru, fratele dintâi (Mitru Fărcaș, p.40)*.

Ce să mai spunem despre Eminescul nostru, cel de glorie și biruință, când citești *Coroană de spini e patria mea/ pusă pe capul Regelui Somnului/ A Eminescului care doarme de viu/ Aici în Grădina Maicii Domnului (Coroană de spini, p.41)*. Se bucură de atenția poetului Nicolae Dan Frunteletă și alți „bolnavi” de țara lor, fie că sunt duși în vecii, fie că mai ucenicesc și meșteresc cuvintele, cum sunt: Tudor Gheorghe, Ioan Barbu, Amza Pellea, Ștefan Iordache, Gheorghe Dinică, Dumitru Radu Popescu, Nicolae Dabija și alții de valoarea lor, pe care poetul îi nemurește și îi sfințește în versuri ce vorbesc de la sine, sau li se adresează într-un stil ludic, dar ascuțit ca flacăra glonțului „dulce ca mierea”: *voroni-m-aș și n-am cui/ putini-m-aș dorului/ lui Mihai și lui Vieru/ dar cade pe mine ceru’/ și rămân ca la-nceput/ tot prizonier la Prut (Folclor moldovenesc, p.54)*.

Șlefuitorului de cuvinte, Ioan Barbu, din Oltenia de sub munte, i se adresează cu tonul românismului au-

tentic, nedeșănțat, izvorât din lacrima brazdeii ce nu s-a vrut și nici lăsat curcitură ori furată: *Așa ne-am născut, așa am trăit/ noi, mămăligarii luptând în izmene/ cu armatele moderne, mackenzene/ balada prin care sunt, prin care ești/ sub crucea oaselor, la Mărășești (Epopoea de la izmene la blugi, p.18)*. Și țara, cu ale ei „izbânzii”, îi paște sufletul poetului, îl roade și îi presară zilele cu picături de revoltă în unde joase: *țara e toată în genunchi, la rugă/ românii stau la cozi, la mici, la moaște./ frate cu frate nu se mai cunoaște (Fiii lui Peleu, p.22)* ori în aceeași notă a revoltei cu aripi de tristețe: *Din punctul meu de vedere/ istoria e o muiere/ nebună de dor, muncită și tristă/ căutându-și prin lume copiii/ neștiind dacă ei mai trăiesc/ dacă lumea încă există (Din punctul meu de vedere, p.4)*.

Veacul meu blestemat/ De istorie dat, dar și anii de „glorie” pe care-i parcurgem, nu puteau să nu stârnească în sufletul poetului, acest bolnav de destinul unei țări mici, acea stare de lehamite, de tristețe și neputință în fața relelor lumii: sunt doar atât, valah uitat și trist/ trădat de geografie ca de moarte/ și este un miracol/ că încă mai exist/ mai pot să scriu/ și să trimit o carte (Iertare, p.47) sau *Degeaba scriu, degeaba vă mai spun/ că-n lumea asta mare și murdară/ copiii noștri sunt carne de tun/ iar noi, niște părinți uitați afară/ din țări mai mici, uitate tot afară (Cântec de brad, p.60)*.

Poetul Nicolae Dan Frunteletă, în viața căruia e târziu și seară, nu avea cum să treacă peste acea ființă înfrățită cu aripa iubirii, care i-a fost mamă și învățătoare: *Nu uitați, oameni buni, nu uitați/ pe mamele voastre, învățătoarele/ spălați-le amintirea în lacrimi/ la sărbători, spălați-le picioarele/ Peste noi calcă timpul/ peste noi vine clipa/ nu uitați, oameni buni, să iubiți/ și zborul etern și aripa (Mama mea, un poem naționalist, p.72)*. În 2018, anul apariției cărții, nu eram sub jugul acestei crunte pandemii, numai că în carte sunt versuri de-a dreptul premonitoare în această privință: *Cade moartea peste țară/ ca o sabie subțire/ n-am un ban să-l pun zălog/ trestiei de amintire (Doina verii, p.79)* sau *Noi, niște fluturi suntem, niște plante/ care au dreptul de a trăi doar o zi/ niște cactuși, niște prizonieri/ în blestemul de a fi (Prizonierii, p.74)*.

Românismul, ca sentiment peren în inima autorului, e exprimat în versuri ce sfidează frumusețea și perfecțiunea: *Eu nu pot spune, Noapte bună, România/ Oriunde te-ai afla!/ Pentru că tu nu te aflu nicăieri/ Decât, poate, în inima mea (Vina, p.84)*. Revolta, care străbate cartea de la un capăt la altul, e exprimată magistral în poemul acesta: *Mai am putere, oare, să vă cer/ s-aprindeți focuri mari pe dealul care/ îi vede azi cum vin dintre istorii/ fără iertare iar, fără iertare?// Pe toți flămânzii lumii împărați/ cu gușă atârând ca pelicanii/ vor totul fără plată, fără bani/ desăvârșind ce-au început romanii// Mai buni tătarii, ei duceau pe cal/ doar cât putea-nhăța un fur din fugă/ ăștia au trenuri, vase și conducte/ și trădători locali cu ochi de slugă// ăștia ne iau și limba și eroii/ și ne boiesc istoria cu anii/ ne cresc nepoții niște zombie triști/ fără identități, precum Cumanii// Astora nu le-ajung gazul și sareal/ și wolframul din Roșia Montana/ ne tot împing afară de pe hartă/ ne otrăvesc și apele și hrana// Mai am putere, oare, să vă cer/ s-aprindeți focuri mari pe deal pustiu/ de unde și copacii au plecat/ ca-n sate unde nimeni nu e viu?// Mai am putere să v-aduc aminte/ de neamul care a murit răsând/ ca să ne naștem noi, toți fii ai ploii/ Trădând, urând, mințind, alunecând? (Mai am putere, p.26)*.

Cartea aceasta admirabilă se încheie cum nu se poate mai frumos: *Cum oare voi mai respira/ fără aerul limbii române/ fără Mică Valahia mea/ fără dorul de Sud, fără nume/ Închid în carnea mea această carte/ această istorie, acest destin românesc/ punte de aur între viață și moarte/ între ce sunt și ceea ce gândesc (Puntea de aur, p.86)*.

ILIE GORJAN

DESPĂRTIREA DE TRECUR,

PRIN ÎNTELEGEREA LUI

Noua carte semnată de scriitorul vrâncean, Gh. A. Neagu, – **Măgarul din fântână** (Editura StudiS, Iași, 2020) – este o **scriere cu tâlc**, încriptat chiar în titlu, a cărui semnificație este explicată de tatăl protagonistului, spre a-i fi drept pildă: „Viața va arunca și peste tine cu pământul și bolovanii greutăților de tot felul. Iar secretul pentru a ieși din fântâna secată (așa cum a făcut măgarul din povestirea tatălui – n. n.) este să bătorești pământul și să-l folosești pentru a urca încă un pas! (...) Fiecare dintre greutățile noastre este, de fapt, o ocazie pentru a putea să mai facem un pas înainte. Dacă nu ne dăm bătăuți, putem ieși chiar și din cele mai profunde adâncuri.” (p. 216).

Personajul cărții în discuție – Paul Dăscălescu – e un **rezoner** (cf. fr. **raisonneur**), un personaj care vede, ascultă, compară, reflectează, se revoltă și acționează într-o lume pestră: de la ospătari și mandatar, până la ingineri, profesori universitari și scriitori, ba chiar și turnători, precum și securiști oneroși – oameni cu mentalități deferite, în perioada României socialiste, pe care autorul a cunoscut-o.

Până la un punct, cartea are aspect de **roman polițist**. Paul va fi chemat la poliție, să dea declarație în legătură cu o crimă, al cărei presupus autor îl văzuse la un restaurant din București, stând la masă cu victima. Pentru că ofițerului de la criminalistică nu i-a plăcut ceea ce a declarat tânărul, acesta e reținut într-o celulă, câteva zile și nopți. Va fi eliberat, la intervenția amicului său, Stan Pisciă, – individ care, ca informator, era un apropiat al securității. Dintr-o discuție mai aprinsă, Paul află că protectorul său și un coleg de cenaclu, frecventat de protagonist, ca să nu lucreze în mină au preferat să devină „oamenii” Securității: „– Da, amărâțul ăla, am fost recrutați amândoi! Așa am scăpat de mină. Te-ai întrebat vreodată din ce bani trăiește ăla sau de ce eu tai frunză la câini, la fabrica de calculatoare?” (p. 134).

Peste câțiva ani, când Paul Dăscălescu se va transfera la sucursala unui Institut de cercetări („care se ocupa, printre altele, și de terenurile degradate” – precizează autorul), la Focșani, același Stan Pisciă se laudă

că datorită lui i s-a repartizat un apartament în centrul orașului, i s-a pus telefon și i s-au dat două butelii – obiecte de lux – în vremurile acelea. Când află că în schimbul acestor facilități ar trebui să accepte colaborarea cu securitatea, Paul refuză categoric: „– Uite, prietene, eu nu mă vând pentru o butelie! (...) eu nu vreau să ajung coleg de turnătorie cu alde ăștia. Îmi ajunge că trebuie să-l suport la cenaclu (referirea se face în primul rând la Gogu Martac – n. n.). Și, mai nou, am dat peste el chiar aici. E bibliotecar acum, a fost promovat. Și se dă rotund (referirea se face în primul rând la Gogu Martac – n. n.)...că e scriitor de succes, venit din capitală.” (p. 213, 214).

Discuția pretinsului „scriitor de succes” – Gogu Martac, avută cu „neobositul” său protector – Stan Pisciă – înainte de așa-zisa promovare a aceluia, este de-a dreptul ilară: „– Ce faci bă, tâmpitul! Era Stan Pisciă. – Bine, îngăimă Martac. – Păi, cred și eu. După ce ți-ai potolit mădularul, faci bine, pe mă-ta. Ți-am dat casă, butelie, serviciu, și tu... – Eu, ce? Nu mi-am făcut datoria? – Mă, tâmpitul, noi când te-am recrutat, n-am crezut că o să te apuci să călărești minore! N-ai nevastă? – E borțoasă de șapte luni și doarme cu spatele la mine. De furie, mă descarc pe frecatul linoleumului din hol și din baie. – Descarcă-te-n poezie, dobitocule!” (p. 203).

În noua carte semnată de Gh. A. Neagu, găsim o serie de aspecte, pe care le socotim a fi autobiografice, cunoscând CV-ul autorului. Spre pildă, viața de cenaclist a lui Paul Dăscălescu, autor de poezii și proze, vizita la Casa Memorială a lui Al. Vlahuță, de la Dragosloveni (în apropiere de comuna Popești, jud. Vrancea), unde îi cunoaște pe critici literari Al. Piru și Laurențiu Ulici, Leon Kalustian (cf. CV-ul lui Gh. A. Neagu – coordonator al Festivalului Salonul Literar Dragosloveni), cu ocazia agapei literare organizate de directorul Institutului de Cercetări Sillvice (instituție la care autorul a lucrat ca proiectant – n. n.), protagonistul se întreține cu unul dintre invitați – poetul Gheorghe Pituț – și le face cadou revista **Silva** (cf. CV-ul lui Gh. Neagu – fondator al revistei **Silva**, din București), încât putem conchide că protagonistul acestui op este **alter ego**-ul autorului, Gh. A. Neagu.

În noul roman al lui Gh. A. Neagu, există două destine paralele, similare până la un anumit punct: cel al tatălui – Dinu – și cel al fiului – Paul Dăscălescu. Dacă tatăl refuză cu înverșunare să devină membru al **partidului unic – PCR** –, fiul – așa cum am arătat deja – se încapățânează să ajungă turnător. În privința tatălui, discuția acestuia cu directorul stației zootehnice de la Secuieni (unde bătrânul lucra), care încearcă să-l convingă să se înscrie în partid, are accente umoristice, dincolo de adevărul crud și dureros al motivației refuzului bătrânului Dăscălescu: „Au ajuns membri de partid tot felul de tiriplici. Și tu, care ești un om de onoare, nu vrei? – Ce să vreau, să mă fac frate cu ăștia de mi-au luat pământul părinților mei? Să se bată pe burtă cu mine? Ți-ai de m-au pus să răstornăm pietre de var la fabrica de zahăr, unde, din când în când, se mai strivea un om între fălcile mastodontului? (...) – Și eu, ce să fac? Anul ăsta trebuie să fac o duzină de comuniști! – Păi, zii așa, îți dau vreo câțiva din măcelarii de la cai, care au ajuns să cam frece menta și nu-și permit un refuz. Mai îți dau câțiva porcari și ai mai mult de jumătate din planul la achiziții realizat! Îi zise Dinu, răsând. Directorul râse și el: achiziții, ai? – Păi, ce mama naibii altceva? Ca să nu zici că-i faci cu arcanul, nu se mai poartă!” (p. 163).

Prin intermediul personajului rezoner – Paul Dăscălescu –, cititorul se poate familiariza cu tarele unei lumi apuse, dar care nu trebuie dată uitării. Pentru că te poți despărți de trecut, nu negându-l, ci înțelegându-l!

CONST. MIU

Un roman al generațiilor

Iris Wolff s-a născut în Sibiu în 1977, acum trăiește la Freiburg și este autoarea câtorva romane bine primite de critică, pentru care i s-au acordat mai multe premii: premiul Ernst-Habermann, premiul literar ALPHA și premiul Otto-Stroessl, iar în 2019 obține premiul Thaddäus-Troll, precum și premiul Marieluise-Fleißer, pentru întreaga operă.

Actualul roman, „Lipsa de contur a lumii”¹⁹, este hardcover, legat, cu o frumoasă copertă, este alcătuit din șapte părți și se deschide cu un poem emblematic de Richard Wagner.

Acțiunea, în mare parte, are loc într-o localitate din apropiere de Arad, unde locuiau deopotrivă români, germani și slovaci.

Aproape fiecare capitol aduce un personaj nou în prim plan, spre a-l pune în legătură cu un altul, cunoscut mai dinainte.

Cartea este bine scrisă și cele prezentate pătrează viu interesul cititorului.

Cartea de față este cronică câtorva generații. Începe cu doi sași, Florentine și Hannes, care vin într-o localitate din Banat, întrucât el este preot protestant acolo, după nașterea fiului lor Samuel urmează cândva vizita a doi dascăli începători din R.D.G., Bene și Lothar, care vroiau să ajungă la mare și care sunt primiți, fiindcă se cuvine ca preotul să aibă ușa deschisă pentru călători, apoi se relatează despre moartea prin înec a lui Echo, un tânăr care știa să înoate dar fusese lovit de un buștean care venea din sens opus, iar înmormântarea și suferințele părinților sunt amplu relatate, apoi Samuel se află la bunici la Sibiu, care avuseseră cea mai reușită spălătorie de lână din Transilvania, până la naționalizare, și unde bunica sa Karlina se născuse într-o vilă, apoi au cumpărat Casa pescărușilor de la Marea Neagră și o cabană, iar acum a rămas doar ca amintirea străngerii de mână a regelui Mihai, de demult, la Peleş.

Suntem martorii unei idile dintre slovacă Stana Novac și Samuel,

căreia el îi zicea Sana, fiindcă în arabă înseamnă „cerul albastru” (p.112).

Oz, de fapt Oswald, un prieten al lui Samuel, fură un certificat de căsătorie în alb, fără să știe că acestea sunt numerotate și va face pușcărie în loc de serviciu militar.

Eliberat, hotărât să plece din țară, îl caută pe „Grădinaru” la Timișoara, care îi spune că trebuie să plătească 8000 de mărci și îi dă un bilet cu un nume și o localitate dar, de fapt, deținătorii de valută erau arestați și închiși.

La Sibiu era „Omul negru”, iar la Agnita „Magazionerul”, cei care se ocupau cu acest comerț sinistru.

De dragul lui Oz, tranșează Samuel cu pilotul avionului care împrăștia pesticide și va risca să zboare împreună, reușind să ajungă în Vest, unde sunt impresionați de varietatea mărfurilor din magazine.

Samuel, care lucra la o pescărie, se împrietenește cu un librar de la care cumpără o carte de E.T.A. Hoffmann, un om care reușise cu puțin noroc să treacă în R.F.G și acum administra librăria unei mătuși.

Când, în mașina librarului fiind, au auzit la radio „Europa Liberă” despre mișcarea revoluționară de la Timișoara, Arad și București și Samuel povestește de unde vine, își vor da ambii seama că se cunosc de atunci, celălalt nefiind altul decât Bene, unul dintre cei doi vizitatori de pe vremuri.

Ei vor veni în țară, după șase ore de așteptare la graniță, iar acasă vine Stana cu o fetiță de mână, Livia, copilul lui Samuel. El nu fusese informat spre a nu veni înapoi, urmând să fie arestat și închis.

Hannes crede că: „...Securitatea va profita cel mai mult de piața liberă cu atâția bani pe care-i are și nu i-a putut cheltui” (p.178).

În unele afirmații se ascunde multă poezie:

„Ce culoare are tristețea”.

„Albastră ca cerul noaptea”.

„Unde începe.”

„Aici, zise Liv și puse mâinile pe piept.

Cândva întrebă el dacă tristețea are un nume.

Și ea spuse numele tristeții” (p.198).

În mod curios, aflăm că: „Oile erau în România animale sfinte. Cai, bivoli și vaci erau o mulțime, dar numai despre oi existau cântece și povești” (p.37) sau: „În fiecare vânt se află un drac, zic românii” (p.50), ori: „Cine vorbește în numele altora este un escroc, a citit el la Cioran” (p.50).

Desigur că nu este scăpată din vizor nici familia Ceaușescu, cu toate relele făcute (pp.130-133)

Ajunși în Germania, Samuel și Oz află că acasă se dau rații la „ulei, cartofi, pâine” (p.141). La cartofi nu era rație, în schimb la zahăr, făină și unt.

Întâlnim în acest roman și câteva cuvinte românești: „zăpadă” (p.38), „Țară fericită” (p. 56), „ciorbă de perișoare” (p.74), „Vine furtuna” (p.81) iar în slovacă: „Dobry večer...” (p. 53).

Pe supracoperta interioară a cărții s-a scris, printre altele, următoarele:

În „Lipsa de contur a lumii” se leagă căile vieții a șapte persoane, șapte apropiați spiritual, care în ciuda loviturilor soartei și a distanțelor se îndreaptă neîncetat unul spre celălalt.

Așa ia naștere în fața fundalului prăbușirii Blocului de Est și a istoriei pline de schimbări a secolului 20 un mare roman despre prietenie și ceea ce suntem gata să dăm pentru fericirea celuilalt.

O carte interesantă și foarte bine scrisă, care, tradusă, ar merita cu prisosință să vadă lumina tiparului și în țară.

MIRCEA M. POP

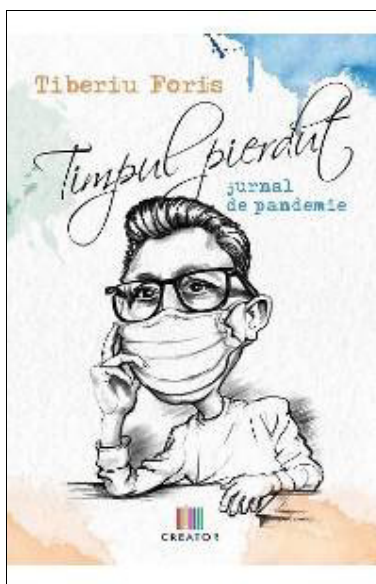
¹⁹ Iris Wolff: *Die Unschärfe der Welt*. Roman, Klett-Cotta, Stuttgart, 2020, 215 p.

Timpul pierdut

O CARTE CU MASCA PE
FIGURA... DE STIL

Nu cred că există o ocupație mai vrednică de laudă pe timpul unei reclusiuni personale decât redactarea unui jurnal. Te apuci și scormonești silnic și chiar zilnic toate lăuntrurile sufletești pe care le posezi, le aduci la suprafața exprimabilului și încerci să te debarasezi de idiosincrazii și de tot felul de compulsii acumulate inevitabil în această lume zgomotoasă și extrem de egoistă. Dar atunci când acest jurnal se dovedește a fi și o colecție de observații privitoare la exo-sufletul tău, adică la lumea de din afara acvarului, în care sufletul se dumirește înotând în lichidul existenței biologice și spirituale, atunci se cheamă că ai devenit un observator, un martor astuțios și uneori impertinent. Acestui jurnal i se cuvine, din punctul de vedere al autorului care a devenit, și dreptul de a asigura o minimă defulare, altminteri ce rost ar avea scormonirea a ceva ce nu este adus la suprafață. În acest moment devii și mărturisitor, ceea ce, să recunoaștem, este apanajul posedatului de menire, căci mărturisirea necesită logos, iar logosul acesta duce amplitudinea mărturisirii după cât de generoasă și de profundă se află însăși cunoașterea. A culturii, carevasăzică...

Unui asemenea preambul teoretizant i se cuvine o paranteză de refugiu, căci l-am aplicat unui jurnal cu adevărat iscodit și mai apoi tipărit pentru a deveni probatoriu prin concretețea lui materială. Vorbim despre Jurnalul de pandemie al lui **Tiberiu Foriș** intitulat „**Timpul pierdut**”. Scos în anul de (dis)grație 2020 la editura „**Creator**” a grupului de firme „**Libris**” din Brașov într-un tiraj confidențial, dar suficient (bănuiesc) pentru a declanșa un interes public, volumul este de fapt o culegere de poeme scrise la vreme de restriște după principiul consacrat că „*tot românul e poet*”, având ca factori inspiratori nefericirea, tristețile, frica, frustrările, dar și bucuriile rezultate din dorul de viață și de frumos. Din această cauză, unui asemenea jurnal poetic i se cuvine o anume circumstanțiere, lectorul fiind aprioric atenționat asupra unor riscuri valorice. Una este arta poetică *sine die*, alta este arta poetică provocată, adică acea lucrare nevoită, deloc benevolă, din acele motive care îl provoacă pe om la acțiune, la atitudine, la reacție...Fiindcă aici te poți lovi de ideea de *impromptu*, de ceea ce anticii spuneau *epitalamurilor* prilejuite de

sărbătoarea nunților, sau *ditirambilor* destinați unor elogioși ai timpului, adicătelea, unor făcături ocazionale, ceea ce desparte scriitura de ceea ce definim a fi artă în deplinul sens al cuvântului. Ei bine, **Tiberiu Foriș** e departe de aceste neajunsuri, fapt constatat din chiar primele răsfoieli de pagină ale acestui autentic jurnal versificat. Vorbim în deplină cunoștință de cauză despre o carte pamflet, asupra căreia nu te poți prevala comparativ decât cu alte asemenea lucrări, fie ele satire, epigrame, diatribe ori chiar manifeste poetice. Da, vorbim despre un pamflet de proporții, el fiind compus din 57 de poeme demascatoare, pline de revoltă, de remușcări dar mai ales, pline de ironie de bună calitate. Trebuie să precizez că întreaga carte cuprinde 60 de poezii, dar ultimele trei, care închid volumul, sunt dedicate celui care a fost bunul său prieten, generalul Petrișor Mandu, poet și el, plecat la cele sfinte de curând, fiind răpus de aceeași pandemie pe care Tiberiu Foriș a întâmpinat-o în această reclusiune poetizantă. Jurnalul atacă cu ostentație cititorul chiar din copertă prin figura autorului acoperită de o mască, mască pe care o vom reîntâlni adeseori între paginile cărții sub forme diferite, după cum le-a asimilat verva sa poetică. Din **Cuvântul înainte** al cărții, semnat sub rezerva unui avertisment generalizator de către chiar autorele jurnalului, reținem că: „*Această carte de poezie de tip pamflet s-a născut în carantina pandemiei lui 20 20, când virusul „ucigaș” (atenție, cuvântul ucigaș este pus de autor în ghilimele!) cu nume de agent secret – Covid-19, a oprit planeta în loc. Groaza ce a cuprins omenirea a fost amplificată de politicieni*

inconștienți care s-au lăsat pe mâna epidemiologilor, iar lumea a fost condusă ca o secție de spital de boli infecțioase”. Consecințele unui asemenea demers sunt în viziunea lui **Tiberiu Foriș** catastrofale, omenirea intrând în cea mai gravă criză globală din istorie, respectiv o asemenea boală apărută dubios a dărâmat echilibre, a distrus cariere și a omorât oameni, numai din cauză că întreaga conducere a lumii a fost abandonată de politicieni unor medici, care au fost depășiți complet de amploarea implicațiilor economico-sociale, în condițiile unei pandemii profund exagerate ca pericolozitate, Covidul acesta nefiind decât o obișnuită gripă cu tulpini noi. Conchide, astfel, autorul că: „*Medicul harnic și conștiincios a dat foc spitalului pentru a scăpa de un șoricel*”.

Trăirile și senzațiile acumulate în cele 60 de zile de carantină, la care a fost supus autorul, se regăsesc astfel în paginile unui jurnal, a cărui destinație devine pe fond o confruntare intenționată cu impresiile și experiențele altor cetățeni, desigur cititorii, condamnați și ei la o asemenea carantinare forțată și intempestivă, carantinare devenită ipocrită prin maniera cu care a fost impusă. Pătrundem astfel, cu oarecare emoție printre paginile volumului, atenți să nu fim loviți de vreo reacție de imunitate prea severă și prea lipsită de diafanul presupus al artei poetice în genere. **Tiberiu Foriș** reușește să-și strunească revolta cu dibăcie, trimițând această povară irepresibilă în spatele diatribei postulate când caricatural, când caustic, când zeflemitor, aruncând în arenă arma unui umor de bună calitate. Ca de pildă: „*(...) Poți la pescuit a merge/dezlegat de popi și lege,/completând cu ace-n dește/declarația lui pește.//Fără de inteligență,/după starea de urgență/mă întreb - ce va să fie?/Vine starea de prostie.*” („**Starea de prostie**”, poemul 38). Versul scurt, rima rapidă și adeseori frustră, dau o dinamică aparte unui text ce se dorește înainte de toate a fi un mesaj, chestia cu ritmul și rima survenind cu o îndemănare specifică fabulatorului de profesie (fabulator, aici în sens licențios de povestitor cu multă imaginație. N.red.), căci da, „*acta est fabula*” fără să-ți dai seama, versurile alertate de frisonul protestatar al autorului împingându-te pe nevăzute spre finalitatea moralizatoare și, ceea ce e de remarcat, adeseori, tonifiante ale poemelor lipsite de metafore, dar bogate în celelalte figuri de stil (epitete, comparații, hiperbolizări, alegorii, →

MIRCEA BRENCIU

invocații retorice, etc.), ceea ce ne duce la formularea imperioasă a ideii unor versuri exclusiv moralizatoare, adică spre genul consacrat al fabulei. Morala, chiar lipsind din unele poeme, se întrezărește în genere în atmosfera generală a cărții, iar acolo unde nu o regăsești deloc, te lovești de precizia de epigramist a autorului, chiar dacă nu invocă și nu pretinde în mod ostentativ acest gen literar. Iată un etalon reușit al acestei mimetici involuntare de specie literară: „Anul ăsta ce-a venit/e și prost, și bălbăit,/un an fără de noroc,/ce-a oprit Planeta-n loc.//Stând în lanț ca niște câini,/doar spălându-ne pe mâini,/fără griji, fără nevoi,/stând închiși, am fost eroi.// Zile trec și zile vin,/timpul doare mai puțin/și-ntră dimineți și seri,/mâine e la fel ca ieri.//Fost-a ger, fost-au ninsori,/fost-au pomii plini de flori,/timp rotit în soarta noastră,/nu în suflet, ci-n fereastră.//Am visat un vis urât,/fără poate sau decăt,/fără gând, fără ispită,/pe planeta adormită.//Când mă voi trezi din vis/îmi spun vârsta, dar cu bis,/căci, la ce a fost prin lume,/anul ăsta nu se pune.” (“20 20”, poemul 36).

Ironia, alternând cu revolta, fac casă bună, intenția poetului fiind, pe fond, demascarea unei lumi aberante și plină de imperfecțiuni și mai ales abuzuri. Aceeași demascare capătă alte valențe cât timp vorbim în realitate despre impurificarea programată a ființei umane prin estomparea cu obligativitate a fețelor tuturor celor ce îndrăznesc a ieși în stradă, în public. Oamenii fără fețe aparțin de: „Lumea astăzi e condusă de golani și mincinoși,/de păpuși fără de minte, toți vânduți și odioși,/pentru care sentimentul este arma de prostire,/care în durerea lumii văd motiv de fericire.(...) Ne-nvățăm precum căteii s-avem botniță la gură,/să ascundem tot în suflet și de drag de-njurătură,/așteptând în resemnare ce urmează și lipsește./lesă-n gât și-n mâna celui care lumea stăpânește.” („Povestea mea”, poemul 33).

Interesantă este atitudinea poetului față de universul românesc aflat în plină pandemie biologică, dar mai ales antropologică. O satiră bine țintită relevă ”calități” ascunse, dar și manifeste ale românului standard, toate întrunind tipologia valahului dintotdeauna. Plină de vervă și umor, poezia „Ca românul nu-i niciunul”, poemul 30) merită să stea afișat în pragul Muzeului Satului, ba, nu i-ar fi rușine nici pe frontispiciul Academiei Române, cu titlu de glorie perenă pentru un neam miraculos prin însăși

durata existenței sale, în ciuda tuturor veleităților ce țin de o fenomenologie a supraviețuirii inexplicabile într-o lume aflată mereu în schimbare, în forfotă și în modernizare. Imprevizibilul românesc își găsește, iată, o originală și o extrem de hilară definiție în acest poem satiric, din care redăm câteva secvențe: „Ca românul nu-i niciunul,/unde-s doi, te toarnă unul,/iar simbol de viță veche/e timpanul din ureche.// Chiar nimic nu-i e străin,/vacă fată-n țarc vecin,/iarăși capra, cruntă soartă,/o vrea falnica, dar moartă.//(...) Ciorditorii sunt pe val,/furtu-i sportul național/și-ăl de fură doar un ou, de e prins, e mare bou.//(...) E simbol de reușită/o coloană infinită,/căci, de-ncerci să urci ”decăt”,/imediat ești strâns de gât.//Soarta-i tristă și ne-o leagă/din bătrâni, veche baladă:/când doi vin de te-ncovoae,/cântă, bre și plângi la oai.//Când s-a pus de-o pandemie/tot românul-i vraci, se știe:/toarnă spirtul din spitale/ - mâini și gât, în părți egale.//Dar nu-i bai, e veselie,/totu-n jur e bășcălie:/suntem toți în extaz,/făcând haz de-orice necaz.// Și uite-așa, de mii de ani,/rezistăm printre dușmani:/când pe toți îi trece plânsul,/pe ai mei îi umflă râsul!” Ne-am îndestula cu ironia dusă până la sarcasm, cu ușoare tente de violență paradoxal rizibilă, dar mândria națională, care se manifestă obligatoriu într-o seriozitate solemnă, nu ne permite să acceptăm întru totul această apostilă pusă de poet într-un moment de maximă sinceritate. Suntem români și ne este suficient acest apodict al nostru, cu toate belelele care ne singularizează într-un așa hal. Până la urmă avem și destule calități care ne fac opozabili în această lume trepidant de egoistă. Ca într-un dicteu repetat de corul unor copii cu precocitate accentuată, **Tiberiu Foriș** ne strecoară...pe furiș un mic însemn de credință: „Sufletul meu, românește/se descercă, trăiește.../Țara mi-o iubesc eu tare,/că-i mereu surprinzătoare!” („Sunt român!”, poemul 29). De remarcat este că în cuvinte simple, fără emfază, poetul exprimă frust ceea ce e de presupus să existe: această dragoste pentru românitatea de care nu se dezice în ciuda tuturor fatalităților mioritice. Pesemne că pandemia i-a oferit cea mai bună ocazie de a reflecta la condiția valahă în aceste timpuri stranii, mult mai maladive decât tarele ancestrale ale neamului românesc, care, în comparație cu Covidul și marile lui mizerii, sunt niște capricii simpatice. Nenorocirea cea mare nu este atât pandemia. Ci

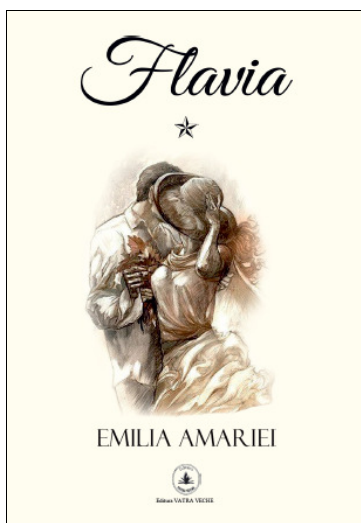
politicienii, cei cărora li se datorează evoluția spre catastrofală a nației. Emoția negativă, izvorâtă din conștientizarea realei culpe a celor ce pun botniță pe gura poporului, l-a azvârlit pe poet din epigramă, via fabulă, direct în sânul celei mai aprige diatribe. Ei, politicienii vor trebui să plătească pentru toate suferințele acestui popor simpatice în defectologia lui, și nu va trece mult timp până când li se va face decontarea. „Când virusul netrebnic prindea Planeta-n gheare,/pe voi direct în bască părea că vă cam doare/și grohăiați întruna, ca porci-n bătătură,/că vreți anticipate, băloși și plini de ură.//(...) Ați reuși să țineți poporul prins în teamă/și-n Sfânta Sărbătoare de Paști făcut-ați dramă,/dar de-ați citi-n silabe, istorie de-ați ști,/chiar nimeni nu scăpat-a, de-a vrut a ne sili.//Și va veni și vremea când da-veți socoteală/voi, idioși slugarnici, golani fără de școală,/când vom schimba noi rolul veni-va ziua plății,/să umpleți balamucul, urmând firescul sorții.” („Ziua plății”, poemul 28). Indignarea autorului are aici o ușoară tentă eminesciană, versul lung precum și categoriile verbal-atributive sunt, prin simpatie, împrumutate de la marele bard, acesta din urmă fiind un infinit model atitudinal pentru generațiile de poeți ce l-au urmat. Profesorul, omul de cultură și cetățeanul-poet **Tiberiu Foriș**, nu poate îngădui ceea ce se prezumă a fi o amenințare existențială asupra sa și asupra țării în care se regăsește ca fiu al ei, el știe cu precizie că locul nu poate ființa în afara timpului, iar ele împreună au nevoie de actul testimonial al unui martor al acuzării, rechizitoriul fiind constituit prin forța poeziilor lui, căruia i se cuvine în mod justificat deferența cititorului în fața actului său cultural, mai mult sau mai puțin perfectibil și care rămâne ca o cronică vie, pasională și plină de umor vindicativ. Nu întâmplător cărțile lui Tiberiu Foriș sunt amprentate chiar din titluri de alegația timpului (vezi „Anotimpuri”, „Timpul probabil”, „Timpuri noi” și „Timpul pierdut”), această colportare a temporalității, aparent desuetă, devine obsedantă tocmai din teama de a nu-și rata obiectivul esențial: mărturia asupra timpului său, căci eventuala ratare, ce pare improbabilă, ar reducționa toată opera la doar niște „Zâmbete triste”. Lăsând gluma... parabolică deoparte, putem conchide că ”Timpul pierdut” al lui **Tiberiu Foriș** este un izbutit jurnal de pandemie, cu lait-motivul măștii acoperindu-i figura. De stil, desigur...

Flavia

Fără a fi nici pe departe comentator de proză, am cedat insistenței ce mi s-a părut de bun augur, a autoarei, de a scrie câteva rânduri despre cele două volume ale romanului *Flavia*, apărut în anul 2020, la Târgu-Mureș: Editura Vatra veche, sub semnătura Emiliei Amariei, redactor al revistei de cultură VATRA VECHÉ al cărei redactor-șef este, din anul 2009, harnicul și neobositul Nicolae Băciuț. Romanul a apărut cu sprijinul financiar al Primăriei Borca, fapt pentru care autoarea îi aduce cuvenitele mulțumiri pe pagina 15 a primului volum, după foarte aplicata prefață cu titlul *Cronica unei povești de iubire*, de Marin Iancu.

Sunt unele cărți generoase în material epic, parcă scrise înadins ca să alcătuiască învelișul câtorva fraze, al unor sentențe răsădite în vaste desfășurări evenimențiale sau de idei filosofând despre viață ori numai bogate mărturisiri sufletești sau de toate la un loc, cu grija cu care un părinte din neamul înaripatelor își câptușește cu mîgală cuibul cu mușchi, pene și puf, pentru siguranța puilor ce vor porni în lume ca să cânte și să zboare. Nemțeancă la origine, al doilea din cei patru copii ai familiei din satul Sabasa, comuna Borca, născută la 24 septembrie 1959, căsătorită și stabilită în Ardeal, Emilia Amariei este înaintea de toate o poetă a frumuseților naturii și zbuciumului iubirii, cum spun cunoscătorii, iar acest lucru se regăsește și în alcătuirea poetică a multor pasaje ale romanului *Flavia*.

Acțiunea cărții în două volume începe în ianuarie 1979, o iarnă cu „zăpadă pufoasă”, continuă cu o palpitantă poveste despre o anticomunistă lovitură de stat furată, cu anul istoric 2019 și ceva după. Personajul titular al romanului este în mare măsură autobiografic, autorul matur al cărții are toată înțelegerea pentru vârsta fizică și spiritual-sufletească de frăgezime și puritate a eroinei astfel expuse pericolelor și umilințelor la care viața/diegeza o vor supune: „Flavia nu călca pe pământ cu toată talpa piciorului. O mare parte din ea prindea semnale străine dintr-o lume imaginară. Predispusă la un romantism exacerbat, aripioarele ei

nevăzute fluturau printre oameni, ridicând-o de multe ori deasupra forfotei obișnuite. Ea străbătea spații străine, pline de umbre și lumini, cu sori imaginari și stele vii, cu nouri aurii, pufoși și intangibili. Dincolo de perdeaua de nori a imaginației, își crease o lume perfectă. Acolo, în centrul acelei lumi, era ea, Flavia cea minunată, ca o sevă a creației din care i se alimentau visele. Nu bănuia prea multe despre duritatea acestei vieți, despre latura neagră a sufletului omenesc, despre lovituri și dureri. Planând încrezătoare prin visele ei, ignora partea reală a lumii, acea parte tangibilă, dar periculoasă. Avea o putere fantastică de a visa cu ochii deschiși. Ignora toate semnalele care ar fi coborât-o la timp cu picioarele pe pământ. Se hrănea din lumea ei închipuită, pe care o confunda cu lumea reală. Încă nu fusese lovită îndeajuns, pentru a renunța să mai fie naivă. Pentru ea, toți oamenii erau buni, corecți și drepecți. Deși trăise câteva experiențe care demonstau că nu este așa, se încăpățâna să se agațe de iluziile ei. Înconjurată de oameni pragmatici, ea le părea o distorsiune a naturii, o eroare a zeului care o crease. Latura sufletească și cea spirituală erau mult mai dezvoltate decât normal. Căuta răspunsuri, frământându-și mintea pentru orice nu i se părea în regulă. Abia mai târziu avea să înțeleagă că aceste căutări pot primi răspunsuri doar dacă cei ce caută au duritatea celui mai puternic aliaj dintre rațiune, spirit, suflet, corp, credință, emoție și cunoaștere” (I, p. 60). Așadar, o adolescentă naivă, apoi o femeie încercată abrupt de viață, în vârtejul

dramatic al societății românești din deceniul opt al veacului al XX-lea, o istorie cu bune și rele, ca toate istoriile personale. În mod special, Flavia este și autoare de poezii, la fel cu autoarea ei. Acțiunea continuă până după intrarea în veacul și mileniul următor, urmărind evoluția câtorva generații. Capitolele au subtitluri cu vădită intenție educativă și valoare morală, fiecare extras din seva romanului: „Capitolul 5. Experiențe. *Lupta nu trebuie să înceteze, Ori de câte ori viața ne trânteste, important este să nu capitulăm, fără a încerca să ne ridicăm.* (I, p. 61, subl. autoarei).

Printre frazele de care vorbeam, răsădite cu grijă în epica romanului cu personaje și acțiune declarativ-fictive, ar fi: „Sunt un susținător, în mare parte, al ideologiei și doctrinei Gărzii de Fier, mărturisii Haralambie. Doar că nu agreez violența, iar acesta e un mare impediment în a îmbrățișa în totalitate ideologia acestui partid paramilitar, extremist și ultranaționalist. Ceea ce apreciez în mod special, este eminența cenușie din rândurile Gărzii de Fier. Acei oameni extraordinari, Mircea Eliade, Emil Cioran și mai ales Petre Țuța care este idolul meu. Pe de altă parte, am un mare minus în gândire, precum spun unii: îl apreciez și sunt un mare admirator al lui Ceaușescu, pentru tot ce a făcut bun în țara asta. Pentru spiritul său de abnegație, dârzenie și perseverență în reconstrucția, modernizarea și dezvoltarea țării.” (II, 319); „Am ajuns la concluzia că totul e o manevră. Cu alte cuvinte, înainte de a ști despre Sindromul Stockholm sau Planul Kallergi, trăsesem concluziile respective, prin „scanările” proprii. Ajunsesem la ideea că se urmărește dezintegrarea țărilor, dispariția națiunilor, prin desființarea identității naționale. Planul e greu, e bine pus la punct, iar unii oameni mici, ca noi, nu pot face nimic. Doar o echipă completă, cu o ideologie, sănătoasă, cu membri care să aibă poziții înalte, pe parcurs, ar putea încerca o schimbare, numai că ne lipsesc eroii” (II, 320-321); „Nu pentru mine mi-e teamă, ci pentru copii. Uite unde i-a adus generația noastră. Suntem vinovați de credulitate și naivitate. Ce le lăsăm moștenire? Fabricile s-au dărâmat, spitalele sunt în paragină, pământul zace nelucrat... Oo, vai, Românie, mi-e →

MIHAI POSADA

jale de jalea ta, zise Flavia lacrimând.” (II, 338); „Dacă îndrăznești să faci excepție, să gândești cu propriul creier, să ai propriile credințe, te consideră un paria. Nu i-ar fi mai ușor, omului, să redescopere zeul luminos dinlăuntrul său? Căutând cu disperare zeul pierdut, în afara lui, omul s-a rătăcit de propriul Dumnezeu și bâjbâie de mii de ani, căutându-L. În timp ce majoritatea își arogă drepturi de judecători, nu-și văd de loc propriile rătăcirii și erori. Pe omul care nu vrea să gândească, trebuie să-l lași în voia minții lui. Nu e bine deloc, să stârnești întunericul din el.” (II, pp. 366-367); sau la final: „Deși știa că nu este ceea ce i se întâmplă, ci ceea ce alege să devină, Flavia mai cădea uneori pradă gândurilor negre. Cel mai dureros dintre ele era indus de realitatea socială dezastruoasă, față de care găsisese curajul să-și exprime opiniile. Constatase cu amărăciune că, în imperiul minciunii, rostirea adevărului este răzvrătire. Înviniută de naționalism, ca de cea mai gravă infrafracțiune, își pierduse din entuziasmul inițial. Cu aproape 30 de ani în urmă, alături de întregul popor român, crezuse în schimbare, combătuse pentru ea, însă, folosindu-se de revolta oamenilor sinceri, decise să se sacrifice pentru libertatea lor, forțe militare străine împreună cu militarii români transformaseră idealul unei întregi națiuni într-o martiriadă premeditată. Din păcate, plățiseră cu viața copii nevinovați, zdrobiți sub șenilele tancurilor sau împușcați fără milă. Trădătorii pângăriseră crunt Altarul Sfânt al Patriei, sacrificându-i mișelește pruncii, pentru interesele lor abjecte. În mod cert, nu a plătit nimeni pentru mulțimea de orori petrecute începând cu anul 1989: nici pentru copiii uciși la revoluție, nici pentru mineriade, nici pentru Colectiv, nici pentru morții din Apuseni, nici pentru 10 august, nici pentru jaful pădurilor, nici pentru alte multe fapte abominabile. În România anului 2019, trenurile mergeau cu 30-40 km/h. Podurile se prăbușeau, iar aviația era la pământ. Flota maritimă dispăruse. Infrastructura rutieră era praf, agricultura era în aer, iar industria, distrusă, furată și vândută. Țara era înglodată în datorii. Străzile erau pline de criminali, hoți și violatori, eliberați de sistemul politic

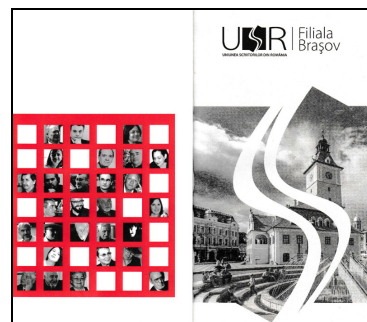
mafiot. Copiii erau răpiți și exploatați. Cu toate acestea, se vorbea continuu la televizor, despre valorile democrației! Noțiunea de iad fusese înlocuită cu un iad mult mai întunecat: diavolul, cu legiunile lui, întruchipa sistemul putred care conducea țara după 1989. Iată de ce, în popor, apăruseră noi blesteme: „Du-te-n parlament, mincinosule!” sau „Du-te-n guvern, hoțule!” Plini de amărăciune, cei drepti priveau cu neputință la distrugerea țării, alegând să-și trăiască apusul în liniștea anonimului, în timp ce strămbii rânjeau din vârful piramidei, zdrobind sub bocanci sufletele obidiților. Și în acele vremuri, omul și-a creat un nou Dumnezeu, după chipul și asemănarea sa. L-a făcut infatuat, răzbnunător, lacom, hoț, egoist, șarlatan, crud, trădător, duplicitar, rău, capabil de iubire condiționată, de ură și pedepse înfiorătoare. Fiindcă altfel, omul nu putea stăpâni peste om, ca să-l facă nenorocit. *Ce a fost, este și va mai fi. Nimic nou sub soare...*” (II, 370, subl. autoarei).

Portretele personajelor sunt foarte bine realizate, cu minuția detaliului semnificativ, cum bunăoară acela al librarului Tătaru la p. 31 a primului volum, al lui Alex la p. 32, al Flaviei – eroina-scriitoare la p. 33, al lui Vasile-a Anichii la p. 46, sau al lui Haralambie, la p. 331 a volumului al doilea. Acțiunea e mereu palpantă, iar narațiunea captivantă prin succesiunea evenimentelor pline de sens, a descrierilor ambientale fermecătoare, de atmosferă sufletească sau conflictelor de idei și situații; tema unui complot anticomunist armat, din interior, cu ofițeri de rang superior implicați, mărinz miza dramatic-politică a intrigii romanului. Această carte continuă în felul său tradiția romanului național, de la Rebreanu (*Ion*, 1920) și Eliade (*Huliganii*, 1935), la Preda (*Moromeții*, 1955 și 1967), Săraur (*Niște țărani*, 1974), Tomuș (*Aripile demonului*, 2007-2019 și încă)...

Sunt tot atâtea motive să considerăm, pe bună dreptate, romanul *Flavia* al poetei și prozatoarei Emilia Amariei ca pe una din cărțile cu mesaj patriotic original ale anului 2020, cu totul lipsit de cumințenie corect-politică, un roman în același timp controversat și de referință, o provocare pentru istoria romanului românesc.

FILIALA BRAȘOV A USR

Carte de vizită

Membrilor Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor din România (și celor care doresc să îi cunoască) le propun o „carte de vizită” a filialei: o broșură de 178 de pagini, conținând un scurt istoric și datele de referință ale tuturor celor 59 de membri: Anthonia Amatti, Simona Antonescu, Lidia Batali, Nicolae Băciuț, Bogdan Bădulescu, Hans Bergel, George Bogdan, Cezar Boghici, Mircea Freund-Brenciu, Aurel Ion Brumar, Voicu Bugariu, Florin Caragiu, Iulian Cătălu, Viorel Cernica, Liviu Comșia, Luminița Cornea, Martin Culcea, Luminița Dascălu, Eduard Dorneanu, Nicolae Gâlmeanu, Vasile Gurău, Dina Hrenciuc, Eduard Huidan, Adrian Lesenciuc, Gheorghe Lupașcu, Mihaela Malea Stroe, Mona Mamulea, Maria Marino, Lucian Mănăilescu, Mircea Doreanu, Ovidiu Moceanu, Iuliana Modoi, Mircea Moț, Cristian Muntean, Munteanu Adrian, Doru Munteanu, Mamier Angela Nache, Dumitru Nicodim, Vasile Oltean, Nicolae Opreșan, Ioan Paler, Cezar Mihai Pârlog, Adrian Pleșcău, Gheorghe Postelnicu, Carmen Elisabeth Puchianu, Horst Schuller Anger, Frieder Schiller, Ionel Simota, Cătălin Stanciu, Mircea-Valer Stanciu, Alexandru Surdu, Florin Șindrilău, Daniela Șontică, Cornel Teulea, Emanoil Toma, Ion Topolog, Laurențiu-Ciprian Tudor, Ioan Vintilă Fintîș și Gabriela Gabi Vlad.

Mi-am propus ca această „carte de vizită” să se actualizeze anual, în acord cu dinamica filialei și cu activitatea membrilor ei. Îi mulțumesc lui Petru Irinel Merlusca pentru forma elegantă de prezentare a broșurii (și nu numai!) și echipei Libris - în special directorului Libris Editorial, Anghelescu Dana, pentru colaborare.

ADRIAN LESENCIUC

A TREISPREZECEA ORĂ

Dacă ar fi să facem un sondaj, așa cum se prea poartă acum, cei mai mulți dintre noi ar spune că zimbrii este un animal de poveste, un fel de inorog carpatic, un simbol al vremurilor trecute care mai „trăiește” doar în poleitele semne heraldice. Unii și-ar aminti că ar mai exista ceva exemplare prin grădini zoologice sau rezervații, parcă pe la Hațeg, dar prea puțini vor ști că de aproape 10 ani zimbrii au revenit, liberi, în pădurile României. Mai întâi în Parcul Natural Vânători Neamț, mai apoi în Munții Țarcu și în Poiana Ruscăi, mai nou în Făgăraș. În spatele acestei întoarceri în timp, alături de echipa și colaboratorii săi, un inginer silvic, Sebastian Cătănoiu care, trecând ușor peste anii de eforturi și incertitudini, privitor la miracolul revenirii zimbriilor în libertate, mi-a spus cu modestie: „Nu am dat ceasul înapoi, doar l-am făcut să mergă din nou”.

Autor sau coautor de manuale pentru educație ecologică sau pentru discipline opționale, preocupat de abordarea holistică a ariilor naturale protejate, cu certe contribuții privind problematica moștenirii culturale și spirituale asociate acestora, ajutat de dexteritatea specifică zodiei Gemenilor și de „cubicii” lecturați de-a lungul timpului, pe neașteptate, anul trecut, Sebastian Cătănoiu a surprins pe toată lumea, inclusiv pe sine, așa zice eu, cu un eseu despre istorie: „A treisprezecea oră. Scurtă istorie a războaielor ruso-turce” (Editura Papyrus Media, postfață semnată de scriitorul și criticul literar Lucian Strochi).

Ne-am obișnuit să vedem istoria ca pe o înșiruire de fapte și evenimente, ordonate ireversibil după rațiunea cauzei și a efectului. Privind înapoi și judecând trecutul, fără să ne intereseze prea mult de cele întâmplate, alegem doar evenimentele care se potrivesc situației din prezent. „Reușim” cu nonșalanță să explicăm și să justificăm prezentul, de parcă am fi în stare să dovedim retrospectiv de ce, la vreme de furtună, doar acel copac a fost lovit de fulger. Cursul pe care l-a urmat istoria și pe care ni-l asumăm astăzi, ni se pare a fi măcar cel mai plauzibil, dacă nu chiar unicul, uitându-se că istoria este un șir de evenimente mai degrabă imprevizibile, cu o dinamică extrem

de complexă, uneori imposibil de descifrat. Autorul sesizează prea bine această inconsistență a istoriei, cel puțin așa cum este ea predată în școli: „De-a lungul timpului, detaliile istorice sunt modelate astfel încât povestea spusă să devină plauzibilă, logică, iar evenimentelor întâmplare le sunt atribuite, de cele mai multe ori, semnificații post facto. Detaliile care nu se potrivesc „logicii” asumate sunt abandonate, uitate, chiar cu riscul deformării realității. Evenimentele care ni se par astăzi înlănțuite de cauzalitate, nu erau deloc așa atunci când s-au petrecut”.

Cam aceasta e intriga cărții, ”coada” în jurul căreia autorul se învârtă vreme de mai bine de trei secole, pornind de pe malurile Volgăi, în 1568 și poposind, nu tocmai departe geografic, în Caucaz, în 1918. Războaiele dintre cele două imperii s-au dus nu doar acolo, ci au măturat Balcanii, Țările Române, teritoriile dintre Don, Nipru și Nistru, Crimeea, vedem cum Marea Neagră din Kara Deniz a devenit ușor-ușor Cernoie More. Luptele s-au dat, pe mare sau pe uscat, și în Mediterana de Est, în insulele grecești, ba chiar în vremea Ecaterinei a II-a, muscalii au reușit să cucerească Beirutul de două ori.

Istoria pe care autorul ne-o așterne în fața ochilor, nu este una cu ștaif, ”la patru ace”, ci una accesibilă, împănată cu personaje și întâmplări care o fac mai ușor de ținut mine și mai lesne de înțeles. Timpul, dar mai ales, ce ironie, accesul nelimitat la informații, au împins în umbra uitării personaje precum marele vizir Mehmed Sokollu, cel care avut primul nu doar ideea construirii canalului Volga-Don, unul din motivele primului răz-

boi ruso-turc, dar și pe cea a canalului Suez. Despre Grigori Potemkin, favoritul al împărătesei Ecaterina a II-a, om de arme dar și bon viveur desăvârșit, aflăm că în 1791, în perioada staționării la Iași, nu s-a sfiit să da iama în cuconetul moldovean, nu tocmai ușă de biserică, dornic să guste din fastul, moda și moravurile curții imperiale. Personaje feminine precum Maria, fiica lui Dimitrie Cantemir, și povestea sa de dragoste cu împăratul Petru I sau întâmplările de capă și spadă legate de principesa Tarakanova vin să aducă veridicitate unor vremuri de mult trecute. Sunt prezentați patrioți precum Grigore al III-lea Ghița, ucis pentru că s-a opus cedării Bucovinei sau Miron Costin care a avut curajul să-i spună, marelui vizir Ahmet Koprolu, după cucerirea de către Imperiul Otoman a Căminitei și a Podoliei: „Suntem noi moldovenii bucuroși să să lățască în toate părțile cât mai mult, iar peste țara noastră nu ne pare bine să să lățască”.

Cele douăsprezece conflicte ruso-otomane sunt prezentate distinct, în baza unei documentări aprofundate care l-au ajutat pe autor să jongleze cu imaginile de ansamblu și de detaliu, cu „mica” și „marea” istorie. Combinând epoci, personaje și evenimente, Sebastian Cătănoiu reușește un puzzle istoric convingător, pe care îl transformă, prin magia uchroniei, într-un caleidoscop funcțional. Scriind despre istorie, fără a fi istoric cu acte în regulă, abordând un limbaj relaxat, îmbinând realitatea istorică cu ficțiunea posibilităților nerealizate, autorul se comportă ca un „istorisitor”, frate de sânge cu „poveștășul” lui Vargas Llosa. Demersul său contrafactual umple spațiul istoric în direcții nebănuite, la fel cum, ca să nu ne îndepărtăm de prima sa „dragoste”, zimbrii în libertate, spre deosebire de cel de pe stemă, se poate mișca precum îi e voia.

Cartea, se referă, până la urmă, la cei trei sute de ani de domnie ai dinastiei Romanov, perioadă în care Rusia și-a împins granițele sale vestice, învecinându-se cu cine și-a dorit. Răstimp în care, așa cum sesizează autorul, noi ne-am ținut mai mult de alimojdii și am făcut doar figurație, de cele mai multe ori păguboasă. Prezentarea conflictelor dintre cele două puteri, douăsprezece la număr, precum orele de pe cadranul unui→

CEZAR STRATON

ceasornic, îmi sugerează că „scurta istorie a războaielor ruso-otomane” nu s-a terminat cu ultima filă a cărții. Acele ceasornicului își continuă mișcarea inexorabilă, iar a treisprezecea oră, pe care autorul o acoperă cu delicatețe printr-un exercițiu de istorie virtuală, ar putea fi nu doar începutul unei noi cărți, ci și un alt început pentru colțul nostru de Europă...

Utilizarea drept motto-uri a unor citate inspirate, provenind de la Eminescu sau de la Iorga, având ca subiect doar Rusia, nu și Imperiul Otoman, mă face să cred că autorul a dorit să ne reamintească cum poți trăi cu ursul hălăduindu-ți pe lângă gospodărie... Sau cu elefantul, așa cum a opinat Iorga: „*Noi trebuie să ne ferim ca de foc să irităm pe ruși, întâi, pentru că suntem prea aproape de ei și al doilea, fiindcă rușii sunt ca elefanții: nu uită niciodată.*”

Am scris mai demult că menirea oricărui intelectual care acționează din pasiune și din vocație este să-și înțeleagă epoca în care trăiește. Aș completa acum că nici trecutul nu trebuie neglijat, mai ales dacă ținem cont de butada lui William Faulkner: „*Trecutul nu este nicând mort, nu este nici măcar trecut.*” Aș aduce, fără părere de rău, la zicerea lui Sebastian Cătănoiu: „*Un viitor, așa cum ni-l dorim, nu poate fi imaginat fără a ne analiza trecutul așa cum a fost, dar și, privit în oglinda întrebării „Ce s-ar fi întâmplat dacă...?”, așa cum ar fi putut să fie.*”

N.red. Cezar Straton este inginer silvic și scriitor, vicepreședinte al Societății Scriitorilor Bucovineni. S.S.B. a luat ființă la Cernăuți, la 12 noiembrie 1938, ca secție a Societății pentru Cultura și Literatura Română din Bucovina, printre inițiatorii săi numărându-se Mircea Streinul, Traian Chelariu, Iulian Vesper, Neculai Roșca, George Drumur, figuri de primă importanță ale literaturii române bucovinene interbelice. După ocuparea nordului Bucovinei de către sovietici, și SSB, și revista „Bucovina literară” (a cărei primă serie a început a se tipări din 1941, la Cernăuți) și-au încetat existența. După 1989, atât societatea (reunind scriitorii din întreaga Bucovină), cât și revista și-au reluat existența, la Suceava. Editorii revistei „Bucovina literară” sunt Consiliul Județean Suceava și Societatea Scriitorilor Bucovineni.

Totuși, cine sunt eu?

Ludicul și ironicul se îngemănează pe costura absurdului și a ridicolului ca să îi dea tăiș vivanței unei proze scurte seducătoare atât din prisma narațiunii dinamice și nemăsluite, cât și a simbolurilor, prin a căror descifrare pătrunzi în subteranele textului, într-un spațiu al subtilității semiotice, în rețeaua rizomică fecundă a imaginarului.

Dacă privim panoramic opera lui Nicolae Suci (de fapt singură această stră-vedere din balconul artistic – să-l numim acum *camera de dinainte* – de tip belle-vue îți devoalează o parte a sensului) printr-un ochean adaptat unei vederi prin lentilele absurdului poți trage nădejde să vezi totul *cu raita-n sus* o anume realitate. Și tot ceea ce e nou ori de neînțeles, în contururi transdalforme, așadar, deformat priceperii și perceperii noastre convenționale, ne sperie, cu toate că „doar noul zguduie conștiința”, cum spune Roland Barthes, și ne dă acea stare de continuă nedumerire, pe care o sondează scriitorul în aceste pagini, iar această „inspirație interogativă”, cum o apreciază un critic recunoscut al scrierilor sale, Ioan Marcoș, „imprimă valoare operei”. Dacă acel colț al cubului nu ar fi sfărâmat, într-o formulare stănesciană, nimeni nu i-ar vedea substanța, pentru că perfecțiunea nu atrage atenția.

În această proză scurtă, *Totuși, cine sunt eu?*, Filu, condamnat la izolare la domiciliu în perioada stării de urgență, încearcă să iasă din captivitate pescuind într-un complex de acvarii pe care le amenajează în *camera de dinainte* a casei sale, nu înainte de a crea și condițiile necesare unei asemenea activități pasionale, de a asigura toată recuzita de fond: desenarea unor cercuri cu creta pe *dușumeaua camerei*, apoi linii pe pereți, *dăre* albe și negre („scot creta neagră din buzunar și trag un cerc jurul meu” ar scrie Vișniec), care să

imite valurile, popularea celor trei acvarii cu pești de toate dimensiunile, oxigenarea apei, procurarea bărcii și a năvoadelor. Încă puțin și ni se pare că e vorba de alienare, de un derapaj, inevitabil de o cădere în absurd, un popas în lumea ridicolului. La taclale, cu Sorescu, Vișniec, Eliade. În căutarea unui elixir sufletesc, evadare, salvare prin ieșirea în nemurire, căutarea iubirii absolute: *iubirea absolută e una cu moartea*, idee spectacular dezbătută și în romanul *Fasciantul corn de vânătoare: și moartea, iubito, e un fel de iubire... Și încă ce iubire*. Chiar dacă aceasta înseamnă a pescui în camera dinainte ori a contempla lângă o cale ferată dezafectată, ca Natu, personajul schiței *Povestind vei dobândi* sau de a sta în mirare lângă năvoade pline cu *Pești-Covid* și a locui-n tăcere. Dincolo de limite, aș zice, ca în Vișniec sau trecând limitele ca la Dalí. Un mister sorescian îl regăsim într-un limbaj nou: *zadarnic ar mai căuta cel ajuns acolo, în burta de carantină a cetaceului, ferestre! [...] Că cel ajuns acolo, în carantina burții cetaceului, televizorul o spune foarte des, zadarnic mai caută un simplu cuier, nu ferestre, ca să-și agațe haina, că nu va găsi*. Este un nemaipomenit excurs transcendental, unind arhaicul cu prezentul, imanentul cu cosmicul, cum scrie George Vulturescu în recenta carte, Lucina Blaga, „Ipostazele harfei de-ntunerice”, citând ceea ce Martin Heidegger numea „sălășluirea în tetradă în preajma lucrurilor”.

Ieșirea din cotidian, evadarea aceasta constituie singura șansă de supraviețuire în acest real iluzoriu și în această șaradă milenaristă: *mare noroc ai dumneata cu desenarea cercurilor de cretă, domnule Filu, unica șansă taumaturgică pe timpuri de răstriaște, zice psihatrul meu*. „Noli tangere cerculos mios!” Intelectualul are și azi pe lângă privilegiul rațiunii și pe cel al absurdului, este ocazia aceea profundă pe care o numim prilej, *kairos*. Ce face omul cuvântului, scriitorul, când o lume arde în jurul lui? Ce atitudine ia cel condamnat la izolare forțată? Inspirat de mitul biblic al omului înghițit de pește, prelucrând, de asemenea, idei din opera dramatică „Iona” a lui Marin Sorescu și respirând din pneuma absurdului vișniecian și a ridicolului→

LÓRINCZI FRANCISC-MIHAI

eliadesc, Nicolae Suciuc alcătuiește o proză scurtă foarte dinamică cu elemente ancorate în realitatea controversată a începutului de deceniu al doilea al celui de-al treilea mileniu, când așază în paginile unei proze scurte o dilemă cu care se confruntă omenirea azi, pandemia de coronavirus, prilej de meditație pe tema singurătății omului ori a însingurării acestuia, în sensul proorocirii dostoievskiene, în care personajul principal, Filu, aflat într-o situație-limită, asaltat de conștiința acestei singurătăți metafizice, alege ca modalitate de refugiu mitul. Se retracează în *camera de dinainte* ca să pescuiască, eliberându-se de stereotipii, prin acest act de curaj optând pentru un act mitic, esențial. Spațiul este unul blagian, element matricial, în nuce, aparținând tradiției sfinte a ruralului, închiderii în cercul intim al ființei ca dăinuire primară, anume spațiul sacru al casei de la țară, care este *camera din față, îmbibată în mirosul de gutui*, teritoriu ființial, autentic, arhaic, de profundă intimitate, spațiu căruia Olimpiu Nușfelean îi dedică pagini sărbătorești: „adăpostește, prezintă și exprimă, asemeni unei opere artistice, ideea de podoabă, căldura sufletului, încrederea în frumos; o adevărată locuire pentru ființă, un adăpost al bucuriei.” În acest cadru îl așază scriitorul pe Filu, față în față cu o dramă umană, frământările și neliniștile ființei în fața propriului destin. Filu alege să pescuiască în camera din față, unde își așază trei acvarii. Acest număr simbolic este împrumutat din basm, acele trei întrebări adresate eroului, în cazul de față cele trei acvarii sunt burțile de pește, limitele, zidurile pe care trebuie să le depășească cel condamnat la singurătate, la izolare, ipostaza omului „dezobișnuit de libertate”, cum scrie Kadare: *acvariul să fie cât mai aproape de cercurile făcute cu creta adusă de la școală încă de pe vremea când școala era una concretă, nu una online. Și, ca momeala să fie și mai provocatoare pentru peștii care, de fraieri ce vor fi, vor ocupa loc în năvod, ca într-o barcă cu vâsle plutind pe veșnic tânăru Stix.*

Totuși, cine sunt eu? se înscrie într-un proiect mai vast al unor exerciții dramatice pe tema Covid-19, pentru că, trebuie precizat faptul că

scriitorul Nicolae Suciuc așază, *ab initio*, pe Scenă toate ideile, locul predilect al acestor reprezentări *mise en scène* deținând o libertate nemăsurată de mișcare, iar în acest amfiteatru socratic, contemplație *in profundis*, se petrece jocul, cum l-ar numi Rudolf Kastner, iar în ideea tragicului intră libertatea ca element.

Filu este „nemaipomenit de singur.” Aceasta este ideea soresciană majoră din „Iona”, iar scriitorul reia această temă a condiției omului într-un spațiu închis, condamnat la izolare și sub forma unui *dialog cu sine* așază pe nicovală problematica libertății, a vieții și a morții, a singurătății, o dezbatere despre condiția omului în fața morții, toate acestea conducând la meditația finală: *De fapt cine sunt, că celălalt Iona nu am cum să fiu niciodată?*

Atmosfera, acțiunea se consumă mereu înăuntru, în acvariu, în camera dinainte, în intimitatea ființei, acolo unde nicio inteligență nu poate pătrunde. Omul descoperă că este captiv chiar și în camera din față și că nu se poate elibera: *în timp ce desenează cercuri cu creta, pe dușumeaua camerei, Filu află de la televizor, că de fapt, chiar și el se află în gura cetaceului și că zadarnic s-ar apăra, cum de fapt făcuse și nevastă-sa, până să fie depistată cu Covid-19 și băgată, ca o carne de tun, într-o burtă de carantină banală. Zadarnic ar mai căuta cel ajuns acolo, ferestre!*

Acvariile sunt simboluri ale spațiului închis. Peretele peștelui este camera de dinainte. Filu dialoghează cu sine însuși în starea aceasta de claustrare și caută o ieșire asemenea eroului sorescian sau al personajului Iona, eroul biblic, fiul lui Amitai, care „a văzut vocea... era acolo ca un plin în golul aerului”, cum scrie Ioana Pârvulescu în romanul „Prevestirea”. Monstrul singurătății îl ține pe Filu captiv în camera de dinainte, iar acesta alege ca modalitate de evadare să pescuiască, să scape spre interior, cum o făcuse și Iona, personajul lui Sorescu, ins captiv într-un labirint, care înțelege că drumul adevărat este ieșirea spre înăuntru, „răz bim noi cumva la lumină”, ori în formulare dantescă, „spre zariște de stele”: *că toți cei care desenăm cercuri cu creta pe timp de epidemie suntem, fiecare în felul său, câte un Iona. Vocea interioară a lui Filu: totul e atât de*

ambiguu, încât acum, parcă încep să-mi dau seama că poate nici nu mă cheamă așa cum mă cheamă de când m-am născut fără voia mea.

Metafora peștelui este viziunea centrală a scrierii, în *camera de dinainte*, Filu se descoperă pe sine, ca persoană captivă într-un labirint, în condiția tragică a omului care a fost izolat, redus la condiția de încarcerat într-o lume forțată să existe în cercul închis al pandemiei. Filu este constrâns să existe într-un spațiu al singurătății absolute. Este personajul pe care îl putem privi sub cele două aspecte: pescarul condamnat la izolare și captivul în sferile concentrice ale determinărilor care îi anulează libertatea (simbolizate de acele dăre albe și negre, imitând valorile) și acele cercuri desenate cu creta pe dușumea care îl țin într-un spațiu interior. În același timp este cercul care îl protejează, fiind spațiul fericirii totale, camera din sine în care se regăsește în profundă interioritate. Este cercul în care oamenii, mai ales cei din habitatul urban, intră și nu mai pot ieși. Rămân captivi ai cercului pe care singuri și l-au creat. Este acea alienare virtuală la care suntem condamnați, la o anonimizare accentuată, la care omul pare astăzi să consimtă de la sine, prins în mrejele unui năvod halucinant. Vizionar, Călinescu a intuit apariția acestui om Anonim, când își termina romanul cu formula: „Aici nu stă nimeni.” Acesta ajunge la paroxism în proza lui Nicolae Suciuc, *Covidul Anonim, singurul care ar putea ordona Resetarea omenirii.*

În proza intitulată: *Totuși, cine sunt eu?* scrisă de Nicolae Suciuc apare aceeași metaforă a peștelui, ca și în drama soresciană, metaforă a cetaceului (a chitului, a balenei). Filu se descoperă pe sine, captiv în labirintul existenței, frământat, debusolat, măcinat de neliniști metafizice, fiind omul de azi manipulat mediatic, în era Covid-19, o radiografiere a acestei spaime ontologice fiind realizată magistral de personajul Soledad al Letiției Vladislav în recentul roman, „Lockdown.”

Omul este o ființă cu un sâmbure de lumină divin și el există în realitate în măsura în care i se dezvăluie misterul, prin revelație: *creștinismul a însemnat înainte de toate, în toate timpurile, chiar și în cele intoxicate*→

Șacalii

Motto:

Multe sunt chipurile pe care le ia ceea ce e cumplit pe lume, dar cea mai cumplită dintre toate făpturile e omul – Gabriel Liiceanu – *Așteptând o altă omenire*.

Volumul lui Paul Sârbu - „Șacalii” - apărut la editura Tracus Arte în 2020, continuă pe parcursul a peste cinci sute de pagini, saga familiei din romanul anterior „Plauri sub stele”. Romanul care crește precum un bulgăre de zăpadă ce se rostogolește de-a lungul anilor și a unor aparent banale evenimente, însă puternic impregnate de reactivitatea permanent agresivă a personajelor sale, reușește să-i transmită cititorului înmărmuritoare angoasă pe care doar cel ce s-a încumetat să privească răul drept în ochii săi – precum cei ai Gorgonei Meduza - trebuie să o fi simțit.

Și pe retina scriitorului imaginea unei lumi lipsite de umanitate, nu doar că se conturează cu minuțiozitate, ca și cum ar fi privită printr-o lupă, ci pare că explodează sugerând o apropiată extincție a ceea ce credeam că – după ce s-au sfârșit teroarele secolului XX - avem și va continua de acum înainte să ne aparțină pentru totdeauna: o lume civilizată. Nimic mai fals! Căci: „Nu poți face o casă bună cu cărămizi proaste și o societate civilizată cu indivizi needucați”²⁰, iar din nimic, nimic răsare, tot așa cum din din lutul plămădit fără efortul de a-i insufla și spiritul, rămâne doar Golem. Ființa primară, embrionară, trupul însufletit dar lipsit suflet, care precum un anafor, caută să absoarbă și să devoreze fără discernământ tot ce-i este în preajmă, în încercarea de a-și umple un vid interior pe care-l resimte chinuit dar, pe care, căzut fiind în întunericul ignoranței sale, nu îl poate defini. Ce-l supără? Orice, nimic și nimeni. Căci „orb” fiind și simțindu-se fără nici un sprijin în această lume de la care până și Dumnezeu pare că și-a întors fața sătul să tot fie înțeles doar ca un fel de idol de la care - în schimbul oferirii unor ritualuri și ofrande – se așteaptă rezolvarea tuturor nevoilor personale sau, cel mult, tribale, rătăcește prin lume ca un Polifemos

furios, lovind fără discernământ în orice îi iese în cale.

Căci romanul lui Paul Sârbu este despre tarele oamenilor, despre ignoranța, trândăvia, lăcomia, invidia, ura și mai ales agresivitatea lor necontrolată față de tot ceea ce este diferit de ei sau ceea ce reprezintă „tribul lor”. Pentru că, așa cum spune Gabriel Liiceanu²¹ amintind lucrarea lui Konrad Lorenz²², oamenii sunt mai apropiați de șobolani prin agresivitatea intraspecifică legată de respingerea a tot ce semnalizează – prin „miros”, a fi altfel, a fi altceva decât ei și grupul din care eventual, fac parte. Unii ar fi tentați să spună că doar sărăcia materială ar fi cauza tuturor relelor. Dar scriitorul descoperă cu uimire că răutatea ce a contaminat până-n adâncul viscerelor personajele sale, nu este deloc diminuată de actele de caritate de care destul de des au parte, ci, dimpotrivă, ea sporește odată cu acestea precum un foc peste care se toarnă gaz, pentru că imaginea binefăcătorilor ocazionali pare a fi oglinda în care se privesc și se compară prin ceea ce – alții – au, sunt, sau au și sunt, făcând ca imaginea proprie și stima de sine, să devină de-a dreptul insuportabilă, mai ales atunci când cauzele, vina pentru această stare de fapt, este atribuită desigur, altora.

Și nici măcar valorile morale pe care modelul Cristic le aduce cu sine, nu le pot influența comportamentul, pentru că ele ar presupune prea mult efort, părându-li-se așadar a fi intangibile, ceea ce face ca de multe ori să prefere – amintind de poveste omului leneș²³ - să aleagă și să accepte

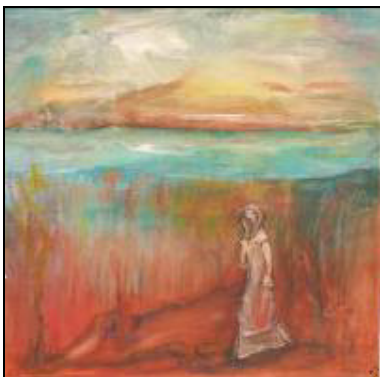
decăderea, sau, să-și însușească regulile altor „idoli”, cinici, întunecați și lipsiți total de empatie (precum șacalii care nu prețuiesc să-și atace semenii vulnerabili), dar care par a le împlini fantasmele oricât de josnice ar fi acestea. Căci celui ce nu poate dintr-un motiv sau altul, construi, a distruge i se pare singura modalitate de a-și pune propria amprentă, asupra lumii. Citind acest nou roman al lui Paul Sârbu, nu poți să nu te întrebi ce anume ar putea salva un popor de la pieire, pentru că personajele descrise nu reprezintă doar cazuri izolate de inși cu tulburări de personalitate ce ar putea fi cu ușurință încadrate într-un DSM ci, mai degrabă ele sunt imaginea amenințătoare a unui vârf de aisberg ce va lovi cu forța sa necruțătoare dată de dezumanizare, o omenire debusolată, slab educată și care nu și-a interiorizat valorile morale neputând ieși nici măcar până acum, după două mii de ani, de sub incidența „mirosului tribal”.

TANIA NICOLESCU

TOTUȘI, CINE SUNT EU

→ *de epidemii, comuniune și salvare prin comuniune, nu însingurare.*

Nicolae Suciuc georeferențiază un teritoriu larg de conștiință și afectivitate, cu o dinamică umană într-o declanșare și o reologie covârșitoare, într-un evenimential actual halucinant, dovedind o capacitate de analiză profundă, prin raportările arhetipale și ontice, prin coborâri în crevasele mitului și ale imaginarului. Este un prozator productiv, cu o scriere profundă, încifrată în multe simboluri, un observator exigent și riguros al realității, realizând o radiografiere lucidă a acesteia.

Livia Kessler, Singurătate

²¹Gabriel Liiceanu – *Așteptând o altă omenire*

²²Așa zisul rău. Despre istoria naturală a agresivității - Konrad Lorenz

²³*Povestea omului leneș* – Ion Creangă

²⁰Gabriel Liiceanu – *Așteptând o altă omenire*

Documenta

Scriitorii și politica

A apărut de curând cartea istoricului ploieștean Petre Țurlea, intitulată *Ultimii doi regi. Carol al II-lea și camarila regală* (Ploiești, Ed. Semne, 2020), care ne oferă pentru întâia oară șansa întâlnirii cu un document de arhivă revelator, pe care domnia sa l-a găsit în arhivele noastre (Arhivele Naționale, fond Casa Regală, Diverse, dosar 32/1940). E vorba de un fel de caiet omagiu pe care scriitorii aflați în viață la momentul 1938, i l-au oferit regelui Carol al II-lea, în semn de omagiu la împlinirea a zece ani de domnie. Caietul, conceput probabil la inițiativa președintelui Societății Scriitorilor Români din acel moment (N.I. Herescu, fost în echipa de instructori ai tânărului voivod Mihai), are următoarea inscripționare: *1930-1940 / Majestății Sale Regelui Carol II. / Scriitorii Majestății Voastre închină Regelui Scriitor, inima, credința și pana lor, 1 iunie 1840*”, conține semnăturile a 95 de scriitori, de toate calibrele și nuanțele, care au conceput și scris cu propria mână câte un text de laudă la adresa „voievodului culturii”, cum fost supranumit de gazetele timpului (în special de numărul omagial pregătit de „Revista Fundațiilor Regale”, în care au semnat mai ales academicienii și universitarii), psoslăvind mărinimia și interesului regelui pentru cultură și știință. Dincolo de gestul de ploconire la adresa monarhului, care tocmai atunci își pregătea dictatura, prin desființarea partidelor politice și întemeierea partidului unic, Frontul Renașterii Naționale, cu uniforme și insigne aferente, textele sunt de luat în seamă, deoarece ele aparțin literaturii naționale și completează creația unora din cei mai valoroși scriitori ai noștri cu câte un text inedit, care, în mod obligatoriu, va trebui să intre în edițiile de opere complete. Sunt semnalate astfel câteva colaborări de marcă, între care amintim pe scriitorii cei mai importanți ai epocii, între care figurează : Tudor Arghezi, Ion Agârbiceanu, Ion Barbu, F. Aderca, Ioan Al. Bassarabescu, Demostene Botez, Camil Baltazar, Gh. V. Bacovia, Otilia Cazimir, Șerban Cioculescu, Al. Cazaban, Cicerone

Theodorescu, N. Crevedia, Romulus Ciofleac, Elena Farago, Gala Galaction, Radu Gyr, Agatha Grigorescu Bacovia, Eugen Jebeleanu, Ion Minulescu, Claudia Milian Minulescu, Vasile Militaru, Adrian Maniu, Ion Pillat, Ion Sân-Giorgiu, Ionel Teodoreanu, A. Toma, Tudor Vianu, Mihail Sadoveanu, Vasile Voiculescu, Ion Marin Sadoveanu, Al. O. Teodoreanu, Vladimir Streinu. Stau alături, după cum se poate vedea, scriitorii cu afinități politice diferite, unii dintre ei ajunși mai apoi în fruntea scrisului proletcultist, mari trâmbițași ai literaturii realismului socialist (A. Toma, Cicerone Theodorescu, Demostene Botez, Eugen Jebeleanu), cu poeți de dreapta (Radu Gyr) sau omagiatori de profesie (Vasile Militaru), într-o adevărată frăție tovrărească demnă de o cauză mai bună. Puține din colaborările de aici, cu mici excepții, depășesc nivelul ocazional, de circumstanță, majoritatea lor fiind plate și lipsite de strălucire. Totuși textele scrise de marii scriitori vor trebui reținute și de aceea le dăm și noi în rândurile de mai jos. Iată, de pildă, cum își concepe Arghezi omagiul : „Ca să-nțeleg mai bine cum de putură trece/ Atât de iute anii aceștia, singuri zece./ Am întrebat condeii și mi-a răspuns hârtia:/Că timpul se măsoară la Rege cu vecia.” Catrenul lui Ion Barbu e plat și insignifiant : „Triumf târziu de lujer de aloe/ Și steag floral climatelor fierbinți./ Al plantei înțeles în rod și foi./ Iar sensul semințiilor, în Prinți.” Ceva mai inspirat este Radu Gyr, care imaginează o tradiție voivodală care

merge până la Brâncoveanu. „ Supt basaraba dragoste de Țară,/ din teascuri înfloriră rugăciuni/ mai albe decât florile de prunci/cădelnițând tămâie-n primăvară.// Și cântece – ca niște dimineți -/ porniră din tiparnițele sfinte,/ și Țara a crescut din oseminte/ de cneji și din cuvânt de cântăreți...//Pe brâncovene urme voivodale,/ Măria-Ta, zidești un veac de fier,/ și din bucoavne doldora de cer/pui limpezi curcubeie Țării Tale!” Am stăruii și asupra versurilor Agathe Grigorescu Bacovia, dacă n-ar fi excesiv de lingușitoare, adresându-se suveranului cu o formulă care dezamăgește: „Mărire Ție, Rege între Regi!”, la fel ca Vasile Militaru : „Măria Ta - o pasăre de fier !” vrând să sublinieze grandomania militară a regelui. Adrian Maniu apelează la un acrostih de cinci versuri (Carol), în care regele e calificat „Drept, Bun și Mare”, în timp ce Ion Pillat compune o mică poezioară cu trimitere istorică: „Visând la simetriile eterne/Și la pecetea ritmului neșters./Cu drept cântar, poete, îi așterne/Cuvânt de slavă sunător în vers.// Când Regele, gândind de-a ta strădanie./ Legând destinul vremilor în mers./ Împarte darnic, pacea ca o danie/ Cu legea-i fericind un univers.”

Și Vasile Voiculescu este prezent cu un vers pe măsură, cu aluzie la vremurile tulburi instaurate de război: „Trec crunte vremi cu degetul pe buze:/Războiul. „Inter arma silent musae!” / Și-n largul lumii tace glasul lor./Deie Domnul sub a Ta oblăduire./ Netulburate-n țara noastră, Sire./ Să cânte pururi muzele în cor.”

Poate că cititorul va fi curios să afle ce inspirație a dovedit în acest caz Ion Minulescu. Iată versurile semnate de el: „Eri-/Muncit de dezlegarea unor semne de-ntrebare./ Tu pășiși cu majestatea unui tânăr înțelept/ Pragul vechilor legende mângălite la-ntâmplare/Pe un colț de pergament.../ Și-ursit să porți cununa primului Domn răstignit./Tu încrustași un strop de soare într-un soclu de granit.// Dar în noaptea când coșmarul unui „Eri trăit în somn/ Se sfârși cu jurământul noilor Tăi scutieri./Tu, din cele două forme -/ Cea de azi/ Și cea de eri/ Te-ntrupași în Cel ce-i fuse scris, să fie-n viață Domn!// Și azi -/ Ești Domnul celor vecinic înfrățiți prin jurământ -/ Celor înfrățiți prin apă./ Celor →

MIRCEA POPA

Cartea zilelor noastre

Senioru`

Corneliu Coposu, desigur. Intellectual de netăgăduit. Patriot incontestabil. Politician de nivel înalt. Pe care boala cea grea ni l-a răpit nemilos când încă țara-și putea ajuta fructuos. Și cum suferința să nu-l supună după amarul trăit în comunismul feroce? Anchetat, torturat, urmărit, umilit de torționarii nemernici ai epocii roșii. Înjosit uneori chiar postdecembrist, neocomunist. L-am cunoscut binișor și l-am respectat pentru luciditatea, înțelepciunea și fermitatea posedate din plin și folositor. Simțul politic relevant. Și stăruința de nezdrunțat întru democrație adevărată nici azi avută-ntrutot și consolidată, din nefericire...

Scriu aceste rânduri, la un sfert de veac de la moartea lui, după recitirea unui volum*. Binevenit închinat vieții și necazurilor ce nu l-au ocolit niciun pic. Creator inspirat, ziaristul Tudor Călin Zarojanu. Omul a mers la arhive, a cercetat, consemnat ordonat documente duim. Marcând punctual, obiectiv fapte, întâmplări și evenimente. Alcătuind

potrivit, nimerit povestea unei vieți, de relevant neapărat. Amplu tablou al unei vremi odioase nespuse. Căreia martor plenar Seniorul i-a fost. Și victimă nemeritată, deopotrivă. Un martir autentic, fără doar și poate. Intrat după moarte în posteritate megameritat. Și-n istoria neamului ăst sub cizmă sovietică crunt obidit. Chinurile și tracasarea neîncetată exercitate de securitate sunt cronologic expuse de autor. Conturând astfel portretul unei ființe demne. Cu credință nestrămutată și tărie-n idealuri neasemuită. Da și demența unui regim opresiv în exces. Izvorât din nețărmită prostie, lipsă de carte și omenie. Din incultură, invidie și răutate nemărginite. Vizibile-mbelșugat în documentele-ntocmite cu miile de slugile ticăloșite angherate-n sistem. Fie ele anchetatori, gardieni sau magistrați. Și, mai ales, surse. Adică turnători de tot felu`. Coposu făcându-le față tenace și de admirat categoric...

Realizat ca atare, opul are mare valoare documentară. Deși condeiu` de gazetar se simte și el oarecum. Neîndoielnic benefic. Dându-ne prilej a-l releva pe Zarojanu în chip pozitiv

pentru truda sa. Utilă incontestabil ”și azi, și mâine, mereu”. Ca vrednic omagiu adus izbutit, îndreptățit unui conațional de elită. Din panteon, acesta, neîndoișor, pe veci luminos...

ADRIAN SIMEANU

*Tudor Călin Zarojanu, *Viața lui Corneliu Coposu*, Ed. Mașina de scris, 1996

Documenta

→înfrății pe vânt./ Celor înfrății prin versuri./ Prin inime /Și prin cânt. / Celor înviați ca Lazăr, de domnescul tău cuvânt./ Da!/ Ești Domnul celor vecinic înfrății prin jurământ !”

Desigur se află aici și texte scrise cu har de un Rebreanu , Agârbiceanu sau Ionel Teodoreanu, dar noi ne vom opri în această semnalară doar la omagiile versificate. Între acestea se numără două care merită toată atenția, una semnată ce Tudor Vianu și alta de Mihail Sadoveanu, deoarece cei doi apelează mai rar la scrierea versificată. Iată omagiul lui Tudor Vianu: „Meșteșugari de gânduri și de vise,/ Noi rânduim cu sânge și prețuire/ Cuvinte vechi din hronici și zapise./ Cuvinte noi în bună întocmire// Veneau cuvinte-n roiri și cântau/ Așa cum cântă stupul în pădure./Erau câțiva acei ce le-ascultau/ Și mulți acei ce ascultau aiure// Dar, Doamne, ai venit și ne-ai legat/ Mai strâns în faptă bună și credință/ Și iată că s-avvederat/ Bogatul rod crescut din iscusință// S-au întărit în cuget și în fire/ Și inimile se opresc s-asculte/

Puterile creației în iubire:/ În fața Regelui sunt azi mai multe.”

Dorim să încheiem acest periplu de semnalări a unor izbucniri lirice cu producția lui Mihail Sadoveanu, care, pentru a-și omagia regele a apelat și el la stilul versificat, realizând o *Rugăciune pentru Rege*, care are următoarea înfățișare: „Doamne Dumnezeule,/Lumea întreagă zidirea ta este./Din strălucirea ta ai dat cerurilor și izgonit-ai întunericul./De viață ai umplut uscatul și marea/Și pustietatea ai stârpit// Pe om l-ai pus stăpân făpturilor;/ Pe cel mai vrednic Domn peste norod și cler/L-ai uns rege și din duhul judecăților l-ai împărțășit;/Fiului de rege din adevărul tău i-ai dat//Bucură, Doamne, de puterea ta pe regele nostru./ Cu biruințele tate înveselește-/ Dorința buzelor sale nu i-o respinge/ Întâmpine-l belșug de bunătați;/ Cununi de aur lămurit pune-i pe frunte./Strălucire peste el revarsă// Fă, Doamne, să fie temut cât soarele va luci/ Și cât luna – din neam în neam/ În zilele sale munca să-și dea roadele/ Și cel drept să-nflorească./ Să stăpânească din munți la marginea

pământului./ Faima lui dăinuiește pururi, cât lumina/ Întru numele său popoarele să se binecuvânteze.”

Am reprodus o parte din aceste texte, deoarece istoricul Țurlea le comentează în cuprinsul lucrării lui, dar textele propriu-zise sunt oferite la sfârșitul cărții, prin reproduceri facsimilate.

De acolo le-am împrumutat și noi, nu atât pentru a atrage atenția asupra unui act oarecum impus din solidaritate de breaslă, ci pentru creația literară propriu-zisă, caracterizând spontaneitatea și capacitatea de invenție a unor scriitori, confrunțați cu această situație inedită de a scrie la comandă, pe o temă dată, situație stânjenitoare pentru mulți dintre ei, care nu pot depăși caracterul conjunctural al situației. Actul în sine și destinația lui, pusă la cale de liderii scriitorilor, se reflectă în majoritatea cazurilor în terestritatea versurilor, în mediocritatea exprimării, care doar în puține cazuri se ridică la un nivel artistic cât de cât acceptabil. Lucrurile impuse n-au reușit niciodată să se legitimizeze prin artă.

Concluzii

Dar și alți creatori de geniu au făcut la fel, zugerând acele lumi care le erau familiare. Ce ar rămâne, de exemplu, din creația shakespeareană dacă am exclude din ea lumea Insulelor Britanice, trecutul Angliei medievale, seria sa de regi volnici ori nevolnici etc.? Mihai Eminescu a prețuit Evul Mediu ca oricare romantic, fără să iasă din tiparele genului. S-a lăsat pătruns de imaginea și de imaginația romantică, închipuind castele cu bolți falnice și domnițe care-și așteptau cavalerii, dar asupra Evului Mediu românesc a meditat cu-adevărat și a scos din cronici și documente chipuri și icoane pline de farmec. Evul Mediu eminescian este o structură organică, deplină, suficientă sieși, este un adevărat organism în care membrele se află în deplină interferență, se completează și dau armonie întregului. Poetul are, în acest caz, o viziune corporatistă, de istoric medievist, și vede în chip vizionar – fără să teoretizeze – ceea ce istoricii vor susține ulterior (pe urmele unor scrieri de la cumpăna mileniilor I și II), anume că cele trei stări, adică oratores (cei care se roagă pentru ei și pentru celelalte două grupuri), bellatores (cei care luptă pentru ei și pentru celelalte două grupuri) și laboratores (cei care muncesc pentru ei și pentru celelalte două grupuri), formau împreună corpul societății medievale.

Ca și în acest caz, în alte câteva formulări despre Evul Mediu, prezentate de regulă drept erori făcute în spirit romantic și românesc, Eminescu nu a greșit deloc. Se impun, astfel, mai întâi imaginea voievozilor și domnilor, priviți ca țărani sfătoși, apoi catalogarea unora dintre ei drept împărați, apoi socotirea lumii medievale drept epocă de formare și tinerete a națiunilor și, în fine, reabilitarea întregii realități medievale. Primele două aspecte, cum s-a văzut, au primit confirmare istorică, prin cercetări de specialitate. Al treilea are confirmare încă de la

începutul secolului al XX-lea, pentru ca ulterior să se dovedească în ce mod s-au produs geneza medievală a națiunilor moderne și chiar afirmarea națiunilor medievale (42). Și ultima chestiune (legată de „un alt Ev Mediu”), de mai bine de o jumătate de secol, își are rezolvarea sa, tot în spiritul vizionar eminescian; astfel, Evul Mediu, departe de fi „întunecat”, „primitiv” și „barbar”, se dovedește o lume diferită de a noastră, dar nu mai prejos, o lume în care, în locul egalității, democrației și libertății individului, funcționau ierarhia, supunerea, privilegiul, onoarea și credința (43). Pentru mentalitatea medievală, istoria era arta de a vorbi frumos despre trecut, iar poezia era cântec ori poveste cântată, cu ritm, rimă și măsură, pe acorduri de liră și de gitară. Poetul nu ne spune neapărat că această lume era superioară lumii moderne, ci că era fascinant de diferită și că merita toată atenția și tot respectul. El ar fi vrut ca și la noi (ca, de exemplu, în Anglia) formele istorice medievale să nu fi fost brutal desființate, ci mereu înprospătate de spiritul modern (44). nuanță cultă și folclorică în același timp, dar a fost și de un modernism surprinzător, scrutând viitorul cu idei încă neexprimate de alții, cu idei care aveau să vină. Evul Mediu românesc ilustrat de Eminescu – dacă se face abstracție de metodele de abordare diferite – seamănă mult cu acela reconstituit de Nicolae Iorga. Același lucru se poate spune și despre Țara celor doi mari creatori – Țara Românească – situată dincolo de nimicurile cotidiene, de timpurile aspre și de oamenii mărunți. Este în această Țară o lume criticată adesea de amândoi, veștejită, dăruiată cu ironii și invective, dar această lume nu a afectat niciodată esența perenă a Țării, privită ca loc de conservare și de organizare a neamului românesc. Iorga spune undeva frumos, cu aparență metaforică, dar cu rădăcini într-o viață de cercetare a trecutului: „În timpurile cele vechi, românii nu făceau nicio deosebire în ceea ce privește ținuturile pe care le locuiau; pentru dâșii, tot pământul locuit de români se chema Țara Românească. Țara Românească erau și Muntenia, și Moldova, și Ardealul, și toate părțile care se întindeau până la Tisa chiar, toate locurile unde se

găseau români. N-aveau câte un nume deosebit pentru deosebitele ținuturi pe care le locuiau și toate se pierdeau pentru dâșii în acest cuvânt mare, covârșitor și foarte frumos, de Țară Românească” (45).

Aceste cuvinte adânci despre Țară sunt ca o poezie fără rimă și sunt scrise de Iorga, categoric, în spirit eminescian, în acel spirit care lumina steaua unui adolescent pătruns de mărirea României eterne, chiar înainte de vreme, când edificiul nostru politico-statal era doar un proiect.

Vă propun ca astăzi, de Ziua Culturii Naționale, să-i dorim României, țara noastră „de glorie” și „de dor”, ceea ce i-a merit peste secole, cu atâta forță, Eminescu.

Acad. IOAN AUREL POP

42. Ioan-Aurel Pop, *Geneza medievală a națiunilor moderne (secolele XIII-XVI)*, București, 1998, passim; idem, *Națiunea română medievală. Solidarități etnice românești în secolele XIII-XVI*, București, 1998, passim.

43. Vezi Régine Pernoud, *Pour en finir avec le Moyen Age*, Paris, 1977, passim.

44. M. Cimpoi, op. cit., p. 26

45. Nicolae Iorga, *Ceva despre Ardealul românesc*, București-Năsăud, 1907, p. 1. Și Cantemir avea aceeași viziune a unității atemporale românești, când zicea „Hronicon a toată Țara Româniască (care apoi s-au împărțit în Moldova, Munteniască și Ardealul)”.

De fapt, toți marii creatori, de la Inochentie Micu, Mihail Kogălniceanu și Mihai Eminescu până la Lucian Blaga și Nichita Stănescu au exprimat, într-o formă sau alta, acest sentiment tonic, dar cuminte și cumpătat, al românității integrale.

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Nu vă călcați în picioare demnitatea de ucenic al lui Hristos!”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, în drumul nostru spre Betleem, după cum ați spus la un început de predică, Sfinții Părinți au zis să ne oprim, pentru că Mântuitorul nostru Iisus Hristos vrea să ne ofere hrană duhovnicească, ajutor spre a putea călători mai departe. O asemenea hrană duhovnicească ne este oferită și prin pericopa evanghelică consemnată de Sfântul Apostol și Evanghelist Luca despre *Dregătorul bogat – păzirea poruncilor* (Luca 18, 18-27). Vă rog să ne vorbiți despre aceasta.

Înaltpreasfințitul Ioan: Se spune în contextul *Sfintei Scripturi*, partea sinoptică, că era un dregător bogat. Sfântul Apostol și Evanghelist Luca spune că era „*un om oarecare*”. Sf. Ap. Matei numește „*un tânăr*”. La Sf. Evanghelist Marcu, găsim „*un ins îngenuchind înaintea-I*”. Care dintre evangheliști oare va fi avut dreptate? Eu zic, toți. Sfântul Luca nu-i spune demnitatea celui care a venit la Hristos, pentru că, să ne înțelegem de la început, nu e vorba de o parabolă. Cele relatate de Sfântul Luca s-au întâmplat aievea. Sfântul Luca spune: „*un om oarecare*”. Care ar fi substratul acestei forme de nehotărât „*oarecare*”? Adică, în fața lui Dumnezeu nu vom fi judecați după funcțiile, și demnitățile, și școlile pe care le-am făcut în viața aceasta, ci după plinirea poruncilor și a Evangheliei lui Hristos. Iată, deci, am făcut prima subliniere și prima lumină în contextul *Evangheliei* pe care ați numit-o.

Mântuitorul îi amintește câteva dintre poruncile pe care i le-a dat Dumnezeu lui Moise, pe Sinai. Și iată că erau niște porunci care nu erau atât de ușor de împlinit. Îi spune să nu faci adulter, adică să nu faci desfrânare; greu ne mai păzim de păcatul acesta, astăzi. După aceea îi spune: să nu ucizi; Doamne, Doamne, că tot mereu auzim și vedem prin mass-media ce se întâmplă cu omucideri ș.a.m.d. Apoi îi mai spune: „să nu furi” – iată să tragem puțin cu urechea, din când în când, prin mass-media ș-auzim că și păcatul acesta încă trăiește. Apoi îi

spune: să nu depui mărturie mincinoasă. Nici aici nu stăm prea bine. Apoi îi mai spune una personală, cu totul deosebită, să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta. Dar la această poruncă cum stăm? Câți dintre noi nu și-au abandonat părinții în clipele grele ale vieții lor, la bătrânețe!?

L.C.: Înaltpreasfințite, desigur, este un lucru de laudă că toate aceste porunci tânărul dregător le-a îndeplinit.

Îps. Ioan: Așa e! Toate aceste porunci, acest om le-a îndeplinit. Pe mine, de m-ar întreba acum Hristos dacă aceste porunci, pe toate, le-am împlinit în profunzimea lor, mi-aș pleca smerit capul înaintea lui Hristos, că eu n-aș putea să dau răspunsul pe care l-a dat dregătorul, omul din Evanghelia aceasta.

Și-atunci, la răspunsul acesta afirmativ dat de acest bărbat, Mântuitorul îi spune că, totuși, îi mai trebuie ceva: să-și vândă averea, s-o împartă săracilor, după care să-L urmeze pe El. De aici, drumurile omului și ale lui Hristos se despart. Pleacă trist de lângă Hristos.

Ce a însemnat această „exprimare” a lui Hristos? Anume, atunci când îi spune să-și vândă averile și să le împartă săracilor? Ce-a făcut Hristos? Cum spunem în limbajul contemporan acestei „rostiri”?

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, dacă l-a chemat să-I urmeze, oare nu l-a chemat să-I fie ucenic, să-I fie apostol?

Îps. Ioan: Prin urmare, a fost o provocare. L-a provocat. Cum să nu faci Hristos ucenic dintr-un asemenea om care a îndeplinit poruncile!? Cum să nu faci un apostol? Dar a refuzat demnitatea pe care a vrut să i-o ofere Hristos. Spuneți-mi: există vreo demnitate, pe pământ, mai mare decât să fii ucenic al lui Hristos? Să fii apostol al lui Hristos? Nu este! Toate celelalte demnități le lăsăm în lumea aceasta. Poate mai scrie cineva pe o lespede de piatră demnitatea pe care am avut-o

pe pământ, dar cu o singură demnitate intrăm în Împărăția lui Dumnezeu, aceea dacă am fost cu adevărat ucenici ai lui Hristos în viața aceasta.

Cei care mereu pășiți pragul sfintelor noastre biserici sunteți ucenici ai lui Hristos. Fiți binecuvântați! Rămâneți, și iarăși vă zic, rămâneți în această demnitate! Trudiți în societate cu pace și cu liniște, fiecare unde sunteți rânduiți, dar nu uitați, oriunde ați fi, oriunde ați trudi în societate, nu uitați și *nu vă călcați în picioare demnitatea de ucenic al lui Hristos!* Mare supărare I-ați pricinii lui Hristos când cineva arată cu degetul pe un ucenic al lui Hristos, care nu împlinește cuvântul lui Dumnezeu, cuvântul Evangheliei. Să nu întinâm demnitatea de a fi în viața ucenic al lui Hristos!

L.C.: Dar, Înaltpreasfințite Părinte, auzind că „a păzit” toate poruncile „din tinerețile mele” (Luca 18, 21), Mântuitorul îi spune să-și vândă toate câte le are și să le împartă săracilor (Luca 18, 22).

Îps. Ioan: Să vândă averea, să o dea săracilor! Să-L urmeze, că va avea *comoară în Cer!* Și aici este un lucru cu totul deosebit! Vedeți, în Cer, nu putem trimite, printr-o poștă, bani, aur și argint. Singurii aceia care pot să aducă milostenia noastră în Cer sunt oamenii săraci, nevoiași, necăjiți, nepăstuiți. Iată cine duce de pe pământ în Cer milostenia omului! Strânge și vei avea comoară în Cer!

Ați auzit vorbindu-se despre căutătorii de comori? Este plină presa de căutători de comori prin cetățile dacice ș.a.m.d. Și omul, dacă și-a făcut și și-a trimis comoară în Cer, când pleacă din lumea aceasta, se duce în Cer să-și caute comoara. Dar, dacă tu nu ți-ai făcut comoară în Cer, ce să cauți în Cer?

Iată cine iubește Cerul și dorește să ajungă în Cer! Iată cine caută Cerul! Cel care și-a făcut comoară în Cer. Dar de ce L-a trimis Dumnezeu Tatăl pe Fiul în lume? L-a trimis Tatăl pe Hristos Domnul *să caute comoara lui Dumnezeu pe pământ.*

Omul este comoara lui Dumnezeu, aici, pe pământ, pe care moartea o îngropa mereu, mereu în pământ. Moartea ascundea comoara omului. Pe om îl ascundea sub pământ. Aici, L-a trimis →

A consemnat
LUMINIȚA CORNEA

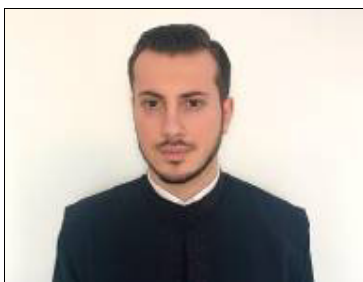
Asterisc

Inteligența poetică a smereniei

Smerenia e cel mai însemnat material al corabiei de pe marea vieții, arhitectul zborului nostru spre înălțimi, o tăcere meditativă și o practicare asiduă a măsurii care acumulează forța duhovnicească capabilă să propulseze interioritatea omului deasupra tuturor îmboldirilor exteriorității needucate. Smerenia nu dispune de o teorie, ea e în permanență o școală intimă, personală. Și pentru că smerenia e singura haina elegantă potrivită inimii – pe care o îmbracă cu lumina ei pentru întâlnirea cu gândurile de multe feluri și o exprimă cu adevărat – e râvnită uneori ca un trofeu, ceea ce e impropriu aspirației spre smerenie și, cu atât mai mult, trăirii smereniei.

De-a lungul timpului, în istoria umanității, smerenia a fost confundată cu pasivitatea totală, cu auto-impunerea umilinței vădite (contrară umilității genuine – *lat. humilitas* – secundată de educația privirii spre Jertfa răscumpărătoare), cu diluarea curajului și a îndreptăririi. Câți nu s-au scaldat într-o smerenie exterioară? Câți n-au încercat desprinderea de lume, în sensul ruperii de himere, dar s-au regăsit ulterior în postura unei desprinderi superficiale, fizice, decorative (teatralitate și absurd în raportarea la existență). Cred că nu e nimic mai îngrijorător decât această atitudine care sfidează și necinstește smerenia, și anume, joaca de-a smerenia.

De ce și cum apare joaca de-a smerenia? Această întrebare m-a urmărit din adolescență și nu am încă răspunsuri curajoase. Uneori ne apar în viață zeci, sute, mii de oameni care își ștanțează smerenia pe chip, dar în ochii lor nicio lumină, nicio pană de mângâiere, și atunci am

putea înțelege că practicarea pseudo-e o cheie din agrafă pentru accesarea unor interese în persoana celorlalți. Haină strălucitoare înafară, dar spinoasă înăuntru, pseudo-smerenia e o reverență împiedicată, pe când smerenia trăită constă în expresivitate creatoare, inspiratoare, are o inteligență poetică, adică observă nuanțele și le demarcă, se identifică și în exterior abia după ce Îl chemi și Îl păstrezi pe Hristos în relațiile tale cu semenii, e o piesă muzicală unde fiecare notă se îmbibă în picăturile de aur ale răbdării. De fapt, răbdarea de a parcurge traseul iubirii lui Hristos pentru noi deschide calea smereniei. Contrar acestei răbdări, „smerenia” noastră nu e decât un câștig în planul lumii acesteia. Și când te folosești de mijloace spirituale pentru a dobândi slava lumii, atunci deschizi cea dintâi și mai veche prăpastie pe care a săpat-o la început un înger cu mândria.

Smerenia reală unește, îi conferă omului o așezare în realitatea propriei personalități și, drept urmare, contactul cu ceilalți nu e niciodată apăsător datorită superiorității, fie ea justificată prin muncă, talente sau oportunități valorificate, ci „superioritatea” aceasta socială sau educațională, e îmblânzită și redusă de iubirea care se dăruiește, fără a pretinde ceva (*agape*). Pentru că smerenia e puntea care-i unește realmente pe oameni, fără cosmetizări de moment sau strategii de captivare a atenției, ea are piloni din acele

rădăcini ale voinței de a avea o legătură cât mai personală cu Dumnezeu. Capitala creștinismului e smerenia, din ea izvorăște viața liturgică în forma cea mai pură, prin ea rugăciunea capătă sens și răsună în cer ca cea mai curată declarație de iubire. Cuvintele Mântuitorului: „Învățați-vă de la mine, că sunt blând și smerit cu inima” (Matei 11, 29), arată calea spre îndumnezeire. Blândețea și smerenia sunt cele două atribute ale păcii; blând fiind, omul ia poziția brațelor lui Hristos de pe cruce, îmbrățișează și ceea ce e plăcut, dar mai cu seamă ceea ce e rănit de răutate, ipocrizie, mândrie sau slavă deșartă, iar această îmbrățișare e diafană, topește prin lumina caldă, mângâietoare toate barierele și codurile sociale de comunicare, în același acord, smerenia face loc inimii în conversația dintre oameni, o înfățișează nu ca pe un accesoriu de paradă, cum face orgoliul, ci îi redă demnitatea de a tresări și de a răspunde la simțămintele celui alt, de a fi conducătoare și triumfătoare prin răspunsul din profunzimile ei.

În conținutul ei smerenia e poetică, dispune de o fragilitate puternică și tocmai în modalitatea prin care omul adaptează această fragilitate la lume, fără a se lăsa contaminat de strălucirile exterioare și de puterile veacului, constă inteligența ei. Deci smerenia e încărcată de lirism prin fragilitatea ei, dar dispune de adaptabilitate, luciditate și e reactivă la posibilele pericole care i-ar putea deturna echilibrul înțelegerii. Smerenia e tot ceea ce omul a învățat să apropie cu un zâmbet și, de asemenea, să depărteze (tentații egolare, mândria celor din jur, superficialitatea ignară, zelul social fără fond spiritual) tot cu un zâmbet, dar fără să rănească.

Pr. JUSTIN-FLOVIN DUMITRU

→Dumnezeu-Tatăl pe Fiul să-I caute comoara și s-o aducă în Cer. Toți cei care treceți pragul sfintelor biserici, care vă aplecați asupra acestei cărți, toți aceștia sunteți comoara lui Dumnezeu. Fiți binecuvântați toți, comoară a lui Dumnezeu pe pământ!

Deschideți-vă inimile să vină Hristos și, la ceasul hotărât de Dumnezeu, să ridice această comoară de pe pământ și de sub pământ! Pe

toți să ne ducă Dumnezeu în Patria de Sus. Abia atunci nu va mai fi trist Dumnezeu, când își va vedea comoara Sus în Cer. Doamne, caută-ne! Mântuitorul nostru Iisus Hristos, caută-ne pe toți, cei care cred în Preasfânta Treime Dumnezeu, care ne-a înlesnit harul Duhului Sfânt, ca să fim ucenici ai lui Hristos, adică acea comoară sfântă și binecuvântată de Dumnezeu. Până atunci, va cerceta

Hristos cetatea aceasta, până va mai găsi fărâmiță de comoară binecuvântată. Când nu va mai găsi nicio fărâmiță din comoara lui Dumnezeu, atunci Hristos nu va mai călca în această cetate. Înmulțiți comoara lui Dumnezeu aici pe pământ!

Dumnezeu să vă binecuvinteze pe toți, ucenici și comori ale lui Dumnezeu! Nu uitați de cei în suferință și greu împovărați! Doamne, ajută!

Muntele Athos din Muntele Athos

(X)

Ne despărțim, la vremea amiezii, după ora din țară. O despărțire emoționantă, simplă, deja cu nostalgiei de ambele părți. Nu lipsesc promisiunile revederii. Voi mai ajunge oare încă o dată aici? Să-l cred iar pe Nichita Stănescu? Să sper că trebuie să merg a doua oară la Muntele Athos, pentru că prima oară nu există niciodată?! E greu de crezut că părintele Stareț Petroniu va mai ajunge vreodată în țară. Nici nu știu dacă în străfundul sufletului său a mai rămas ceva din dorul revederii țării în care s-a născut! E atât de al locului acum încât pare mai degrabă că aici s-ar fi născut. Va sfârși aici, pentru că din proprie voință și credință a ales acest loc pentru a dialoga cu Dumnezeu.

*

Aici, la trei-patru ani de la înmormântare, rămășițele pământești sunt dezgropate și depuse într-un osuar, „gropniță”, separat craniile, pe unele dintre ele, din ultimii ani, fiind trecute și numele celor dispăruți, iar celelalte rămășițe sunt depuse separat. Morții de dinainte, pentru că nu mai au nici mormânt și nici numele trecut pe craniile, intră într-un anonim pe care și l-au dorit și în care au și trăit viețuitorii acestui locaș sfânt. Numele lor este invocat în slujbele de pomenire a morților, care au loc aici, după calendarul ortodox, dar și când mai sunt aduse alte rămășițe pământești. Sunt aici, pe niște bănci, peste 320 de craniile, frumos rânduite, ale celor care au venit în Muntele Athos cu credință și speranță în dobândirea vieții celei veșnice. Cu siguranță au plecat împăcați din această lume. Spunem o rugăciune, iar prea cucernicii părinți din Alba Iulia, împreună cu Î.P.S. Andrei, cântă de trei ori „Veșnica lor pomenire”.

*

Înainte de plecare, ne reîntâlnim cu părintele stareț Petroniu și cu părintele econom Iustinian. Mai schimbăm câteva vorbe despre ceea ce este și ceea ce ar trebui să fie Prodromul, despre viața călugărilor de aici.

*

- *Părinte, l-a întrebat unul dintre preoți, care e cel mai greu lucru pentru un călugăr, la Muntele Athos?*

- Greu nu e doar greul de la Muntele Athos! Călugărul pretutindeni are și greutate și înlesniri. Depinde de multe lucruri. Grecii au o lozincă, zic „ohi topos, ala topos”, nu locul contează, ci felul în care te adaptezi și valorifici locul contează. Locul te poate ajuta, dar depinde de tine restul.

Ce ar putea fi mai sfânt decât să fii ucenicul Domnului Cristos, cum au fost apostolii, cum a fost Iuda, și loc mai înalt și mai sfânt decât acolo nu putea să fie altul. Și cel care n-a știut să folosească locul acela s-a pierdut. „Topos” e loc și „topos” e fel de a se purta, e un joc de cuvinte.

- *Cum se pot păzi gândurile rele, a întrebat un alt preot?*

- Depinde de multe lucruri, să știți. Depinde de starea în care se găsește omul sufletește. Dacă se găsește încărcat, împovărat cu lucruri rele, cu experiențe păcătoase, cu trăiri păcătoase, atunci gândurile rele sunt la ele acasă, izvorăsc din capitalul ăsta. Dacă omul are o așezare bună și o experiență tot astfel, gândurile rele se pot mai ușor alunga.

Părintele econom Iustinian

Discuțiile continuă pe diverse teme, în timp ce părintele Petroniu răsfoiește cărțile pe care i le-am dăruit.

Din când în când, banda reportofonului mai reține frânturi din cele spuse de egumen.

„Eu așa văd lucrurile. Dacă Muntele Athos e Muntele Ortodoxiei, toate țările ortodoxe să fie reprezentate aici. Să aibă fiecare un număr mare de călugări aici. Ar fi bună și o revistă a Muntelui Athos, la care să poată colabora toți, și români și greci și slavi. Să fie și câte o întâlnire, câte o priveghere frumoasă, a tuturor. Să se simtă cu adevărat prezența întregii ortodoxii. Să vină și grecii la noi să vadă o slujbă românească, și rușii și bulgarii și sârbii, să asculte o cântare ortodoxă românească. Dar ei vor să fim toți bizantini, să fie greci toți. De aceea s-a ajuns să fim toți aici cetățeni greci. Se întreabă unii de ce n-au românii o mănăstire aici, la Muntele Athos? N-are sens expresia Mănăstire românească la Muntele Athos. Pentru că toți călugării, de orice origine ar fi, aici devin cetățeni greci. Și dacă călugării sunt cetățeni greci într-o mănăstire, atunci mănăstirea ce mănăstire mai e decât grecească. Călugării sunt de proveniență din alte țări. S-a afirmat odată cu tărie, la un congres, la Salonic, mai la început, când s-a pus problema Athosului în cadrul Uniunii Europene. Toate mănăstirile sunt grecești aici. Dacă te duci într-o mănăstire grecească nu ești decât călugăr grec. Dar ca să apară o pată negrească pe harta Athosului, atunci te izbești de toate restricțiile posibile. De aceea Prodromul n-o să fie degrabă o mănăstire românească. Mai mult, noi avem doi frați de vreo șapte ani aici și cam de patru ani am intervenit pentru dâșii să li se aprobe să fie călugări, dar nu li s-a aprobat nici în ziua de azi. S-a intervenit și de la Patriarhia Română la Patriarhia Constantinopolului și tot nu s-a făcut nimic.

Fiecare mănăstire are autonomie aici. Noi fiind schit, aparținem de Mănăstirea Lavra și suntem dependenți de ea. Numărul de mănăstiri e fix. Nici un schit nu poate deveni mănăstire, nicio mănăstire nu poate fi transformată în schit. În ultimul regulament al Muntelui Athos s-a stabilit numărul de mănăstiri la 20.

Ați fost și la Vatopedu, sunt și acolo români, dar n-au fost primiți din rândul călugărilor, ci din rândul mirenilor. Dar ei n-au fost niciodată aici. Cine-i românul acela care să nu dorească să-și vadă frații? Lor nu li se dă voie să vină aici. →

NICOLAE BĂCIUȚ

Pe aici mai vin și greci de la Mănăstirea Marea Lavră și români, mai ales la hramul schitului nostru, dar în ultimii doi ani n-au mai fost deloc.

- *Faptul că nu ești mănăstire, întreabă un preot, ce neajunsuri economice decurg de aici?*

- Permiteți-mi să răspund eu la întrebarea aceasta, spune părintele Iustinian, că eu sunt cu latura economică.

Când s-au dat niște ajutoare substanțiale la Muntele Athos, am fost întrebat de unii dintre călugări de la mănăstiri, care mă cunoșteau, cu ce anume mă ocup eu la Schitul Prodromul, și întrebându-mă ce bani am primit, le-am spus că am primit firimiturile care au căzut de la masa mănăstirii. *

Plecăm de la Prodromul în lumina înșelătoare a unui soare care ne amintește mai degrabă de vară.

De la câteva sute de metri, Schitul se vede în întreaga sa măreție, far de veghe și credință la Marea Egee. Schitul are o frumusețe solemnă, distinsă. Oricum ar fi fost însă, îmi rămâne locul cel mai drag de pe Muntele Athos. Acolo e locul în care cuvântul românesc e cel mai aproape de Dumnezeu.

Sideroscastro, 21 septembrie 2003

La Uranopolis am ajuns mai repede decât la venire. Vaporul s-a îndepărtat de mal, îndată ce am părăsit portul Dafne, și nu a mai oprit la nicio mănăstire.

La plecarea din Dafne, ni s-a amintit că suntem, totuși, într-o republică monahală independentă, chiar dacă e stat în stat.

Ne-au fost controlate bagajele ca la orice vamă. Măsura mi se pare justificată, având în vedere valorile inestimabile pe care le adăpostesc lăcașurile de cult de pe Muntele Athos. Deși îmi pare mai degrabă o vamă pentru oameni cinstiți, cei cu gânduri rele având nenumărate posibilități de a se sustrage oricărui control.

Pe măsură ce ne apropiem de Uranopolis, pescărușii „cerșetori” se alătură vaporului „Sf. Ana”, în speranța că vor fi ospătați cu milostivenie de călători. Pescărușii nu știu însă că pasagerii se întorc de la Muntele Athos și că de acolo lumea nu aduce mâncare, din simplul motiv că de la mese, la mănăstiri, nu se ia nimic. Fiecare mănâncă atât cât poate din ceea ce i se pune pe masă, dar nu poate lua nimic cu el pentru „mai târziu”. Dacă cu vizitatorii regulile nu sunt foarte ferme, călugării, în schimb, nu au voie să mănânce în chilii.

Când li se aruncă mâncare, pescărușii încearcă mai întâi să o prindă din zbor, iar dacă ratează, se aruncă cu precizie asupra „prăzii”, în apele înspumate ale mării, în urma vaporului. Chiar dacă nu primesc nimic, pescărușii însoțesc vaporul până aproape de țărm, ca niște ghizi. În zborul lor foarte aproape de vapor, parcă-și etalează frumusețea și perfecțiunea corpului, arta cu care se leagănă în aer, cu aripile larg deschise.

Ne îndepărtăm tot mai mult de Muntele Athos, dar parcă acesta, cu culmea sa, Athonul, pare a ne urma îndeaproape. Am senzația ciudată că muntele crește pe măsură ce ne îndepărtăm de el. Sus, pe vârful Athon, la 2033 metri, se află o biserică de piatră, ridicată prin secolele XII-XIII, la care se fac mari pelerinaje, cu o zi două înainte de 6 august, când se sărbătorește hramul Muntelui Athos. De 6 august, de Schimbarea la Față, călugări, turiști din toată lumea urcă, într-o tradiție de secole, până la ceea ce pe bună dreptate s-ar putea numi adevărată „Poartă a cerului”.

La coborâre, la Uranopolis, senzație ușoară de agresivitate a tumultului portului, care-i întâlnește zgomotos pe cei rămași în așteptarea celor care s-au dus la Muntele Athos. E aici o altă lume, forfotă turistică, tarabe, mașini... Va trebui să treacă, totuși, puțin timp pentru readaptare. Primele femei pe care le vedem, cu trupurile bronzate, par niște ciudățenii. Paradoxal, am reușit să nu simt trecerea la un regim alimentar fără carne, să nu simt absența alcoolului, paharul de vin roșu mai ales, oferit la mese, neputând fi asimilat alcoolului. Cât despre femei?! E greu să te gândești la femei când ești la Muntele Athos! *

Gata îmbarcați în mașini, gata de drum. Am învățat să vorbim mai puțin, deși atâtea ar fi fost de spus. Călătorind în aceeași mașină cu Î.P.S Andrei pe tot traseul până și înapoi de la Muntele Athos, am (re)descoperit generozitatea, altruismul, blândețea, înțelepciunea, cumpătarea, cuvioșenia, atât de omenești de altfel, dar ridicate la rangul de mod firesc de a fi.

Până la urmă, am aflat și rațiunea pentru care am însoțit delegația, pe pelerinii din Eparhia Alba Iulia la Muntele Athos. Rămâne aceasta însă taina mea? *

Deși Muntele Athos e plin de poezie, n-am scris acolo niciun vers. Să fie oare rugăciunea și poezie? *

Cu toate că m-am pregătit și pentru ipostaza de reporter, cu gândul de a realiza cât mai multe dialoguri cu viețuitori ai Muntelui Sfânt, singurul interviu l-am realizat cu părintele Dionisie. E adevărat, reținerea călugărilor de a vorbi este foarte mare și e molipsitoare. Curiozitatea mea a fost potolită de smerenia călugărilor. Dar cartea pe care mi-am impus s-o scriu nu se putea realiza doar din tăceri. Iertate-mi fie îndrăznelile! *

Și în goana mașinii, Grecia, pe care am văzut-o în mai multe rânduri, rămâne și în această parte a sa, unică, fascinantă.

Mai rămânem încă o zi în Grecia, poposind, peste noapte, la o mănăstire de maici, la Sideroscastro. Mănăstirea, cu hramul „Sf. Mucenici Chiril și Iulita”, sfinți mai puțin cunoscuți, e o mănăstire nouă, cu vreo 50 de măicuțe. Mâna femeii se vede aici peste tot – ordine, curățenie, bun gust, flori peste tot.

Amvon

Tăcerea, limba oficială a cerului

De multe ori, când spovedesc, aud pe enoriașii noștri spunând:

„-N-am niciun păcat, părinte! N-am nimic. Cu gura ce-am făcut, în rest, nimic!” Ai impresia că te afli în fața unui înger sau a unui sfânt! Păcatele „făcute cu gura” par a fi atât de ne semnificative, încât nici nu merită amintite. O analiză cât de sumară ne descoperă, însă, altceva. Cu gura poți să provoci scandal între soț și soție, poți cauza o crimă, poți să faci să rămână copiii pe drumuri. Șoptești, cu gura unuia că, fratele său a zis sau a făcut ceva, care ar putea să-i fie lui nociv, dăunător. Și tu, n-ai făcut nimic, decât așa...., ai dat din gură, n-ai nicio vină, ești curat ca lacrima! Cu

gura poți depune mărturie împotriva cuiva, îl poți discredită pe un om prin niște simple șoapte rostite la urechea unuia sau altuia. Mai mult, te poți duce în instanță să depui mărturie acolo și păcatele tale „nevinovate”, făcute „cu gura” să ducă la ani grei de pușcărie oameni nevinovați.

Am auzit de cazul unei femei mai anii trecuți. Depusese mărturie mincinoasă împotriva unui consătean cu care era în dușmănie. În baza acelei mărturii, omul fusese condamnat pentru viol și crimă la peste douăzeci și cinci de ani de închisoare. După doisprezece ani, iată că femeia a ajuns pe pat de moarte și, la ultima spovedanie, i-a spus preotului adevărul, că ea a mințit, când a spus că vecinul ei a săvârșit crimele pentru care a fost condamnat. Preotul a convins-o să declare aceasta

oficial, ceea ce bătrâna a și făcut. S-au prezentat autoritățile la ea și i-au luat declarațiile convenite și astfel un om nevinovat a ieșit din închisoare.

Cine i-a mai dat înapoi cei doisprezece ani? Bătrâna nu făcuse decât niște păcate... cu gura!

Pr. Dr. GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Linăștea este rugăciune

Ce stare poate fi mai fericită pentru un om decât în a se afla în convorbire cu Ziditorul său.

De aceea creștinii caută isihismul (linăștea). Toți ne-am lămurit că e greu să intrăm pe frecvența rugăciunii acolo unde e zgomot, gălăgie și scandal. Ne amintim că Mântuitorul Însuși căuta munții și pustia pentru liniștire. Zgomotul și aglomerația bruiază și alungă gândurile smerite îndreptate către Domnul.

De ce Mănăstirile sunt în munți, pustii și locuri ascunse? Chiar în orașe, am văzut sfintele biserici înconjurate de copaci, brazi și multe flori, de m-am pomenit în centrul capitalei ca în munții Carpați. Dar și noaptea suntem cucerii și intrăm fără a ne da seama în rugăciune când privim bolta Cerului. Și tot noaptea, Tradiția sfântă mărturisește că s-a născut Domnul Iisus Hristos.

Acolo în iesle, în staulul gol unde erau prezente doar animale, singur cu părinții Săi, s-a întrupat Hristos. Noaptea e scutită de vacarmul neliniștii care o împrăștie omul pe pământ.

Însăși mintea omului se află în adâncul sufletului, acolo unde nu au acces forțele răului fără îngăduința Domnului. Dar și cele nevăzute odihnesc în brațele liniștii. Sunt impresionat de profunzimea acestuia cuvânt. Dă-mi pace, rostește câte un țaran sau cioban din munții noștri sfinți, munți despre care un părinte

spune că nu sunt mai prejos decât Sfântul Munte Athos.

Semințele sunt ascunse în liniștea brazdei pentru a primi viața și a răsări. Pruncii stau nevăzuți în pântecul mamelor nouă luni de zile până când se desăvârșesc și sunt puternici pentru a intra în lumea văzută. Poate că liniștea, atunci când vom ieși din trup, ne va deschide ușa celor nevăzute. Și unele animale caută adâncurile pădurilor pline de liniștea când simt apropierea morții. Liniștea e starea cea mai apropiată pe care o aveau Adam și Eva înainte de a fi izgoniți din Rai.

Am auzit că în ultima vreme o duzină de actori au luat drumul munților și s-au făcut monahi în mănăstiri. De ce oare și-au părăsit „vocația” inițială? Desigur că le lipsea liniștea. Obosiseră pe scenă! Iar „scenele teatrelor sunt atelierele diavolilor”, spune avva Varsanufie în Filocalia 11, tradusă de părintele Dumitru Stăniloae

Mai avem oare respectul convenit pentru monahi? Am citit undeva că Sfânta Împărăteasă Elena, servea masa călugărițelor din Țara Sfântă stând în genunchi.

Nu înlăuntrul nostru se află Împărăția lui Dumnezeu? Și această

Împărăție noi nu o putem vedea, ochii noștri fiind din tină și plini de boala plăcerii simțurilor. Și Împărăția lui Dumnezeu este Paradisul liniștii; sublimul dragostei ce nu poate fi exprimat prin cuvinte...

Cei care ajungeau la Constantinopol vedeau pe una din pietrele Bisericii Sfânta Sofia șapte cuvintele ce urmează: „Spălați și păcatele voastre nu numai fața. Astfel tot cel ce intra în această slăvită biserică își aducea aminte că pravila creștină cere de la el curăție duhovnicească: curăția sufletului, curăția inimii și curăția minții” (Sfântul Nicole Velimirovici, Proloagele de la Ohrida, Cugetare, p. 38). La toate acestea nu se ajunge decât prin liniștea, care este rugăciune. Și apogeul liniștii îl trăim atunci când uităm de noi înșine cuprinși de iubire pentru Dumnezeu.

„Raiul în care a fost Pavel nu e decât liniștea, adică oceanul păcii și al iubirii dumnezeiești. [...] Liniștea nu e un gol, ci adâncul viu și nespus de bogat în înțelesuri al iubirii de Dumnezeu. Prin ea ne liniștim de agitație trăită cu lucrurile și cu împrejurările trecătoare, care ne promet, pe rând fericirea și ne prăvălesc în tristețea pierderii lor. În Dumnezeu avem totul în chip netrecător. De aceea în El suntem neîncetat fericiți și liniștiți, ferii de ispitiri și prăbușiri, izbăviți de agitații amăgitoare.” (Din filocalia 9, p. 363, scolia 794, Sfântul Ioan Scărarul)

VALERIU TĂNASĂ

Un plâns numit Iisus

Sunt ani și ani de când nimeni
nu a mai deschiat de nasturi cămeși
de in.

Rănilor gem ca niște sâni pârșuți
nerăbdători să fie sărutați
de gura pruncului Iisus.

O geană de cer stă pitită la izvor.
Într-o cruce albă Maica Sfântă
plânge.

Fierea e fierbinte. Somnul nădușit.
Viața-i vârful de lance înroșit de suspin.
Feți nenăscuți urcă dealul în placente
de nisip.

Vinul de pe masă se transformă în
sfinți.

E frig la priveghi. Același frig urlă și
oameni

Lumina întârzie pe unde apucă
Binecuvântările se opresc între ziduri.

Sunt ani și ani de când viața se vinde
ca o curvă de lux fără să
împărtașească

aceeași soartă ca Maria Magdalena.

Fericirea cea de toate zilele este o
zbatere

între coapse mai subțiri sau mai pline.

Senzație de inutil care nici măcar
liniștea dinaintea gropii nu o poate
salva.

Eroii se întorc cu fruntea în
morminte.

Cămeșile le plesnesc de rușine și
sânge.

Sunt ani și ani de când nimeni
ulciorul cu lacrimi nu l-a mai căutat.

Sunt vieți și vieți cheltuite fără rost.

Sunt lacrimi și lacrimi care fug în
fiecare zi

într-un altfel de plâns...

Stare

Un colț de copită străină
stă înfiptă în sânul
cu miros de maică sfântă
mușetelu-i poartă tristețea
din tinda casei strămoșești
până-n poarta raiului.

Fiii ei adună din istorii jurăminte
fecioarele se-ntrec în rugăciuni
pe-un vârful de munte
bătrânii bat mătânii până la ziuă
sfinții rabdă pe tăciuni aprinși.

În străfundul pământului
printre doine înăbușite în sânge
și zdrobite oseminte

arde-o flacără de lumânare
mare mare cât o taină
dusă-n cer la Dumnezeu
de stejarii secularii
miluiți cu busuioac.

Stau cu brațele perfect întinse
de-i arșiță aprigă
ori ploaie ce inundă
până și bătrânele morminte,
fețele li-s luminoase
când răbdarea coroanei
se transformă-n ochi de ghindă

câtă înțelepciune în coloana dreaptă
bântuită noaptea de-o tristețe acută
câtă demnitate-n firul mic de iarbă
și-n al păsărilor tril
ce pântecul cerului îl dezmiardă
nimeni grija nu le-o poartă
sunt stăpâni pe viața lor
și pe rodul din semințe..

Numai în inima țării
miei pasc munți de jăratec
setea și-o potolesc cu lacrimi
și ca-n joia blestemată
cântă cocoșii crucea se-nalță
sărutul lui Iuda pe față mă arde
când mai marii se-ntrec
fără păreri de rău
în a vinde neamul meu...

Cum să dai din sânul țării
cu miros de maică sfântă
și-apoi să te prefaci în orb și-n
stâncă?

Starea de fiu rătăcitor

Nici un cârd imens de ciori blocat
pe culoarea roșie a unui semafor

nu mai reține atenția. Pierdută în
punctele pe I
omenirea n-are timp să mai
urmărească
crimele, violurile, trădările, sărăcia
și toată hoția știrilor de la ora cinci
care repetă ca un papagal începător
grozăviile care lasă casele fără
emoție,
fără lacrimi, fără noi.

Precum baba Dochia ne înarmăm cu
ace și cojoace
să nu pătrundă nimic în sufletul
inundat
de deșertăciunea deșertăciunilor –
lumea.
Starea avansată de ebrietate a
siguranței de sine
face tenul frumos și tot ce-i dincolo
de tv
pare doar un fleac desenat de-o
duduie cu sâni imenși
singurii pe care toți îi văd chiar de
sunt orbi.

Monumente de nepăsare amendate de
timp, dar nu la timp,
vâslim pe valurile nepăsării, cădem
din joi în paști
în lumina faptelor bune de pus într-un
colț de icoană sau de basma.
Ne amintim rar spre mai deloc de
mâinile străbune care au săpat
prin istorii tunele ca să respire. Au
legănat prin
munții sticloși doruri și lacrimi de
mame.
Au umplut cerul cu foamea pruncilor
nebotezați
până au ajuns odată cu ei la ultimul
strop de răbdare și sfinții.

Legați bine la ochi să nu-l vedem pe
orfanul gol,
pentru a nu împărți plapuma care ține
de cald,
facem legi după legi să protejeze
neclintirea în care stăruim
ca statuia Libertății. Inventăm dopuri
pentru urechi
să nu auzim glasul celui ce strigă în
zadar pe cruce:
„Doamne, cum să ies din starea de
fiu rătăcitor?”

Singur și aproape uitat, Dumnezeu
caută soluții
în timp ce pământul își poartă durerea
ca un cangur
puiul în marsupiu...

MIHAELA AIONESEI

OCHEAN ÎNTORS LINDA

M-am hotărât să scriu povestea asta cu toate că Linda s-ar putea recunoaște ușor. Sigur s-ar vrea descrisă din punctul ei de vedere. În fapt e o poveste tristă!

Pe Linda am cunoscut-o la Iași. Trăia cu părinții împreună. O fată brunetă, plinuță, de statură potrivită, cu ochii negri, cu toate că tatăl ei avea ochi albaștri puternic conturați ca un artist de cinema. Mama ei era brunetă, tot micuță și plinuță, dar în plus avea o voce ca de bărbat. Uneori i se vedea destul de conturat o mică mustață. Linda moștenise calitățile mamei. De câteva ori, când am ajuns la familia ei în vizită, mi s-au făcut pe loc părjoale. Probabil era felul lor de a te face să te simți bine. Întotdeauna tatăl ei mă primea în balcon! Făcea plajă sau, cel puțin așa mi se părea că stau lucrurile. Devenise foarte gras după pensie! Dar ochii rămăsese la fel. Lucrurile s-au repetat și mai târziu după ce am aliat (emigrat) în Israel după 1989. Revoluția a schimbat totul. Deseori i-am vizitat, oferindu-le și niște bani sau câte o carte nouă de poezie. Linda se căsătorise între timp. Soțul ei se dovedise un mare escroc. După 3 ani, au divorțat. Cununia religioasă evreiască însă nu a fost anulată (ghet)! Motivul esențial a fost că Linda nu face copii. Pentru asta soțul Lindei a câștigat prin partajarea bunurilor și mașina pe care tocmai le-o cumpărase tatăl Lindei. Lucru ăsta l-a afectat profund pe tatăl Lindei. Infarctul urmat imediat după divorțul Lindei nu i-a fost fatal, dar a lăsat urme adânci ani de-a rândul. A mai trecut un timp și s-a căsătorit civil cu alt băiat evreu. Nici căsătoria asta nu a durat decât câteva zile! Nu știu motivul celui de-al doilea divorț. Probabil s-a aflat amănunte din prima căsătorie! Linda, profesoară de limba engleză, nu s-a lăsat impresionată de problemele sentimentale. După un timp, și-a găsit alt prieten. A născut un băiat care avea abilități deosebite. Bunicul se mândrea cu acest nepot care citea și socotea de la vârsta de 6 ani! Cum am intrat pe ușă, nepotul era prezentat cu toate talentele pe care le avea nepotul. Asta îmi amintea și de copilăria mea. Tata făcuse la fel și

cu mine. Cum intra cineva pe ușă trebuia să-i cânt la vioară *Balada* de Ciprian Porumbescu iar, mai apoi, melodia *Trandafirii tăi*, pe care el o cânta odată cu mine. Timpul a trecut, poate peste 20 de ani când - din nou - am întâlnit-o pe Linda la Eilat. Cum era „ola hadașa”, adică nou venită în țară, dar fără familie. Am încercat s-o ajut, la fel au făcut-o și alți prieteni din Israel. Dar ea era de o încăpățănare sinistră. Nu i se citea pe față nimic. Nu asculta nici de sfaturile familiei. Rupse legătura cu ei. Primisem niște vești că nu se descurcă cu avocatul evreu la care locuia. Un timp a fost bine. Se lăudase că locuiește ca o regină în casa lui, dar, în realitate, ajunsese să îngrijească de un fiu al său, autist, în scaun cu rotile. Mai mult, nu-i mai dădea nici bani de țigări. După cursul de ivrit, își găsisse ceva de lucru într-un supermarket mic al unei arăboaise. Măinile ei erau greu lovite de marfa cărată. Ajunsese slabă, piele și os. Mânca numai ouă, sau un ou pe zi. În buletinul ei scria „divorțată”, dar în realitate nu primise ghet (act de la Rabanut) de la primul soț. În concluzie, dacă stau să mă gândesc Linda încă era căsătorită cu primul soț, mai ales în Israel, unde nu contează decât acest act. Îi povestesc de primul ei soț că l-am văzut pe F.B. și în realitate la Natania. Venise căsătorit civil cu o prietenă româncă din orașul lui din nordul României. Avea și copii. Tipul, nici mai mult nici mai puțin, s-a apropiat de mine și mi-a cerut

Livia Novi Kessler, *Încotro?*

să-i caut o slujbă... la petrecerea comună la care am fost. Linda nu reacționează la această rugămintă a mea să-l caute pe tipul bigam pentru a desface căsătoria. Mai spera și Linda într-o căsătorie cu acel avocat de origine română. Dar, spre mirarea ei, descoperă că el, avocatul, mai avea niște case în Eilat, case închiriate unor rusoaice frumoase. Nu știu cum a ajuns în posesia unui clip când avocatul uda cu furtunul grădina unui apartament închiriat, iar în fundal o tipă tânără gesticula. Gelozia Lindei a intrat în funcție, deja se simțea trădată și singură. Colac peste pupăză, avocatul a făcut un infarct. Linda l-a îngrijit la spitalul din Petah Tikva... Devenise iar amfitrioana casei. Se credea stăpână deplină... Mai ales că locuiau împreună de peste 4 ani. Intre timp, o nouă veste i-a deschis drum spre libertate. Primul ei soț a decedat subit! F.B. a divulgat totul. Și el a făcut un infarct... cu toate că era mult mai tânăr decât avocatul. Linda pleacă să-și viziteze băiatul din România. Fiul ei devenise student la fizică. Geniu în calculatoare. A preferat să-l lase în România cu bunica, în loc să facă armata în Israel. Intre timp, bunicul murise. Și el s-a stins în urma unui infarct, brusc... căzut la podea.

Dar ghinioanele Lindei au continuat. Avocatul sau omul cu care a locuit aproape 4 ani la Eilat a murit și el subit în lipsa ei. Chemată urgent înapoi în Israel pentru înmormântare, e primită de soția legitimă a avocatului, care i-a închis ușa în nas după ce a stat la pământ! Eilatul pentru Linda a rămas doar o amintire. S-a întors acasă, la Iași, fără nicio lescăie. Aventurile Lindei au luat sfârșit. Sper că, cel puțin acum, va avea noroc să scape de pandemie. De peste un an nu am nicio veste de la ea.

BIANCA MARCOVICI (C)

STAREA PROZEI

FOSTUL COLEG DE ȘCOALĂ...

Toată iarna Victor îl *curtase* pe Vasile, sunându-l de la câte un telefon public, pentru ca după ce ieșea din cabină să-l înjure de mama focului, rebeșit de frig, cu mâinile sloi de gheață și cu sufletul stăpânit de o anumită nesiguranță. Totuși, licărirea de-o clipă a unei speranțe cât de mici îl făcea să adune în continuare toate fisele de unu și de trei lei care îi picau în mână și iar dădea fuga să-l sune pe Vasile.

Eleonora începuse să fie bănuitoare. Îl privea ciudat, ridică din sprâncene sau se încrunta, își arcuia în jos colțurile gurii, dezaprobând totul prin gesturile pe care le făcea, iar după misterioasele lui dispariții, nu mai vorbea toată seara. De câteva ori ajunseseră să se certe la cuțite, prilej cu care Victor aflase ce este în capul ei: „De cum se lasă seara, dispari fără de veste. Nu dai nicio explicație, nici când plecî, nici când te întorci. Încep să mă gândesc că te ții de prostii”. „Și cam de ce prostii mă crezi în stare?” sări el, arțăgos. „Că ai o amantă”, i-o trânti femeia pe nerăsuflăte. „Eu, amantă? Ți-ai găsit, că mă știi pe mine fustangiu. Fugi de-aici, cu prostiile tale cu tot!” se apăra, ofensat. „Lasă, lasă, nu mai face pe sfântul și neprihănitul, că știu eu cum sunteți toți după ce apare un copil și nevesteî nu-i mai arde toată ziua bună-zia de zbanghi-zbanghi.” „Draga mea, fii femeie serioasă și scoateți tâmpenia asta din cap, că pe lumea asta numai tu ești și vei fi singura doamnă Burlacu, soția lui Victor Burlacu, adică eu, cel puțin atât cât voi trăi. Apoi...” strecură el abil un strop de tandrețe, atât cât să-și dezarmeze consoarta pe moment și să-i închidă gura pentru o vreme. Efectul fusese cel scontat. Eleonora se înduioșase, plânse și i se dăruise ca niciodată, uitând că nu i se terminase încă perioada de lehzuzie. Îi scăpase complet faptul că soțul ei nici nu confirmase, dar nici nu respinsese cu tărie faptul că ar avea o amantă. Victor se bucurase în sinea sa, pentru că asta și dorea, să rămână lucrurile în coadă de pește și gândul Eleonorei să nu se mai ducă și în altă parte, ridicând ipoteze care s-o pună pe urmele lui. Se retrase aparent mulțumit, lăsând-o pe Eleonora să-și

alăpteze în tihnă fetița. Cu ochii în tavan, revăzu filmul serii și își spuse cu sarcasm: „Doamna Burlacu. Mai bine nu era nicio doamnă Burlacu, iar eu îmi vedeam numai și numai de carieră. Rămânean burlac, că numele pe care îl porți nu e dat tocmai la întâmplare. Spune el ceva despre tine și despre spița din care te tragi.” Nu-l prindea somnul. Ar fi trebuit să fie bine-dispus, dar nu era deloc așa. Bruma de satisfacție pe care o mimase în fața Eleonorei dispăruse ca prin farmec, lăsând locul unei anumite îngreșoșării. I se părea că sfârcurile umede ale sânilor Eleonorei încă se lovesc ritmic de pieptul lui și că el miroase în continuare a lapte de femeie, deși făcuse duș și se săpunise zdravăn. Adormi greu, gândindu-se că nu mai trebuia să-l sune pe Vasile, cel puțin pentru o vreme, ca lucrurile să se liniștească și să nu-și piardă familia. Erau vremuri în care conta să fii sau numai să pari om serios din acest punct de vedere.

Semnele unei desprimăvărări timpurii îi încolțiseră în minte vechiul gând și Victor merse ca teleghidat, căutând cabina telefonică de la care îl sunase pe Vasile prima dată. Știa că din acel punct trebuia reluat firul, doar că el nu avea timp, iar în plus i se părea și că ar fi urmărit, deși nu era. Un fel de sosie a Eleonorei începuse să-l însoțească peste tot, apărându-i halucinatoriu dinaintea ochilor când se aștepta mai puțin. Plăcut surprins că Vasile îi răspunse, uită de toate politeturile, trecu peste introducere, scuze, explicații și ca și cum n-ar fi trecut nici douăzeci și patru de ore de când nu se mai auziseră, nici una, nici două, îi propuse să se întâlnească în oraș: „Măi, mâine seară, la opt, la Gambrinus.” Încântat ca o cocotă care

abia așteaptă să fie invitată, Vasile acceptă, hlizindu-se pițigăiat. Închise fără să-și ia la revedere și plecă împleticindu-se de fericire. Entuziasmul îi dispăru subit, alungat de gândul care îl făcu să se cutremure în sine: „Bă, ce și-o fi închipuit prostu' ăsta? Că doar nu mă crede... Avea o voce cam ciudată, de parcă îl strângea cineva de ce are prin pantaloni. Ei lasă că îl aduc eu la realitate mâine seară, dintr-o singură uitătură, numai să vină -se îmbărbătă singur și începu să calce mai apăsat. La Gambrinus...M-am cam grăbit, că acolo o fi scump, dar acum ce să mai fac, n-oi sărăci pentru două beri”, își încheie el monologul.

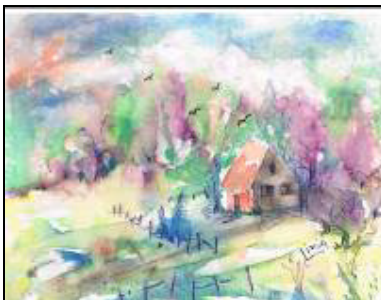
Cu greu, dar se furișase de acasă, spunând că merge la maică-sa care nu se simțea prea bine. Vasile se ținuse de cuvânt și venise la ora fixată, tot spilkuit cum îl văzuse și prima dată, de puneri la punct nu fusese nevoie, pentru că se lămurise repede că pe colegul său nu-l tâmpise decât singurătatea și nu avea porniri aiurite, întâlnirea avusese deci loc și se întinsese până la miezul nopții, când se închisese restaurantul, iar berile fuseseră mult mai multe decât își făcuse el socoteala. Mai mult băuseră decât vorbiseră. Totuși, era un început și lui nu-i păru deloc rău că plecase de-acolo cu buzunarele aproape goale. Se duse glonț la maică-sa și o convinse că era absolut necesar, spre binele tuturor, nu numai al lui personal, s-o sune pe Eleonora și să-i spună că el rămânea la ea peste noapte, pentru că inima îi făcea probleme și avea nevoie de ajutor. Mai slabă de minte când era vorba de șmecherii, Eleonora înghiți gălușca, exprimând îngrijorare și compasiune.

Întâlnirile cu Vasile deveniseră tot mai dese și tot la Gambrinus, că dacă acolo se aruncase de prima dată, nici că mai putea să coboare ștacheta fără să riște să-i piardă compania sau cel puțin așa credea el că ar putea să se întâlnească, ceea ce i-ar fi zădărnicit planul. Planul însă bătea pasul pe loc și doar notele de plată erau în continuă creștere, pentru că la Gambrinus se servea cea mai bună bere românească, iar din când în când se băga și bere din import, care era mult mai scumpă și la sticlă mai mică față de cea autohtonă. În plus, uneori, Victor era nevoit să comande și gustare. „Vere, arde instalația.→

DOINA CHERECHEȘ

Potol, s-o stingem”, spunea Vasile și îi făcea complice cu ochiul, iar el știa că trebuie să pluseze, scoțând toți banii pe care îi avea în portofel. Nu se aruncase niciodată la prea mult, dar tot începuse să se cunoască și nu știa ce artificii de calcul să mai facă și cum s-o mai ducă de nas pe Eleonora, pentru ca ea să nu se prindă că el, de la o lună la alta, ducea acasă bani tot mai puțini. Se simțea strâns rău cu ușa și începuse să mintă de înghețau apele, ba că a luat medicamente pentru maică-sa, care, chipurile, era din ce în ce mai rău, ba că a primit o amendă pentru că a traversat pe unde nu trebuia, ba că s-a făcut chetă la școală în vederea nu știu cărui eveniment și ar fi fost jenant să se sustragă, ba că a ajutat cu bani un elev care era deștept foc, dar lipsit de posibilități materiale și în prag de abandon școlar. Toate aceste motive fuseseră bine gândite, bine ticluite și ținuseră atât timp cât situația nu ajunsese să fie presantă de-a binelea. Venise însă și ziua aceea, când luat pe nepregătite o dăduse rău în bară: „Știi că-mi placi”, îl luă Eleonora de la intrare. „Dar ce s-a întâmplat, dragă?” întrebă el cu jumătate de gură, simțind că era pe cale s-o încurce. „S-a întâmplat că fetița e bolnavă, cu febră mare, rețeta de la doctor stă bine mersi pe masa din sufragerie, caseta în care ținem banii este gol-goluță, farmaciile sunt închise toate la ora asta, iar tu umbli creanga. De unde vii, craiule, la ora asta?” începu ea tare, dar nervii o lăsaseră repede și o dădu în plâns. „De la mama”, băigui el. „De la mă-ta, pe dracu’ să vă ia pe amândoi de mincinoși, că am sunat acolo și babornita nu știa cum să o dea cotită, ca să-și scoată odrasla basma curată, că ai fost, dar ai plecat și iar te-ai întors și tot așa s-a învățit în jurul cozii până când i-am închis telefonul, ca să nu îi mai aud aiurelile. Bătea câmpii ca și tine”, avu ea o nouă răbufnire, dar se vedea că puterile îi erau solicitate mai mult decât putea să ducă. Șiruri de lacrimi îi udară obrăjii, umerii i se zgâlțâiau de plâns și se prăvăli în fotoliu, disperată. Neplăcut, dar scena părea, totuși, încheiată, când de dincolo, se auzi plânsul fetiței bolnave și atunci Eleonora își aminti de ce o durea mai tare: „Auzi, mă, dar bani de ce nu mai sunt, că doar acum câteva zile ai luat salariu? Ce-ai făcut cu ei?” „I-am dat”, răspunse el, încolțit. „Cui sau

unde?” îl somă ea, din nou luptătoare. „De pomană”, trânti el ca nuca-n perete, nevenindu-i alt răspuns în minte. „De pomană? Să te cred? Vai de capul tău de mincinos”, îi spuse ea din pragul dormitorului verde-n față ce credea despre el și trântise ușa. Zile în șir ușa aceea nu se mai deschise și câteodată se întreba dacă Eleonora mai este în casă, dar auzea fetița plângând, iar pe ea șșâindu-i și înțegea astfel că încă ei doi mai locuiau sub același acoperiș.

Livia Kessler, Nostalgie

Apoi, lucrurile se mai îndulciseră, Eleonora se arătase la față împreună cu fetița care se însănoțise și era dulce foc, iar el se făcuse băiat de casă, zice-se. Ducea gunoiul, spăla vasele și făcea cumpărături. Umpluse și caseta cu bani, dar fără să sufle o vorbă despre împrumutul pe care îl făcuse la CAR-ul cadrelor didactice. Problemele se mai rezolvaseră, dar nu și intimitatea. Ea nu-i mai cerea nimic, lucru neobișnuit, pentru că până atunci ea fusese cu inițiativa. Știa cum să-l stârnească și să-l atragă în pat, cu priviri languroase, cu gesturi tandre și vorbe dulci, niciodată aceleași, de parcă era o mică vrăjitoare, căreia el, vrăjitul, i se supunea fără crâcnire.

Acum, situația era mai delicată, pentru că ea nu mai spunea nimic, iar el nu știa cum să procedeze. Se simțea încurcat, ofensat și umilit. Prin prisma obișnuinței, se oprise de câteva ori în pragul dormitorului, care acum era numai al ei și al micuței, deoarece el se retrăsese pe sofa din sufragerie, ca să le fie lor mai comod. Dădu să ciocăne în ușă, slab și scurt, ca să n-o trezească pe cea mică, dacă cumva dormea, dar i se păru că este penibil. „Și după asta ce-ar urma, să las cerere scrisă și să aștept aprobare din partea propriei neveste? Păi cum rămâne cu împlinirea reciprocă a nevoilor, pentru care am semnat și eu

și ea. Mai bine, nu”, conchise și se retrase în vârful picioarelor, ca ea să nu audă și să fie mândră că el îi dă târcoale. „Să fie sănătoasă. Dacă nu vrea, ea pierde. Bine că și eu”, își recunosc el și partea lui de pierdere, de înfrângere și de tristețe, dar nu făcu un caz din asta și noaptea trecu relativ ușor. Altădată, îi veni nu să bată deloc, ci să intre direct, nonșalant și sigur de el, prefăcându-se că n-a sesizat schimbarea regimului de viață, să-i ia fetița din brațe și să o pună în pătuț, iar pe ea s-o arunce direct în mijlocul patului, iar dacă i s-ar fi împotrivit, s-o siluească asemenea unui stăpân autoritar, în fața căruia n-ai de ales și trebuie să i te supui și să îi dai ascultare. Nu făcuse nici asta, respingând cu brutalitate gândul: „Dar ce sunt eu, animal sau om? Oi avea eu alte hibe, dar nu și pe asta. Aștept ziua în care va veni ea singură. Ce e făcut din carne și din sânge e inevitabil supus acestui supliciu. Nu scapă nimeni, iar ea nu este amantă, femeie plătită, ci soție cu acte și deci n-are încotro”, își spuse el, filosofând pe sofa îngustă și incomodă. Urmaseră nopți lungi și grele pentru Victor, dar el nu se plânse. „Totul face parte din viață. Din bestia asta de viață”, se consolă singur. La alternativele obișnuite, altă femeie, altă relație sau măcar o aventură de-o noapte, care să-i mai scoată din cap rumațiile chinătoare pe această temă de peste zi sau visurile fantomatice și doar parțial eliberatoare din timpul nopții, așa cum nu mai pășise din adolescență, nici nu se gândise, darămite să le mai ia și-n calcul. Excluz! El își voia familia pe care și-a întemeiat-o, așa bună, rea sau cum o mai fi fost, era opera lui, o concepuse, o clădise și tot el trebuia s-o ducă mai departe, ținând aproape de casă și de tot ce se întâmpla între pereții acesteia. Două lucruri își dorise Victor cu adevărat în această viață, în primul rând să-și aibă familia sa și o avea, chiar dacă acum situația era puțin mai delicată, dar era convins că problema se va rezolva cu bine, pentru că el va sta acolo la datorie, iar în al doilea rând să se realizeze mai bine profesional, adică să scape de navetă și să se mute în Capitală, iar, cu timpul, să ajungă profesor de istorie, fie făcând Institutul Pedagogic la fără frecvență, fie pe altă cale. Cum s-o putea, pentru că era sigur că există și altă cale, →

dar n-o știa el. Când se gândea la asta, gândul i se ducea la Vasile precum o săgeată la țintă.

Socoti câte săptămâni trecuseră de când nu îl mai sunase. „Cam multe, când vrei să te ții de-o treabă”, constată el și își propuse că ar fi timpul să acționeze. „Diseară, îl sun pentru mâine”, își spuse hotărât și își scoase din ascunzătoare banii puși deoparte din împrumutul făcut la CAR. Erau intacti și neatînși, cu toate semnele pe care le pusese el la locul lor, motiv pentru care se simți puțin vinovat în timp ce-i număra: „Banii familiei”, murmură el, răvășit. „Dar aduși de mine”, se îndreptăți în clipa următoare, eliberându-se de orice apăsare și dorind mai mult decât oricând să se întâlnească cu Vasile. Pe moment, uitase de orice interes și mai presus de toate funcționaseră doar bucuria și plăcerea de a se întâlni cu el, ca să mai schimbe decorul și să discute despre orice, uitându-și-le pe-ale sale.

Peisajul zilei de dinaintea proiectatei întâlniri cu Vasile fusese cel mai deprimant din toate cele pe care le trăise de când se însurase. Eleonora ieșise din bârlogul ei și făcuse o mutră atât de acră când dădu cu ochii de el, încât el stătu să-și înghită limba cu care apucase să-i spună bună dimineața. Nu primi niciun răspuns și vraja se rupse pe loc, apărându-i așa cum era acum și nu cum o știa el sau cum îi apăruse în vis în ultimul timp. Era dintr-o dată o altă Eleonoră, cu care el nu știa să fi avut de-a face: nepieptănată și neîngrijită, încercănată și obosită, înfășurată într-un halat lung și gros. Halatul și-l legase cu nod în față, ceea ce făcea să i se vadă burta care nu i se retrăsese de tot după ce născuse. Se îngrășase destul de mult, pentru că mînca toată ziua, ca să aibă lapte, zicea ea. Se lățise în umeri, brațele i se îngroșaseră, talia începuse să i se șteargă, iar, fără sutien, sânii i se lăsaseră puțin și îi atârnavu voluminoși și grei, ceea ce făcea ca laptele să i se scurgă și să-i păteze îmbrăcămintea. Când se schimba de pijamale și de halatul de casă, își puneă un capot care mirosea veșnic a bebe. Și tot a bebe începuse să-i miroase și pielea, un miros nu chiar neplăcut, dar nici afrodisiac. „Încă n-ai plecat?”, îl întreabă cu buzele strânse și cu mâinile adânc băgate în buzunarele halatului. „Nu, dar plec imediat”, răspunse el

precipitat și îi veni s-o ia la fugă, mâncând pământul, după care să nu se mai întoarcă niciodată.

Întâlnirea cu Vasile nu avusese mai nimic special. Băuseră, mâncaseră, discutaseră atât cât se putea cu unul ca Vasile, totuși de data asta cu o contribuție mai mare din partea acestuia, pentru că el fusese tăcut și abătut mai toată seara. „Dar ce ai, vere, că de obicei ești mai limbut?”, observă Vasile și vrând-nevrând mai deschise și el gura ca să vorbească și nu numai ca să bea și să mănânce. Tot ce spusese, lui Victor îi intrase pe o ureche și îi ieșise pe cealaltă, pentru că nu i se păruse nimic interesant sau, mai precis, nimic din ceea ce-l interesa pe el. Era totuși un progres faptul că Vasile își mai dăduse drumul la gură. Era un om tăcut sau poate că așa devenise, iar pe măsură ce se înmulțeau paharele, în loc să se dezinhibe, devenea și mai tăcut și mai căzut în el, aproape taciturn. Exagera destul de mult cu băutura, dar nu pe seama lui, pentru că la pungă ducea mâna mult mai rar decât la pahar. Victor nu-și amintea ca Vasile să fi plătit vreodată consumația. Totuși, parcă odată a fost vorba să plătească Vasile, dar s-a repezit el, că doar al lui era interesul. De data asta, întâlnirea fusese mai scurtă și, ca atare, și nota de plată mai subțire. Vasile se ridică lemn de la masă. Nu avea gura chiar sigilată, ca de obicei, dar nici mare lucru nu scotea din gușă. Banalități în cea mai mare parte, în timp ce mergea drept, ca pe sârmă, și nu făcea niciun pas mai alături, deși era beat turtă. Cu mersul lui sigur și cu ținuta impecabilă, nimeni nu i-ar fi bănuțit lui Vasile această meteahnă a băuturii fără măsură, dar Victor îi luase seama. „Ei, lasă, cumetre, că ți-o coc și eu. M-ai ușurat tu de bani, dar scot și eu secretele din tine, chiar dacă voi rămâne fără niciun gologan în buzunar și dator vândut la CAR”, își spuse Victor, hotărât să își scoată părleala. Făcu pe amărătul și pe abătutul chiar și la despărțire, afișând o supărare și mai mare decât cea pe care o avea în suflet, obligându-l astfel pe Vasile să spună și el ceva. Șiretlicul ținuse. „Probleme, zici, frate?” „De-a dreptul, necazuri”, exageră el și nu i se adresă în niciun fel. Și așa îl deranjau apelativele lui Vasile -căci de când erau ei doi frați,

Livia Kessler, A fost odată...

veri sau orice alte rubedenii? - ca să se mai indisună și singur, căutând să-l măgulească pe Buză de Iepure și, totodată, prostul clasei. „Hai, gata, vere, liniștește-te acum, că ne mai vedem noi doi și vorbim ca între bărbați!”, încercă Vasile să îl consoleze și îl bătu împăciuitoar pe umăr. „Când anume?” întreabă Victor, schimbând brusc raportul de comunicare, pentru că acum celălalt îi propunea lui o întâlnire. „Mâine sau poimâine”, venise Vasile cu ideea. „Atunci, să fie și mâine și poimâine”, stabili el pe loc și bătu palma mai bărbătește ca oricând.

Noaptea, Victor nu dăduse geană-n geană. Se răsucise pe sofa în îngustă și incomodă până când simțise că îi intraseră oasele unul în celălalt. Apoi, simțindu-se ca și ciomăgit din cap până-n picioare, renunță să se mai foiască și rămăsese întins pe spate, cu mâinile sub cap și cu ochii pironiți în tavan. Pe planul dur al canapelei înguste, aceasta era singura poziție care îi oferea o brumă de lejeritate. Dacă trupul și-l simțea puțin mai relaxat, capul îi era doldora de gânduri. Luase totul la rumegat, începând cu ziua în care alergase ca un dement după tren, punându-și viața în pericol, continuând cu serile când se furișea ca un hoț și îl suna pe Vasile de la câte un telefon public, apoi serile și nopțile când lipsise de-acasă, pentru a se întâlni cu el și își găsea un alibi în maică-sa și mai ales cheltuielile care începuse să-l usture la pungă. Nu fusese în viața lui nevoit să dea din colț în colț, pentru că era un om cumpătat și își drămuia atent banii. Gândindu-se la acest ultim aspect, simți cum i se ridică tensiunea și îl cuprinde o mare ciudă. Înghiți în sec de mai multe ori și își încleștă pumnii a amenințare: „Ei lasă că mi-o plătești tu cât de curând. Mâine sau poimâine încheiem socotelile, numai să vii! Și ai să vii, părli-tule, pentru că îți arde instalația, →

ca să citez din tine”, vorbi Victor în gând, dar ca și cum ar fi fost în fața lui Vasile și nu s-ar fi ferit să-l privească cu dușmănie. Gânduri și iar gânduri, nesfârșite ruminății și iar o luase de la capăt, repetând aproape același lucru: „El, pârlit? Nu, pârlitul sunt eu, pentru că eu am ajuns în sapă de lemn și dator vândut. Auzi, împrumut de la CAR și asta numai din cauza ta, dobitocule! Păi dacă ar știți nevastă-mea, m-ar scoate pe ușă cu șuturi în fund.” Gândul la Eleonora îl făcu să se războiască mai încet cu el însuși, de parcă putea să se audă de dincolo de ușă. I se păru că o aude pe Eleonora trecând pe hol și acela fusese singurul moment în care nu se mai gândise la nimic. Gândurile i se opriră ca la comandă, dar nu numai gândurile, ci și inima i se oprise și, de asemenea, respirația. Când se lămuri că nu fusese ea, își mai veni în fire și gândurile își reluară firul întrerupt, dar mergând oarecum în altă direcție: „Mi-am pus și nevasta în cap, deci le-am rezolvat pe toate.” Fire organizată, pe Eleonora și-o scoase deocamdată din minte, pentru că situația ei mai putea să aștepte, în fond nu-i despărțea decât un perete. Și tăcerea, multă tăcere... „Da, tăcerea asta apăsătoare”, își spuse el și o mare suferință îi străbătu coșul pieptului. „Ei, și pentru asta îmi plătești, Buză de Iepure. Negreșit îmi vei plăti”, se luă el din nou în gând la trântă cu Vasile și se zvârcoli dureros în așternutul mototolit. Trecuse cam mult timp de când nu mai avusese parte de un moment de intimitate...

Își îndesă în buzunarul de interior al pardesiului sticla mică de whisky Johnny Walker.

O procurase greu, dar ce mai conta. Scopul scuză mijloacele... Numărase rapid de tot banii, iar chelnerul îi înșfăcase și mai repede: „Șefu’, cinci sutare și vezi să nu ajung la pârnaie din cauza ta. Ți-am spus că îl avem doar pentru protocolul de la marele recepții, cu șefi de stat, ambasadori și alte înălțimi de-astea”, îl atenționează chelnerul de la Intercontinental, privind în toate părțile și abia mișcându-și buzele.

„Stați liniștit, domnule, că nu sunt născut astăzi. O beau cu un prieten, la miez de noapte, când e întuneric beznă și nu mai e nici țipenie de om pe stradă”, îl liniștise el și făcu o plecăciune cum n-ar fi făcut nici în fața Papei.

În cealaltă parte a pardesiului, la același nivel cu sticla, își băgă șalul de mătase făcută sul, ca să nu atragă atenția. Apoi, își puse bascul pe cap și o luă din loc. În fața restaurantului Gambinus, își mai pipăi încă o dată piepții pardesiului, ca să se asigure că sunt cât de cât simetrici, după care intră ca la el acasă. Vasile era deja prezent și îl întâmpină cu un zâmbet șters. „Tot supărat, vere?”, îl întreabă acesta, vorbind rar, după ce goliră în tăcere un rând de beri. „Mda,” răspunse el monosilabic. „Dar ce necazuri mari ai, vere, de nu-ți mai vii în fire?” se interesă Vasile. „Multe”, răspunse el și lăsă berea să curgă gărlă. Doar bere, vorbe, nu, și nici mâncare, iar când aproape să se închidă restaurantul, veni și el cu așa-zisele necazuri ale sale: viață grea, navetă obositoare, tocmai la Ciocănești, unde se ajunge cu trenul și cu o cursă muncitorească sau cu vreo căruță, dacă rabla de autobuz nu mai merge, bani puțini, copil mic, nevastă mofturoasă, mamă bolnavă și câte și mai câte, dar despre visul lui de-a se vedea profesor de istorie în buricul târgului, nu suflase nicio vorbă! Vasile ascultase, scârpînându-se în ceafă și privindu-l dintr-o parte. Apoi, ca și cum greutatele celuilalt ar fi fost ale lui, se puse zdravăn pe băut. Mai suflă vreo două beri, iar la colțul străzii, într-un întuneric să-l tai cu cuțitul -așa cum îi promisese el chelnerului - urmă și sticla de whisky. El doar gustase băutura, după care i-o întinsese celuilalt, îndemnându-l continuu din priviri: „Hai, toarnă, toarnă, toarnă, vedea-te-aș mort de ajuns ce ești, dar numai după ce îmi vinzi și mie secretul.” La sfârșit, îi luă sticla și o vâri cu grijă în același buzunar al pardesiului. „Măine-seară mai ai una de felul ăsta - banditul, îi veni să-l gratuleze, dar se abținu și doar îi făcu cu ochiul și, totodată, vânt în noapte.

În ziua următoare, la ora fixată, Vasile era deja prezent. Avea un tic nervos pe care nu i-l observase până atunci. Buza de sus îi zvâcnea continuu, făcându-i și mai evident defectul cu care rămăsese de la malformația buzei de iepure corectată chirurgical. Ochii îi mai păstrau încă o strălucire bahică, dar în rest părea destul de stăpân pe el. Ca de obicei, nu se prea întrecea cu vorba. Diplomatul mare cât o jumătate de geamantan și-l pusese pe un scaun

tras cât mai aproape. Și, cu toate astea, tot îi mai arunca câte o privire cercetătoare. Stătea posac, aparent dus pe gânduri și totuși la pândă. Nu se întrecu nici cu vorba, dar nici cu berea, de parcă, subit, aceasta nu-i mai satisfăcea poftele. Își apucă între dinți buza de sus, străduindu-se să-i stăpânească zvâcnirea, dar nervozitatea îi deveni generală, lucru și mai neplăcut, așa că îi dădu drumul. El își reluă pologhiia din seara precedentă, enumerându-și necazurile, dar nu și scopul pe care îl urmărea cu îndârjire. Vasile părea să-l asculte, dar mai degrabă îl despuia cu privirea, umblându-i prin toate buzunarele. În momentul pe care el îl crezu de maximă încordare pentru celălalt, își desfăcu pardesiul atât cât să se întrezărească cele două sticlute de whisky. Pe una o pusese în buzunarul din croială pardesiului, iar pe cealaltă într-un buzunar însăilat peste noapte, că tot nu reușise să dea geană-n geană. Îl văzu pe Vasile înghițind în sec și îi văzu și ochii care îi luciră nefiresc. Se făcu a nu observa acest lucru și își încheie la loc pardesiul, ca și cum l-ar fi luat brusc cu frig. Jocul de-a șoarecele și pisica se întinse până spre miezul nopții, când chelnerii se apucară să strângă fețele de masă și să aranjeze scaunele. Abia atunci, Vasile, răpus de dorință și cu ochii căzuți în locul de unde putea să-i apară salvarea, adică un alt fel de fata morgana, dădu pe țevă ceea ce știa, iar el aștepta demult să afle: „Vere, faci Ștefan Gheorghiu și obții tot ce vrei tu. Devii tot ce-ți dorește inima”, spuse acesta printre balele care începură să-i curgă din gură ca la un câine turbat. „Așa, prietene! Acum ale tale sunt astea două”, îl asigură el din același schimb de priviri neîntrerupte ale serii, după care îl bătuse camaradește pe umăr, că doar îi dădea mâna. În sfârșit, Vasile capitulase, iar el câștigase, aflând secretul pe care îl intuise încă de-atunci de când ei doi s-au întâlnit în gară... „Căci așa funcționează șansa, între două trenuri”, își aminti Vasile și pași răzând în noapte, dintr-o dată eliberat de greutatea celor două sticlute de whisky, pe care le purtase toată seara precum un șerif pistoalele din dotare.

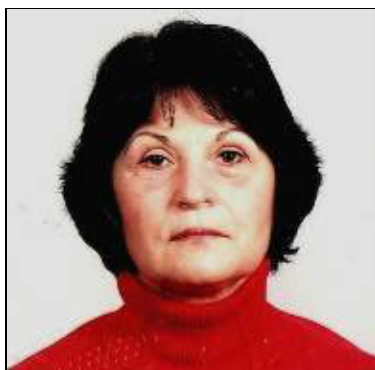
(fragment din romanul în lucru *Planul secret al Mariei*)

Alexandria, 15 nov. 2019

Oaspeți de departe

N-am mai avut liniște de când i-am spus lui Claudiu că va veni tatăl meu la New York. Erau aproape doi ani de când plecaserăm din România, dar impresiile vii despre zilele petrecute la Grid nu-și pierduseră din culoare. Claudiu își aducea aminte cum ne duceam pe jos la Slatina, un loc cu apă sărată la vreo doi kilometri de sat pe drumul Perșanilor. Ne dădeam cu nămol, arătând ca niște draci împielitați, luptând apoi din greu să-l îndepărtăm cu sărătura din puținele bălți ale locului. Nu era nimic amenajat. Ani la rând se tot vorbea că Slatina o să ridice Gridul din starea de înapoiere în care se află, că se vor amenaja băi terapeutice, folosindu-se resursele naturale ale locului. Dar Gridul a rămas pe mai departe „*locul unde nu se întâmplă nimic*”, deși așezarea l-ar recomanda din plin edililor și investitorilor. Să sperăm că va veni și clipa lui norocoasă și că va apare un Prinț Charles și pentru el. Până atunci vom îndura absența unei șosele, a unui cabinet medical, a unui mijloc de transport public zilnic spre localitățile din apropiere, absența unor magazine curate, bine aprovizionate, care să-i bucure pe oameni. Nimic din toate acestea. Gridul pare abandonat unei inerte mizerii care îți apare și mai neagră când ploaia cufundă întregul sat într-un glod mai întunecat decât bivoli, care îl frământă seara când ciurda se-ntoarce de la pășune.

I-am povestit lui Claudiu despre modul original tradițional de informare a sătenilor pe care eu, un copil de nouă ani l-am mai apucat. Dimineața după slobozirea cornutelor la ciurdă venea la deal un toboșar care după tam-tam-ul necesar care-ar fi concurat cu Ringo Star își striga textul, adică jurnalul de actualități al satului, cum ar fi vreun miting al sătenilor, sau data la care se aducea mașina de treierat în sat, sau când urma să umble receptorul să strângă impozitele la stat, sau despre ultima zi a predării cotelor de produse care se duceau pe vremea aceea la ruși ca nedreaptă despăgubire de război, dar pe care

țăranul român a trebuit s-o îndure și alte vești triste. Știrile erau strict locale și cum Gridul nu avea stație de televiziune, de fapt n-avea nici România întreagă pe atunci, toboșarul era difuzorul gridanilor.

Lui Claudiu nu-i venea să creadă și nu contenea să mă pună să repet atât i se părea de originală metoda. Ca să-l amuz puțin i-am spus că odată toboșarul a popularizat știrea că a doua zi venea țiganul cu ursul dresat să facă masajul care să aline durerile lombare ale sătenilor. Băiatului nu i-a venit să creadă așa ceva. I-am explicat că așa cum aici în America oamenii au tot felul de *pets* – animale de companie, tot așa țiganul care venea în Grid avea un urs pet pe care nu-l ținea pe mâncare degeaba, asta ar fi fost un lux prea mare pentru România anilor '50, ci îl dresase ca să fie și el productiv. Mai ales că se lansase moda stahanovismului ca să imităm pe sovietici în toate. Țiganul îl mâna pe urs, i-am spus lui Claudiu, să fie stahanovist în felul lui. A trebuit să-i descriu de-a fir-n păr scena de fitness de pe vremea copilăriei mele. În ziua planificată dimineața țărani își scoteau țoalele afară, le întindeau pe pământ în fața porții și așteptau să le vină rândul la „doctorul satului”. Când îți venea rândul te întindeai pe burtă, țiganul aducea puiul de urs să-și facă meseria. N-a frânt oasele nimănui. Puiul de urs se dovedea un chiropractor expert. Țiganul își primea recompensa și tot omul se declara mulțumit că ursul i-a pus oasele la loc. Noi copiii eram numai ochi și urechi. Alergam de la o casă la alta ca să vedem spectacolul multiplicat. Cu adevărat era ziua noastră de „dezmaț”. Săream în sus și chiuiam de bucurie, insistând pe lângă țigan să mai rămână în sat pentru amuzamentul

nostru, ceea ce bineînțeles că nu se întâmpla. Nu erau vremuri de petrecere.

Tot atât de mirat a fost băiatul nostru când i-am descris casa bătrânească a bunicilor dinspre tată. I-a fost imposibil să-și imagineze cum erau numai două încăperi: tinda cu cuptorul și camera din față. Niciuna din aceste încăperi nu aveau pardoseală în înțelesul de azi, ci doar pământ peste care nu fusesse aplicată nici un fel de podea de scândură sau linoleum. Deși fusese inventat încă în 1860 de Frederick Walton în Anglia, fiind exportat în jurul lui 1869 în Europa și America, linoleumul nu pătrunsese decât după 1900 probabil în România. Tot ce știu este că aveau linoleum bănci din Brașov construite înainte de război. Bunicii dinspre tată erau mult în urmă în acest sens, în ciuda faptului că bunicul Gheorghe fusese în America șapte ani după 1910, dar la întoarcere își investise banii în construirea unei șuri de toată frumusețea. Vatra din tindă, un lădoi și două paturi din camera „*dintre*”, adică de dinainte rezolva problema cazării musafirilor. Lădoiul era extensibil, cu străjeac umplut cu paie. Paturile erau mai confortabile, fiind prevăzute cu saltele. Mândria bunicii erau pernele numeroase pe care le avea, fiind umplute cu puf de găină. „*Lepedeie*”, citește cearșafuri de in țesute în casă erau câtă-i lumea prin casa bunicilor, de asemenea țoale de lână care mai de care cu modele multicolore, alese în războiul de țesut pe care bunica grijulie îl ținea în pod pentru nepoate.

- *Du-te, du-te mamă Bucură, o auzeam pe mama spunându-i câteodată, da, ce crezi matală că lumea o să stea pe loc și nepoatele or fese ca pe vremea duminale?*

Previziunea mamei mele s-a adevărat. Mama a țesut nu de nevoie, ci din dorința de a-și acoperi paturile în casa nouă cu pături țesute, așa ca să urmeze tradiția pe care o respecta tot mai abtirit pe măsură ce se apropia de tinerețea a treia, cum botezasem noi în glumă și din politețe bătrânețea.

Așadar Bucura și Gheorghe Urdea îmbătrâniseră în casa lor ultramodestă fără să fi fost deranjați de lipsa ei de confort. Mama îi . →

SILVIA URDEA

cam critica pentru delăsarea lor comparativ cu alți oameni din sat cu locuințe mult mai răsărite. N-aș putea să mi-l amintesc altfel pe bunicuțul decât șezând seara ostentiv pe pragul casei și el hodorogit, având chef de poveste mai ales dacă mă duceam la cârciuma din vale și îi cumpăram un mic fif de rachiu. Nu se-ntâmpla în fiecare zi din lipsă de bani, dar și din cauza bunicii constant pusă pe arțag și ocară. Eu luând parte întotdeauna bunicului cel blând ca mielul Domnului, economiseam bănuți primiți cadou de la cei mari numai ca să-i fac umila bucurie după truda de fiecare zi de era arșiță, de era ploaie. Indiferent de povara anilor și a muncii ochii albaștri învâluți de blândețe ai bunicului parcă zâmbeau mereu, invitându-te să te așezi lângă el pentru că este timp pentru toate. Bunica în schimb n-avea timp pentru nimic, doar pentru discuțiile cu prietenele ei, pe care le lua la rând ziua toată de la un capăt al satului la altul. M-așezam lângă bunicul, care în timp ce-și distila oboseala, sorbind măsurat din rachiu îmi povestea întotdeauna despre timpul lui în America, pe care îl considera cel mai fericit pentru că văzuse atâtea lucruri noi, câștigase mult mai bine decât acasă, mâncase câte scoverzi dorise și se simțise la largul lui. Într-un cuvânt: trăise atât de bine, cum, zicea el, nici cu „gândul nu gândise”, adică nu-și imaginase că se poate trăi în atâta îndestulare.

Odată când beam lapte de drigană proaspăt muls bunicul mi-a povestit că fiind mic copil, stând pe același prag, având pentru cină mămăligă cu lapte numa odată vede un șarpe ieșind de sub prag, repezindu-se la farfuria lui cu lapte. Șmecherul de șarpe sugea laptele, dar nu atingea mămăliga. Atunci bunicul-copil a lovit șarpele în cap cu lingura de lemn zicându-i: „*mai mână și mișă nu numa apte*”. Atât de tare m-a amuzat că bunicul i-a cerut șarpelui să fie mai puțin obraznic că am împărtășit întâmplarea multora. Unii au replicat că povestea bunicului era pură născocire. Bunica auzindu-l povestind îl admonestă: „*Da mai tacă-ți gura aia ca o moară stricată! Nu mai spune copchilei atâtea prostii!*” Bunica nu se afla niciodată pe aceeași pagină cu noi, intervenind

brutal în lumea atât de tandră pe care bunicul o crea din dragoste pentru mine în fața ochilor mei. Mi-au rămas până astăzi în suflet expresii de-ale bunicului. Despre un om bun zicea că acela e „*vărătic*”, pe mesteacăn îl chema „*pomul cărunț*”. Când eu și fratele meu ne duceam să-l ajutăm să întoarcă fânul în toilul verii, bunicul nu ne refuza plăcerea de a călători cocoțați pe fânul care era legat cu prăjina și cu frânghii ca să nu se risipească pe drum. Bunicul ne implora să ne ținem bine de prăjină că „*Doamne Ferește să nu-mi faceți pocinogul*”, zicea el, adică să nu cădem din car.

S-ar zice că bunicul era un optimist, înclinat să vadă aspectele comice ale vieții sau cele care te întăreau, te încurajau. Nu știu de câte ori nu l-a provocat pe cumnatul lui, nenea Drăghici să ne relateze despre cazarea rușilor la noi în bătaură. Parcă îl am în fața ochilor pe nenea Drăghici întotdeauna cu mahorca în colțul gurii, întotdeauna înhăinurat cu un jerseu gros de lână maro de la oile lui, toarsă în casă de milostiva mătușă Victoria, sora bunicului. Nenea Drăghici făcuse frontul până la Stalingrad și cum necum învățase rusește. Ne cânta și nouă mereu că așa cum vedea el lucrurile desfășurându-se vine timpul când cu toții vom învăța rusește. Cuvinte profetice care se vor adevăra în cei douăzeci de ani de ocupație sovietică. Microfoanele instalate în fiecare casă aveau o emisiune specială de care ne aducem aminte scrâșnind printre dinți: „*să învățăm limba rusă cântând*”.

Au năvălit o ceată la bunicul în curte. Nenea Drăghici chemat, ca în caz de forță majoră, a încercat să-i tempereze pe ciolovecii beți criță care încă mai cereau de băut. Bunica Bucura s-a repezit să le facă o mămăligă cât roata carului pe care le-a servit-o cu lapte de drigană. Neavând un număr corespunzător de farfurii pentru câți oaspeți nepoțiți erau l-a întrebat pe nenea Drăghici ce să facă. La rândul lui nenea a adresat problema mai marelui lor care nici una nici două s-a repezit la ligheanul de spălat pe picioare, indicându-l ca foarte potrivit. Gazdele înmărmurite de spaimă executau orice li se spunea. Ori de câte ori ne spunea povestea râdeam cu toții cum au mâncat acele cătane

lapte de drigană din ligheanul proscris. Era un frig de început de aprilie. Bunicii ajutați de nenea Drăghici au tăiat un miel, au pregătit mâncare toată noaptea în timp ce ciolovecii sforăiau pe fânul din șură. Nu s-au dat la nici un abuz numai și numai pentru că nenea Drăghici le vorbea limba, ceea ce pe ei i-a încântat foarte tare. Bunicii se închinau la icoana Precistei să treacă valul și să scape cu viață, știind cât de multe neazuri se întâmplaseră în alte sate. Într-o țară ca a noastră gelozită de vecini bicisnici bietul om e mereu „*sub vreme*”.

Tata a sosit la New York la începutul lui mai 1992. O luase și el pe urmele bunicului, dar nu ca să muncească. Trecea pentru a treia oară oceanul. Fire curioasă, foarte sociabil se bucura mult să călătorească. Mama îl certa că își face plăcerea pe spesele fratelui meu, care îi plătise biletul de avion. De unde să aibă tata bani pentru un drum atât de costisitor. Deși eu nu puteam contribui încă la această cheltuială eram foarte fericită că fratele meu se învoise să-i facă tatălui meu această plăcere uriașă. În ultimul an al vieții lui (a trăit până la 94 de ani) nu mai avea energie pentru drumuri lungi, dar nu ne-a refuzat nici chiar atunci să îl ducem cu mașina până la Bran sau la Făgăraș. Avea șaptezeci și nouă de ani când a aterizat a doua oară pe aeroportul *Kennedy* la New York. Era încă vioi, receptiv, atent la conversații în care de obicei intra ca să spună o poantă. Ce minunat sentiment e să contemplezi un părinte în vârstă, bine conservat fizic, cu spiritul alert care se opune superb ramolimentului vârstei. E ca și cum o victorie contra timpului a fost reputată. Mă bucuram de fiecare moment să-l am în preajmă, dar o voce lăuntrică îmi șoptea că *se scurtează pe zi ce trece funia de la par*, cum însuși tata obișnuia să spună când îl complimentam pentru excelența sa condiție fizică. Asta însemna că atunci când toată funia de pe par se va fi desfășurat timpul acela despre care evităm să vorbim va fi sosit. Să ne bucurăm pentru acum, să nu ne întristăm pentru ce va fi. Vom avea destul timp s-o facem atunci. Ne-am dus în Long Island, la fratele meu să-i dăm binețe și să-l luăm peste săptămână la noi, având în vedere →

că nici Nick, nici eu încă nu aveam un job zilnic, în schimb aveam un apartament sumar mobilat, unde să-l primim pe tata.

Când l-am văzut în rama ușii nu ne credeam ochilor. Ne despărțisem de doi ani la Otopeni când tata a trecut de bariera care desparte pe pasageri de însoțitori. Plângeam ca după mort. Până atunci ne-am ținut emoțiile în frâu, dar atunci am fost copleșiți cu toții. Până la New York și după aceea multă vreme m-au urmărit ochii albaștri ai tatălui meu plini de lacrimile deznădejdiei. În zadar încercam să-l liniștim că ne vom întoarce, în sufletul lui simțea că despărțirea poate fi ultima. Niciodată nu știi ce se poate întâmpla, mai ales când ai intrat pe ultima sută de metri a vieții. Am retrăit cu o intensitate mai mare aceleași emoții la înmormântarea tatălui meu cincisprezece ani mai târziu. Au trecut treisprezece ani de atunci, dar nu mă pot gândi în liniște la tot ce a însemnat pentru mine pierderea rădăcinilor ființei mele, a părinților mei. Îi știam plantați acasă ca să ne aștepte pe noi să venim să-i vedem de pe unde ne risipise soarta. Dar îi știam acolo, borne nemșcate, repere sigure că totul este în bună rânduială. Moartea lor a fost sinonimă pentru mine cu un cutremur al ființei, cu pierderea pentru moment a însuși sensului vieții. Dacă cei care ne-au dat viață nu mai sunt a dispărut ceva fundamental care ne ținea ancorați în lume, mai ales în lumea de acasă. Când l-am văzut pe tata în rama ușii la apartamentul italienei am retrăit într-o fracțiune de secundă sfâșierea de la Otopeni și apoi bucuria nemărginită a revederii.

„Vezi tata, ți-am spus eu că în secolul vitezei nu există distanțe pentru sufletele care se caută.”

Plângeam din nou cu recunoștință pentru efortul părintelui care s-a pornit la drum lung ca să vadă ce fac pribegii din America. Nu eram nici pe departe înfloritori, dar l-am asigurat pe tata oarecum neliniștit de situația noastră că ne aflăm pe drumul cel bun și că dacă ne mai dă răgaz vreo câțiva ani ne vom rostui de bunăseamă.

„Știe Dumnezeu Drăguțul”, ne răspunse tata cu îndoială în glas, la care Claudiu interveni ferm:

„Moșu cotoroșu, să știi că părinții mei sunt așa de harnici și

vom avea tot ce ne dorim în curând ca în povestea pe care mi-ai citit-o la Grid despre Făt-Frumos și zmeul cel rău.”

„Da care ți-am citit-o mă băiete, că multe au mai fost, Doamne.”

Dar Claudiu sări de la una la alta, potopindu-l pe moșu cu întrebări despre ciurdă, dacă mai are săbiile improvizate din niște crengi cu care se duelaseră pe Dealul Ștearășului, dacă bunica mai are cloșcă cu pufuleți de aur, dacă „tătăișă” mai e în curte. „Tătăișă” însemnează mătușe în graiul de la Grid, dar Claudiu botezase astfel niște rotile rămase de la bunicul meu, încurcându-ne de ele ori de câte ori treceam prin șură la grădină. În legătură cu „pufeleții de aur” aveam o amintire tristă: Claudiu luase un pușor abia ieșit din găoace ca să-l strângă în mână de mult ce-i plăcea. Și l-a strâns până l-a sufocat. A fost prima lui întâlnire cu moartea. Nu-i venea să creadă că delicata creatură nu-și mai deschide ochii, în ciuda mângâierilor și descântecelor lui copilărești. Nu, pușorul trecuse dincolo de unde nimeni în afară de Christos nu s-a întors. Am depănat întreaga noastră odisee din prima zi, acel august 17, 1990 până la momentul de față. Se vedea că părintelui meu îi păre rău pentru chinurile noastre, exclamând din când în când: „Greu la deal cu boii mici. Era mai bine să fi rămas acasă”. Neîncrederea lui era cauzată de vârsta noastră oarecum avansată pentru America; ne despărțeau doar zece ani de pensie, după sistemul nostru de acasă. Tata vroia să spună că nu eram suficient de echipați pentru America, dar noi i-am demonstrat că nu ne pierdusem nici energia, nici optimismul.

-Tata, degeaba ne tot căinezi că numai să vrea omul și găsește de lucru aici și dacă strânge puțin cureaua, specialitate în care noi cei din România excelăm, poate să facă minuni; doar nu vrei să spui că am trăit pe roze acolo”, am intervenit eu.

Tata, care trecuse prin atâtea încercări, oftă și începu să ne spună cu glas domol că totul e în regulă dacă nu e război, că nimic nu este mai detestabil decât haosul, suferința, mizeria umană pe care războiul o scoate la suprafață.

- Dacă nu era războiul nici noi nu eram pe aici, tata”, adăugai eu,

ne săturasem să fim ținuiți ca într-o cușcă, controlați de secu cu de-amănuntul, fără dreptul de-a ieși peste hotare când vrei și ai bani. Asta a fost visul meu de când eram un nod de copilă, să văd locuri frumoase, luminoase, civilizate, ceea ce în România lui Ceaușescu nu era nici măcar de sperat. Acum suntem și ne simțim liberi. Putem merge unde ne taie capul, numai bani să facem.

- Ia, zise tata, numai parole să faceți. Da, vorba-i că nu le puteți face dacă amândoi nu lucrați.”

- Ei, și matală! Doar de trei luni nu lucrăm, dar Nick a lucrat câte ceva când s-a ivit. Nu te grăbi așa că și Dumnezeu a creat lumea în șase zile. Ne trebuie puțin timp să ne dăm mirim o leacă. Și-apoi odată intrați în job nu te teme că nu ne vom opri curând. O să avem timp să tot lucrăm până la pensii și după aceea.

- Io m-am sfătuit cu maică-ta să vin, poate, poate vă conving să ne întoarcem împreună. Vă grămădiți toți aici la New York și-apoi la Grid cin'să rămâie?

- E adevărat, tata, că la Grid nu prea mai rămân decât cei care ca matală sau mama au îmbătrânit și nu mai au altă dorință decât să stea pe lângă casa lor, pe lângă bisericuța lor, cu puținele rude încă în viață. Când mă gândesc ce chiot, ce viață, ce veselie mai era când eram eu copil și mă aducea mama să ajut la treierat. Deși atât de mult din recoltă era luat cu japca de stat pentru a se trimite rușilor, totuși prin simplul fapt că erau mulți oameni la clacă se încingeau discuțiile pigmentate cu glume pipărate, de parcă oamenii ar fi vrut să uite de necaz. Și chiar așa era, mai uitau de necaz. Așa au trecut românii prin atâtea dureri, păstrându-și simțul umorului și dragostea de vorba românească.

- Ce-i drept că vorba dulce, se zice, mult aduce. Multă alinare când ți-i inima grea, limpezirea minții când ești îndoit, sprijin când nu știi încotro s-o iei. Dacă spui cuiva necazul numa ce simți că te-ai ușurat.

- Pentru asta plătești pe aici, tata. Este un serviciu specializat numit de Counseling la care te duci și te confesezi, le spui ce te doare și primești în schimb sfaturi, un plan de acțiune ca să ieși din impas.

- Da du-te nu mai spune povești, zise tata căruia nu-i venea să creadă că plătești ca să-ți ușurezi sufletul.→

PAUL VERLAINE

(30. 03. 1844 - 8. 01. 1896)

S-au împlinit de curând 125 de ani de la moartea marelui poet, când avea numai 51 de ani. Iată o încercare a mea de a tâlmăci una din poeziile lui Verlaine.

Colloque Sentimental

Dans le vieux parc solitaire et glacé
Deux formes ont tout à l'heure passé.

Leurs yeux sont morts et leurs lèvres
sont molles,
Et l'on entend à peine leurs paroles.

Dans le vieux parc solitaire et glacé,
Deux spectres ont évoqué leur passé.

-Te souvient-il de notre extase
ancienne?

-Pourquoi voulez-vous donc qui'il m'en
souvienn?

-Ton cœur bat-il toujours à mon seul
nom?

Toujours vois-tu mon âme en rêve? –
Non.

-Ah, les beaux jours de bonheur
indicible

Où nous joignons nos bouches! –C'est
possible.

-Qu'il était bleu le ciel et grande
l'espoir!

-L'espoir a fui, vaincu, vers le ciel noir.

Tels ils marchaient dans les avoines
folles

Et la nuit seule entendait leurs paroles.

Colocviu Sentimental

În parcul bătrân, înghețat, solitar,
Două fantome din ceață apar.

Ochii li-s morți, buzele moi
Vorba li-i șoaptă, pomii sunt goi.

În parcul bătrân, înghețat și tăcut,
Două spectre se privesc în trecut.

-Extazul nostru, ți-amintești? de-
altădat'?

-De ce mi-aș aminti neapărat?

-Mai bate-ți inima când numele-mi
auzi?

Mai simți în vise suflu-mi? –Nu. Refuz.

-Unde sunt zilele de bucurii nespuse
Când buzele ni se uneau? –Sunt duse.

-Ce-albastru era cerul, speranța cât de
mare!

-Ea a fugit, învinsă, spre cerul fără
soare.

Așa pășeau cei doi pe drum nebun în
noapte,
Doar bezna ascultând pierdutele lor
șoapte.

VERONICA PAVEL LERNER

→OASPEȚI DE DEPARTE

- Totul e pe bani aici, tata; n-
am învățat noi de la americani că
timpul costă bani? Ești plătit dacă
îți folosești timpul tău să ajuți pe
cineva cu sfatul, cu efortul fizic, cu
informații. La început mi se părea
cumva deplasat să fiu plătită pentru
orice mic serviciu, dar după
oarecare vreme m-am obișnuit mai
ales când lucram la D-na
Suciu, unde clientelele dădeau bacșiș.
M-am tot codit să-l iau până când
m-a certat doamna, impunându-mi
să mă port ca celelalte angajate.

Ne-am așezat la cină după ce
tata și-a spus rugăciunea în gând,
știind că noi cam săream peste ea și
am continuat să-l întreb de mama, de
sora mea, de fiecare dintre rudele
noastre. I-am mărturisit cât de mult
duc dorul meselor de familie, la care
se alăturau de obicei rude venite de
la Ploiești sau chiar de la București,
de sărbători. N-am vrut să-l întristez,
spunându-i că singurătatea devine
mai apăsătoare îndeosebi în
preajma sărbătorilor. Atunci simți
acut că te-ai răzlețit de trib, că ești
oaia rătăcită. Tata a mai adus vorba
despre întoarcerea noastră. I-am
spus că unul dintre motivele forte
pentru rămânerea noastră era suma

mare pe care o cheltuiesem pe biletele
de călătorie dus-întors, precum și pe
micile cadouri pe care le adusesem.
Trebuia să punem la loc banii aceia,
preț de aproape o „Dacie” altfel ar
fi însemnat să ne întoarcem din
America mai săraci decât plecasem.

- Ne-ar râde și curcile, tata, am
încheiat eu.

I-am povestit apoi cum o cunoș-
tință de-a noastră vânduse cu două-
zeci de mii de dolari un apartament
de patru camere în București ca să-și
plătească datoria pe credit card
făcută în America. Adică a prăpădit
în America ceea ce strânsese cu chin
în sărăcia din România.

- No, aia, da afacere, zise tata,
neputându-și stăpâni râsul. Da cum
focu o putut face așa o prostie?,
întrebă tata cu totul nedumerit.

- Uite c-a putut, tata că dacă n-
ai cap vai de picioare. N-a muncit,
alegea joburile, strâmba din nas la
toate ofertele prezentate de prietenii
lui, că avea destui, în schimb a
cheltuit pe credit card, o adevărată
pacoste dacă nu știi să te oprești la
timp. A crezut că în America tot ce
zboară se mănâncă. Pentru unii ca
noi care venim cu buzunarele goale
numai munca poate fi salvatoare,
munca de zi cu zi, fără mofturi, fără
fasoane. Rabdă Ghenadie și mergi

înainte asta trebuie să ne fie lozinca.

Dar revenind la întoarcerea
noastră, acum avem un plan, am
tras de-un fir și vrem să mergem pe
el. Mihaela nu ne dă vești bune în
priveința schimbărilor din România.
E aceeași Mărie cu altă pălărie și s-
au apucat să mintă cât încap, după
ce la revoluție și în alegeri „au
prostit poporul cu televizorul”.
Bună este această găselniță.
Românii s-au lăsat prostiți prea
repede, iar caiafele neocomuniste
unse cu toate unsoarele mârșaviei au
exploatat credulitatea neamului
nostru. Nimic nu ne atrage să venim
acum înapoi. Mai lăsăm să se
clarifice situația și pînă una alta mai
punem ceva bănuți la o parte ca să
scăpăm de sărăcie. Dar nu te necăji
tata că ne gândim să ne întoarcem
la matcă.

- No apăi faceți cum credeți voi,
dragii mei, că noi nu ne putem pune
stăpâni pe ce vreți voi. Noi vă aștep-
tăm și nu e zi lăsată de la Dumnezeu
să nu vă pomenim pe toți, zise tata
cu un tremur în glas contagios, care
mă făcu să alerg la baie ca să-mi
spăl fața de lacrimile nestăvilite.

I-am așternut tatii să se culce la
noi. Așteptam dimineața ca să înnod
firul poveștii de care nu mă săturam
niciodată.

Starea prozei

APERITIVELE TINERETII

S-a crucit moașa Ordeanu, scuiându-se în sân, că așa ceva n-a mai văzut, nici auzit în șaizeci de ani de moșit, ca un nou-născut să râdă, nu să plângă.

De fapt, eu nu râdeam, aveam o față senină, curată, doi ochi deschiși, albaștri, clari, și un chițcăit delicat, în loc să plâng cu zbierete, dând din mâini și din picioare, cum erau obișnuite specialiste medicale rurale, cu capul în aburii de vinars dublu rafinat („Cum să rezisti, așteptând atâtea ore, o naștere grea)... Dar așa a rămas, că am am răs...

-Chemați pe popa Sabău, degrabă, că nu-i lucru curat, nu-i normal!

Apoi m-a luat de tălpile piciorușelor cu o mână, ținându-mă cu capul în jos, și mi-a lipit trei palme zbârcite, reci, peste bucuțele trandafirii încordate și abia atunci am țipat, probabil intrigat, zic și eu, din prima clipă, de agresivitatea umană. M-a trântit pe o perinuță umplută cu puf de găscă, învelitoare de damasc, brodată cu monograma familiei, ce vreți, fala mamei, și m-a frecat cu un ștergar țărănesc din cânepă îmbibat în apă fierbinte, stropit cu oțet de mere cu miere, stors bine după care mi-a mai tras două palme bătătorite, medicinale chipurile, denumirea de specialitate rurală, după care am răcnit feciorește de s-a auzit la câteva case de noi.

-Bine că a scăpat după trei zile de chin și de trudă, bunațu și drăguța noastră, doamna Ileana!

Mama terminase Școala de arte domestice de la Belinț, la internat, ca orfană de război - știa să facă persane de mână, lucra frivolate, broda superb și își cosea la o mașină mecanică nemțească rochiile după modele din revistele de Cinema, iar în sat coafa fetele de măritat și le făcea rochii de mireasă pe potrivă.

A doua zi a venit cu pogace la lehză, nana Ană, Americanca, care, ca toate nevestele întoarse din Statele Unite, avea un dinte lat de aur, plecat spre afara gurii, peste acesta căzând lăbărțată buza de sus, iar de îmbrăcat purta un palton cu poale joase, din piei de vulpe roșcată cumpărat la „Șicago-siti” în 1909... i-a șoptit cu mirare mamei, strâmbându-și

fălciile fleșcăite, cu ochii împăinjeniți de alcool - porția zilnică era „o glajă cu ghinars tare”, pusă la îndemână la capul patului.

-Vai, nepoată dragă, ce copil urât ai făcut!

Am vorbit târziu, pe la doi ani și jumătate, când am început să merg și în picioare, ceea ce a îndemnat-o pe mătușa Tavica Herlea să facă o comparație familială

-Ăsta-i ca Lucică Blaga, care a chinuit-o pe Victoria și pe Olimpia până a început să meargă la trei ani, când a și vorbit pentru întâiași dată, auzi dumneata, ciudățenie, în versuri

„Frunză verde de cenușă,

Tiglăzău cu foc în gușă.”

Primele mele excursii de cunoaștere a lumii erau pe traseul de pe treptele casei, ocolind pivnița cu gărligiul aplecat spre o intrare subterană, neprietenoasă, împrăștiind răcoare cu miros înțepător de alcool și de moare acră, apoi o luam pe lângă bucătăria de vară până la gardul curții cu animale de ale cărui lațuri nejeluite mă prindeam cu mânuțele goale și urmăream fascinat spectacolul natural dat de pasul apăsător și înfioiatul țanțos al curcanului alb, admiram săriturile extravagante ale iezilor, peste cotețul găinilor și al porcilor, până pe acoperișul șurii, fără să spargă țiglele de Jimbolia cu elefantul în basoreliev, saltul de la înălțime în curte, peste găinile hășăite, în timp ce găștele, nepăsătoare la năstrușniciile acestea, călcău pleoștind fragile căzute din dudul înalt, sub labele lor late, urmate de cârdul bobocilor dolofani... Eram uimit de faptul că în aceleași situații, ființele se comportă diferit, unele chiar opus...

La patru ani, m-au dat la grădiniță, să mă „socializez”, vorba unchiului Iulius, care absolvise facultatea de filozofie-teologie la Atena, trimis acolo ca orfan de

război, merituos elev al liceului baronilor Balos, de la Orăștie.

În sat, umbla vorba „dă-l la tovarășea Rusu, că-l disciplinează ea, zmirna!”. N-am frecventat mai mult de o lună, că exasperat de „mănila la control!.. Vasile, treci la lighian și spală-te pe mâni, măgarule!”... „tovarășă, seara curăț piulițele și țevile filetate de tata la atelier și-mi intră pilitura cu rugineala în chiele!”... M-am adresat direct tovarășei educatoare, fără să-mi cer permisiunea adresării... ce m-am gândit, să folosesc vorbirea țărănească, nu cea domnească - distincție pe care o învățasem de curând, și am zis cu glas tare:

-Tovarășea, trebuie să le spuneți să se spele și pe cur, că pute a căcat în jurul meu tot timpul!

-Ieși afară, stai că te aerisesc eu! Și până să apuce joarda de alun cu care ne disciplina mereu, am zbughit-o pe ușă, trecând în fugă strada, că stăteam vizavi de școală.

Au venit tovarășele cu reclamații furtunoase, cu evidentă poziție partinică, lămuritoare, chipurile, că nici când mă jucam cu figurile de lemn, cu piramidele, conurile, sferile, cuburile de lamn colorate, nu făceam ca ceilalți copii grajduri, trenuri, turnuri de fabric și uzine, ci palate, castele... carevasăzică, gândire de bogătaș, de proprietar individualist, ca moși-so, chiaburul, că trebuie să fiu educat „muncitor-rește”, că-i bine și pentru tovarășu maistru printre muncitori la servicii să se aprecieze că are un fiu cu purtare normală pentru zilele democratice de astăzi”.

Am refuzat orice îndemn de a continua școlarizarea, chipul de socializare, vorba vine, și am suportat cu stoicism, pe deasupra, loviturile de centură ale tatei, care a considerat că așa se făcea cunoscută atitudinea lui justă proletară, față de pornirile burgheze încă din fașă, scuzându-se în ședința de partid că încă de la începutul vieții „copilul ăsta s-a purtat anormal”, dar o să-l urmărească strâns de acum.

Se adunaseră cam multe... înainte de grădiniță, mergeam cu fratele meu la școală - nu aveam cu cine să mă lase. Într-o dimineață, era prima zi după vacanța de iarnă, portretul regelui nu mai era prins pe peretele din fața catedrei, acolo →

DORIN N. URITESCU

erau afișate un șir lung de portrete cu inși necunoscuți de către elevi, despre care învățătorul le-a spus că sunt noii conducători ai țării devenite revoluționar republică și a început repede să-i învețe imnul „Zdrobite cătușe”, din care n-am înțeles cum vine aia „În frunte-i mereu muncitorul”, întrucât am văzut cum coborau din vagoanele muncitorești în halate murdare, pătate, cu fețele murdare, cănite și mâinile negre.

Atunci am înțeles că ce se spune despre ce se vede nu este totuna cu ce se vede. De ce fac oamenii mari treaba asta?

Apoi a intrat în clasă tovarășul Eugen, „să trăiți tovarășe secretar de partid”, și a întrebat pe elevi, luându-i la rând, ce părere au despre schimbarea evidentă, iar unii școlii de acasă spuneau că „e foarte bine, tovarășul”!, ... fratele meu a spus că sânt ... chipuri frumoase...

„Mă, țacă, tu ce crezi” (ironic, am simțit asta), „Ce să cred ? Cred că mai mulți vor cheltui mai mult decât unul singur”... „mă, hoherule, ăla singur exploata milioane de cetățeni muncitori și cinstiți, iar conducătorii republicii vor apăra mulțimea țării de exploatarea omului de către om și de imperialismul american,... așa să știi... mă, tu să nu mai vii cu frati-to, că gândește *injust și anormal* - influența lu moși-to, liberalul! Eu nu am înțeles ce este aceea exploatarea omului de către om și nici ce ne făcea imperialismul american cu atâția consăteni (Ion americanu, nana Mărie americana etc.).

Îmi plăcuse la școală. Învătasem literele și citeam salabisind cu ușurință, dar și la aritmetică începusem să socotesc câte ceva, imitând cu degetul pe bancă ceea ce scria cu pumblul pe tăblița de ardezie fratele meu. Acum ce mă fac eu, am rămas iar fără „socializare”! Am început să citesc enorm, în podul casei, unde improvizasem o masa și un scaun cu spătar înalt.

În vacanța mare, după toate astea, s-a petrecut un eveniment cultural-artistic „de importanță națională”, cum zicea tovarășul Agâsculesei, poreclit „tovarășul partid” sau „tovarășul partid comunal”. Mai erau și altele de „importanță națională”, că cu ele am copilărit, ca strânsul spicelor de grâu făcute snopuri și trimise la raion de către „organizația cravatelor roșii”,

că tineretul utecist planta pomi fructiferi pe dealurile râpoase, iar școlarii mici și cei de la grădiniță culegeau petale de măcieș, care nu plecau mai departe, că făceau din ele „dulceață de trandafir” tovarășele de la „Uniunea femeilor democrate”, care erau de un patriotism lăbărțat, ieșindu-le și vorbe („noi, femeile democrate/ vom lupta și dezbrăcate/ vom lupta în curul gol/ pentru pace și popor”)... venise „cercul poporului” care pe afișe se prezenta ca fiind de la Pitești, dar inși pe picioroange și cu măști caraghioase se plimbau prin sat strigând „deseară mare spectacol de la București, dă trupa circului muncitoresc abia întoarsă din turneul de la Paris” și adăugau și alte trimiteri exotice, de stătea prostită lumea, cu gura căscată, că mai mult de jumătate nu părăsiseră satul niciodată, adevărat că cealaltă jumătate plecase în America să strângă bani (paradox ardelenesc).

La spectacol s-a intrat cu ceva bănuți, care avea, care nu, cu câteva ouă, o mână de fasole boabe, o grămadă de cartofi sau de morcovi și altele.

Eu, fără să știe ai mei, am intrat cu șase castraveți murați, înveliți într-o pagină din revista *Munca de partid*, la care erau abonați obligatoriu toți muncitorii uzinelor mecanice din orașul vecin.

Am rămas cam uimit la „vai ce lucruri bune ne-ai adus tu, copile”, rostirea casieritei, ne-nțelegând de ce castraveții mei trecuți, muiați rău de tot (din septembrie anul trecut, când au fost murați, până în iulie, la livrare), erau mai prețuiți decât cele cinci ouă ale vecinei Lisabeta, date pentru ea și pentru fiică-sa.

În capul meu de mintos precoce - ce vreți?, „anormal” - s-a răscolit ideea căutării cauzei situației create (că-mi lua des mințile întrebarea ce determină fenomenele de pe cer și de pe pământ, cum ar veni cele naturale, dar și cele care cuprindeau pe oameni, carevasăzică cele sociale, economice și politice). Deodată m-am gândit, era vizibil, la modul de prezentare.

Lisabeta a scos din „*jepurile chieptarului jerpeliu*” (pe domnește, buzunarele pieptarului uzat) ouăle așa cum le-a găsit pe sub cloambe de lemne aduse din pădure, în paie de pe lângă grajdul vacii etc. unde le lăsau găinile, încât pe coaja caldă se lipeau murdăriile terenului. Eu am

prezentat castraveții expirați într-o învelitoare de hârtie velină... Nu era un argument suficient ... și atunci, mi-au căzut ochii pe cuvântul „partid - asta era! Tovarășa însărcinată cu intrarea la spectacol nu putea să ignore „munca de partid”, că informatorii ar fi raportat Securității de rău neglijența, iar șefii lor ar fi interpretat-o și mai de rău. Înțelegeam ceva-ceva din ceea ce făceau și gândeau oamenii mari, dar clar și pe larg nu știam ceea ce este partidul, ceea ce sunt comuniștii sau bolșevicii, sovieticii-ruși, cine este Stalin... înțelegeam însă că sunt de partea cealaltă, nu-s cu noi („Stalin! Stalin! Stalin!...Stalin și poporul rus libertate ne-au adus!”).

Spectacolul era programat să se producă pe o scenă mare, „bina rurală”, improvizată în curtea școlii, ca să intre tot satul, că se știa de la conferințe și adunări populare, cum cu voie sau fără voie participa toată populația localității.

A început spectacolul. După o serie de năstrușnicii cu aruncatul cuțitelor, cu scoaterea flăcărilor pe gură și altele, a venit „vă prezentăm pe maiestru” un tip în frac albastru, vestă vișinie și papioin roșu, purtând un hoțilindru negru, tras bine peste chica imensă, ținând o eșarfă împetriștată într-o mână și o baghetă în cealaltă... face niște rotocoale cu mâinile rostind cuvinte întortocheate abacadabra, hocus-pocus preparandus... și cheamă câțiva copii ca voluntari, să urce pe scenă, printre care hop! și eu, bucuros de participare. „Priviți-mă în ochi!” și, după alte câteva fluturări de mâini și rotocoale cu bagheta, hipnotizează voluntarii pe rând adresându-li-se:

-Vasăzică taică-to e doctor de găini!

-Da, domnule!

-Așa-i că maică-ta e primăriță la vaci și le citește legile pășunatului?

-Așa-i, domnule!

-Tatăl tău are un avion pe care îl ține în șură și dimineața pleacă la sercici cu el?

-Pleacă la sercici cu el, domnule!

Spectatorii erau în delir, râdeau în hohote dezlănțuite. Eu mă amuzam odată cu ei, dar „maestrul”, observând că asupra mea nu a avut efect puterea lui hipnotică, m-a chemat în fața lui. A făcut câteva gesturi de balerină beată, cerându-mi să-l privesc atent în ochi. Eu mă→

amuzam de ochii lui holbați, de sub sprâncenele excesiv de stufoase și răsfirate pe frunte. Mânios pe eșecul profesional, a strigat spectatorilor

-Dați-l jos de pe scenă, pe asta, că nu-i *normal!*

Ajutoarele au executat întocmai ordinul și eu m-am trezit aruncat pur și simplu între copiii care se amuzau și mi se adresau în toate felurile. Lumea râdea cumplit de mine, și eu, la fel, de ei. Când am ajuns acasă, întârziind voit, tata aflase deja.

-Bine, mă, dacă știi că ești anormal, de ce te-ai suit pe scenă? Ca să te bagi unde nu-ți fierbe oala, ca să ne faci pe noi de râsul lumii?

Și dai cu centura, „anormal” de lungă, groasă și lată, din spate de vițel, până m-a făcut vână, iar eu am căzut pe podeaua de brad nejeluită, înfingându-mi unghiile în moliciunea ei, cu mare neputință și durere. În momentul acela, mi-a apărut gestul cu mâna întinsă deasupra focului a legionarului roman. Și tăria de caracter a luptătorului Mucius Scevola m-a făcut să-mi întorc capul spre tata, râzând. Tata s-a aruncat spre mine să mă zdrobească cu pumnii ridicați, dar a sărit mama, oprindu-l:

-Tu nu știi ce-i cu el? Lasă-l în pace! O să-l ținem în curte ca pe nărozii satului ... și gata!

Am înțeles că folosind în rostirea ei mama cuvântul „ca” este dovadă nu a nebuniei mele propriuzise, despre care auzisem că este o boală fără leac, cum o aveau nenorociții trimiși la spitalul de la Zam. Și dacă nu era nici molipsitoare, atunci de ce să mă închidă în curte? „Pentru că ești pericol social”, zise frate-meu, pionier cu cravată mare roșie, șef de grupă în clasa a II-a. Nu știam ce vrea să zică, dar mă gândeam că o să caut mai târziu.

Într-un an de consemnare, mi-am petrecut timpul citind în podul casei unde îmi improvisasem un loc special, cu măsuță și scaun boieresc, aruncat de senatorul Remus Herlea la gunoiul din grădină. Am luat cărți din bibliotecile celor trimiși la închisoare, împrăștiate de ai casei pe unde nu se aștepta nimeni să le găsească sau ascunse în fânul din podul șurii ori în gropi săpate sub eschila animalelor. Când găsea câte o carte, Securitatea o ardea ostentativ în curtea celui vinovat de păstrarea ei.

Milițienii prezenți aplicau câteva bastoane pe spinările celor considerați

Livia Kessler, pe podium

vinovați „că vă ia mama dracului dacă tânjiți după dictatura nazistă și nu înțelegeți democrația, adicăteala puterea poporului, tâmpiților”, „răpoși ai burgheziei rurale ce sânteți” („Ana Pauker, Gheorghiu Dej/ Bagă spaimă în burgheji”!).

Era o vară fierbinte cum nu mai fusese de mult timp. Fiind consemnat cu nepărsirea domiciliului, mă răcoream intrând în butoiul cu apă potolită, de lângă fântână, pus la închegatul doagelor, când tot satul se bălăcea în doile morilor și ale chivelor sau în duldoacele de pe Râul Coastei. Sătenii nu știau, decât puțini bătrâni, că se scaldau într-un canal artificial făcut cu 350 de ani în urmă, de strămoșii noștri, pentru a pune puterea apei curgătoare la învârtitul roților cu petale de scândură și printr-un sistem inteligent transmiterea mișcării la roțile de piatră care măcinau prin frecare tot felul de semințe. Alte dispozitive prelucrau lâna producând pânză și postav de tot felul. Joagărele produceau scânduri, fostăne (scânduri mai groase) și rigle, lațuri pentru construcții, la toate satele dimprejur.

Într-o zi, m-a văzut vecina lu Pânzaru, una din bețivele satului, cum mă bălăceam în butoiul pentru păstrat vinul și, pentru că n-o salutam, fiindu-i ciudă, m-a spus tatei („că cine o să mai bea busuioaca din el, dacă-l spurc eu?”). A urmat bătaia bine cunoscută cu centura la fundul gol, până am leșinat („mie-mi place să beau un vin curat, din butoiul curățat

de mine!”). Apoi a vărsat apa din butoi, dintr-o dată pe mine, de era să mă și înece.

Dacă stau bine să mă gândesc, tata nu era singurul care proceda astfel. Toți bărbații din localitate își băteau copiii în mod bestial. De ce? Era o explicație... veneau de la uzina mecanică din orașul vecin unde erau puși să lucreze „intensiv” sub amenințarea activiștilor de partid cu sabotarea industrializării țării. Deupă 8 ore de muncă epuizantă, alte 4 ore de muncă suplimentară, pentru realizarea normei sau depășirea ei în întrecerea tovărășească la început, apoi socialistă și duminica 6 ore de muncă patriotică, veneau cătrâniți acasă și-și revărsau nervii în modul acesta barbar. Veneau înghesuși în trenul „muncitoresc” și la cinci-zece minute după coborârea în halta localității se azeau primele țipete și vaiete din gura copiilor ale căror case erau mai aproape de stație și pe urmă răcnetele se adăugau din aproape în aproape până în capetele satului, Pe Deal și După Grădini. Așa se închea o simfonie a durerii infantile greu de imaginat astăzi.

Orice putea fi un pretext pentru schingiuirea bietelor ființe („mă, dezordonaților, acolo e locul greblei? și capra de tăiat lemne de ce n-ați băgat-o sub șopron?”... „biserica voastră de puturoși”). Și, uite așa, copiii trăiau și ei psihoza gene-rală a transformărilor revoluționare, la început „populare”, apoi „comuniste”.

Într-o dimineață, uitându-mă prin scândurile gardului, în curtea doamnei Elza, soția senatorului Remus Herlea, fugit cine știe pe unde, de urmărirea Securității, am văzut cum fata care o ajuta în gospodărie, Greta, pune la uscat, pe sfoară, printre multe articole cărora nu le știam rostul acoperirii corpului femeilor, și niște chiloți din mătăasă, brodați, de diferite culori, subțiri de se vedea prin ei. Mi-am adus aminte de budigăile cu prelungire până la genunchi, cuprinși cu elastic deasupra rotulelor și de gaura largă de la despărțirea picioarelor, din comoditate să nu mai dea jos ditamai izmenele, să se ușureze direct - urâtă imagine expusă la catedra de la grădiniță... și atunci am făcut prima distincție... „carevasăzică asta este diferența între o doamnă și o tovarășă”!

(Fragment de roman, în curs de apariție)

Gabriel Nan s-a născut în comuna Cărbunești, județul Prahova, la data de 29.06.1966. Din anul 1994, locuiește în Madrid, Spania, unde s-a stabilit împreună cu familia. Timp de 6 ani (2011-2017) a participat la cenaclurile și atelierile de poezie și scriere creativă ale lui Jesus Urceloy, în Madrid, un poet care și-a pus amprenta asupra stilului său literar, alături de Ion Minulescu, Mircea Eliade, Feodor Dostoievski, Albert Camus, Lucian Blaga și Federico Garcia Lorca. Și-a semnat debutul literar publicând poezie în paginile revistei *Argeș* (2008), a participat cu poeme în antologii literare în limba română (*Insomnii Mătăsoase*, volumul II, 2012, și volumul III, 2013, ambele apărute la Editura Pastel din Brașov), dar și în limba spaniolă, în patru antologii, *24 Poetas Tímidos* (2017), *El grito de la mujer* (2017), *Encuentro Internacional de Poesia UBEDA* (2016) și *54 Poetas que corrieron la maratón de Chicago* (2019). A publicat și în revista *Neuma* (2018). În noiembrie 2014, a publicat primul volum de versuri direct în limba spaniolă, *El Tejedor (Țesătorul)*, la editura AMARGORD din Madrid, iar în anul 2020, primul volum de versuri în limba română, *O altă Romă*, Editura EIKON din București, cu două prezentări pe coperta 4 semnate de Liviu Mățăoanu, scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor din România, și Aurel Sibiceanu, scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor din România. Este membru al Asociației Scriitorilor și Artiștilor Români din Spania (ASARS), Madrid, din anul 2015 și al Cenaclului de la Madrid coordonat de scriitorul Gelu Vlașin. În anul 2015, a primit diploma Semana Complutense de Las letras, iar în anul 2019 a fost laureat al premiului de poezie “Ángel López Martínez”, în cadrul Festivalului Fiesta de las Letras din orașul Tomelloso, Spania.

Tăcere

Am creat lumea noastră
cu păduri de eucalipt și mătase.
Nu lipsesc grădinile, nici lumina
nici vântul
nici lămpile ce plutesc pe râuri
suspendate.
Păsările sunt gata de zbor
mierea să-și primească savoarea
albastrul pregătit să cuprindă
orizontul
dragostea
gata să pompeze sângele peste Roma.

Lipsește doar sărutul tău
ca totul să prindă viață.

Șarpele

Eu am puterea morții!
Iubesc destinul acesta pe care cerul
mi-l dă.

Sunt șarpele de la temelia băncii.

Victimele mele cred în prietenie
îmi plătesc impozitele
îmi pregătesc masa
și se pregătesc de sărbătoare.

Am toată puterea morții
visez îndelung ștrangularea.
Savurez pulsul accelerat înaintea
mușcăturii
(victima întotdeauna se-agață de-un
orizont palid).
Mă-ncolăcesc peste ultimele ei
amintiri
ascult frângerea celor mai puternice
convingeri
îmi injectez veninul
și beau cel din urmă tremur al
mușchilor. Ascult.

Alunec peste liniștea celui ce-a crezut
în sine însuși.

Un minut

Am distrus toate documentele care
arătau că te-am iubit
tot vinul dintre cuvinte.
Într-un minut de libertate am blocat
toate ferestrele spre mare.
Minut cu permis de liberă trecere.
O scorbură în scoarța nopții.

Ne-a rămas automatul din hol și
oboseala.
Pe pânza de păianjen dintre cactuși
locuiește un cimitir de povești.

Felinarele nopții au aprins în noi
cuvinte de piatră.
Într-un minut am ars tratatele de pace
dintre două popoare.
Umbrele de fum și-au adus copiii-
napoi.
Ne-au mai rămas fântânile cu apă și-o
groapă comună
un felinar spart printre acte vamale.

Peste pânza atârnată de stele
universul și-a uitat zăvorul.
Acum am înțeles de ce plângeai
dimineața
cu privirea spre mare.

Plecare

Lansez pe mare o corabie
neînmatriculată.
Tai un colț din cerul satului drept
pânză pe catarg.

Aleg dintre răsărituri
pe cel ce nu provoacă lupte-n
adâncuri
smulg valorilor ochii mamei
potrivesc direcția spre furtuna primei
iubiri.

Cei ce dau culoare mării andaluze
mă somează de pe navele de război.
Tac sub lozinci lumânările
conștiinței.
Se-ntorc liberi
toți care-au tulburat apele pe fața
perlelor.

Timpul își depune icrele-n catargele
din adâncuri
joacă tabinet cu rugăciunile exilaților.
Ascult aisbergul istoriei congelându-
și rechinii
și te cauți, libertate.

Linia orizontului e un șarpe ce
zâmbește.

Arunc plasa de pescar peste dresorii
de valuri
beau laptele nopții
te caut.

Sfășii pânza de cer să curgă lumină.

GABRIEL NAN

STAREA PROZEI

În foisor

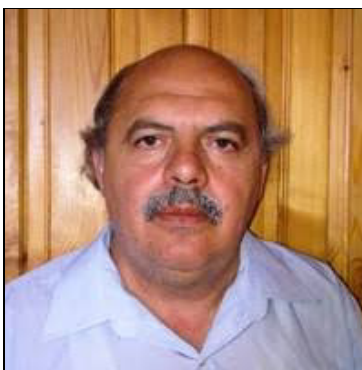
Când am ajuns la el, la „moșie”, cum îi plăcea să zică, era o splendidă seară de început de toamnă, cu via în pârgă și livada cu crengile grele, aplecate de rod. Inginerul m-a primit în foisorul de lemn din curte, cu bănci comode pentru odihnă pe de lături și o masă imnsă, „rotundă”, în centru, prevăzută cu scaune mobile comode, moi, făcute din împletituri de răchită. Adia un vânticel calm, înșelător, înfiorând frunzele palide ale pomilor din curte. Foisorul fusese construit în fața casei moderne, înalte, cu etaj, cu o imensă terasă la intrare și una sus, în spate, pentru întâlniri familiale, plină cu flori în glastre, ferită astfel de priviri indiscrete. Inginerul părea vesel în acea ambianță, la fel de tânăr, cu coama de păr încă negru, pieptănăt spre spate, și ochii vii, inteligenți, mereu întrebători, la gândul că fostul puber, izgonit odată din colectivul proletar, încrezător în viitorul industriei „socialiste” se întorcea spre el, omul cu care avusese, totuși, atâtea conflicte profesionale.

Își cheamă discret soția, Clara, fostă doctoriță, la fel, directoare a unui mare spital, o femeie înaltă, blondă, cu mișcări distinse, și trăsături încă seducătoare, care apare cu o tavă plină cu plăcinte („făcute de mine, să știți!”), și o sticlă de vin, rece, aburindă și cu două cupe de cristal.

-Să încerci, Bebe, să vezi dacă-ți e pe plac. E din via mea, din producția de anul trecut.

Toamnă în pahare, culoarea viorie a licorii invadează transparența cupelor, lăsând bule neliniștite la suprafață. Ridicăm cupele, picuri zglobii răspândesc mirosuri ademenitoare care ne stropesc discret fața și ne umezesc buzele. Gustul e profund, fraged, îmbietor. Un gest al firesc al darurilor pământului străbun, căruia i-a încredințat clipele fericite ale vârstei retragerii atât de amare din lumea tehnicii, el, inginerul, până atunci neliniștit și nemulțumit de toți și de toate.

-Pentru prietenie, mă îmbie inginerul, satisfăcut de gustul băuturii și mai ales de mândria

redescoperită de... „proprietar și producător” al pământului bun, redobândit târziu din lunga rătăcire bolșevică.

-Pentru fabrica noastră, adaug eu, privindu-l fix în ochi pe omul care, mie, atunci, demult, îmi apărea cel mai îndreptățit să conducă acea afacere îndrăznească pentru România acelor vremuri, dar care se tot împotmolea în zig-zagările imbecile ale unor directive politice mereu anapoda.

-Ce a fost, a trecut, Bebe. Eu nu mai port de acolo decât ecurile dificultăților rezolvării marilor probleme tehnice, atunci când heuripismul post-stalinist făcea ravagii. Am reușit cu greu să fac asta, pentru că nu aveam veleități de înălțare în funcții și rău am făcut, când o seamă de neaveniți ne copleșeau cu prostia funciară și ifosele lor. Așa am reușit să devenim una din cele mai bune întreprinderi de aviație militară din Estul socialist, produceam și pentru noi și pentru sârbi avioane cu care armatele celor două țări se mândreau.

-Dar după 1990, armata română a încăput pe mâini trădătoare, țara însăși s-a prăbușit sub acapararea mârșavă a cozilor de topor... Amintește-ți doar de crimele lui Nicolae Militaru și ale celorlalți agenți moscoviți apăruți de sub pulpana lui Ion Iliescu, din primele zile de după acapararea puterii. Nu am înțeles cum acestea au continuat până azi în progresii geometrice privind anihilarea economiei țării și spolierea bogățiilor naturale. Încercările de privatizare se executau prost, rudimentar, punându-se accentul pe profitul nemeritat al unora și al altora. Specialiștii care mai rămăsesem nu mai aveam muncitorii cu experiență, aceștia fuseseră puși pe liber, cu ordonanțe grele tocmai pentru

augmentarea datoriilor istorice ale fabricii și apropierea ei de faliment. În acele condiții, împlinind vârsta am plecat către pensie, greu, greu de tot, încercând să uit, să omor în mine o viață de trudă, de gândire, visare, de izbânzi și eșecuri. M-am retras aici, am redobândit pământurile pentru care tata a pățimit ani grei de închisoare, pentru că nu le voise înstrăinate. Având imaginea lui în minte, târziu, când a revenit din lagărele de muncă, mult împușinat, tăcut, resemnat și trist, neasemuit de trist, mă gândeam la tine atunci, când copil fiind, încercai să observi și să atragi atenția cu intuiție sigură despre neajunsurile din fabrică. Nu știu de ce, dar imaginea tatălui meu te însoțea, știam ce ți se pregătea, te avertizam mereu, dar tu parcă erai surd și orb... Strângeai din dinți și le puneai în față direct, brutal, realitatea. Iar ei nu încercau altceva decât să te strivească. Să nu mai aibă de a face cu conștiința vie a acelei realități. Ci cu acea turmă care nu-și mai punea problema eficienței economice, ci a somnului lor profund...

-Vedeți, domnule inginer, eu veneam tot de la țară, unde traiul de zi cu zi se ducea foarte greu, dar unde cinstea, omenia erau la mare respect. Când i-am văzut pe politrucii comuniști cum își băteau joc de banii țării doar pentru a se afla în treabă, am considerat de datoria mea să le atrag atenția și să le spun să ne lase în pace. Ori, ei, lipsiți de orice profunzime umană, de elementarul spirit critic, practicau cu nonșalanță tehnica pumnului în gură și pe cea a intimidării, atunci când metodele sigure ale anihilării fizice și psihice nu mai erau practicate atât de vădit. Bineînțeles că, plecând din calea lor, nu mi-au pierdut urma, am fost urmărit peste tot, dar intrând într-o altă branșă, cea a pregătirii intelectuale filologice, la un moment dat, n-au mai avut ce să-mi reproșeze. Muceam din greu, mă pregăteam pe brânci, ei au luat cunoștință cu aceasta și m-au lăsat pentru o vreme în pace. Eu credeam că nu mai erau preocupați de umila mea ființă și mult timp nu m-am mai intersectat cu acești pierde-vară.

Dar asta nu a durat mult. Intrând în câmpul muncii, am luat din nou cunoștință cu nebunia ideologizării cunoștințelor, a propagandei→

GEO CONSTANTINESCU

deșănțate impuse tinerelor vlăstare ale neamului. Și m-am revoltat. Au sărit asupra mea în primul rând colegii de la catedră. Nu doreau să aibă în mijlocul lor un om care să tulbure oceanul de ipocrizie care domnea în toată țara. Se mișcau cu toții, în lanț, ca acele turme, cum bine ați spus, de ființe imbecilizate, gregare, căutând doar în familie sau într-un cerc de prieteni un loc de refugiu și de libertate. În societate, însă, răspundeau automat, din reflex condiționat, la comenzile sociale.

Îmi aduc aminte la primele consfătuiri ale cadrelor didactice ținute într-o sală imensă a unui sindicat al unei fabrici de prelucrare a lemnului dintr-un oraș de munte, când fiecare dintre noi eram obligați să aplicăm în discursul profesional o frază mobilizatoare a „secretarului general al partidului”, potrivită ca nuca-n perete cu conținutul expunerilor, iar asistenții din sală, total dezinteresați de probleme, aplaudau fără să gândească, din reflex, tresărind doar la auzul numelui dictatorului. Când am luat cuvântul, arătând situația în care ne aflam cu toții, am fost întrerupt, fluierat, huiduit și notat mai apoi în carnetul inspectorului județean, care m-a chemat după o săptămână în capitala județului pentru „consultări”. Bineînțeles că i-am spus și lui părerea mea, între patru ochi mi-a arătat că este de acord cu mine, dar că în plan profesional va fi nevoit să-mi dea o sancțiune pecuniară pe trei luni, pentru atitudinea mea, „insolentă”. Tensiunile au continuat, iar după câțiva ani a trebuit să-mi dau și de aici demisia... Am făcut-o, la fel, obligat, întrucât un secretar de partid de la județ, un oarecare Popescu, după o ședință de analiză a activității, unde mi-am exprimat opiniile personale, mi-a cerut-o ultimativ, să fac gestul unilateral, să demisionez, dacă nu, voi fi exclus din învățământ, „astfel încât să nu mai pot preda în niciuna din școlile din România”.

„Revoluția” m-a găsit în capitala aceluia județ, unde mă aciuasem la o întreprindere cinematografică județeană, ocupându-mă cu reclama de filme. Aici am asistat la mișcările politice ale secuilor majoritari, dirijați direct prin telefoanele înroșite de la

Budapesta, care, profitând de golul de putere făcut de „aranjamentele” de la București, au exclus copiii români din școlile mixte, româno-maghiare. A fost momentul cel mai cumplit din viața mea. Am trăit pe viu evenimentele îngrozitoare ale românilor în veremea dualismului austro-ungar, cunoscute din cărțile de istorie și crezute uitate pentru totdeauna. Atunci când de la Budapesta se dădeau legile Aponnyi, pentru desființarea totală a învățământului românesc. Și am răbufnit. N-am mai suportat. M-am revoltat, am urlat, am țipat la microfoanele improvizate pe platourile Pieței Prefecturii, unde am fost din nou huiduit, hulit, amenințat la propriu cu lamele cuțitelor secuiești. De la București nu se auzea niciun ecou, KGB-iștii își continuau lucrările subterane ale acaparării puterii și hăitașii lor din eșalonurile doi și trei din structurile totalitare își ocupau tacit pozițiile, uzurpându-le metodic, stalinist...din mâinile celor dați jos. Eu am fost prins mai apoi și schingiuit de un grup de vreo cinci tineri cu pregătire paramilitară budapestană, veniți special, aproape imediat în zonă, iar următoarele două săptămâni am fost la reanimare în spitalul județean. Înainte de a-mi pierde cunoștința îmi amintesc doar de fețele lor, împietrite de ură, deși erau doar adolescenți, păreau elevi de liceu, iar la urlatul meu disperat, de fiară încolțită, doar unul dintre ei, singurul cu trăsături neeuropene, cu

Livia Kessler, Simțiți parfumul?

ochii oblici și nasul turtit, precum în portretele litografiate ale lui Attila, „Biciul lui Dumnezeu”, mi-a aplicat lovitura de grație. Atunci am intrat în noapte, în câteva clipe s-au stins vertiginos toate imaginile devenirii mele, din copilărie până la zi, coridorul de lumină al vieții mi-a apărut târziu, când doctorii și-au dat seama că nu murisem, descoperindu-mi tresăririle imperceptibile la monotonia fără înțeles a vorbelor lor. Am plecat din mijlocul lor, târziu, după ce m-am reîntremat puțin. Le-am mulțumit, în final, pentru că, deși cunoșteau situația mea, nu m-au abandonat, n-au dus la bun sfârșit între zidurile spitalului crimele felului de a înțelege „Revoluția” română, din partea celorlați, a celor ancorati sau a celor stârniți din nou întru perspectiva mitologiei etniei lor, „etern cuceritoare”. Cu unii am rămas și acum în legătură, ne scriem și ne vizităm mereu, firește, când este posibil. Legământul lor pentru viață funcționat și atunci, funcționează și astăzi. Am ajuns, deci, la București, am făcut puțină gazetărie, dar am fost nevoit să plec și de acolo. După trei ani de așa-zisă „libertate”, viața la ziar devenise din nou de nesuportat. Cei care preluaseră puterea s-au întărit, au trecut direct la jefuirea țării, la manipularea și strivirea sub falimente nenumărate a tuturor unităților economice care mai funcționau. Cei pe care îi supuseseră „în mod democratic” deja fuseseră reduși la tăcere. Pentru asta n-a contat folosirea la vedere a oricărui metode leninist-staliniste îndelung învățate și – poate – și mai îndelung practicate. Au declanșat cu minuție adevărate războaie civile de factură cunoscută, au adus în București minierii conduși de bandele „reformate” de securiști. Au scos muncitorii în stradă, înarmându-i cu lozinci la fel de criminale și hilare de tipul: „Noi muncim, nu gândim!”. Atunci am ieșit din acest infern, tot spre cultură, spre viața contemplativă, spre comunicare cu tânăra generație neprihănită, să înțelegem ceva din ceea ce ni se întâmplă.

- Desigur, nu doar despre asta ai venit să vorbim, în acest sanctuar de liniște și bunăstare. Servește te rog, din plăcințele calde, că se răcesc și mai servește din vinul rubiniu care →

se încălzește sub amenințarea amurgului cald.

Luăm în gură plăcînțele moi. Golim paharele care răspândeau răcoarea și aromele pământului. Readucem timpurile vechi în pâlparea amurgului...

-Desigur, domnule inginer, nu ne vom limita doar la evocarea tinereții noastre „productive”. Voiam să vă întreb ceva despre o fată, pe care o cunoașteți, una din cele mai frumoase din staful desenatoarelor tehnice, unde aveți o mare trecere.

-Mi se pare normal. Răspundeam și de acest sector, adaugă inginerul, privind cu precauțiune în direcția unde i s-a retras soția, părăsindu-ne în mod discret după îndeplinirea oficiilor de gazdă. Convins că totul este în regulă, „Bimbo” continuă. Acolo am reușit să îndrum și să desăvârșesc un colectiv tehnic de înaltă ținută, deși mulți consideră că partea feminină nu posedă aptitudini în această direcție. Eu oricând pot afirma contrariul...

-Nu despre asta este vorba, domnule inginer, ci despre o fată despre care știu că erai îndrăgostit.

-Eu n-am fost îndrăgostit decât de soția mea. Dar dacă vreuna dintre fete a simțit nevoia să-mi recompenseze eforturile intelectuale cu vreunul din farmecele ei, n-am avut neobrăzarea să o refuz... Dar nu-mi făceam din asta un obicei. Totul decurgea firesc, era vorba doar de o singură întâlnire, o singură victorie a spiritelor „neliniștite” și o singură împăcare a trupurilor, pentru că, din igienă sentimentală, pe cea de-a doua o evitam, strategic.

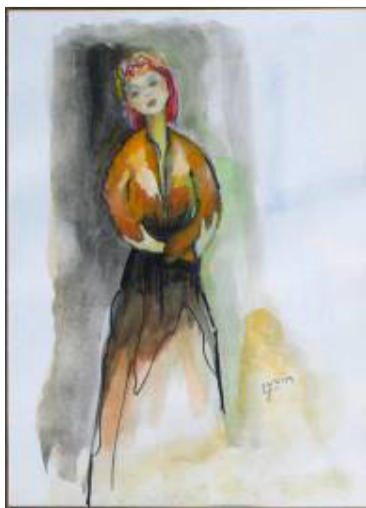
-Nu cred că același lucru s-a întâmplat cu frumoasa brunetă, Corina.

Inginerul golește rapid paharul, îl umple la loc, mușcă adânc dintr-o bucată de plăcintă, se uită îngrijorat către bucătăria unde femeia-i de-o viață se retrăsese. Cum nu intervenea nici o primejdie pentru alterarea confesiunii, continuă:

-Cu Corina a fost altceva. Îmi aduc aminte că și tu ai trecut prin frumosul ei apartament mov... Te-am văzut într-o seară, cu brațele pline de flori, îniantând grăbit spre scara apartamentului ei. Și m-am mirat. Ea nu era o femeie dezinteresată în dragoste. Iar tu nu erai genul de bărbat care să poată întreține o femeie de rangul ei. Dar nebănuite sunt căile Domnului...

-Într-adevăr, eu eram teribil de îndrăgostit. Dar din seara când privirile noastre s-au întâlnit când dumneavoastră coborați din apartamentul ei, iar eu mă pregăteam să intru, Corina n-a dorit să mă mai vadă...

-Nu cred că asta are vreo legătură. Eu pe Corina o vizitam mai des, pentru că numai după acele întâlniri ale noastre ea dădea randamentul cel mai bun în activitate. Altminteri părea că intră într-o prostrăție care ne deranja pe noi toți. Dar la un moment dat, când mi-am dat seama că efectele acestor întâlniri încep să-mi afecteze viața de familie, m-am retras, spășit, iar ea a plecat în curând din fabrică. Am aflat mai târziu că s-a căsătorit cu un student grec, care urma cursurile Facultății de Medicină din oraș, de care a divorțat imediat ce au ajuns în Elada. S-a recăsătorit cu un magnat al petrolului și au plecat împreună în America Latină. Acesta este destinul ei, previzibil după mine, după escapadele noastre care mă afectaseră într-un fel. Începusem să-mi dau seama că eu, omul rațional și sigur care eram, alunecam spre un soi de desfrâu și viață păcătoasă, iar când i-am propus să întrerupem „jocul”, a făcut o criză care pe mine m-a descumpănit, iar pe ea a afectat-o profesional timp îndelungat, într-atât încât, în final, a făcut-o să părăsească întreprinderea. Dar, după părerea mea, asta era calea ei adevărată, pentru viață, hârjoana erotică cu mine părea o rătăcire de moment, un debușeu pentru o scurtă

Livia Kessler, Regrete

perioadă de „supraviețuire” în sistemul nostru „sănătos” etic și moral. Calea ei era lumea liberă, pantru statutul de femeie care nu se descurca singură, decât sub oblăduirea unui bărbat care îi putea asigura independență economică, iar ea îl făcea fericit. Care a fost rătăcirea ei cu tine?

-A, cu mine? E rândul meu să mă uit îngrijorat în jur fără motiv, să golesc paharul al cărui conținut se încălzise, să îndrăznesc să-mi torn altul sub privirile aprobatoare ale inginerului. Cu mine a încercat o întorcere spre naivitate și inocență. Mai ales când a aflat că putea fi prima femeie din viața mea, a cultivat jocul pentru a se perpetua în amintirea acelor clipe cu adevărat generoase pentru mine. Dar când am devenit bărbatul îndrăgostit, cu pretenții de a-i închide zborul dragostei și al libertății într-o viață banală, de familie proletară sau de intelectual urmărit, mereu sub povara apăsătoare a supraviețuirii materiale, m-a abandonat fără niciun scrupul. Nu o interesa suferința pe care o pricinuia celorlalți. Era atul ei pentru îndeplinirea rolului pentru care considera că este chemată în această lume.

-Ești rău. Pentru asta poate că te-a și lăsat.

-Sigur că da. Dar icoana ei și astăzi mă urmărește, vorba poetului.

-Asta se întâmplă când te lovești în viață de femei și nu reușești să găsești femeia.

Din nefericire, ca tine sunt mulți rătăciți...

Se făcuse dintr-o dată frig. Vinul începuse să-și facă efectul, noaptea se așternea peste acest colț de liniște. Mă simțeam greu și voiam să părăsesc acest interior pașnic, al unui echilibru târziu, regăsit și refăcut după măsura sa, de inginerul care nu avea nicio vină, după cum am avut să constat, pentru nefericirea mea. Aflasem doar că, undeva, în America Latină, un magnat al petrolului împărtășește adevărata fericire, iubindu-se cu Corina, mereu și mereu, într-o viață tihnită, la adăpostul banilor săi. Bani pe care eu nu-i voi avea niciodată. Altul este destinul meu. Mi-am luat rămas bun precipitat și m-am cufundat, ca un orb, în noapte. În noaptea din satul îndepărtat și străin sau, poate, în noaptea mea...

GRIGORE GOLUBEANU

Născut la 05 aprilie 1953 în Ploiești

Domiciliul actual în Bușteni.

Absolvent al Facultății de Filosofie din cadrul Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași.

Îi place să se intituleze „iubitor de poezie”, având o bogată activitate cenaclistă (fost membru al cenaclurilor Dimitrie Stelaru și Ioan Luca Caragiale din Ploiești și actual membru al cenaclului Simion Bărbulescu din Bușteni).

Debutul literar a avut loc în 2013, cu volumul de versuri ARDERE (poeme de vorbe și linii), apărut la editura Scrib din București.

CLEPSIDRĂ

Perfidă clipă, cât ești de subțire!...
Cum poate să încapă-n raza ta întreaga Fire?

Mă fereci în „acum” ca-ntr-o făgăduință
Cu cele două brațe venind din neființă,

Încât te-ntreb: eu unde-s într-al fiirii rost
Când ce voi fi nu-s încă, iar ce am fost, am fost?...

STRABISM

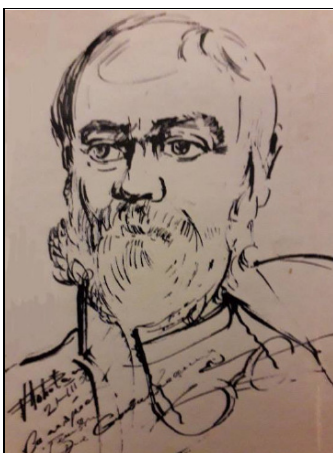
Un ochi al meu, cel călător prin fire,
Mi-a fost căzut dincolo de privire
Și liniștea s-a spart în răzvrătite valuri
Scăldându-mi trudnic sufletul la maluri.

Celălalt ochi a fost rămas închis în sine
Precum în sine firea lucrului rămâne.
Nici gândul, nici simțirea și nici viața
N-au reușit vreodată să îi scalde fața.

La mijloc e nimicul închis în sfere vide,
(Rețele constelate de rosturi individe)
Pe care se înalță în glorie divină
O lume dăltuită în umbră și lumină.

INSULA ȘI INSUL

Trecere, petrecere
Zbor prin rostul clipei,
Ca într-o întrecere
Ne dedăm risipei.

Pulbere ne spulbere
Clipele din mers
Fără ca să tulbure
Noima-n Univers.

Pentru-a câta oară
Vrei să-nclini balanța?
O să te cam doară
Dorul și speranța.

Azvârlit la zaruri
Îți mășori cuprinsul
Ca să afli-n valuri
Insula și insul.

Oricum te doboară
Ori răul, ori binele,
Lut durut ce zboară,
Căutându-și sinele.

PICURÂND PE RĂNI LUMINĂ

De mult zbor pasăre-ardea
Mistuind întregă firea,
Clipe lungi în urma sa
Scânteiau nemărginirea.

Din adâncă noaptea mea,
O chemam din cer să vină,
Dorul mi l-o alina,
Picurând pe răni lumină.

Dar chemarea-mi sta în gură,
Căci n-aveam destulă forță
Să-nalț gândul în arsură
Și să ard precum o torță.

DESPARTIREA DE MAMĂ

Îți cer iertare mamă dar nu mai sunt al tău
Pe mine omenirea m-a născocit mereu.

Prin inocentul lut ce mi l-ai dat să-l mor
S-au perindat cohorte de patimi și de dor.
Lungi epoci de istorii în carne mi-au fost scrise
Cu pagini sângerânde și năruiri de vise.
Port rănile-omenirii în suflet adunate
Precum a lumii boltă Atlas o duce-n spate.

Îți cert iertare, mamă, dar azi îți sunt străin
Și parcă nici eu însumi nu îmi mai aparțin.

ARDERE

Pasărea se-nălța...
se-nălța...
Aproape că nu se vedea...
Aproape transparență devenea...
Iar eu
Subțiat ca un gând
O chemam:
Întoarce-te!
Colivia mea va fi și a ta;
Întoarce-te!

Dar rămâneam cu focul stins în gură.
Nu învățasem să-mi urmez chemarea
Căci dintre ardere cea mai pură
Nu este zborul ci-nălțarea.

RANĂ ÎN CER

Dar iată!
Pasărea-n loc s-a oprit;
Numai zborul
Fără de greș își urma înălțarea
Liber
Asemenea gândului;
Iar eu,
Lut priponit în lut,
O chemam:
Întoarce-te!
Vino la mine-n altar
Icoană să-mi fii
Așa cum o rană pe-un cer
sângerând...!
Întoarce-te!

Dar rămâneam cu strigătul înfipt în zare,
Nu învățasem arderea îndeajuns,
Căci răsăreau pe gândul meu la întâmplare
Doar întrebări la care nu aveam răspuns.

Blocnotes

FACEBOOK-UL CEL DE TOATE ZILELE

Când vezi pe același facebook, filmulețele cu tânărul scos din pepeni, de avalanșa de anunțuri numai și numai despre masacrul pe care-l face Covid 19, stricând săptămânile trecute bunătațe de televizor, „ca să mai tacă dracului – făcea tânărul pornit din seamă afară - și să nu mai trâncăne vrute și nevrute despre pandemia lui Noe”, cum poți reacționa altfel? De fapt, cum să mai reacționezi tu, ca *feisbucist* normal, când constăți că alt tânăr, după ce-și aruncase televizorul de la balcon, își încase și radioul în cada de baie din același apartament de la etajul opt al unui bloc cu șase etaje, ca să mai tacă dracului din gură! Deci, tot pe motiv că radioul îl intoxica cu tot felul de informații (prea multe pe minut, chiar dacă adevărate!) despre noul virus care face aceleași ravagii („nu-i destul că curva ăsta de Covid nouășpe face ravagii, *tu-l în barbă - continua tânărul să se certe, scos din pepeni, cu un individ imaginar - mai tre* să facă ravagii și poveștile tot mai periculoase, numai despre el, iar despre alte boli absolut nimic, ca când ele n-ar exista? Nimic nu mai zice ăștia nici despre *Gripa Aviagră*, nici despre *Boala vacii tâmpite*, nici despre *Boala oii anormale*, ca dovadă că și acestea erau cusute cu ață albă. Și-atunci de *une* dă știu eu, că veștile estea cu Covidu 19 nu-s și ele cusute cu ață albă?”).

Eu, cel subsemnat aici, n-am cutezat să fac așa ceva nici cu televizorul, nici cu radioul. Adică să le toc cu toporul. Și, spre uimirea dușmanilor mei, n-am să fac așa ceva nici cu computerul sau cu smartfon-ul care îmi aduc în raza ochilor și mai ales raza minții mele sceptice, facebook-ul nostru cel de toate zilele și google-ul nostru fără de care nici soarele nu mai răsare, unde doar trebuie să stai bine cu clik-urile și cu maus-ul, ca să afli cât de bolnavă a fost societatea înaintea covidului și cât va mai fi încă bolnavă după covid 19. Aceleași știri, cu aceleași reclame desuete te așteaptă și pe facebook, ca și pe orice sursă mass-media ai folosi. Cum deschid gmailul, cum rămân înlemnit cât de repede e acoperit ecranul monitorului cu ploaie de reclame și anunțuri. Tot altele și

altele. Le închizi pe unele, și altele vin în așa fel, că cel puțin cinci minute le pierd lainceput, „făcând curat” pe ecran (de „vidanjarea” coșului cu gunoi al gmailului nici nu mai vorbesc. Muncă de salahor, nu altceva!) de exemplu: anunțuri despre cine din guvernul aflat pe rol, dă de pământ cu altcineva din opoziție și vice-versa, anunțuri de ultimă oră despre aprobarea pensiilor speciale, despre pe cine au mai bătut polițiștii, reclame despre șansa de a-ți mări organul masculin cu 6-7 centimetri (evident, cu denumirea lui științifică și chiar așa, te-apucă și scârba!), despre combaterea hemoroizilor, despre cum să rezolvi impotența, potent fiind; despre cum să te izolezi într-o societate izolată și ea până-n dinți, cu marele Zid Chinezesec al răbdării; despre cum să răzi de o societate care nu mai e de răs, dar care, dacă ar putea, ar râde de tine cu cinci guri etc.

Așadar, s-o spunem pe cea dreaptă: zadarnic aș renunța la facebook, din moment ce mizeriile de reclame îmi sunt vârâte pe gât pe orice fel de sursă de informații mass-media m-aș afla. Și dacă eu renunț la pagina de Facebook, oare facebook-ul pățește ceva? E ca și cum, pentru a scăpa de manelele cheflilor care sfidează atât Covidul 19, cât și autoritățile cu amenzi lor, aș sta struștește, 25 din 24 de ore, cu capul în nisip. Sau degeaba aș zdrobi calculatorul în mijlocul curții, pe gazon, în fața privirilor zecilor de curioși veniți la ferestrele crăpăturilor gardului ca să se edifice. Că, dacă prin spargerea calculatorului, aș putea opri topirea ghețarilor, chiar și când aceștia nu se topesc, și cultul feministelor pentru avorturi, ar mai fi ceva; dacă aș putea opri globalizarea, ciupercile de la degetele unghiilor de la picioare, papiloamele, astenia, alergiile, ideea că Pământul e locuit în interior, ar mai fi

ceva; dacă aș putea opri alertele de tot felul: codul portocaliu și codul galben de ploi, codul de furtună, pe cel de vijelie, codul de praf saharic și alte multe tehnici de a pune lumea pe gânduri negre sau de a o băga în draci, ar mai fi ceva. Vreau să spun că m-am obișnuit și eu cu astfel de tehnici de provocare înceată a morții, așa cum s-au obișnuit cei mai mulți dintre locuitorii Terrei, iar cei care cred că nu se pot obișnui, să facă bine să-și adminstreze hapuri cu calmante benefice amânării infarctului sau a comotei cerebrale.

Așa că cu Google ăsta, cu Yahoo, cu Gmail și cu alte căi de a cunoaște necunoscutul de aur al lumii ășteia, am senzația că sunt tot mai liber de a fi liber dreanjat de către alții care se nghesuie să fie cât mai liberi să ne facă liberi pe noi, ca și cum toți am fi însetați de senzaționalul fără cap și de femeile care, la intersecții, cu tot Covidul nouășpe, vin la portiera mașinii și te întreabă dacă vrei să-ți vândă o „clanță” cu tot tacâmul. Soluția? Să nu mai trec prin nicio intersecție sau, dacă trec, să nu mă uit decât la marcaj și atât. Adică să-mi abțin vederea, cum își abțineau oamenii lui Ulisse auzul, la vederea sirenelor. Degajarea? Concertele de muzică clasică. Ei, nu chiar acum, de covid, ci mai încolo. Vorbesc în general. Până mai deunăzi ne miram de ce nu mai mergea în ultimul timp, înainte de pandemie, lumea la concerte. Pentru că melodiile interpretate acolo, puteau fi auzite pe toate „șanțurile” societății de consum. Pe toate gardurile! Și acum le poți auzi, ca fundal al reclamelor la televizor, repetate de zeci de ori într-o zi, la telefon, când aștepti ca robotul să-ți facă legătura cu vreun lucrător de serviciu, de la *Eon Gaz*, de la *Electrica*, de la *Telekom*, etc. Le auzi mai nou, și la mașina de spălat. Mașina mea, deșteaptă foc, cât ce termină treaba, pune un menuet de pe vremea Regelui Soare, așa de îmbietor, de-ți vine să dansezi singur, nu să mai și scoți rufele din cuvă și să pui altele la spălat.

Totuși, facebook-ul azi, zic, poate avea și el, rolul de a preveni „leacul de frică” pe care mai marii statelor ni-l pregătesc zilnic cu vești nenorocite despre oameni deveniți cadavre trase-n saci de nailon.

NICOLAE SUCIU

ȘARPELE (LUCIFER)

SAU MITUL ETERNEI RENAȘTERI (XIII)

3) „Cainiții”. Irineu al Lyonului scrie următoarele lucruri despre Cain: «Deși a primit de la Dumnezeu sfatul să se „liniștească”, pentru că nu participa corect la înțelegerea în privința fratelui său, ci își închipuia că va putea să se ridice împotriva lui din gelozie și răutate (Fac., IV, 7), departe de a se liniști, acesta adună păcat după păcat, manifestându-și hotărârile prin actele sale. Căci ceea ce a conceput în mintea sa, a și executat: el s-a ridicat împotriva fratelui său și l-a ucis (Fac., IV, 7-8).

Dumnezeu, supunând astfel pe „cel drept” (Mat., XXIII, 35) la cel nedrept, pentru ca să se manifeste dreptatea celui dintâi „prin patima Sa” și nedreptatea celui de-al doilea să se demaște prin păcatul său. Și chiar astfel el nu s-a potolit, nu s-a liniștit în urma faptei rele, și, când Dumnezeu îl întrebă unde este fratele său: „Nu știi, zice el; sunt eu paznicul fratelui meu?” (Fac., IV, 9). El își amplifică și își multiplică greșeala prin acest răspuns. Căci, dacă este rău să-ți ucizi fratele, este mult mai rău să răspunzi cu o asemenea îndrăzneală și cu o asemenea obrăznicie lui Dumnezeu, Care știe toate lucrurile. Ca și cum el ar fi avut puterea să-L înșele! De aceea și Cain a purtat blestemul (Fac., IV, 11), pentru că el a adus păcatul prin el însuși, fără să încerce apoi nici o teamă de Dumnezeu și nici o rușine pentru că a comis fratricidul».²⁴

«Vedem prin urmare și în *Zend-Avesta* (cartea sacră a vechilor perși) și în *Biblie* că păcatul inițial a constat în neascultarea poruncii lui Dumnezeu, numai că teologii nu au reușit să explice limpede rațiunea acestei porunci. Prin jurul anului 159 d.Hr. a apărut o sectă creștină, numită a **cainiților**, care răspândea o filozofie greu de explicat și de înțeles cu privire la chestiunea binelui și a răului. **Cainiții constituiau o sectă de gnostici** care pretindeau că dispun de o cunoaștere transcendentală și

completă a naturii și a însușirilor lui Dumnezeu, îl venerau pe Cain, ucigașul lui Abel, și pe sodomiții cei cu apucături împotriva firii. Aceiași cainiți proslăveau în chip deosebit pe Esau, pe Core și pe Iuda Iscariotul. Și, pentru ca echilibrul să fie restabilit, huleau toate figurileenerate din *Vechiul Testament*, Abel, Enoch, Noe, Abraham, Isaac și pe toți ceilalți, considerându-i a fi împotriva adevăratei credințe în Dumnezeu.

În bizara lor filozofie ei susțineau existența a două entități antagonice, anume **Inteligența binefăcătoare și Inteligența malefică. Acestea se aflau la baza Facerii și ele îl plămădiseră pe Adam și pe Eva.** Numai că spiritele încătușate în aceste inteligențe se materializaseră ulterior și se împreunaseră cu Eva, din care împreunări se născuseră prunci ce purtau caracterul puterii care le dăduse viață. Astfel Abel, supus Creatorului Pământului, era considerat de ei ca zămislit de un Dumnezeu pe care îl numeau **Ister**. Dimpotrivă, Cain fusese zămislit de înțelepciune, principiul superior, așa că trebuia venerat ca cel dintâi dintre înțelepți. După acești cainiți, dintre toți apostolii numai Iuda cunoștea marea taină a Facerii și tocmai din scest motiv l-a dat pe mâna dușmanilor pe Hristos, cel care voia să-i împace pe oameni cu Dumnezeu. În opinia lor, Iisus ar fi fost cu adevărat Mesia numai dacă ar fi predicat vrăjmășia, așa cum anunțase la început,²⁵ nu **dragostea, un sentiment considerat de cainiți ca fiind absolut detestabil.**

Desăvârșirea întru credință, susțineau ei, constă tocmai în a face cât mai mult rău posibil și în a comite toate nelegiuirile cu putință pe fața pământului. **Evanghelia lor era aceea a lui Iuda și cartea cea mai venerată de ei era o scriere ciudată pe nume *Înălțarea Sfântului Pavel.***

Această doctrină a avut un netăgăduit succes la timpul ei și unii ar putea vedea tot un succes peste

²⁵ În *Matei 10*, 34-39, Iisus nu propăvăduiește vrăjmășia între oameni, ci vorbește despre iubirea față de Dumnezeu, care iubire trebuie să fie mai presus de toate lucrurile materiale. «Așa cum profețise Dreptul Simeon (vezi Lc.2, 34), Iisus avea să fie un semn al contradicției, prin inerențele disputate și rupturi provocate de opțiunile oamenilor». [Apud: *BIBLIA*, nota a), p.1472].

milenii al aceleiași dogme în apariția unor curente mai recente, ca celebrii hippy sau hoardele neonaziste care se agită din ce în ce mai mult».²⁶

Cain, de pildă, este la cainiți reprezentantul transcendenței bune, fiind considerat un personaj rău de către ofiți. Paradoxal, grupările a căror denumire se referă la Șarpe, cum sunt ofiții sau naaseii, îl consideră rău; **Șarpele este** Îngerul Nelegiuirii pentru naaseni și Diavolul pentru ofiți, cu toate că Sophia se folosește de el pentru a face să-i ajungă mesajul la cuplul omenesc primordial. În *Tratatul Tripartit* se aseamănă Diavolului, și este Moluchtas, **Vântul ofidian cel rău în Parafraza lui Sem.**²⁷

«Dușmani declarați ai doctrinelor mozaice, cain-iștii se considerau răzbunătorii tuturor celor pedepsiți de Dumnezeu evreilor, Cain, Șam, Datan, Abiron, locuitorii Sodomei și Gomorei. Aceste victime erau pentru ei adevărata familie a Sophiei, adversarii orgoliului și ai instituțiilor demiurgului Iehova. Pentru a elibera **principiul luminii**, prizonier în om, practicau cele mai monstruoase orgii. (...) În raport cu adversarii lor, ei se dedau acestor plăceri în cea mai îngrozitoare destrăbălare, „și asta pentru a-i lua în derâdere pe îngerii cei răi, punând în practică opera lor, insultându-i în același timp prin stranii invocații”, spune Mater.

EUGEN MERA

²⁴ Sfântul IRINEU al LYONULUI, *Cuvânt împotriva erezilor*, Traducere de Prof. Elena Nistor, Editura „Cuget Românesc”, Bârda, 2012, p.134-135.

²⁶ ROBERT CHARROUX, *Cartea trecutului misterios*, Versiunea românească: Emil Coltofeanu, Editura Elit, Ploiești, [f.a.], p.211-212.

²⁷ IOAN PETRU CULIANU, *Arborele gnozei. Mitologia gnostică de la creștinismul timpuriu la nihilismul modern*, Editura Nemira, București, 1998, p.191.

Simplă statistică a predestinării

În fiecare zi, România aniversază și/sau comemorează valori. Numărul celor mai valoroși dintre cei mai valoroși (al celebrităților), cei consemnați pentru totdeauna în istorie este destul de limitat.

Sunt zile când s-au născut mai mulți oameni hărăziți pentru anumite profesii, iar dintre aceștia mai mulți decât de obicei au primit laurii de campioni, depășind toate obstacolele din calea vieții. Sunt cei care au reușit să-și împlinească vocația...

Afirmăm că așa ni-i scrișă „zodia”, că „astrele ne sunt favorabile”, că „asta a fost soarta lui”... De multe ori contează ziua nașterii în confirmarea talentelor sau aptitudinilor inițiale pe drumul vieții...

Mai jos, vă prezint informațiile legate de nașterea unor personalități, cu evidențierea coincidențelor pe care le-am remarcat în datele studiate. Desigur, un studiu laborios bazat pe sute de mii sau chiar milioane de înregistrări, cum sunt cele utilizate pe scară largă la efectuarea de prognoze, analize statistice, ar reuși să confirme sau să infirme veridicitatea constatărilor mele.

După un astfel de studiu, - de ce nu? - am afla când ne dorim să ni se nască copilul și către ce domenii de activitate să-l orientăm din primii ani de viață.

Pentru **matematicieni** ziua de **10 ianuarie** pare să fie favorabilă. În această zi s-au născut patru talenți matematicieni români:

10.01.1799 Poenaru, Petrache;

10.01.1857 Burileanu, Ștefan - inginer militar, general de brigadă de artilerie (autor - Teoria generală a calculului probabilităților, 1910, printre alte lucrări matematice);

10.01.1906 Moisil, Grigore C. - matematician, academician, profesor universitar;

10.01.1913 Biji, Mircea Dragoș - statistician, academician.

O altă zi cu mai mulți matematicieni este **30 iunie**.

30.06.1660 a încetat din viață William Oughtred, matematician englez;

30.06.1900 - s-a născut matematicianul Ghe. Vrănceanu

30.06.1876 s-a născut matematicianul Davidoglu, Anton

În **22 august** avem coincidența nașterii a doi matematicieni și **astronomi** (într-o vreme când puțini matematicieni din România alegeau specializarea și în astronomie)...

22.08.1892 Daimaca, Victor - profesor

de matematică, astronom;

22.08.1911 Conduraru (Kondurari), Vladimir - matematician, astronom.

Pentru **artiști plastici**, decoratori este semnificativă **ultima decadă a lunii februarie** și perioada **15-21 mai**. Nu-i întâmplătoare nici alegerea zilei de 19 mai drept sărbătoarea - "Ziua pictorilor".

18.02.1475 s-a născut Michelangelo, Buonarroti;

18.02.1780 Aleksei G. Venețianov - pictor rus;

18.02.1883 Dărăscu, Nicolae - pictor;

18.02.1934 Caloenescu, Adina - pictor, grafician, gravor;

18.02.1939 Stendl, Ion - pictor, gravor;

18.02.1943 Berendea, Ion - ceramist;

18.02.1943 Breazu, Christian - sculptor francez de origine română;

19.02.1876 Brâncuși, Constantin - sculptor, pictor;

20.02.1937 Vulcănescu, Mihai - grafician, pictor și ceramist;

20.02.1938 Adam, Nicolae - sculptor, muzeograf;

20.02.1956 Corneliu, Ionescu - pictor;

21.02.1904 Henția, Sava - pictor realist, grafician, muralist și ilustrator de carte;

21.02.1906 Miracovici, Paul - pictor, critic de artă, grafician, muralist;

21.02.1937 Boca, Ilie - pictor;

22.02.1914 Karl Otto Götz - pictor german;

22.02.1926 Adoc, Gheorghe - pictor;

22.02.1938 Neagu, Paul - sculptor, pictor, grafician

24.02.1619 Charles Le Brun (Lebrun) - pictor;

24.02.1788 Johan Christian Dahl - pictor norvegian;

24.02.1836 Winslow Homer - pictor american;

24.02.1885 Stanislaw Ignacy Witkiewicz - pictor polonez;

24.02.1955 Rațiu, Anton - sculptor;

25.02.1814 Taras Șevcenko - poet și pictor ucrainean;

25.02.1821 Félix-François Georges Philibert Ziem - pictor francez;

25.02.1841 Pierre-Auguste Renoir - pictor francez;

26.02.1880 Baltazar, Apcar - artist plastic;

26.02.1900 Jean Negulesco, regizor american de origine română, de formație pictor;

26.02.1935 Tiron, Napoleon - sculptor;

26.02.1962 Nedelcu, Liviu - pictor;

27.02.1901 Marino Marini - sculptor italian;

27.02.1903 Irimescu, Ion - sculptor;

27.02.1922 Damian, Horia - pictor;

27.02.1938 Albani, Constantin - pictor;

27.02.1966 s-a stins Gino Severini - pictor italian;

28.02.1820 Sir John Tenniel - ilustrator și caricaturist britanic;

28.02.1901 Cristescu-Delighioz, Ecaterina - pictor;

28.02.1913 Gheza, Vida - sculptor;

28.02.1922 Crăciun, Eugen - pictor, grafician și decorator;

28.02.1926 Almășanu, Virgil - pictor;

28.02.1947 Simionescu, Doina - artist plastic, desenator;

28.02.1950 Iancuț, Ion - pictor, sculptor, desenator.

Perioada **15-21 mai**:

15.05.1838 Grigorescu, Nicolae - pictor;

15.05.1940 Cârnu, Isaia - grafician;

15.05.1942 Câlția, Ștefan - pictor.

16.05.1885 Troteanu, Petru Remus - pictor;

16.05.1900 Ciupe, Aurel - pictor.

17.05.1890 Dimitriu-Bârlad, Ion - sculptor;

17.05.1901 Ladea, Romul - sculptor;

17.05.1941 Crețoiu, Șerban - sculptor;

17.05.1941 Dumitrescu, Pompiliu-grafician;

17.05.1969 Candu, Angela - pictor.

De ziua pictorilor - **19 mai**:

19.05.1593 Jacob Jordaens - pictorul flamand;

19.05.1887 Jalea, Ion - sculptor;

19.05.1910 Ion Țuculescu - pictor;

19.05.1914 Drăguțescu, Eugen - artist plastic, pictor și grafician;

19.05.1927 Mateescu, Patriciu - sculptor, ceramist;

19.05.1938 Popa, Dionisie - artist decorator.

și/sau în **21 mai**:

21.05.1471 Albrecht Dürer - pictor, gravor german;

21.05.1826 Storck, Karl - sculptor;

21.05.1844 Henri Rousseau - pictor francez;

21.05.1881 Iosif Iser - pictor.

Sursele articolului se pot vizualiza

pe pagina

<https://calendarele.eu/bibliografie/>

din site-ul aplicație - [Calendare](#)

[românești](#)

Va urma

CORINA LILIANA SIMEANU

Sevalet
Cornelia Victoria Dedu
*Mîngîiere și brutalizarea culorii cu
dragostea copilăriei pentru jocul
mirific al anotimpurilor*

Cornelia Victoria Dedu vine dintr-o lume a picturii percepută de public ca fiind cea de la mijlocul secolului XX și ajunge pînă la noi cu o grație și o inteligență artistică cum rar mi-a fost dat să văd.

De fapt, contactual vizual cu pictura l-a avut din copilărie. Bunicul său picta, uneori făcea reproduceri după maștri ai barocului sau grafică după cei interbelici. Bunica, Alexandrina, a fost cea care a dus-o să vadă colecția regală și alte colecții din București. Impresionată a fost cum Cornelia Victoria Dedu mi-a mărturisit de colecția Zambaccian, de tablourile lui Luchian - Safta florăreasa, Lăutul, de portretul lui Zambaccian realizat de Corneliu Baba, de desenele lui Gheorghe Petrașcu, de Senna lui Pallady, de racii, podurile lui Delacroix, Theodore Gericault. La colecția Dona impresionată a fost de structura pastei lui Pătrașcu și de dialogul luminii alămurilor cu fructele. Transparențele pictorilor italieni veniți ca profesori sau mentori în România demonstrau o mare măiestrie, cum ar fi o dantelă care acoperă mîna sau un umăr.

De la portretistică la peisaje sau natură statică, Cornelia Dedu pictează, creionează cu o dezinvoltură uimitoare, are o aparentă simplitate și o seninătate bine studiată distribuită în compoziții.

Dacă creionează un tablou al naturii avînd în prim-plan elementele ale naturii pe care le descrie în felul său caracteristic, recognoscibil o face într-o armonie cu tot ceea ce o înconjoară încît te gîndești ca la un pastel al poeziei. Pictează, așa cum ea însăși declară, cu dragostea copilăriei pentru jocul mirific al anotimpurilor.

Peisajul pentru mine este o stare de suflet, declară Cornelia Dedu.

Artista a absolvit în 1967 Institutul de arte plastice, la clasa profesorului Ion Marșic. A fost impresionată de măiestria celor doi profesori Corneliu Baba și Alexandru Ciucurencu, asistînd la multe dintre corecturile lor.

Așa se explică pictura sa, ce are o seninătate sufletească, o inteligență

artistică ce descinde din modalitățile lui Luchian sau ale lui Pallady.

Peisajele sale au ținută, par trasate din tușe sigure, puternice, uneori peisajele sînt realizate direct din culoare, demonstrînd, cred eu, o delicatețe a viziunii. Am văzut-o de multe ori intervenind și modificînd un copac, florile, un petec de cer sau întreg tabloul.

Cromatică rafinată, aleasă într-un acord tacit creează registre variate ce ajung la vibrații strălucitoare în peisajele citadine. De fapt, există o alteritate între subiectul ales, desen și cromatică.

Compozițiile Corneliei Victoria Dedu vorbesc de la sine, este o artistă care privește realitatea pe care o stăpînește cînd cu calm, cînd tumultos și astfel fiecare lucrare are un mister propriu. Pictorița are vocația spontaneității, are harul de a transmite efectele înregistrate sau imaginate ca pe o acceptare a realității, pînă la nivelul detaliului pitoresc, aceasta presupunînd un îndelung exercițiu. Contemplarea lirică a naturii dezvăluie o mare libertate în execuție. Fluiditatea desenului, înțelegerea subtilă a atmosferei, a cerului senin sau înnorat, a unui sat, o unei case sau unei căpițe de fin au o interpretare liric emotivă ce se lasă descoperită încet.... Spectaculosul reiese din faptul că știe cînd și unde să accentueze și unde să se oprească.

Lumea predilectă, aleasă de artistă este cea a pitorescului expresiv aflate de ea în mahalalele Bucureștilor sau sate uitate de lume. Formele sale expresive devin semnificative. Are un mod viu de a portretiza casele, periferia orașului, o lume care nu vrea să abdice. De aceea poate desenul artistei este alert ici și plin de vigoare.

Prin temele alese, prin forma stilistică și expresivă, Cornelia Dedu are ceva din poezia interbelică a lumii....

LILIANA POPA

Literatură și film

Ludwig, Wagner și crepusculul

Ce fac eu înainte de a vedea un film? Frământ...amintirile (un fel de aluat!), recuperez secvențe, apoi mă re/documentez. Atac reduta din unghiuri discrete. Ca de pildă acum: mi s-a făcut dor de Visconti și am ales *Ludwig* (1972), nu *Rocco...* sau *Moarte la Veneția*, *Damnații*, *Ghepardul...* Mai apoi actorii : care mai trăiește, care e mai în vârstă ca mine... Aflu că Visconti a făcut un atac cerebral în timpul filmărilor. Că s-a îndrăgostit de Helmut Berger și i-a oferit rolul titular. Că n-a putut accepta ca filmul să fie scurtat (durează 4 ore). Și mai ce? Că Helmut a vrut să se sinucidă după despărțirea de Visconti. Gata! Acum filmul!

Visconti nu se dezmente: aceleași interioare somptuoase, cu covoare purpurii, cu roșu carmin și muzică învâluitoare. În 1864, Ludwig a devenit rege al Bavariei, la 19 ani. Ce se va întâmpla peste douăzeci de ani? Degringolada. Crepusculul. Ludwig construia castele, dar și ziduri în jurul său, într-o defensivă maladivă, tocmai în paralel cu ofensiva războaielor cu

care nu era de acord. O iubea pe verișoara Elisabeth, îl diviniza pe Wagner, era torturat de homosexualitatea mereu refulată, în timp ce supușii făceau anticameră ore în șir. De ce l-a invitat la el pe Wagner și i-a oferit toate facilitățile, spre revolta celor din jur? Pentru că era convins că poți face ceva util pentru un popor dacă îi îmbogățești spiritul. Că Wagner ar constitui un antidot la corupția societății. Premiera *Tristan* (de Wagner, desigur) a costat o avere.

Din când în când, narațiunea e întreruptă de niște personaje care leagă scenele, dau verdicte (preferabil unor voci din *off*). Wagner e diferit, e geniu, iar Ludwig vrea să fie și el diferit. În fond, el este altfel, deși poporul nu suportă afișarea ostentativă a diferenței. „Vreau să trăiesc în adevăr!” – strigă Ludwig. Fără ipocrizie. Da, așa este, doar că reprimarea impulsurilor sexuale îl aduce în fața oglinzii, șoptind dureros „ajută-mă, Doamne!”. E înconjurat de valeți tineri, tentați, frumoși. Organizează mici orgii, cu zeci de tineri, în timp ce zăpada albăstrie inundă geamul protector. Dar nu cedează impulsurilor, luptă amarnic.

Interioare, reverențe, politețe extremă, castele, cai, trăsuri, ploii neliniștitoare – detalii duse spre perfecțiune. Gradația tulburării mintale. Paranoia. Finalul cu făcliile de pe malul lacului. Nebunie? Oboseala unei glorii ridicole? Singularitatea? Helmut Berger convinge în rolul lui Ludwig. De la frumusețea crudă a încoronării, la declinul fizic, cu dinții bolnavi, înnegriți, cu fața umflată, barba haotică, ochii tulburi. Actorul concepe un rol fascinant, complex, magistral, punctând disimularea, misterul personajului. Un esteticism de înaltă clasă, decoruri fastuoase, superbe, costume impecabile, plus planurile largi scăldate în armonia wagneriană. Da, o capodoperă fără riduri. Credeți-mă, vă rog!!

ALEXANDRU JURCAN

Teatrul zilelor noastre

Iubire și prejudecăți

Maitreyi, sexagenară, rememorează. Povestea-i de amor, cu Allan, englezul. Răpusă de familie și prejudecăți. Dezvăluită, pe rând, de cei doi. Întru celebritate nestrămutat. Dramatizată și regizată în zilele noastre de Chris Simion-Mercurian. Prilej pentru unii de Eliade să-și amintească. Sau, pentru alții, de filmele alea cu cântec, curat indiene. Eu unu`, rămas cu regretu`, din nou, că iubirile pier, nu arar, din cauza celor din jur. Drept e că, în speță, nici junele Allan nu se vâdi ferm. Iară Maitreyi a mai și negat parțial idila. Deși, pân` la urmă, recunoaște clar: dragostea nu moare...

Cam asta e piesa, rezumând, desigur. O detaliază echilibrat, înmiresmat Maia Morgenstern și Raluca Aprodu. Doru Ana și Vlad Zamfirescu. Teodora Calagiu, Bogdan Albușescu. Raluca Mastalier și Dan Micu. Carla Maria Teaha, Mădălina Dorobanțu. Atent urmăritu-le-am jocu` fluent, firesc, adecvat. Slujind întrutotu` nobilei scop. De a-nfățișa și lumii de azi o tristă love story de secol trecut. Gîngășă atât și nemuritoare. Semnificativă, fără îndoială. Arătând, la fix, cum e cu sentimentul ăsta etern..

Da` și cu prejudecățile ce îi stau în cale, întotdeauna nefericit Nemeritat ucigând-o, și dureros. În numele unor tradiții prea aspre. Nefast izvorâte din lipsă de înțelegere a caracterului său inefabil mereu. Tocmai aici se află meritu` cert al acestei echipe de teatru, dibace. Ea punând în valoare binevenit narațiunea intrată peren în literatura de soi. Deopotrivă ireversibil. Recunoștință pe veci, Maitreyi Devi, Mircea Eliade pentru spiritul vostru nestins...

ADRIAN SIMEANU

Blocnotes

Meloterapie versus pandemie

Spiritul uman resimte o stare de insecuritate și stres din cauza neputinței omenirii în fața virusului care a luat deja peste un milion de vieți.

Ezitant, într-o asemenea conjunctură, mi-am luat inima-n dinți și am audiat „pe viu” recitalul sopranei Mayumi Sakamoto, la reședința ambasadorului japonez din București. Prestația artistei, dublată de virtuozitatea promițătorului pianist Ryuzo Seko, mi-a servit drept balsam sufletesc pe durata spectacolului și mult după aceea.

Un repertoriu variat, atent ales, de la clasicul Franz Schubert la românul Tiberiu Brediceanu, sau „Valurile Dunării”, totul într-un crescendo emoțional, mi-a scos din minte grija pandemiei.

Încadrat în ambianța niponă, compozitorul Toru Takemitsu (1930 – 1996) nu putea să lipsească, cu al său „Cer mic”, în tonalități tradiționale dar cu influențe scoțiene, unduirile vocale ale sopranei izvorând parcă din clapele pianului. Versurile, scrise tot de Takemitsu, curgeau din melodie:

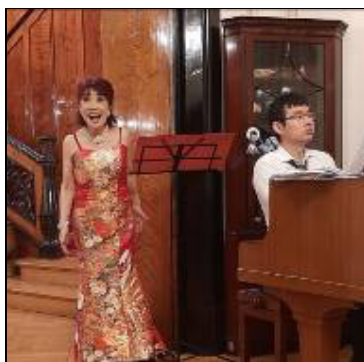
„Priveam în sus cerul. Nori ca de vată legăneau neaua. Mi-am amintit copilăria, când mă certau pentru boacăne; am plâns. Am privit în sus cerul înserării. Vitraliile bisericii aprindeau un roșu intens. Mi-am amintit... Am privit cerul nopții. O steluță licărea ca lacrima. Mi-am amintit...” (traducere aproximativă din... traducerea în engleză).

Binefăcătoare, poezia se disipa ca tămăia dint-o cădelniță în elegantul salon, scurtând distanțele dintre spectatori și scrutând spiritul auditoriului, cu un iz de sublim filtrat prin măștile ce ne acopereau fața.

La început, o voce cristalină ca pârâul de munte ne-a susurat povestea păstrăvului capricios („Die forelle”) a lui Schubert. A doua piesă, „Heidenröslein”, tot de Schubert, m-a purtat prin amintiri, pe vremea când, în Japonia, eram întrebă de floarea națională a României, trandafirul sălbatic. Prospețimea vocii reflecta dialogul tânărului din legendă cu trandafirul, riscând înțepătura iubirii.

„Improvizația” aceluiași compozitor austriac a pus apoi în valoare talentul tânărului pianist Seko.

A urmat faimosul îndemn al lui Liszt, „Jubește, atâta timp cât poți

Mayumi Sakamoto și Ryuzo Seko

iubi”, una din cele mai cunoscute piese ale compozitorului, care ascunde o frumoasă poezie de Ferdinand Freiligrath, transpusă în vocea sopranei nipone.

Elegantul „Vals nr.7” dedicat de Chopin doamnei Nathaniel de Rotschild i-a oferit pianistului șansa să-și onduleze degetele pe clape etalându-și talentul, care mi-a evocat frumusețea simplă a concertelor în aer liber din parcul varșovian Łazienki, unde mulți virtuozii niponi își exercită măiestria.

Prin sincronia între cei doi artiști, zbuciumatul „Cântec al bijuteriilor” (din Faust), ne-a transmis din energia și pasiunea celebrei piese a lui Charles Gounod. Pasiuni și dorințe mefistofelice transpăreau din inflexiunile vocale, într-un vibrant crescendo sentimental, întrerupt brusc, pentru a lăsa loc aplauzelor.

„Clarul de lună” ce a urmat, cea mai îndrăgită piesă a lui Debussy, ne-a legănat pe firul influențelor baroce, dar și al poeziei lui Verlaine, cu o notă de calm, tristețe și mister.

Câtă bucurie a indus apoi „Floricea de pe apă” de Tiberiu Brediceanu, pronunția sopranei în limba română surprinzând auditoriul, ca și armoniile claviaturii, continuate cu săltăreța „Doină a stâncuței” în cel mai dulce stil popular românesc!

Ambianța folclorică a deschis apoi apetitul pentru „Dansurile populare românești” ale lui Bela Bartok, care au cules îndelungi aplauze.

Dozat gradual cu energii emoționale, spectacolul a culminat cu „Valurile Dunării”, ridicând în final sala în picioare și chemând la „bis”. Merită amintit faptul că, în 1920, în timpul vizitei Principelui Carol în Japonia, o orchestră militară intonase „Valurile Dunării”, după cum reiese din memoriile generalului Găvănescul.

O remarcă anecdotică aș adăuga, din experiențele trăite în

Japonia. Acolo, când am vizitat satul Gokayama din munți, înscris în patrimoniul UNESCO, am sesizat asemănarea cuvântului japonez „sato” cu „sat”, ambele având același înțeles. Care e legătura cu Mayumi Sakamoto? Una din melodiile repertoriului ei, „Furu sato”, înseamnă „satul natal”.

Alături de mângâierea armoniilor muzicale ale serii, câteva cuvinte se impun despre cei doi talentați artiști.

Mayumi Sakamoto, după absolvirea Universității de Arte din Tokyo, și-a continuat studiile la Frankfurt, ajungând solistă exclusivă a bisericii „Dreikönig” din Berlin. În România a concertat încă de cinci ori până acum, începând cu anul 2005. Prezențele sale în Singapore, Germania, Rwanda și Japonia au delectat publicul cu un repertoriu bogat, incluzând Simfonia a 9-a a lui Beethoven, piese de George Enescu, Richard Strauss etc.

O altă remarcă anecdotică se impune, despre un concert al ei la Kigali, unde, din greșală, se anunțase un spectacol de... jazz. Surprinzător, mulțimea rwandezilor veniți pentru jazz a rămas, totuși, pe întreaga durată a concertului, savurând muzica de Mozart, Schubert, Schumann și Chopin.

Ryuzo Seko, născut în Japonia în anul 1988, povestește cum, din joacă, a ajuns să ia lecții de pian la vârsta de numai cinci ani. A studiat mai întâi economia la Universitatea din Tokyo, după care, dintr-o chemare lăuntrică, a studiat pianul la München. La rândul său, a ajuns să predea lecții de pian, iar din anul 2017 este sponsorizat de asociația „Live Music Now”, înființată de Yehudi Menuhin.

*

Dacă oamenii de știință au „sonificat” coronavirusul, atribuind fiecărui aminoacid component o notă muzicală spre a-l transforma într-o partitură muzicală, eu am trăit o seară relaxantă, o seară de vis fără virus, pentru care îi mulțumesc Excelenței Sale, domnului Noda, iubitor de frumos și prieten al României. Prin acest spectacol ne-a reamintit că emoția muzicii reale depășește cu mult înregistrările ascultate în stare de izolare la domiciliu, chiar dacă și noi eram la „domiciliul” domniei sale, dar sub oblăduirea unei „măști” a meloterapiei.

RADU ȘERBAN

București, 9 octombrie 2020

ZILELE BABELOR

(VIII)

18 aprilie

Sâmbăta dinaintea Paștelui nostru. De mai bine de zece zile nu ne-am mai putut reaprovisiona și eram triști la ideea unui Paște sărăcăcios. Pe acest fundal, devenea agasantă propaganda neverosimilă ce se revărsa pe toate canalele mediatice prin care se împuiau mințile celor care nici măcar nu au capacitatea și elementele să judece.

Acum au ajuns să invoce „a-mestecul rușilor” chiar și în pandemie, cum au făcut-o și în campania electorală a lui Donald Trump. Eu cred că mulți l-au votat pe Trump doar ca reacție la valul „mondializat” de denigrări „unanime” la care a fost supus din partea taberei adverse. Eu am intuit atunci, și îmi mențin părerea, că în rândul celor care „conduc lumea” există o fisură...

Revenind la coronavirus, m-a surprins necinstea unui film creat în oficinele americane, în care au exploatat un fragment din studiul asupra coronavirusului făcut de experții de la Harvard, despre care am mai amintit. Scoasă din context, fraza acestora îi „acuza” pe chinezi pentru deținerea virusului ucigaș și, implicit, de producerea pandemiei. Nu suflau o vorbă, nici în acest film de propagandă, nici în intervențiile „lătrătorilor” de serviciu de pe Facebook sau de la TV (unde francezii se comportă jenant, iar românii latră de obicei mai tare decât însăși C.I.A.!) despre faptul că acest virus „militarizat” este deținut în aceeași măsură și de americani!

Alt subiect interminabil îl constituie ploaia de injurii adresate doctorului Raoult, despre care revista *Nature* spune că este unul dintre cei mai eminenti virologi ai lumii. Acest medic din Marsilia susține că epidemia actuală este mediatizată în mod nejustificat și că un derivat de chinină ar fi suficient pentru tratarea celor infectați. Eu, care m-am „ciocnit” în trecut cu monstrul numit „Big Pharma” știu că motivul veritabil pentru care nu se adoptă *chloroquina* este unul singur: e prea ieftină!

Destul despre conspirații.

Ne-am fi mulțumit de încă o noapte petrecută în fața televizorului dacă la șapte fără un sfert, seara, nu

mi-ar fi venit o idee năstrușnică: „Merg în plimbare până la supermarket”, am spus. Bine era să fi luat mașina. La magazin nu era nicio coadă, am intrat fără probleme și am găsit tot ce ne era necesar pentru o masă de paște tradițională.

Am pornit-o spre casă cu *caddy*-ul încărcat. Soția mi-a venit în întâmpinare cu un cărucior în care am transferat cele cumpărate de mine, apoi eu m-am întors la magazin să restituiesc *caddy*-ul. În aceeași seară am gătit mielul și am preparat salata orientală. Jubilam de încântare. Așadar și în acest an vom avea miel!

19 aprilie

Duminica de Paște. Binecuvântare. Am privit pe micul ecran al telefonului slujba de la capela Sf. Iosif din Cluj, unde am fi fost și noi dacă vremurile și-ar fi urmat cursul normal. Apoi am coborât la mic-dejunul tradițional - cu ouă roșii, *jambon à l'os* și ceapă verde, exact cum visasem. Am băut cacao cu frișcă în grădină și am fumtat trabuc. La masa de prânz (mai către... seară) am avut pulpa de miel cu cartofii orientali - un deliciu. (Salata orientală se face din cartofi fierți în coajă, tăiați felii și murați în apă cu zahăr și oțet, iar ceapa, în fășii, e murată, tot peste noapte, cu sare și ulei. A doua zi, cartofii se scurg de apă și se amestecă cu ceapa și uleiul).

Pe la 11 noaptea, mă simțeam încă prea sătul. „Fie ce-o fi, mi-am zis, nu se poate să mă culc așa”. Fără nicio tragere de inimă am început să fac mișcările de *qi gong*, ce până la urmă m-au captivat. Spre uimirea mea, până la cântărirea de dimineață, arsesem toate caloriele!

Ligia Kesler, Anotimpuri

20 aprilie

E limpede că mass-media exagerează numărul de victime anume ca să determine lumea să stea închisă și să dorească, poate, un vaccin. Din curbele ce se suprapun parcă trase cu șablonul, eu văd că epidemia tinde să se atenueze în mai toate țările, inclusiv în Spania și Regatul Unit, despre care până recent veștile erau catastrofale. Lumea începe să se revolte împotriva confinării și încetării activității economice - mai cu seamă în țări precum România și Israelul, unde află că oamenii sunt realmente hărțuiți. Au fost răzmerițe la Hunedoara, București, dar cea mai nostimă a fost cea de la Budapesta, unde o femeie ce bătea într-o cratiță cu o lingură din lemn a reușit să creeze o zarvă de nedescris.

În Franța nu ne agasează nimeni. Pe strada principală din urbea noastră s-au deschis, unul după altul, micile magazine, iar de la *Leroy Merlin* m-au sunat să merg după lucrurile comandate înainte de confinare. Revenind, am intrat într-o doară la super-market și am constatat că aduseseră făină - ce acum era stivuită la intrare, în pachete și saci de dimensiuni mari, pe placul celor strângători!

Nu am avut ce cumpăra. Am luat o mână de stridii, pe care le-am degustat acasă (singur, căci soția nu mai îndrăznește; ea a participat ungându-mi pâinea prăjită). Cina care a urmat a reprodus din resturi festinul din ziua precedentă.

Seara am preparat, din timp, un tort de ciocolată, ca să aibă timp să se pătrundă.

Peste două zile, împlinesc 70 de ani și deschid un nou capitol de viață, drept care închei (poate temporar) acest Jurnal.

Doamne ajută-ne să fim sănătoși!

HOREA PORUMB

ALERGENE

Manevre periculoase cu tehnică a marinei și aviației militare a Rusiei și NATO în apele Mării Negre

Joaca lor ca pe ohabă
Au văzut-o ziariștii
Și de-atunci mereu se-ntreabă:
Hoții - cine-s? Dar vardiștii?

Gestul inamical al Albionului față de UE

Fi'ncă nu i-au dat, de Paște,
Brexit-ul cum miști cursorul,
Anglia nu-i recunoaște
Uniunii-ambasadorul.

Reciprocitate?

În SUA ieșind la hreapcă,
Șeful ni s-a-ntors c-o șapcă,
Iar trimisul lor se duce
Cu o Stea în grad de Cruce*.

*La rechemare, ambasadorul SUA la București a fost decorat de Președintele României cu Ordinul național „Steaua României în grad de Mare Cruce”.

Democrație olandeză: protestatari antirestricții scâldați în ger cu tunuri de apă și călcați de cai pe caldarâm

Că n-am ști ce e valoarea
Sau că n-ăvem stat de drept -
Ne-acuză. Că-i ea candoarea
Ne-a probat. Pe viu. Inept.

La 14 ani de la intrarea în UE, elevii de liceu învață că România este în curs de aderare

Despre UE - monolit -
Alb pe negru e fixat:
Albionul a ieșit,
România n-a intrat...

Mărturisiri de după Marele Zid Chinezesc

După ce mai mult de-un an
SARS CoV-2 ne-a ras la țintă,
Specialiștii din Wuhan
Recunosc că-s puși să mintă.

Compania Pfizer nu-și respectă angajamentele

Pfizer, când porni la drum,
Să ne-asigure vaccinul,
A crezut că noi, oricum,
Mulțumi-ne-om cu puținul.

Am ajuns s-o facem din cal măgar

Nu mai există cântec țigănesc,
Nici dans - ce-nvârte-o lume - de țigancă,

Nici sos, nici mușchi, nici șnițel
rudăresc...
Există-un lacăt bun de pus la
fleancă.

O lege despre combaterea a ceea ce nu există

Când nu sunt în limba mea
Țigănismul sau romismul,
Cum mă-ndemni a refuta
Aspru antițigănismul?!

Din cornul abundenței curg celșaguri

Când criza-i evidentă tuturor,
Să nu te-ntrebi: în ce mod, ca
flecarii,
Se-ntrec miniștrii-n feudele lor
În a promite sporuri la salarii?!

Ministerul de resort studiază fenomenul poluării „pe baze științifice”

Ce ți-s nasul și plămâni
Și, oprită, răsuflarea?
I-om purta - de pază - câinii
Să constate poluarea.

Supt din degete

Opoziția doar știe
Un buget bun cum îl faci:
Haiducie pe hârtie,
Bunăstare la săraci.

Fericirea pensionarilor

Ne-nvață cei cu lefuri nesimțite:
„Nu-s bani de pensii, dani, majorări.
Fiți fericiți că-s pensiile-mpietrite,
Că nu-s nici creșteri, însă nici
tăieri”.

Cum putem stârpi corupția

Să n-ai multe, doar o limbă, scurtă,-
așa, cam cât un cot,
Și te duce, la strâmtoare, știu
strămoșii, pân' la Kiev.
DNA să nú ai, ÁNI, nici ANAF sau
DIICOT, Dar să ai, în schimb, ca

rușii doar un singur Nurgaliev*.
(Nicolae Mățaș)

*Rașid Gumárovici Nurgaliev,
ministrul Poliției și al Afacerilor
Interne al Federației Ruse, care a
confiscat averile nejustificate ale
angajaților din sistem, pe cei
vinovați trimițându-i să-și ispășească
pedeapsa în coloniile de muncă de
lângă Cercul Polar.

Mângâindu-le auzul pensionarilor

Cântă fals, cu-ngrijorare,
Cei ce vin la guvernare:
Vechii - despre majorare,
Noii - de recalculare.

Ajutoare de la stat fără a face nimic?!

Obținând, urși în speluncă,
Ajutoare - să trăiască,
Unii oameni, apți de muncă,
Au uitat să mai muncească.

Prietenul la nevoie se cunoaște

Cultul a sărit să-i deie
Statului un ajutor:
Vaccinarea nu-i atee,
Ea e de la Creator.

Bonus pentru că își face datoria?

Dacă-un doctor ce lucrează
Are-un bon că vaccinează,
Polițistul, la trei benzi,
Ia și el, că dă amenzi?!

„Futurologi” la zi

Mími, bufoni de mucavá
La TV: „Ne-om vaccina!”
Nimeni, parcă-i un jurat,
Nu-l auzi: „M-am vaccinat!”

Apartheid sanitar?

Nu vă pare cam stupid
Să segregi azi un regat
Pe principiu-apartheid:
Vaccinat - nevaccinat?

Șmecherii despre programare

Plin e Facebook-ul de hackeri,
Dar nici noi, -n amiaza mare,
N-am intra, de n-am fi șmecheri,
Fără rând la vaccinare.

„Esențialii” își fac loc fără programare la vaccinare

Ce „categorii de risc”
Ori, pe liste, „principalii”?
Locul lor pe obelisc
L-au luat „esențialii”.→

NICOLAE MĂȚAȘ

EPIGRAME ÎN PANDEMIE

POLITICĂ VIRUSATĂ

Virusache, prăpădit,
Peste toate-a năpădit
Și și-a vârât nasul tare
Chiar și la Parlamentare!

EXCEPȚIE ÎN PURTAREA MĂȘTII

De-ți dai masca la o parte
Să fumezi măcar o clipă

Fuuuge virusul departe
Speriat de a ta pipă.

DOI SOȚI INFECTAȚI

A intrat în izolare
Într-o cameră Didina,
Ion, fiindcă-o iubește tare
Izolată e cu...vecina.

PRODUSE NEVANDABILE

Tone sunt de ruj, pe stock
Și vânzare nu-i de loc,
Dar începe să te-amuze:
...Virusache-și cere scuze!

TESTUL COVID AL BETIVULUI

Și-a testat pisica
Pentru că tușea,
Ea n-avea nimica
Avea el...când bea.

MÂNCARE ARSĂ „LA ȘCOALĂ”

Pune mama să se fiarbă ciorbă
pentru masă,
Merge lângă fii la ore în on-line
de-acasă,

Trec minutele grăbite, parcă sunt
vrăjite
...Un miros suspect în casă...de
„răbdări prăjite”!

CONVERSAȚIE ÎNTRE SENIOARE

Trecând iute vremea, cum știm că
e-n viață,
Două bătrânele se-ntâlnesc în
piață:
-Ești tot tinerică, uite-te la tine!
-Mulțam fain, drăguță, nici tu n-
arăți bine!

DECLARAȚIE LA POLIȚIE

Declar că beam un Murfatlar
Și cum sunt om cu minte,
Doar o pupai la un pahar
...Și îi sări un dinte.

SOȚIE CICĂLITOARE

Pe bărbat l-a-înnebunit
Cu limbaju-i ascuțit
Dar se jură că se schimbă
...După un transplant de limbă!

GENȚIANA GROZA

→

Instituții de stat inutile cu lefuri babane

N clădiri cu risc seismic,
Pudic, pică din picioare,
Că-și iau surda trântzii, ritmic,
Leafa la Consolidare.

Unei admiratoare a Președintelui vaccinându-se

Cum și-a pus privirea-n cui
Pe bicepsii dumnealui!
De nu ar lăsa-o-ncale
De la bicepsii mai la vale.

Mii de fane epifane

În tricou cu mâneci scurte,
Zeci de fane îi fac curte,
D'apoi fără de tricou?
Ar fi-aflux ca la metrou.

Fanii admirându-i mușchii Președintelui la vaccinare

Fanii nu l-ar mai menține
Profesor de fizică,
Ci de ce i-ar sta mai bine:

Pregătire fizică.

Premierul vaccinându-se la TV în etapa a doua

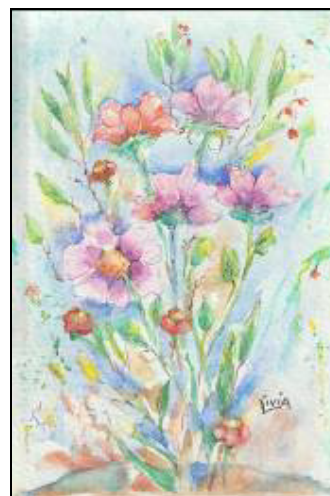
Ne-ndeamnă franc: „Toți la-nțepat!
Vom fi mai rezistibili!”
Să vă fi - primii - vaccinat,
Erați mult mai credibili.

**STS* n-a asigurat buna
funcționare a programării la
vaccinare pentru etapa a doua**
S-a fondat, la vaccinare, Platforma
de programare,
Da-n rutina noastră brează
Rampa ... nu funcționează.

*STS - Serviciul de Telecomunicații
Speciale.

Falsuri grosolane în acte pentru a primi ajutoare de la stat

Lăutarii (ne trăiască),
Necurmat la metereze,
Las' c-ar vrea să ne-amăgească,
Vor și statul să-l fenteze.

Livia Kessler, Armonie

La plecarea ambasadorului American

Ierte-l, plaiul mioritic,
Că n-a stat mai mult de-un ceas.
Cum a fost numit politic,
Tot așa a fost retras.

NICOLAE MATCAȘ

COMPARAȚIE

Luate lunile la hurtă,
Doar făurar e cea mai scurtă;
Se odihnește-ntreg ogorul
Și este-mbrățișat cuptorul!

CONFESIUNE

Am fost al pandemiei rob,
De când s-a împânzit pe glob,
Dar când să scap de-a ei robie,
Am dat în alta...sărăcie!

UNUI SOȚ ȘI MUNCA LA DOMICILIU

De-un alt program de lucru e nevoie,
Căci pentru dânsu-i pacoste curată:
El de la șef lua bilet de voie,
Pe când soția nu-i dă niciodată!

PUTEREA ȘI OPOZIȚIA

N-or să se mai ciondănească,
S-or iubi, chiar, între ele,
Când o fi să se-ntâlnească...
Două drepte paralele!

SITUAȚIE CONJUGALĂ

Abruptă rău mai este panta
Divorțului, căci la partaj,
El a rămas doar cu amanta ...
Și cu valiza de voiaj.

COVID CU IZ POLITIC (sonet)

E forfotă ca-n stupul de albine
Pe la orașe, dar și pe la sate,
Persoanele sunt, zilnic, echipate
Cu măști, mănuși, combinezoane fine.

Iar lacomii în găști organizate
Se preocupă pentru-a le obține
Cât mai ușor, ca să le fie bine,
La prețuri mici de prin străinătate.

Apoi le vând la prețuri piperate,
Punând COVIDU-n față protector
Prin multe moduri de necesitate.

Dar de-or scăpa ușor de judecată
Și fi-vor liberi, toți, în viitor,
Satira n-o să-i ierte niciodată!

INSTANTANEU RURAL

Cu drag spuneau, cândva, cei de la țară
Că satul românesc e o comoară,
Dar astăzi situația-i cumplită:
Comoara-i cu străinii împărțită.

DUPĂ PANDEMIE

Trecut-a gripa furioasă,
E liniște de-acum în țară
Și nu mai stăm închiși în casă...
Dar foamea ne va scoate-afară!

SĂRITURA PESTE OBSTACOLE

Un brav sportiv a depășit
Recordul pe-un teren în pantă,
Când peste garduri a sărit...
Fiind surprins la o amantă.

SONETUL TERAPIEI PRIN UMOR

Umorul de la noi e un balsam,
Ce îmi alină o cumplită boală,
Cândva fiind o simplă bănuială,
Dar sunt convins, un soi de boală am.

Simptome-aveam din primii ani de școală,
Iar vindecarea are un program
Sofisticat, un fel de amalgam
Cu sfaturi de partid, ce dau năvală.

Satira, cică, e în cap de listă,
Tratând COVIDUL de pe-ntregul glob,
În câteva minute-l face zob.

Dar spun concis, ca textul telegamei,
Că după-nțepătura epigramei,
Sindromul *găștii de partid* persistă!

DAR ȘI PERSPECTIVĂ

Pe-al României mândru plai,
Ca peste tot oriunde-n lume,
Prenumele de mic îl ai,
Dar cât de greu îți faci un *nume*!

CAMELIONISM

În viața plină de nevoi,
Se pare, nu-i problemă nouă,
Că fiecare dintre noi
Tot mai purtăm o mască, două!

COMPORTAMENT ȘI REFOLOSIRE

Un soț, de vine-acasă beat
Ori de-a întârziat prin sat,
Pe soață știe s-o răsfețe
Cu masca lui din tinerețe.

UNUI FĂȚARNIC

Un sfat îl dau, ca om pățit,
Cu masca nu te mai juca:
De-o pui pe cea de om cinstit,
Rămâi cu ea!

VASILE LARCO

De la un clasic citire: **VASILE BOLOCAN**

1941-1999

CREDINȚĂ

Cum nu-s obișnuit să tac,
Un mod de viață îmi propun:
Tot ce e omenesc să fac,
De n-oi putea ceva mai bun!

CIRCULARA

Circulara, după mine,
E un fel de monopol,
Care cred că aparține
Celor ce se-nvârt în gol!

JUMĂTATEA CONJUGALĂ

Eu nu vă cer să-mi dați dreptate,
Dar, după câte înțeleg,

Femeia este... jumătate
Doar când bărbatul nu-i întreg!

CE ȘTIM DESPRE FEMEIE

Constat adesea, cu tristețe
Și, când m-adun, spășit îmi zic:
Ce am acum la bătrânețe,
Nu mă ajută la nimic!

CONCURS DE MISS

Pe nașul ei, prezent în sală,
Nu fac decât să îl citez:
„Mai-mai să văd și-a doua oară
Ce mai văzusem la botez”!

Selecție VASILE LARCO

EPIGRAMA

Marin Sorescu, „Singur printre poeți”

A mai scris volume bune

Însă la debut, e clar,

N-a fost singur, cum ne spune,

A fost numai singular.

Magda Ursache, „Literatura cu bune și...ne bune”

Echilibrul între ele

Se prezintă foarte bine:

Cele rele să se spele,

Cele bune... cam puține!

Florentin Popescu, „Eu v-am citit pe toți”

Bucuros de-un cititor

Cu pretenții mari și culte,

Orișicare autor

Scoate cărți, și cât mai multe...

Transparență

Îți dă volumașul ție

Cel de scris împătimit,

Diafană poezie,

Aproape... de negăsit!

Matematician epigramist

Metafora străvezie

Că-i un fix a demonstrat

Și astfel, de ironie

Permanent s-a atașat.

Lansare cu protocol

La o masă-mbelșugată,

Autoru-a cheltuit,

Fiind laudat îndată...

Evident... a fost citit!

Pseudonim

Când ai numele cam sec,

Năzuiești a fi de viță,

Dar cu tz și igrec,

Marița este tot mariță.

Rămas în priză

Ziarul semnăturii lui

De timp destul nu mai apare,

Dar pierderea prea mare nu-i :

El minte în continuare.

Citind ziarele

Ocolind faptul mărunț,

Interviurile-alegi,

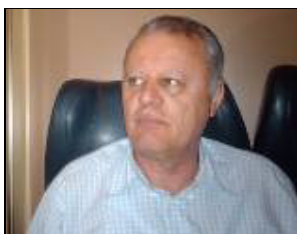
Până-ai înțeles că sunt

Tămâieri între colegi.

Dedicație

De ți-ar da sesterți,

Lire sau dolari,

Ai putea să-i ierți,
Nu-i uiți pe măgari...

Optimism

Trăim vremuri minunate,

De belșug, că, vorba aia,

Încă-s neimpozitate

Ceața, aerul și ploaia.

Distanță

Perpetuu turist susține,

Cu vorbe care lacrimi storc,

Că-n țară este cel mai bine

(În timp ce zboară spre New-York !).

Proliferează „Academiile”

Academia de umor,

Sau cea cu mingea la picior,

Te fac să spui cu greutate

C-ai fost la Universitate.

Afilieră

Un purice fără vechime,

Pierdut pe-un dos de elefant,

Are speranțele infime

C-așa devine important.

Ultimul examen, imperios necesar

Gramatica care-a tocit,

E *impetuos* necesar,

Ca, virgulă, când a primit,

Na ! *ultimatumul* în dar.

La local

Ahtiat după bucate,

Ți-a ajuns pe la urechi,

Că-s doar vechi și congelate,

Dar...mănânci în Centrul Vechi!

Lockdown/ Confinement

Vremea e capricioasă,

Nu-i permis să ieși din casă,

Pedepsindu-se dușmani

Peste șaize`ș`cinci de ani.

Noul aparat PCR

În schimbarea care e,

Nu credeam un pic măcar,

Din forțosul pe ce re

Să rămână pi si ar.

Veteranii în carantină

Au mai trăit o vreme rea,

Precum naveta sau armata,

CONCURS DE PICTURĂ

*Iubiți maeștri artiști ai penelului,
Eu – cunoscutul poet total
george FILIP, în viață temporară,
doresc să las posterității un
PORTRET original și cât mai real.*

*În acest scop, vă chem la o
competiție de măiestrie, la care se
poate înscrie cine dorește. Vreau ca
PORTRETUL să-mi parvină până la
10 martie – 2021, în vederea
aniversării a 82 de ani, tot în martie
22 - a.c. Aș prefera
dimensiunile 50/40.*

*Lucrările vor fi clasificate de un
juriu compus din doamnele
montrealeze - dr. Cornelia Radu
BOTA, Corina MIHALACHE (Saint
Francisco), Maria-Sa FILIP și
artistul artizan Mircea
GHEORGHESCU.*

*Se vor acorda premiile I-II-III,
plus trei MENȚIUNI. Premiile vor fi
retribuite cu 300-200-100 \$
canadieni, plus câte o diplomă OM
DE OMENIE, elaborată de POET,
precum și volumul cu versuri OAZA
CU IUBIRE, echivalentul a 100 \$
canadieni. Cele trei mențiuni vor fi
recompensate doar cu DIPLOMA și
volumul amintite mai sus.*

*Concurenții sunt rugați să mă
contacteze începând chiar de azi pe
FACEBOOK, pe email sau la
telefonul mobil – 514-622.6620.*

*SUCCES TUTUROR
PARTICIPANȚILOR și UN CALD
MULȚUMESC !*

GEORGE FILIP
– Montreal.

În care nimeni nu gândea
Ca izolarea să-i dea gata.

Cu sentiment

La îndemnuri sanitare,

Astăzi este de bonton,

Și sărut și-mbrățișare

Doar online: emoticon.

CORNELIU VASILE

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Colecția revistei „Vatra veche” poate fi accesată acum în integralitate pe acest site:

<https://www.facebook.com/bibliotecaaproeuropeana/posts/731879520762624>

Stimate maestre Nicolae Băciuț, felicitări pentru încheierea cu succes al anului editorial recent încheiat și, după cum este firesc, în continuare pentru anul 2021:

Vatra veche-i încălzită

Încărcată, pregătită,

Cu voroave potrivite,

Bune spre a fi citite!

VASILE LARCO

Domnule Prof. Nicolae Băciuț, Mulțumiri deosebite pentru revistă! Este absolut superbă, ca și precedentele ! Cred că sunteți în TOP 5 în România literară și vă urăm la mai mare !!!

Cu drag și prietenie perenă,

Ioan Luca –
ardelean din București

Te îmbrățișez, Frățioare, Și îți doresc din inima să fie bine, totul. Îți mulțumesc atât de mult pentru semnele constante ale efortului tău, pentru păstrarea VETREI VECHI ca focar de dăruire a Excelenței Românești tuturor celor care sunt în stare să o priceapă și recunoască.

În acest sens, îți adresez acum o aparte rugăciune, pe care știu că o vei înțelege așa cum se cuvine, cu înțelepciune iubitoare.

Un înalt spirit de neam, un om de profundă valoare intelectuală tocmai a plecat dintre noi: academicianul ALEXANDRU SURDU. Un OM pe care l-am prețuit și iubit deplin.

În urmă cu puțină vreme - ignorând total ceea ce tocmai s-a întâmplat - îți-am trimis câteva gânduri pe marginea tulburatoarei sale cărți: DE LA MAREA UNIRE LA ROMÂNIA MARE, căreia îi adaug acum pe cele privind la fel de sensibilă să scriitură: EMINESCU ȘI FILOSOFIA. Mi-a rămas de finalizat prezentarea cărților sale

despre BLAGA și NOICA, respectiv sinteza operei de viață: PENTADA FILOSOFICĂ. Pur și simplu nu îmi vine să cred că mi-a trimis recent aceste cărți de curând, într-un moment când nu avea niciun gând de plecare. Pur și simplu mi le-a trimis, fără niciun alt cuvânt, creditându-mă că pot să înțeleg...

Și am înțelege acum.

Te rog, așadar, Nicolae, să gândești tu cum crezi că am putea așeza în revistă un gând de înaltă plecăciune a frunții dăruit domnului Profesor Surdu, subordonat Excelenței.

Învăță-mă, frățioare... Iar eu - simt că pot scrie din nou, după îndelungă tăcere - voi face tot ce îmi spui și îngădui să fac.

Îți mulțumesc, mulțumesc...

Traian-Dinorel

Când „nevăzutul care bântuie lumea de aproape un an” te ține departe de cotidian, nici măcar corespondența n-o mai citești, singura dorință rămânând aceea de a recăpăta starea de dinaintea acestei nedorite și neplăcute întâlniri. Fac mărturisire cu smerenie că abia astăzi am lecturat nr. 12 al „Vetrei vechi”. Excelență, mulțumesc pentru bucuria lecturii fiecărei pagini, pentru textele care suscită interesul lectorului! Să fiți îndelungat în zile și în ani ocrotit sub Sfântul Acoperământ al Maicii Domnului!

A.A.

Primit revista *Vatra veche* nr. 1/2021 pe care o voi citi, ca de fiecare dată, cu mare interes. Vă felicit pentru apariție și vă mulțumesc pentru trimiterea ei!

Vavila Popovici

Vielen herzlichen Dank!

Freue mich aufs Lesen.

Liebe Grüße

Elisabeth Anton

Bună ziua. Numele meu este Gabriel Nan și sunt un poet român stabilit în Spania.

Fac parte din ASARS (Asociația Scriitorilor și Artiștilor Români din Spania) și am debutat acum câțiva ani cu un volum de versuri scris direct în limba spaniolă, la o importantă editură din Spania (Amargord Ediciones). În anul 2019, am fost câștigător al premiului de poezie „Ángel López Martínez” din Spania. Anul trecut (2020), am publicat primul meu volum de versuri în limba română, la editura EIKON, volum intitulat „O altă Romă”

Vă atașez un grupaj de poeme în speranța că ele vor întruni criteriile apreciative suficiente pentru a fi publicat în paginile prestigioasei reviste pe care o coordonați. În cazul în care grupajul întrunește sufragiile pentru publicare, vă atașez și o scurtă biografie + o fotografie personală.

În curînd o să vă trimit și un exemplar din volumul meu de poezie publicat în România.

cu deosebit respect și mulțumire

Gabriel Nan
Madrid, Spania

Excelență,

Vii mulțumiri și calde felicitări pentru noul număr al publicației *Vatra veche*.

Cu cele mai bune urări,

Valeriu Tudor

Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit și am început să răsfoiesc cu plăcere numărul 1 al revistei *Vatra veche*.

Vă mulțumesc pentru acest dar și pentru momentele de cultură pe care ni le oferiți cu atâta generozitate.

Nicolae Golovanov

Alese mulțumiri!

Ion Aurel Pop

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru publicarea articolului meu și pentru revistă! O voi citi cu mare drag.

Cu respect,

Lucia Ileana Pop

Bună ziua, domnule Băciuț! Vă împărtășesc câteva gânduri despre nr.1/2021 al revistei Vatra veche.

Vatra veche începe și anul 2021 în forță. O tematică bogată și diversă, abordată în stil profesionist. Remarcabilă prezentarea generoasă a unor mari personalități ale neamului: Florin Piersic, marele star al teatrului și cinematografilei românești, la aniversarea a 85 de ani; scriitorul, editorul, criticul și istoricul literar Nicolae Gheran, într-un amplu dialog cu Virgil Rațiu; Alexandru Surdu, in memoriam; Brâncuși și geniul său în Japonia; Nichita Stănescu și „iubirile sale”; academicianul Ioan Aurel Pop, Președintele Academiei, își continuă excelentul serial privind „Transilvania, starea noastră de veghe” etc.

Paginile de istorie și critică literară ocupă un spațiu generos, ca și cele referitoare la viața spirituală. Poezia are, de asemenea, locul ei distinct și privilegiat.

Pentru toate acestea, FELICITĂRI, domnule Băciuț!

Ghiță Nazare

Mulțumesc, am primit revista și vă trimit traducerea în turcă a poeziei „Acasă”.

Güner Akmolla

Vatra veche 1 a început să circule în lume. Felicitări pentru această nouă ediție! Calde mulțumiri doamnei Valeria Manta Tăicuțu pentru cronica la volumul „Altarele miresmelor târzii” și încă o dată La mulți ani! pentru aniversarea domniei sale. Aceleași mulțumiri din tot sufletul domnului Nicolae Băciuț pentru găzduire.

Georgeta Resteman

Foarte bun acest număr. Felicitări, dle Băciuț.

John Mihălțan

Numărul este, ca de obicei, bogat, bine așezat în pagină, cu multe contribuții prestigioase. Sănătate,

Luminița Cornea

Mulțumesc, a fost și de data aceasta, o lectură foarte plăcută!

Prof. dr. Valeria Bilț,

Inspector școlar de specialitate limba română și management școlar ISJ Maramureș,

Felicitări stimate maestre Nicolae Băciuț! Iată-așa din Vatră-n Vatră face-vom din scris o artă! Sănătate, succes și La mulți ani!

Vasile Larco

Un început superb!

M-am vaccinat! O să-mi vizitez nepoții!

Bianca, Israel

Mulțumim mult, Domnu'!

Baftă, sănătate!

Să te țină Dumnezeu sănătos și să ne bucurăm și noi de generozitatea și de hărnicia ta!

Gheorghe Sarău

Stimate domnule redactor-șef,

Am primit revista și vă mulțumesc! Mi-a oferit, ca întotdeauna, clipe de autentică trăire intelectuală. Vă mulțumesc și pentru postarea cronicii volumului Covid 19 al bunului nostru prieten Sorin Finchelstein, lucru care îl bucură și-l onorează.

Cu stimă,

M.B.B.

Vă mulțumesc pentru trimiterea, și de această dată, a revistei „Vatra veche” online, densă, variată și interesantă, ca și pentru publicarea recenziei mele.

Litera, cuvântul, spiritul, credința, speranța și dragostea în decor și în suflet românesc nu se vor stinge niciodată, ca să preiau o secvență cuprinsă în acest număr. Într-un ianuarie înghețat de vreme și de pandemie, „Vatra veche” ne încălzește inima. Mulțumiri.

Corneliu Vasile

Am primit, am citit. Reflectand apoi la ce-am mai aflat din ce-am lecturat. Mulțumesc. Sa fie si mai departe la fel. Salutari de la Pitesti.

Adrian Simeanu

Livia Kessler, Undeva

Livia Kessler, Primăvară la fereastră

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, director, editor, scriitor, redactor-șef, Vă trimit epigrame pentru revistă, sper să alegeți câteva pentru publicare.

G.G.

Mulțumesc pentru noul număr, atât de interesant, al revistei dv.

Vă urez succes în continuare!

Profesor Gh. Bucur

Mulțumesc mult. De fiecare dată aștept revista cu interes, fiindcă e f.b.

Corin Bianu

Stimate Domnule Băciuț, Am primit Revista VATRA VECHĂ și vă mulțumesc. Mă bucur că, iată, la început de an, pornește la drum cu aceeași bogată zestre de autori și materiale de calitate și păstrând o atmosferă de prestigioasă ținută de unitate în diversitate - trebuie să recunoaștem...

Vă felicit, vă doresc un Nou An cu sănătate, putere de muncă, spor și succes. Doamne-ajută!

Cu aceleași sentimente de respectuoasă prietenie,

Dumitru Hurubă

Corespondența cu dumneavoastră este atât de tonică! Este minunat faptul că existați. Este minunat faptul că apare această revistă. Este minunat că vă pot scrie. Mulțumesc!

Irina Iorga

Un sumar interesant, care incită la o lectură agreabilă.

O zi fără cusur,

Ligia Mirișan

Dragă Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc frumos pentru expedierea numărului 1/2021 al revistei „Vatra veche”. Vă felicit din toată inima pentru efortul de a menține vie flacăra unui crez literar temeinic.

Cu aceeași neconvențională prețuire,

Gh. Manolache

Vă mulțumesc frumos pentru revista trimisă.

Apreciez tenacitatea, inspirația și talentul cu care realizați această publicație necesară în arealul meditic românesc.

Cu prețuire,

Ion Petrescu

Distinse Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru acest număr interesant; mă interesează mult materialul publicat cu ocazia împlinirii a 85 de ani a iubitului nostru Florin Piersic... precum și celelalte materiale foarte valoroase.

Realizări frumoase și în viitor!

Hans Dama,

Viena

Bună ziua, mult stimat Domnule Băciuț. Am primit revista ca pe un dar într-o zi de sărbătoare nedecarată. A mai trecut un an, chiar un deceniu din viața mea. Nostalgii inerente au făcut loc unei bucurii: revista. Vă mulțumesc și sper ca și pe viitor să o primesc, fiind un cititor fidel al ei. Din păcate, în urma unui accident, multe dintre proiectele mele au rămas neterminate. Starea de sănătate s-a îmbunătățit și sper să pot lucra în continuare. Vă mai rog să-mi comunicați care este perioada din lună când vă pot trimite materialele. Vă doresc multă sănătate și putere de muncă spre a ne bucura sufletul în această perioadă incertă.

Emilia Luchian

Bună ziua,

Vă mulțumim pentru revistă și pentru bunătatea de a ne-o oferi.

Dacă aveți timp, vă rugăm să vizitați și paginile revistei *Vatra veche* de pe scoala-online.eu - prima „școală online” de la noi.

Este aproape un portal oferit copiilor de toate vârstele, începând cu anul 2011, doar din dorința de a ne relaxa în timp ce studiem.

Legăturile către pagini sunt:

-<https://scoala-online.eu/vatra-veche/> (pe prima pagină în căutări "vatra veche"); <https://art.scoala-online.eu/reclama-nonprofit/vatra-veche/>; -<https://basm.scoala-online.eu/vatra-veche/>

C.L.S.

Rămân colaboratorul, cititorul și admiratorul Dv., pentru calitatea revistei și pentru manifestările culturale pe care le organizați și la care participați, pentru cinstirea înaintașilor, a evenimentelor sociale, politice și culturale de esență pentru credința, scrisul și oamenii acestor străvechi și sfinte locuri românești.

Cu deosebită prețuire,

Corneliu Vasile

Mulțumim. O revistă îmi face plăcere să o citesc.

Cu alese gânduri de bine,

Prof. univ. dr. Dumitru Acu,

Președinte Asociațiunea ASTRA

Am găsit numărul 1 din 2021 al revistei într-o trimitere anterioară.

M-am bucurat foarte mult. Excelente articole!

Calde mulțumiri.

Horia Ion Groza

Bună ziua,

Vă mulțumesc pentru revistă!

Am citit și fragmente din cartea despre marele nostru actor, Florin Piersic.

L-am cunoscut pe când trăiam lângă lacul Mărghițaș, Anina.

Am avut plăcerea să-l cunosc și să corespundez cu tatăl actorului, Ștefan Piersic, coleg de breaslă cu tatăl meu, doctor veterinar.

Florin Piersic l-a cunoscut la Viena,

Livia Kessler, Undeva

Livia Kessler, În zori de zi

pe prietenul și traducătorul meu, prof.univ.dr.Hans Dama.

Pot să vă trimit cartea de poezie: „Pete de culoare pe Donaukanal” apărută recent, și tradusă în limba germană de prof. Hans Dama?...

Toate cele bune.

Cu prietenie,

Dr. med. Laurian Lodoabă

Nu voi scrie un roman despre pandemie

Mi-e suficient că alții ne cred pe Noi ce înseamnă războiul biologic, cri-, zele politice și, mai ales, că niciun bunker nu ajută să te ferești de mutațiile coronei!

Poezia tocmai s-a ofilit precum o orhidee...

Păstrez una între filele unei cărți!

Romanul cel mai scurt poate fi un simplu vers:

Te-am înșelat cu virtualul cuvintelor!

Nu e nevoie să descifrezi mesajul!

E la fel ca o aplicație pe care o descarci pe mobil, numărul care sosește pe sms nu-l ține minte!

Vecina mea pe care o văd la lift e purtătoare de bijuterii ...pe toate degetele mâinii, cand iese din casă, uită numai masca! Probabil că, în curând, va avea un inel în nas! Diferite ipostaze mi se perindă în fața ochilor: cei care se întorc din Dubai vor plăti hotelul în CARANTINĂ! Cei vaccinați vor avea dreptul să zboare și să circule printre... morți!

La mulți ani, copilărie...

Asta e foarte clar!

Bianca

Mulțumiri pentru "Vatra veche" Nr.1.

Iarăși un număr frumos. Felicitări.

Mircea M.Pop

Livia Kessler - artă și destin

Poezia acuarelei

Cu Celibidache, la 16 ani

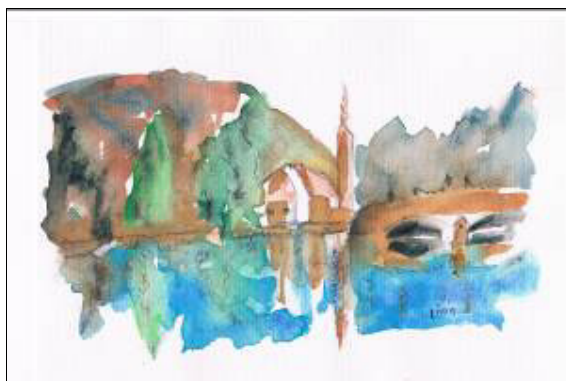
Livia Kessler, frumusețe și distincție

Livia Kessler, Stare de spirit

Livia Kessler, Solitudine

Livia Kessler, Peisaj

Livia Kessler, Dor de ducă

OCHIUL CICLOPULUI

Livia Kessler, Castelul lui Dracula

La nașterea lui Marin Sorescu

La nașterea lui Marin Sorescu
Dumnezeu s-a gândit mult.
Ce să fac?
Că dacă se naște Sorescu
Într-o zi oarecare
Chiar dacă fac veșnicia
În cinci ani,
Nu are tot neamul lui
Cum să-mi plătească mie dobânzi

Pentru toată viața amară.
s-a tot sucit,
s-a tot învârtit,
a tot deliberat,
a mai chemat și a mai uns și niște
sfinți,
chipurile,
ca să nu fie singur când ia o decizie,
și până la urmă
a hotărât:

29 februarie.

Măcar
Să facă și ei ceva economii.
Cât să-mi pună pe masă
O pungă de carne.
Și îi achit
Pe veșnicie
De datorii.

LIVIU-FLORIAN JIANU

Directori de onoare

Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct

GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Viorel Coman, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uriteșcu, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Duncan, (Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei Fischof (Israel), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BACIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2021 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952